

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE VE TÜRKİYE'DE
ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMLERİNİN
KARŞILAŞTIRMASI

Münir ŞAHİN

İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav
Yönergesi'nin

Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Malatya
Şubat, 2006

İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı)'nda BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : .....

Üye : .....

Üye : .....

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../2005

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Avrupa Birliğı Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Karşılaştırması” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yaralandığım bütün yapıtların hem metin içinde, hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Münir Şahin

ÖNSÖZ

Ulusların geleceklerini şekillendiren öğretmenlerin yetiştirilmesinde gerekli önem ve titizliğin gösterilmesi açısından öğretmenlik eğitiminde izlenen eğilimlerin bilinmesinin ülkemizdeki öğretmen yetiştirme kurumlarına bakış açımıza yeni bir ufuk getireceği söylenebilir. Bu nedenle, hem ekonomik hem de eğitim yönünden yakın ilişki içinde olduğumuz Avrupa Birliği Ülkelerindeki öğretmen yetiştirme sistemlerinin bilinmesi ve kendi öğretmen yetiştirme sistemimizle karşılaştırılması, ülkemizdeki öğretmen yetiştirme sistemine olumlu bir katkı sağlayacağı öngörülmüştür.

Bu çalışmanın yürütülmesinde ve araştırma raporunun hazırlanmasında doğrudan ve dolaylı olarak emeği geçenlere teşekkürü bir borç biliyorum.

Ayrıca araştırma sürecinde bana moral veren ve kütüphanesini açan, tavsiyelerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Mahire ASLAN'a göstermiş olduğu sabır ve ilgiden dolayı çok teşekkür ederim.

Araştırmanın konusunun belirlenmesi, araştırmanın yürütülmesi ve raporun hazırlanması sürecinde yakın ilgisini esirgemeyen danışmanın Yrd. Doç. Dr. Necdet KONAN'a teşekkürün az olacağı kanısındayım.

Bu katkılara rağmen araştırmanın tüm sorumluluğu araştırmacıya aittir.

Şubat, 2006
Malatya

Münir ŞAHİN

ÖZET

Bu araştırmada, Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla, Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan ile Türkiye’de okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretime öğretmen yetiştirme sistemleri varolduğu biçimiyle ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, betimsel bir araştırmadır.

Araştırmada elde edilen bulguların bazıları şunlardır:

1. Almanya, Belçika, Hollanda, İsveç, İtalya, Polonya, Yunanistan’da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde verilirken; İspanya’da okulöncesi öğretmenlerinin bu alanda yüksek lisans yapmaları, ilköğretim öğretmenlerinin ise lisans düzeyinde eğitim almaları zorunludur.
2. Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise **Hollanda**, **İsveç** ve **İtalya**’da yüksek lisans düzeyinde, **Polonya**’da lisans düzeyinde verilir. **İngiltere** (Galler ve Kuzey İrlanda)’de öğretmenlik eğitimi lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilir. Eş zamanlı lisans öğrencileri 3 yıl boyunca 24 veya 4 yıl boyunca 32 hafta eğitim alırlar. Yüksek lisans eğitiminde ilkokul öğretmenliği için adaylar 18, ortaöğretim öğretmenliği içinse 24 hafta eğitim alırlar.
3. **İtalya**’da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği iki yıl ortak derslerden ve iki yıl okulöncesi veya ilköğretim öğretmenliği alanında eğitimle 4 yıllık eğitimi gerektirir.

4. **Almanya, Belçika Hollanda, İngiltere, İspanya**'da öğretmenlik eğitiminden eşzamanlı ve ardıl eğitim modellerinden her ikisi de uygulanır. **İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da ise öğretmenlik eğitiminde en fazla eş zamanlı eğitim modeli uygulanır.
5. **Belçika, İngiltere ve Polonya**'da öğretmenlik eğitimi veren kuruluşlar adayların öğretmenlik eğitimine uygun olup olmadıklarını mülakat veya görüşme yoluyla belirlemeye çalışırlar.
6. **İngiltere**'de öğretmenlik eğitimi programlarına giriş için adayların fiziksel ve zihinsel olarak öğretmenliğe uygun olmaları şartı vardır. Öğretmenlik mesleği dersleri veren kurumlar, adayların çocuk ve gençlerle öğretmen olarak görev yapmalarına engel olacak ve göreve atanmalarını engelleyecek bir suç geçmişlerinin olup olmadığını araştırmak zorundadır.
7. **Fransa, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da öğretmenlik eğitimi müfredatının genel içeriğini Milli Eğitim Bakanlığı belirler.
8. **İngiltere**'de kaliteli öğretmen statüsüne erişmek için, adayların; *mesleki değerler ve uygulama ve öğretim yaptıkları alanda yeterli bilgi ve becerilere sahip olmaları* gerekir.
9. **Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da öğretmenlik eğitimi alan adayların değerlendirilmeleri dersi veren öğretim elamanı tarafından değişik şekillerde gerçekleştirilen sınavlarla yapılır. Dersleri ve uygulama eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlamadan adayların öğretmenlik yapması mümkün değildir. Ayrıca **İngiltere**'de öğretmenlik eğitimi alan adaylara güçlü ve zayıf oldukları yönlerin belirtildiği Mesleğe Giriş Profili Belgesi verilir.
10. **Polonya**'da öğrencilerin mezun olabilmeleri için diploma sınavına girmeleri ve mezuniyet tezi yazıp savunmaları gerekir.

11. **Almanya**'da bütün öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları şarttır. **Almanya, Belçika, Fransa, Polonya ve Yunanistan**'da eğitimden sorumlu bakanlık ve hükümet, hizmet içi eğitim kurslarının içeriğini ve koşullarını oluşturmakla sorumludur.
12. **Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve Yunanistan**'da hizmet içi eğitim kurslarına katılma, öğretmenler için mesleki bir unvan ve maaş bakımından bir etkiye sahip değildir. Ama düzenli olarak hizmet içi eğitime katılmış olmak okul müdürlüğü gibi yüksek mevkiler için yapılan başvurularda pozitif bir izlenim verir.
13. **İsveç**'te hizmet içi eğitim kurslarına katılan öğretmenlerin gelişimleri okul müdürü tarafından onaylanırsa maaşlarında artış olabilir ve bir üst kademedeki öğretim yapma olanağı bulabilirler.
14. **Belçika ve İspanya**'da hizmet içi eğitim kurs ve faaliyetlerine katılım gönüllülük temeline dayanır ve özellikle bulunduğu pozisyon için yeterli görülmeyen elamanların geliştirilmesine yönelik olarak verilir. **İtalya ve İspanya**'da ise hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmak hem bir hak, hem de bir görevdir.

Türkiye'de

15. Öğretmenlik eğitimi bütünüyle Yükseköğretim Kurumunun sorumluluğundadır ve üniversitelerin fakülteleri bünyesindeki bölümler aracılığıyla verilir.
16. Öğretmenlik eğitiminde üniversiteler, düzeye ve alana göre farklılaşan öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi derslerinden oluşan, zorunlu ve seçmeli derslerinde olduğu ortak bir müfredat programı uygularlar.
17. Yükseköğretim eğitimine kabul koşulları, öğretmenlik eğitime girebilmek için gerekli koşullar ile aynıdır. Beden Eğitimi, Müzik, Resim gibi özel yetenek gerektiren alanlarda, adayların, ÖSS'den almış oldukları puanların yanında üniversitelerin kendi bünyelerinde yapmış oldukları özel yetenek sınavında da başarılı olmaları gerekir.

ABSTRACT

The goal of this study is to examine the teacher training systems of European Union Countries and Turkey

To achieve this goal, preschool, primary school and secondary school teacher training systems of European Union Countries (Germany, Belgium, France, Holland, England (Wales and North Ireland), Spain, Italy, Poland and Greece) and Turkey has been studied as it exists in these countries. From this point of view, this is a descriptive study.

Some of the findings of the study are;

1. Preschool and primary school teacher training education in Germany, Belgium, Holland, Sweden, Italy, Poland and Greece are given in four-year university education. However, in Spain in order to be preschool teacher, one must have master degree in preschool teacher training field, and for the primary school teachers four-year university education is an obligation.
2. In Holland, Sweden and Italy students must have Master's degree to be a secondary school teacher, but four-year university education is enough in Poland. In England, teacher training is possible both through four-year university education and Master's degree. Students in concurrent university education take 3 years 24 weeks or 4 years 32 weeks of training. Students have to take 18 weeks post graduate courses to teach in primary schools, 24 weeks to teach in secondary schools.
3. Pre-primary and primary school teacher training courses are taken in four years: a common two-year period and two years of study in the branches of pre-primary teacher training and primary school teacher training.

4. Both concurrent and consecutive teacher training models are used in Germany, Belgium, Holland, England and Spain. Mostly concurrent teacher training model is used in Sweden, Italy, Poland and Greece.
5. Some of the teacher training institutions in Belgium, England and Poland interview the candidates to decide whether they are suitable for teaching profession or not.
6. In England, candidates must be physically and mentally appropriate to be admitted to teacher training courses. The institutions providing teacher training courses have to search whether candidates are fit and proper to be employed as teachers and have no misconduct related to children.
7. Ministry of National Education decides the general content of teacher training curriculum in France, Italy, Poland and Greece.
8. To reach qualified teacher status in England, candidates must have professional values and practice, enough knowledge and skills in the field that they teach.
9. Students are evaluated by exams in different ways decided by the course teacher in Belgium, France, Holland, England, Sweden, Spain, Italy, Poland and Greece. It is impossible for a candidate to be employed as a teacher without successfully completing the courses and practice training. Also, a Career Entry Profile, showing the strong and weak sides of a candidate, is given in England.
10. Students have to write a graduation thesis and defend it in order to graduate in Poland.
11. In-service training is obligatory for all teachers in Germany. In Germany, Belgium, France, Poland and Greece, the ministry of education is responsible for the content and conditions of in-service training.

12. Attending in-service teacher training courses have no effect in bringing a professional title or increase in the salaries of teachers in Germany, Belgium, France, Holland, England, Spain, Italy and Greece. But, regular attendance to in-service teacher training courses gives a positive effect in appointments to higher positions as school management.
13. In Sweden, If the progress of teachers attending to in-service teacher training courses admitted by the school administration, teacher may have an increase in their salaries and have the opportunity to teach at a higher level.
14. In Belgium and Spain, attendance to in-service teacher training courses is not obligatory, and the courses are given to improve those who are not sufficient for the positions that they hold.

In Turkey

15. Higher Education Institution is responsible for teacher training and the education is provided by the departments in the faculties of universities.
16. In teacher training, all universities use a common curriculum, differing according to level and branch and including compulsory and optional courses together with the courses related to teaching profession and branch.
17. Admission requirements to teacher training programs are the same with the admission requirements to higher education. In branches requiring special skills as physical education, music, fine arts, students have to also pass an aptitude test after passing the Student Selection Exam to higher education.

ÇİZELGELER

<u>Cizelge No</u>	<u>Sayfa</u>
1. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitiminden Sorumlu Kurumlar Öğretim Model ve Düzeyinin Karşılaştırması	71
2. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitime Giriş Koşullarının Karşılaştırması	86
3. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenliği Eğitiminde Müfredata İlişkin Öngörülerin Karşılaştırması	122
4. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitiminde Değerlendirmelerin Karşılaştırılması	139
5. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimlerinin Karşılaştırması	173

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ONAY	i
ONUR SÖZÜ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	x
ÇİZELGELER	xii

BÖLÜM

I GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	10
Alt Problemler	10
Sayıtlar	11
Sınırlamalar.....	11
Kısaltmalar.....	12
II İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	13
III YÖNTEM	24
IV BULGULAR VE YORUM	25
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	25

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	74
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	88
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	124
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	140
Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	177
V ÖZET YARGI VE ÖNERİLER.....	213
Özet ve Yargılar.....	213
Öneriler	221
KAYNAKÇA	224

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, Problem Durumu başlığı altında problem durumu ve buna bağlı olarak Avrupa Birliğinin kuruluşu ve bu ülkelerdeki öğretmenlik eğitiminin geçirdiği evrimin genel bir görünümü ile problemin önemi ve araştırmanın amacı açıklanmıştır. Daha sonra ise problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlamalar ve araştırma ile ilgili bazı kavramların tanımlarına ve kısaltmalarına yer verilmiştir.

Problem Durumu

Avrupa'da bir birlik kurma çabaları XIX. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanır. Fransa'nın Cognac şehrinde likör ticareti yapan bir ailenin oğlu olan Monnet, Batı Avrupa'da yeni bir savaşın çıkmaması için kömür ve çelik gibi iki önemli savaş malzemesinin mutlaka bir elde toplanması gerektiğini söyleyerek Avrupa Birliği fikrini ilk ortaya atan kişi olmuştur. Gürbüz (1998) bu birliği, üye devletlerin belirli alanlarda egemenlik haklarını devretmek suretiyle kurdukları Avrupa Ekonomik Topluluğu (Avrupa Birliği) konfederasyon yapısı içinde hızla ve genişleyerek bir Avrupa Birliğine doğru gittiği şeklinde açıklamaktadır.

II. Dünya savaşından sonra Fransız Dışişleri Bakanı Robert Schuman'ın 9 Mayıs 1950 tarihinde yayınladığı bildiri ile Avrupa Birliği fikri filizlenmeye başlamıştır (Durak, 1989: 120). Doğan (1979: 9)'a göre ise Fransa, ezeli düşmanı Almanya'nın yeniden dirilmesi pahasına da olsa kurulmasını düşündüğü Avrupa Siyasi Birliğinin ancak, maddi bir dayanışma meydana getirecek somut kuruluşlar ve iktisadi gelişmeyi sağlayacak ortak temeller üstünde inşa edilebileceğinin farkındadır. Bunun için de önce "Kömür ve Çelik" üretimini, daha sonra bütün mal

alışverişlerini kapsayacak bir "Ortak Pazar"ın kurulması fikrini ortaya atarak geliştirmeye çalışmıştır.

Bu çerçevede önce, 18 Nisan 1951 tarihinde imzalanıp 23.07.1952'de yürürlüğe giren Paris Anlaşmasıyla; Fransa, Federal Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg 'Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurdular. Ardından, 25 Mart 1957 tarihli 'Roma Antlaşmasıyla' 'Avrupa Ekonomi Topluluğu'nu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu kurdular. Ardından 1 Ocak 1973 tarihinde, İngiltere, İrlanda ve Danimarka, 1 Ocak 1981 tarihinde Yunanistan, 1 Ocak 1984 tarihinde İspanya ve Portekiz her üç topluluğa da üye oldu. Böylece üye sayısı 12'ye yükselen Avrupa Ekonomik Topluluğu, 1992 Maastricht Anlaşmasının Kasım 1993'te yürürlüğe girmesi ile "Avrupa Birliği" adını almıştır (Gürbüz,1998; Ültanır, 2000).

Genişlemenin diğer bir halkası ise Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in Avrupa Topluluğuna katılması ile gerçekleşmiştir. Bu üç devletin yanında Norveç'le de başlatılan katılma anlaşmaları 1994 yılı içinde ayrı ayrı imzalanmıştır. Sözü edilen devletlerin katılma anlaşmaları 1.1.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Norveç'te ise, daha önce 1972'de olduğu gibi yapılan halk oylaması sonucu, katılma anlaşmasının onaylanması reddedilmiştir. Böylece Norveç Avrupa Topluluğuna üye olamamıştır (Pazarcı, 1998). Bugün için Avrupa Birliği'nin üye sayısı 23 devletten ibarettir.

Avrupa Birliği'nin 1957 Roma Antlaşması ile ilk belirlenen temel amacı bir gümrük birliği ve giderek ekonomik birlik kurulması olmuştur. Roma Antlaşmasının giriş bölümünde bu husus daha kapsamlı olarak, Avrupa halkları arasında daha sıkı bir birliğin temellerini atmak, onu ayıran engelleri kaldırarak ekonomik ve sosyal ilerlemeyi sağlamak, yaşam koşullarını iyileştirmek, dengeli bir ticaret ve dürüst bir rekabet yolu ile ekonomik gelişmeyi güvence altına almak, uluslararası ticaret üzerindeki engelleri kaldırmak, denizaşırı ülkelerle dayanışma içinde onların refahını geliştirmektir (Soysal, 2000) biçiminde dile getirilmiştir.

Doğan (1979: 20)'a göre amaç, sadece kömür ve çeliği, bütün mal ve hizmetleri, bütün ekonomik yaşamı yeni baştan örgütlemeyi sağlamanın da ötesinde

Avrupa'nın Siyasi Birliğidir. Bunun ilk işareti 8 Nisan 1965'de Brüksel'de imzalanan "Kaynaşma Andlaşması" ile, Avrupa Topluluğunu gerçekleştirmek üzere, üç topluluğun birleştirilmesini temin etmek maksadıyla tek bir Konseyin, tek bir Komisyonun kurulmasının uygun bulunmasıdır. "Siyasi Birliği" gütmeye amacı, bütün Avrupa Toplulukları Hukukunun uygulama ve yorumu ile gelişmesine ışık tutan ana prensip ve itici güçtür. Nitekim, Maastricht antlaşması ile, hedeflenen Avrupa Birliğinin temelleri atılmıştır.

Maastricht Antlaşması Topluluk üyesi 12 ülke tarafından onaylanarak 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece, 20. yüzyılın sonunda tamamlanması planlanan "Ekonomik ve Parasal Birlik Programı" resmen kabul edilmiştir. Bu durumda, artık Avrupa Birliğinin kendine özgü bir "Konfederasyon" konumuna geldiği ileri sürülebilir (Manisalı, 1995: 33-34).

Roma Antlaşması'nın 2. maddesinde topluluğun görevi, "bir ortak pazar kurulması ve üye devletlerin ekonomi politikalarını birbirlerine yaklaştırmaları yoluyla sürekli ve dengeli bir genişlemeyi ve istikrarı, üye devletler arasında sıkı ilişkiler kurulmasını desteklemektedir" diye tarif edilmiştir. Bu amaca ulaşmak için de, üye devletler 3. madde de, aralarındaki gümrük vergilerinin ve miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını, üçüncü devletlere karşı ortak bir gümrük tarifesi ve ortak bir ticaret politikası saptanması, üye devletler arasında kişilerin, hizmet ve sermayenin serbest dolaşımını önleyen engellerin kaldırılması, ulusal yasaların birbirine yaklaştırılması ve işçiler için Avrupa Sosyal Fonu, kalkınma alanında yardım için Avrupa Yatırım Bankası kurulması öngörülmüştür. 1 Temmuz 1968 tarihinde gümrük vergileri tümüyle kaldırılmış, kişilerin, sermaye ve hizmetlerin serbest dolaşımı 1 Ocak 1970 tarihinde gerçekleştirilmiştir (Soysal, 2000: 36).

Türkiye'nin Avrupa Topluluğu'na ilk başvurusu 31.7.1959'da olup, Konsey 11.9.1959'da Komisyon'a görüşmelere başlaması için yetki vermiştir. 25.9.1959'da başlayan görüşmeler, kesintilere uğramasına rağmen 25.6.1963'de sona ermiş ve 12.9.1963'de Ortaklık Anlaşması Ankara'da, Türkiye, Federal Almanya, Fransa,

İtalya, Hollanda, Belçika, Lüksemburg ve A.E.T. adına Konsey temsilcileri tarafından imzalanmış, 1.12.1964'de onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Anlaşma, 33 madde, ek geçici protokol, mali protokol ve son senet ile 3 niyet ve yorum bildirgesinden oluşmaktadır. Anlaşma, Türkiye ile Topluluk arasında gümrük birliği kurmayı ve ileride Türkiye'nin Topluluğa tam üyeliğini hedef almaktadır. Gümrük Birliğinin gerçekleşmesi için de hazırlık, geçiş ve son dönem olmak üzere üç dönem öngörmüştür. Ankara anlaşmasının 3/1 maddesine göre "Hazırlık döneminde Türkiye, geçiş dönemi ve son dönem boyunca kendisine düşecek yükümlülükleri üstlenebilmek için, Topluluğun yardımı ile ekonomisini güçlendirecektir." Bu dönem 5 yıl olarak öngörülmüştür. İkinci dönem olan geçiş dönemi için ise, geçici protokolün 1. maddesine göre, bir katma protokolün yapılması gerekiyordu. 5.2.1969'da başlayan görüşmeler neticesinde Katma Protokol gerekli onayları alarak 1.1.1973'te yürürlüğe girmiştir, böylece de geçiş dönemi başlamıştır. Geçiş döneminin amacı, A.E.T. ile Türkiye arasında zamanla gümrük birliğini gerçekleştirmektir.

Bu arada 14.4.1987 tarihinde Türkiye, Avrupa Topluluğu'na tam üyelik için başvurmuştur. Son dönem ise, A.E.T. ile Türkiye arasında gümrük birliğinin tam anlamıyla gerçekleştirileceği ve ekonomik politikaların eşgüdümünün güçlendirileceği dönemdir. Yalnız Ankara anlaşmasında, geçiş döneminden son döneme nasıl geçileceği ve son dönemin süresinin ne olacağı belirsizdir. Bu arada 6.3.1995'te Türkiye'nin Avrupa Topluluğu ile gümrük birliğini tamamlamasını öngören Ortaklık Konseyi kararları imzalanmış, gerekli onaylar sağlanmış ve Avrupa Topluluğu-Türkiye Gümrük Birliği 1.1.1996'da başlamıştır (Pazarcı, 1998: 159-163).

Avrupa Birliği içinde tam üye olan ülkelerin gümrük birliğine doğal olarak ve otomatikman girdiği bir hukuki statüde, Türkiye, Avrupa Birliğine tam üye olmadan gümrük birliğine üye olmuştur. Gürbüz (1998)'ünde belirttiği gibi bu durum, Türkiye'nin içinde yer almadığı Avrupa Birliği üst kuruluşlarının kararlarına uymakla yükümlü hale getirilmesi demektir. Türkiye Müzakerelerin henüz başlama kararının alındığı 17 Aralık 2005 tarihinde dahi henüz üyesi olmadığı ve oy hakkı

veya kararları değiştirme gibi bir hakkının bulunmadığı bir birliğin ilke ve kararlarına uymakla karşı karşıya kalmıştır.

Gürcan (2000: 219)'ında belirttiği gibi, politik hedefler, eğitim programlarında ve eğitim sisteminde bazı değişiklikleri ön görebileceği gibi, radikal reformlara da yönelebilir. Eğitim sistemi üzerinde bazı değişiklikler, önerilecek hedefler, kalkınma planları içerisinde yer alan hedeflerdir. Üyesi olacağımız bir birliği her yönüyle tanımak ülke olarak bizim yararımıza olacaktır.

Türkoğlu (1998: 1)'na göre örgün eğitime katılım çağımızda çok etkileyici oranlara ulaşmıştır. "Günümüzde beş insandan biri, bir örgün eğitim kurumunda öğrenci veya öğretmendir." Zengin Avrupa ülkelerinde okullaşma oranı ve yaşam süresi Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerden çok daha yüksektir. Avrupa Birliği'ne üyeliğin bu anlamda Türkiye'de de okullaşma oranının artırılmasını gerektirmektedir. Güneydoğu gibi okullaşma oranının çok alt düzeylerde kaldığı bölgelerde yürütölen "Haydi Kızlar Okula" gibi sloganlarla yapılan kampanyalar ve eğitim seferberliği de Avrupa Birliğine üye ölkelerdeki okullaşma oranını yakalama çabalarının birer göstergesidir.

Sanayileşmiş ölkelerde zorunlu eğitim 16 ya da 18 yaşına kadar uzatılmış (Türkoğlu: 1998), 10-12 yıllık zorunlu eğitim süresi oluşmuştur. Ancak, Türkiye'de gerek ekonomik, gerekse yetişmiş öğretmen eksiki nedeniyle 8 yıllık zorunlu eğitime henüz geçilmiştir.

Bugün dünyamız hızlı değişmelere sahne olmaktadır. Ulaşım ve haberleşmenin gelişmesi, sorun ve olaylara uluslararası bir nitelik kazandırmaktadır. Eğitim alanındaki gelişmeler doğal olarak klasik öğretmen anlayışının yerine modern eğitim yöntem ve araçlarını kullanabilen, hızla değişip gelişip bilgi çağını takip edebilecek öğretmenlerin yetiştirilmesini de beraberinde getirmiştir.

Tüm ölkeler, Türkoğlu (1998)'nunda belirttiği gibi, eğitim sorunlarının nasıl çözümleneceğini araştırmakta, reform projeleri hazırlamaktadır. Bu nedenle eğitim

ulusal bir konu olmayıp uluslararası bir boyut kazanmıştır. 1958 Rusya, 1958 Danimarka, 1959 Fransa, 1959 Norveç, 1960 Yunanistan, 1962 Avusturya, 1962 Hollanda, 1963 İtalya, 1963-1967 İsveç, 1963 İngiltere, 1968-1975 Fransa, 1972 Japonya, 1946-1960 arası Suriye, Lübnan gibi bazı ülkeler eğitim sistemlerinde reform yapmak zorunda kalmıştır.

Eğitim alanında sürekli bir yenileşmenin olması, yeni teknolojilerin eğitime uyarlanması, öğretmenlerin niteliklerinde ve eğitimlerinde de şüphesiz yenilikleri ve değişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Birkaç yıl öncesine kadar temel bir öğretmen yetiştirme sistemi olmayan tek Avrupa Ülkesi İtalya'ydı. Anaokulu ve ilkokul öğretmenliği eğitimi veren Yüksek Enstitü ve Yüksekokul dışında İtalya'da özellikle öğretmenlik eğitimi veren bir sistem mevcut değildi. Dahası öğretmenlik eğitimi sadece ortaöğretim düzeyinde veriliyordu, bu yüzden de ilkokul öğretmenlerinin üniversite eğitimini tamamlamalarına gerek duyulmuyordu (Eurydice.org, 2003). Daha sonra eğitim bilimleri alanında lisans programı derslerinin anaokulu ve ilkokul öğretmenleri içinde gerekli olduğu görülmüştür. Okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmen olabilmek için üç yıllık bir yüksek öğrenim, ilkokullarda dört yıllık bir yüksek öğrenimi gerektiren eğitim şartı konmuştur.

İtalya dışındaki diğer tüm Avrupa Birliği ülkelerinde öğretmen yetiştirme farklı düzeylere göre üniversiteler bünyesine 1950'lerden itibaren alınmaya başlanmıştır. Fransa'da 1960'lardaki çocuk doğum oranındaki patlama ile lisans derecesine sahip olanlar bir yıllık öğretmenlik eğitimiyle öğretmen oldular. 1968 de Öğretmen Yetiştirme Kolejinin genelinde iki yıllık eğitim veriliyordu ve bu 1979 yılında üç yıla çıkarıldı. 1984 yılından itibaren tüm ilkokul öğretmenlerine en az iki yıllık yüksekokul eğitimi almaları şartı getirilmiştir. Eylül 1991 yılında Öğretmen Yetiştirme Kolejlerinin yerini Üniversitelerin Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri, yani Eğitim Fakülteleri almıştır (Eurydice, org, 2002/2003d).

Hollanda'da ise 1985 yılında İlkokul Eğitim Yasasının çıkarılmasına kadar, 4-6 yaşındaki çocuklar için anaokulu öğretmenliği ve Pedagoji Yüksekokulundaki ilköğretim (6-12) öğretmenliği olmak üzere iki tür öğretmenlik eğitimi vardı. Yeni

tarz ilköğretim sistemiyle anaokulu ve ilköğretim okullarının birleştirilmesiyle yükseköğretim kurumlarındaki okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümleri birleştirilerek sadece ilköğretim öğretmenliği şekline dönüştürülmüştür (Eurydice, org, 2002/2003a).

31 Mayıs 1970 tarihli yasanın 417 sayılı maddesinde tüm öğretmenlerin yüksek öğrenim eğitime sahip olması kararı olmasına rağmen, bu ancak 1990'lı yıllarda 341 sayılı yasayla 19 Kasım 1990 yılındaki üniversite eğitiminde reform yasasıyla hayata geçirilmiştir. Böylece ilköğretim öğretmenliği için lisans, ortaöğretim öğretmenliği için yüksek lisans veya branş eğitimi şartı getirilmiştir. Bu reformla ilköğretim eğitim bilimleri lisans dersleri iki ortak yıl zamanında ve izleyen iki yılda iki ayrı branşta eğitimi öngörmektedir. Bu branşlardan birisi okulöncesi öğretmenliği, diğeri ise ilköğretim öğretmenliğidir (Eurydice, org, 2002/2003d).

İspanya'da da öğretmenlik eğitimi alanında yeni düzenlemeler yapılmıştır. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmeni olabilmek 1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Yapısı ve 2002 yılında Eğitimin Kalitesi Yasalarıyla yeniden düzenlenmiştir. Bu yasalar, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yapabilmek için lisans eğitimini takiben ilgili alanda yüksek lisans yapılmasını şart olarak getirmiştir. Bu yasayla, uzmanlarla birlikte diğer sanat dallarındaki kişilerde okulöncesi eğitime katılabilirler. Ancak, 2002 yılında çıkarılan yeni yasa ile okulöncesi eğitim iki ayrı örgüte bölünmüştür (Eurydice, org, 2002/2003b).

İsveç'te öğretmenlik eğitimi uzun yıllar kilise kontrolünde kalmıştır. 1977 Yükseköğretim Reformu'nun bir sonucu olarak, öğretmenlik eğitimi üniversite ve yükseköğretim sistemi içinde yer almıştır. 11 farklı öğretmenlik kategorisinin bulunduğu İsveç'te en son 1 Temmuz 2002 yılında yapılan değişiklikler ile yeni bir birleştirilmiş sistem oluşturulmuş ve öğretmenlik kategorileri 7'ye indirilmiştir (Eurydice, org, 2002/2003c).

Polonya'da ise 1940 ve 1950'lerde okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi veren temel okulların 5 yıllık öğretmen liseleri olduğu görülmektedir. 1946 yılında

ilk defa yükseköğretim kurumu içinde bir öğretmen yetiştirme okulu kuruldu ve bundan sonraki yıllarda ve 1950'lerde ilk önce ilkokul öğretmenliği için iki alanda üç yıl süreli eğitim sağlayan, daha sonrada dört ve beş yıllık hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğretmenliği eğitimi veren öğretmenlik eğitimi okulları kurulmuştur. 1960'lı yıllardan 1973 yılına kadar devam edecek olan öğretmen okullarıyla birlikte iki yıllık ortaöğretim sonrası öğretmenlik eğitimi enstitüleri okulöncesi ve ilkokul öğretmenleri yetiştirme amacıyla kurulmuştur (Eurydice, org, 2002/2003e).

1970'lerde bu kurumlardan bazıları üç yıllık öğretmenlik eğitimi okullarına dönüştürülmüş daha sonrada ilk ve ortaokul öğretmeni yetiştiren beş yıllık öğretmen yetiştirme okulları haline getirilmiştir. Geri kalan öğretmen yetiştirme okulları, 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir. 1990 yılında ilk yabancı dil öğretmeni yetiştirme yüksekokulları, 1991 yılında ise ilk öğretmen yetiştirme yüksekokulu kurulmuştur. Bunların her ikisi de okul eğitim sektörü içerisinde yer almaktadır (Eurydice, org, 2002/2003e).

Komşumuz Yunanistan'da ise öğretmenlik eğitimiyle ilgili bir çok yeni düzenleme yapılmıştır. 1922 yılında hükümet, Anaokulu Öğretmenleri Akademisini çıkarılan resmi kararname ile kamu eğitim kurumu olarak tanımlamıştır. 1924 yılında çıkarılan kanunlarla 6 kamu ve 1 özel anaokulu öğretmenleri akademisi kurulmuştur. 1929 yılındaki eğitim reformunda da bu konuya yönelik tatmin edici ilgi gösterilmiştir. 1956 yılında Thessaloniki ve Florina'da bir yıllık anaokulu öğretmenliği kursları düzenlenmiş ve bu 4 yıl sürmüştür. İlk ilkokul öğretmeni yetiştirme kurumu Argos'da 1824 yılında kurulmuştur. Ülkenin bir kısmının bağımsızlığa kavuşmasıyla da 1830 yılında ilk öğretmenler akademisi Aegina'da Hellas'ın ilk valisi Capodistrias tarafından kurulmuştur. Teknik ve mesleki ortaöğretim öğretmenliği için ilk defa 1959 yılında Teknik Eğitim Öğretmenliği Okulları kurulmuştur (Eurydice, org, 2001/2002d).

Türkiye'de ise öğretmenlik eğitiminde çalışmalar ve reformlar ülke içindeki gereksinimlere yönelik olarak ve kaliteyi yükseltme amacıyla süregelmektedir. 1998-99 eğitim-öğretim yılından itibaren YÖK Başkanlığı tarafından Eğitim

Fakültelerinde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Temel amacı ülkenin gereksinimlerine cevap verebilecek daha nitelikli öğretmenler yetiştirmek olan bu yapılanma çerçevesinde, yeni yapılanmayı etkin ve kalıcı kılmak amacıyla bir dizi etkinlikler gerçekleştirilmektedir. YÖK/Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmenlik Eğitimi Projesi kapsamında düzenlenen bu etkinliklerin en sonuncusu öğretmenlik eğitiminde akreditasyon sisteminin oluşturulması olarak tasarlanmıştır. Bu önemli etkinliğin ilk safhasında YÖK bünyesinde kurulan Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi üyelerinin İngiltere ve ABD'deki öğretmenlik eğitiminde akreditasyon sistemini daha yakından tanımaları amacıyla adı geçen ülkelere 26 Mayıs – 5 Haziran 1998 tarihleri arasında bir çalışma ziyareti düzenlenmiştir (MEB, 2005).

Avrupa Eğitim Bakanları 3. Gayriresmî Konferansı sonunda yayınlanan deklârasyonda ise öğretmen yetiştirme sistemi reformu için ulusal politikalar geliştirilirken aşağıdaki hususların önemli olduğu sonucuna varılmıştır (MEB, 2005: 3-4):

- Reform sürecine halkın ve kurumların desteğini alarak ilgili tüm tarafların dahil edilmesi,
- Eğitimin bütünü ile ilgili reform stratejilerinin bir parçası olarak, öğretmenlik mesleği için Avrupa standartları, öncelikleri ve politikaları ile uyumlu kapsamlı ve tutarlı reform politikalarının geliştirilmesi,
- Özellikle örgün, yaygın ve gayriresmî girişimleri bir araya getirerek ilgili tüm tarafların katılımıyla eğitimde yeniliklere girişilmesi,
- Bölgenin farklı ülkelerindeki öğretmenlik eğitimi, yeterlilik ve işe alma uygulamalarının birbirine yaklaştırılmasında uluslararası ve bölgesel işbirliğine gidilmesi, diyaloga girilmesi ve değişimlerde bulunulması.

Avrupa Eğitim Bakanları 3. Gayriresmî Konferansının almış olduğu yukarıdaki kararlarda da açıkça belirtilmektedir ki, öğretmenlik eğitiminde Avrupa Birliği norm ve standartlarına uygun öğretmen yetiştirmek için öğretmenlik eğitiminde gerekli reformların yapılması şarttır. Ayrıca, Bainbridge (1998: 142)'n de belirttiği gibi, Avrupa Birliği eğitim konusunda sorumluluk almakta çok ihtiyatlı

davranmaktadır. Bu yüzden eğitim politikaları temelde üye ülkelerin eğitim düzeylerinin gelişmesi için işbirliğini desteklemektedir.

Geleceğin nesillerini yetiştirmekle yükümlü olan öğretmenlerin eğitimlerinde izlenen yolların bilinmesi, gerek öğretim kalitesinin gerekse yetişen insan kalitesinin yükseltilmesi için önemlidir. Avrupa Birliğine bir çok konuda uyum çabası içerisinde olan ülkemizin de, Avrupa Birliği ülkelerindeki öğretmen yetiştirme standartlarına ulaşması gerekmektedir.

Bu temel gerekçe ışığında bu araştırmada, Avrupa Birliği ülkelerindeki öğretmen yetiştirme sistemleri ve Türkiye öğretmen yetiştirme sistemi betimlenmeye çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemi nasıldır?

Problem daha ayrıntılı olarak aşağıda, alt problemler halinde belirtilmiştir.

Alt Problemler

1. Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumlar, öğretim model ve düzeyi nelerdir?
2. Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş koşulları nelerdir?
3. Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitimi programlarında müfredata ilişkin öngörüler nelerdir?

4. Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminde değerlendirme nasıldır?
5. Avrupa Birliği Ülkelerinde öğretmenlerin hizmet içi eğitimi nasıldır?
6. Türkiye’de okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemi nasıldır?

Sayıtlar

1. Avrupa Birliği Ülkelerin Eğitim Bakanlıklarının yayınladıkları rapor ve belgeler gerçek durumu yansıtmaktadır.

2. Eurydice-The information network on education in Europe (Avrupa Eğitim Bilgi Ağı) verileri ve yayınlanan raporlar gerçek durumu yansıtmaktadır.

3. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumunun verileri gerçek durumu yansıtmaktadır.

Sınırlamalar

Bu araştırma:

1. Ülkeler olarak; Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (İrlanda, Galler), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya, Yunanistan ile;
2. Öğrenim düzeyi olarak; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemiyle;
3. Öğretmen yetiştirme sisteminin etmenleri olarak; Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemlerinin eğitiminden sorumlu kurumları, öğretim model ve düzeyi,

bu programlara giriş koşulları, müfredat, özel yetenek ve uzmanlaşma, değerlendirme ve bu düzeylerdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri ile sınırlıdır.

Kısaltmalar

Bu araştırmada yer alacak kısaltmalar aşağıdaki anlamları ile kullanılmıştır:

AB	: Avrupa Birliği
A.E.T	: Avrupa Ekonomi Topluluğu
CAPEP	: Fransa’da yapılan Ortaöğretim Öğretmenliği Sertifika Sınavı
CAPEPS2	: Fransa’da yapılan Meslek Liseleri Sertifika Sınavı
CAPET	: Fransa’da Yapılan Teknik Öğretmenliği Sertifika Sınavı
Eurydice	: The information network on education in Europe (Avrupa Eğitim Bilgi Ağı)
HBO	: Mesleki yükseköğretim
ICT	: İnternet ve Bilgisayar Teknolojileri
LGE	: 1970 yılında İspanya’da çıkarılan Genel Eğitim Yasası
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
YÖK	: Yükseköğretim Kurumu

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sistemiyle ilgili günümüze kadar yapılan önemli araştırmalardan kısaca bahsedilmiştir.

Konu ile ilgili kaynaklar araştırmacı tarafından taranmış ve incelenen konuyla ilgili doğrudan ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte ilişkili bazı araştırmaların olduğu tespit edilmiştir.

Sözer (1991) tarafından yapılan “**Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünde Etkililiği**” adlı çalışmada Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Fransa, İngiltere, İsveç ve İsviçre’de öğretmen yetiştirme kısaca incelenmiştir.

Sözer (1991), bu ülkelerdeki öğretmen yetiştirme sistemini yükseköğretim kurumlarında alınan eğitim ve eğitim sonrasındaki uygulama eğitimi şeklinde iki boyutta incelemiştir. Almanya öğretmen yetiştirme sisteminde hizmet içi eğitime verilen öneme değinilen çalışmada, eyaletlerdeki Eğitim Bakanlıklarının çeşitli zamanlarda düzenlediği hizmet içi eğitim kursları yoluyla en son bilimsel gelişmelerin, eğitim öğretim konusundaki yeniliklerin öğretmenlere kazandırıldığı vurgulanmaktadır. Fransa’da hizmet içi eğitimin 1969 yılından sonra zorunlu hale getirildiğinin belirtildiği çalışmada, hizmet içi eğitimle bilginin geliştirilmesi, öğretmenlerin eğitimdeki gelişmeler konusunda bilgili kılınmaları, çağdaş teknoloji, araç ve gereçlerin kullanımı konusunda eğitilmeleri, okul ve çevresine ilişkin ekonomik ve toplumsal gelişmeleri bilmeleri ve bunlara katkıda bulunmalarının hedeflendiği belirtilmiştir.

İngiltere’de nitelikli öğretmen yetiştirmenin başlıca amaç olduğunu belirten Sözer (1991), nitelikli öğretmen olmak için ortaöğretim sonrası üniversite eğitiminin, üniversitelerin öğretmen yetiştirme fakültelerinin veya 3-4 yıllık alan eğitiminde sonra bir yıllık öğretmenlik eğitimi sertifika programına katılıp başarıyla bitirmek gerektiğini belirtmektedir. Yükseköğretim kurumlarında alan eğitiminin çoğunlukla üç yıl olduğunun belirtildiği çalışmada, öğretmen olabilmek için alan eğitimine ek olarak bir yıl süreli meslek bilgisi programlarına ve uygulama eğitimine katılmalarının zorunlu olduğu vurgulanmaktadır.

İsviçre’nin ise iyi yetişmiş öğretmen kadrosu bulunan ülkelerin başında geldiğinin belirtildiği çalışmada öğretmen açığının hiç olmadığı belirtilmiştir. Zorunlu temel eğitimin 9 yıl olduğu ülkede ilk altı yılda sınıf öğretmenlerinin son üç yılda ise alan öğretmenlerinin görev yaptığı, alan öğretmenlerinin ortaöğretimden sonra beş dönemlik bir yükseköğretim eğitimi aldıklarına değinilmiştir. Temel eğitimin son üç yılı ile ortaöğretimde görev yapacak öğretmenlerin ise üç yıllık yükseköğretim eğitiminden sonra iki ya da üç yarıyıl Yüksek Öğretmen Okulunda eğitim, psikoloji ve öğretim uygulamalarından oluşan bir programdan geçmeleri gerektiği, ortaöğretim üst kademesinde çalışan öğretmenlerin ise genelde yüksek lisans eğitimi aldığı ve bu öğretmenlerin üniversitelerde de görev yapabildikleri belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (1995) tarafından yapılan “**Avrupa Konseyi Ülkeleri Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri**” adlı çalışmada, 1992 yılında Öğretmen Akademilerinin kuruluş çalışmalarının sürdürüldüğü sırada Milli Eğitim Bakanlığı, Avrupa Konseyi ve Dokuz Eylül Buca Eğitim Fakültesi işbirliğiyle İzmir’de gerçekleşen “Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri” konulu seminere Avrupa Konseyi üyesi 22 ülkeden katılan temsilcilerin sunduğu tebliğler Bakanlıkça tercüme edilerek kitap haline getirilmiştir. Bu tebliğlerde Avrupa Konseyi ülkelerinde öğretmenlik eğitimindeki problemlere yönelik olarak ortaya konan çözüm yolları, değişen şart ve gereksinimlere göre öğretmenlik eğitiminin de değişmesi ve güncelleşerek gereksinimleri karşılaması, öğretmenlik eğitiminin dinamik bir yapıya

kavuşturulması, öğretmenlerin kariyerlerinin her döneminde mesleki gelişimlerinin desteklenmesi vurgulanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü Komisyonu (1996) tarafından yapılan “**Avrupa Birliği Üye Ülkelerin Eğitim Sistemleri**” adlı eserde ise yine Avrupa Birliğine üye Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, İspanya, Fransa, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İngiltere Birleşik Krallığı eğitim sistemleri ele alınmaktadır. Çalışma, yükseköğretim öncesi eğitim basamaklarını incelemiş ve yükseköğretimi çalışmanın dışında tutmuştur.

Türkoğlu (1998) tarafından yapılan “**Karşılaştırmalı Eğitim: Dünya Ülkelerinden Örnekler**” adlı çalışmada çok farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerinden bahsedilirken, Avrupa Birliği Ülkelerinden Yunanistan, Fransa, Lüksemburg İtalya, İspanya, Hollanda, İngiltere, İskoçya ve Finlandiya eğitim sistemlerine de yer verilmektedir.

Çalışmada Fransa eğitim sistemi içinde anaokulu öğretmenlerinin ilköğretim öğretmenleriyle aynı eğitimi aldıkları, ortaöğretim sonrasında Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde bir veya iki yıllık eğitim aldıkları bu eğitim sonrasında okul öğretmeni olarak nitelendirildikleri belirtilmektedir. Geniş olarak istatistiksel bilginin yer aldığı çalışmada yükseköğretim kurumları ve bu kurumlara giriş koşulları yer almaktadır.

Hollanda eğitim sisteminde birinci düzey öğretmenlerin HBO (Mesleki yükseköğretim) yükseköğretim okullarından birinden pedagojik formasyon eğitimi alınması gerekmektedir. Bu öğretmenler ilköğretim düzeyinde her yaşta öğrenciyi eğitim verebilirler. Tam ya da yarım gün çalışabilen öğretmenler memur statüsündedirler. Ortaöğretim kademesinde çalışan öğretmenler genelde alanlarında uzman, branş öğretmenlerdir. Şu anki sisteme göre sadece bir alanda uzmanlaşabilen öğretmenler, en fazla iki alan dersini verebilirler

İngiltere’de öğretmenlik eğitimi çok farklı şekillerde alınabilir. Eşzamanlı (Concurrent) modeli takip eden adaylar 4 yıllık yükseköğretim sonrası öğretmen

olurlar. Eşzamanlı eğitimde alan dersleri ve öğretmenlik eğitimi birlikte verilir. Ardıl modeli takip eden adayların ise öncelikle üç veya dört yıl süreli alan eğitimi almaları gerektiği ve lisans diploması aldıktan sonra öğretmenlik yapmak isteyenlerin bir yıllık mesleki öğretmenlik eğitimi programına başvurabildiklerini belirten Türkoğlu (1998) eski yasaya göre 15 hafta olan uygulama eğitiminin yeni yasa ile 32 haftaya çıkarıldığını belirtmektedir.

Sağlam (1999) tarafından yapılan “**Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri**” konulu araştırmada Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya, İsviçre, Lüksemburg, Portekiz, ve Yunanistan eğitim sistemleri çalışılmıştır. Bu çalışmada öğretmenlik eğitimi tek başlık altında özet şeklinde yer almıştır.

Sağlam (1999) bu çalışmasında, Almanya’da öğretmenlik eğitiminin eyaletlerin sorumluluğunda olduğunu, öğretmen olmak isteyen adayların seçtikleri düzeye ve alana göre müfredat programının farklılaştığını ve stajyer öğretmen olarak atanmaların hizmet içi eğitim programlarına katılmak zorunda olduklarını, 18 ile 24 ay arasında değişen bir stajyerlik süresinin olduğunu belirtmektedir.

Belçika’da öğretmenlik eğitimiyle ilgili olarak, üç toplum bölgesinde öğretmenlik eğitiminde hemen hemen aynı düzenlemelerin geçerli olduğunu belirten Sağlam (1999), okulöncesi ve ilkokul öğretmenliği yapacak adayların eğitim yüksekokullarında üç yıllık yüksek öğrenim gördüklerini ve bu öğrenimin akademik öğrenim, alan öğrenimi, mesleki bilgi öğrenimi ile okul-içi uygulama çalışmalarından oluştuğunu belirtmektedir. Ortaöğretim öğretmenliğinde ise özellikle Fransız, Alman ve Flaman bölgelerinde alan öğretmenleri tarafından derslerin verildiği belirtilmektedir. Öğretmenlik ve alan eğitimi alan adayların son sınıfta bir yarılı ilgili bir okulda uygulama eğitimi aldıkları, iki ayrı düzeyden oluşan ortaöğretimin 7., 8., ve 9. sınıfların birinci devreyi, 10., 11., ve 12. sınıfların ikinci devreyi oluşturduğu, birinci devre ortaöğretim öğretmenlik eğitimi için öğretmenlik eğitimi veren bir yükseköğretim kurumundan üç yıllık bir eğitim almalarını, ikinci devre öğretmenliği için ise en az dört yıllık bir eğitimin öngörüldüğü belirtilmektedir.

Son çeyrek yüzyıl içerisinde eğitim sisteminde yeniden yapılanma çalışmalarının yoğunlaştığı Fransız eğitim sisteminde öğretmenlik eğitiminde üniversite eğitiminin ağırlığının arttığı ve öğretmenlik mesleğine ilgiyi artırarak öğrencileri güdülemek amacıyla burs alma koşullarının iyileştirildiği belirtilmektedir. Öğretmenlik eğitiminin tarihsel evrimine değinen Sağlam (1999), Fransız eğitim sisteminde öğretmen olmak isteyen adayların üç yıllık alan eğitiminden sonra yapılan seçme sınavı neticesine göre seçilerek öğretmenlik eğitim enstitülerine alındıkları, adayların öğretmenlik yapmak istedikleri alana göre 2-3 yıl da öğretmenlik eğitimi enstitülerinde eğitim aldıkları belirtilmektedir.

Hollanda'da öğretmenlik eğitiminin ilköğretim ve ortaöğretim olmak üzere iki temel düzeye indirgenildiğinin belirtildiği çalışmada, ilköğretim öğretmenliği yapabilmek için dört yıllık eğitim yüksekokullarından ilköğretim öğretmenliği diplomasının alınması gerektiğine, ortaöğretimin ise Belçika öğretmen yetiştirme sistemine benzer şekilde iki ayrı düzeye ayrıldığını, birinci düzey için öğretmenlik eğitimi yüksekokullarında dört yıllık bir eğitim gerektiğini, ikinci düzey ortaöğretim sınıflarında görev yapabilmek için ise alınan dört yıllık eğitimden sonra üç yarıyıl ek bir eğitimin gerektiğini belirtmektedir.

Okulöncesi ve ilkokul öğretmenlerinin İspanya'da üniversitelere bağlı yüksekokullarda üç yıllık öğretmenlik eğitimi gördüklerinin belirtildiği çalışmada, ortaöğretim öğretmenliği için adaylardan lisans veya doktora eğitimi almış olma koşulunun olduğu belirtilmektedir.

Sağlam (1999), İsviçre öğretmenlik eğitim sisteminde öğretmenlik eğitiminin eğitim basamağı ve okul türüne göre değiştiğinin, adayların öğretmenlik eğitimlerini ya doğrudan öğretmenlik mesleğine hazırlayan ortaöğretim II. devre düzeyindeki öğretmen okullarında veya yükseköğretim düzeyindeki eğitim enstitülerinde, ya da eğitim yüksekokullarında gördüklerini belirtmektedir. Anaokulu öğretmenliğinin genelde üç veya dört yıllık ortaöğretim II. devre düzeyinde anaokulu öğretmen okulu düzeyinde aldıkları, ilkokul öğretmenlerinin ya ortaöğretim II. devre düzeyindeki öğretmen okullarında ya da lise öğreniminden sonra gidilen yüksekokullarda

yetiştirildiğini, bazı eyaletlerde ise lise öğrenimine dayalı yükseköğretim uygulamasının başlatıldığı belirtilmektedir. Ortaöğretim I. devre öğretmenliği için adayların bir yüksekokul veya eğitim enstitüsünde 7-8 dönemlik yükseköğretim görmelerinin gerektiğinin belirtildiği çalışmada, ortaöğretim II. devre öğretmenlerinin alan öğretmeni olduğu ve bunların kendi alanlarında dört yıllık bir eğitim gördükleri, öğretmenlik meslek bilgisi eğitimlerini ya alan eğitimleriyle birlikte veyahut alan eğitimleri bittikten sonra alabildikleri belirtilmektedir.

Ültanır (2000) tarafından yapılan “**Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi: Kuram ve Teknikler**” adlı çalışmada kıtalara göre bazı ülkelerin eğitim sistemlerinden bahsederken bazı Avrupa Birliği Ülkelerinin eğitim sistemlerine de değinmektedir. Ancak çalışma öğretmenlik eğitim sistemine yönelik bir başlık taşımamakla beraber genel eğitim sistemi üzerinde durmaktadır. Eğitimde yetki, genel eğitim sistemi, yükseköğretim ve mesleki eğitim konularının işlendiği çalışmada Almanya’da mesleki eğitimle ilgili bazı istatistiksel verilere de yer vermektedir.

Eğitim sorumluluğunu Fransa’da devletin üstlendiğini belirtilen çalışmada ortaöğretime bitiren tüm öğrencilerin yükseköğretime girme hakkının olduğunu, ancak yükseköğretimin ilk iki yılında öğrencilerin yapılan sınavlarla çok acımasız bir elemeye tabi tutulduğunu, bu ilk aşamanın genel uyumlamaya, temel bilgilerin iletilmesine ve bilimsel çalışma yöntemlerine hizmet ettiğini, ikinci aşamanın ise geniş kapsamlı meslek niteliği veren branş yükseköğretiminden oluştuğu belirtilmektedir. Üçüncü yükseköğretim aşamasının araştırmalara yönelik olduğu belirtilen çalışmada kısa süreli mesleki eğitim veren yükseköğretim dallarının da mevcut olduğu belirtilmektedir.

Ültanır (2000) çalışmasında İtalya’da mesleki eğitimin tam zamanlı eğitimde İtalyan eğitim sisteminin en büyük zayıf noktası olduğunu belirterek, ikinci alan basamağı için yapılan reformların mesleklerle ilgili temel eğitimi oluşturamadığını belirtmektedir.

Hollanda’da merkez hükümetin ve parlamentonun eğitim politikası ve yasa koyma yetkisine sahip olduğunu belirten Ültanır (2000), Eğitim denetiminin Eğitim ve Bilim Bakanlığına verildiğini ancak bazı istisnai eğitim dallarında ilgili diğer bakanlıkların sorumluluğunun olduğunu belirtmektedir. 1985 yılında yapılan reformlar çerçevesinde meslek oluşturan üçüncül alan öğretiminin yedi yeni dala ayrıldığı belirtilen çalışmada bu alanlardan birincisinin pedagojik öğretim, yani öğretmenlik eğitimi ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimi olduğu belirtilmektedir.

İsveç eğitim sisteminde öğretmenlerin atanma veya işe alınmalarının 1 Ocak 1991 yılında çıkarılan yasa gereği yerel belediyelere verildiği, belediyelerin öğretmenlerin ve hizmet personelinin atanmasından, okulların inşaatından ve parasal olarak desteklenmesinden, tüm okulların içerik ve personel yönünden eşgüdümlü çalışmasından, belediye bütçesindeki okulların işlevleriyle ilgili paranın hazır kılınmasından, devletin çerçeve yönetmelikleri ve düzenlemelerinin işleyişi için öğretim planlarının okullara yerleştirilmesinden sorumlu olduğu yine aynı çalışma içerisinde belirtilmektedir.

İspanya’da formal eğitim alanında en büyük sorunlardan birisinin mesleki eğitim olduğu belirtilen çalışmada Eğitim Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığının eşgüdümlü çalışmadığı vurgulanmaktadır. Eğitim Bakanlığı sorumluluğunda kurallara uyumlu mesleki eğitim ile Çalışma Bakanlığının sorumluluk alanında kalan iş yaşamına uyumlu mesleki eğitim arasında koordinasyon için genel çerçevenin eksik olduğu belirtilmektedir.

Gülcan (2005) tarafından yapılan “**AB ve Eğitim Süreci: AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları Yapısal Uyum Modeli**” adlı çalışmada Avrupa Birliğinin tarihçesi, Türkiye ile ilişkiler, Avrupa Birliğinin eğitim politikaları ve eğitim projeleri ile eğitim sistemleri gibi konulara değinilmektedir. Öğretmenlik eğitimiyle ilgili olarak da genel derlemelerin yapıldığı çalışma, bu alanda daha önce yapılmış araştırmaların özeti niteliğini taşımaktadır.

Över, vd. (2005) tarafından yapılan “**Danimarka ve İsveç Eğitim Sistemleri**” adlı çalışmada Avrupa Birliğine üye iki ülkenin eğitim sistemleri verilmektedir. Danimarka ve İsveç’te öğretmenlik eğitimi ve hizmet içi eğitime de yer verilen çalışmada İsveç’te 23 yüksekokul ve üniversite bünyesinde öğretmenlik eğitiminin yapıldığı, okulöncesi ve boş zaman öğretmenliği için verilen eğitim süresinin 3 yıl olduğu, ilköğretim ise 1-4 ve 4-9 olmak üzere iki ayrı kısımdan oluştuğu, ilköğretim öğretmenlik eğitiminin 3-5 yıl arasında değiştiği belirtilmektedir. İlköğretimde öğretmenlerin Dil Bölümü, Matematik ve Fen Bilimleri, Estetik olmak üzere dört alanda branşlaştığı, 4-9 sınıflarda öğretmelik için 5,5 yıl süreli yükseköğretim ve yukarıda belirtilen alanların birisinde branşlaşmak gerekir. Ortaöğretim öğretmenliği 5 yıllık yükseköğretime kapsamaktadır. Ortaöğretim öğretmenliğinde Dil, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri olmak üzere üç ayrı bölümde öğretmen yetiştirildiği belirtilmiştir.

Aynı çalışma içerisinde her öğretmenin İsveç’te yılda 104 saat hizmet içi eğitim alması gerektiği, bu eğitimin 1/3’lük kısmının okul tarafından düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Öğretmen ihtiyacı için okulların gereksinim duydukları öğretmenin özelliklerini belirleyerek belediyeye başvurduklarının belirtildiği çalışmada okul müdürlerinin de öğretmenler arasından seçildiği belirtilmiştir.

Över, vd. (2005) yaptığı çalışmada Danimarka eğitim sistemi içinde öğretmenlik eğitiminin 18 kolej (yüksekokul) tarafından dört yıllık süre ile verildiği, ortaöğretim üst kademesinde öğretmenlik yapabilmek için üniversite mezunu olma şartının olduğu ve genelde yüksek lisans yapmış öğretmenlerin görevlendirildiği belirtilmekte, ancak okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim birinci kademe öğretmenliği hakkında bir bilgi yer almamaktadır.

Türkiye’de öğretmen yetiştirme konusunda bir çok araştırma ve çalışma mevcut olmakla beraber burada bazı temel kaynaklardan kısaca bahsetmekle yetineceğiz. Bu kaynaklardan ilki Kaya (1984) tarafından yapılan “**İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika, Eğitim, Kalkınma**” adlı eserdir. Bu eserde Türkiye’nin kalkınmasında eğitimin rolü tartışılmakta, Türk eğitim sisteminin kuruluş ve

gelişiminde politikanın ve politikacıların etkileri araştırılmaktadır. Araştırmada Kaya (1984) politikacıların eğitim sistemine partizanca yaklaşımlarının sonucu olarak; yanlış eğitim politikası, yetersiz öğretim programları ve kusurlu yöntemlerle eğitim yapılmasının, Türk toplumunun ekonomik, sosyal ve politik geri kalmışlığının temel nedenlerinden bir olduğunu test etmiştir.

Çalışmasında araştırmacı geniş bir şekilde Türk eğitim sisteminin 1980'lere kadar gelişimini, uğradığı sekteleri, eğitim sistemindeki uygulamaları ele almış ve istatistiksel bilgilere geniş ölçüde yer vermiştir. Araştırmanın özellikle dördüncü bölümünde, Türkiye'de öğretmen yetiştirme düzeni üzerinde durulmuş ve öğretmenlik eğitimin tarihsel gelişimi değinilerek ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştiren kurumlar ve bu kurumların gelişimleri verilmiştir.

Koçer (1987) tarafından yapılan "**Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu**" adlı eserde araştırmacı Türk Eğitim Tarihini ele almış ve kısaca "Türkiye'de öğretmen yetiştirme" olgusu üzerinde durmuştur. Eser bütünüyle bir eğitim tarihi niteliği taşıırken, öğretmenlik eğitiminde Satı beyin öğretmen okullarını medrese görünümünden çıkararak modern Batı tarzı eğitim veren birer kurum haline getirme çabası öğretmenlik eğitiminde bugünkü durumla karşılaştırma olanağı vermektedir. Ayrıca eser, öğretmen yetiştirmede 20. yüzyılın başlarındaki durumu anlamak açısından önem taşımaktadır.

Sözer (1991) tarafından yapılan "**Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünde Etkililiği**" adlı çalışmada 1982 yılından itibaren tüm kademeler için öğretmen yetiştirme sorumluluğunu alan üniversitelerin öğretmen yetiştirmede önemli bir yol aldığı, ancak sağlanan ürün ve hizmet bakımından istendik ölçülerde, nitelikli bir öğretmenlik eğitiminin gerçekleşip gerçekleşmediği konusu tartışılmaktadır.

Yabancı ülkelerde öğretmen yetiştirme sistemine de yer veren araştırmacı, AB ülkelerinden Fransa, İngiltere, İsveç, İsviçre'de öğretmen yetiştirme konularını çalışmanın "Giriş" bölümünde vermektedir. Türkiye'de öğretmen yetiştirmenin 140

yıllık geçmişinden bahsedilen eserde öğretmen yetiştirme sisteminde 1990'lı yıllara kadar ki uygulamalardan bahsedilmektedir.

Duman (1991) tarafından yapılan “**Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihsel Gelişimi)**” adlı araştırmada, Cumhuriyet Döneminde ortaöğretime öğretmen yetiştirmeye ilişkin görüşlere ve uygulamalara farklı tarihsel dönemler içinde yer vermektedir. Çalışmada ortaöğretime öğretmen yetiştirmenin 1982 yılında MEB’den alınarak üniversitelere devredilmesinden sonraki dönemin mukayesesi de yapılmaktadır.

Akyüz (2002)’ün yaptığı “**Türkiye’de Çağdaş Anlamda Öğretmenlik Mesleğinin Doğuşu**” adlı eserde, Tanzimat öncesi ve Tanzimat döneminde öğretmenlik mesleğinin temel özelliklerini ve çağdaş anlamda öğretmenlik mesleğinin nasıl ortaya çıktığını betimlemeye çalışmıştır. Araştırmacının ortaya koyduğu en önemli sonuçlar şöyle özetlenebilir (Akyüz, 2002; 56-58):

- İlk kez 1848 yılında öğretmen yetiştirmek üzere bir okul açılmıştır.
- Öğretmen okulları ilk zamanlarda büyük ölçüde medresenin etkisi altında kalmıştır.
- İlk kez 1860 yılında, öğretmen okulu öğrencilerinin sayıca azlığı ve buradaki öğrencilerini yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle meslek dışından atamalar yapılmıştır. Önceleri geçici olarak görülen bu durum sürekli bir hal almıştır.
- 1870 yılında “Darülmuaallimat” adında bir kız öğretmen okulunun açılması çağdaş anlamda kadınların öğretmenlik mesleğine başlamalarını sağlamıştır. Ancak kadın öğretmenlere maaşlarında ve ilerlemelerinde yasal kısıtlamalar getirilmiş, buda kızların okulaşmaya oranlarının yeteri kadar gelişmesini engellemiştir.
- Öğretmen okullarının başarısızlıklarının altında yatan bir etmende yerleşik bir eğitim sürdürüremeyip, sürekli eğitim binalarının değişmesidir.
- Akyüz (2002)’ün çıkarmış olduğu en önemli sonuç ise, öğretmenlik mesleğinin geliştirilmesinde sadece başarılı atama politikaları ve uygun

öğretmen yetiştirilmesinin yeterli olmadığı, mesleğin ekonomik ve sosyal statüsünün de güçlendirilmesinin gerektiğidir.

Gürbütürk ve Genç (2004) tarafından yapılan “**Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Görüşleri**” adlı çalışmada, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlik mesleğinin önemini vurgulandığı çalışmada öğretmen adaylarının mesleğe bakış açılarının meslekteki başarılarını etkileyeceği öngörülmüştür. Adayların cinsiyete, farklı anabilim dallarına ve anabilim dalına göre öğretmenlik mesleğine bakış açıları arasında farklılık olup olmadığı araştırılmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir (Gürbütürk ve Genç, 2004: 60):

- Farklı anabilim dallarından öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri ortaya konmuş; bu çerçevede yöneltilen görüşlerden öğretmenlik mesleğinin doğasına uygun olanlara adayların çoğunun katıldığı, uygun olmayanlara ise çoğunun katılmadığı ortaya çıkmıştır.
- Cinsiyete göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.
- Anabilim dallarına göre, öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuş; bu farkın hangi anabilim dalları arasında olduğunu saptamak için yapılan çalışmalar sonucunda sınıf öğretmenliği anabilim dalındaki adayların öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşlerinin diğer anabilim dallarındaki adaylardan anlamlı derecede farklı olduğu ortaya konmuştur.

Üstüner (2004) tarafından yapılan “**Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları**” adlı çalışmada, araştırmacı öğretmen yetiştirme olgusuna, tarihsel gelişimi içerisinde bakarak, bugünkü öğretmen yetiştirme uygulamalarımızın sorunlarını ortaya koymuş ve çözüm önerilerinde bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırmada, Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla, Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan ile Türkiye’de okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretime öğretmen yetiştirme sistemleri varolduğu biçimiyle ele alınmıştır. Bu yönüyle çalışma, betimsel bir araştırmadır.

Araştırmada gereksinim duyulan temel bilgiler, ilgili yerli ve yabancı alanyazın taraması yapılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler, alt problemlere yanıt olabilecek şekilde çözümlenmiştir.

Problem cümlesinin daha iyi analiz edilmesi için oluşturulan alt problemler, öğretmenlik eğitimine yönelik olarak yapılan faaliyetlerin bütününe kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Avrupa Birliği Ülkeleri (Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan) ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin “okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumları”, “öğretim model ve düzeyi”, “öğretmenlik eğitimine giriş koşulları”, “müfredat ve uzmanlaşmaya ilişkin öngörüler”, “değerlendirme” ve “öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri” irdelenmiştir.

Çalışmada ülkelerin alfabetik sıralamasına uyularak, okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin nasıl yetiştirildiği alt problemlere cevap olabilecek şekilde incelenmiştir. Araştırmaya konu olan ülkelerin genelinde okulöncesi ve ilköğretim öğretmelerinin eğitimlerinin birbirine benzemesi ve çoğu ülkede bu iki düzey arasındaki farklılıktan çok benzerliklerin olmasından dolayı, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi tek boyutta incelenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; araştırma probleminin çözümü için toplanan verilerin yöntem bölümünde açıklanan tekniklerle çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve ilgili yorumlar, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıraya uyularak verilmiştir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın birinci alt problemi, “**Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumlar, öğretim model ve düzeyi nelerdir?**” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu bölümde Avrupa Birliği Ülkelerindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumlar, öğretim model ve düzeyi, ülkelerin alfabetik sıralamasına uyularak verilmektedir.

Almanya

Federal anayasa ve eyalet anayasaları uyarınca genel okul sistemi devletin sorumluluğunda ve gözetimindedir. Esas itibariyle okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim yerel; yüksekokullar ise eyalet kuruluşlarıdır. Bunun yanı sıra, kilise sorumluluğunda ve özel statüde yüksekokullar gibi özel okul sistemi de mevcuttur. Okul sisteminin ayrıntıları eyaletlerin konusudur. Ancak, eyaletlerin devletin verdiği yetki ve görevlerin yerine getirilmesi ve anayasanın koruması

altındaki temel hakları göz önünde bulundurması gerekir. Yükseköğretimle beraber yetişkin eğitimi ve ek eğitime kadar tüm eğitim alanlarının büyük bir kısmı eyaletlerin yetkisine bırakılmıştır. Yönetim konusunda da yetki bütünüyle eyaletlere aittir. Öğretmenlerin maaşları veya öğretmenlerle ilgili düzenlemeler de yine eyaletler tarafından yapılır (MEB, 1996: 42–43; Gülcan, 2005: 67–68, 80).

Öğretmenliğin bağımsız bir meslek olarak görülmeye başlandığı 19. yüzyıla kadar Almanya’da öğretmenlik eğitiminin düzenli bir yapısı mevcut değildir. Stajyerlik eğitime öncü olarak, ortaokullarda çalışan öğretmenler için uygulamalı eğitim kuruluşları, 1. Dünya Savaşının hemen öncesinde ve Devlet Sınavının kapsamlı olarak uygulanmasından önce getirilmiştir. İlköğretim okullarındaki öğretmenler, stajyerlik süresinden sonra İkinci Devlet Sınavı ya da Devlet Memurluğu Sınavına girerlerdi (Eurydice.org, 2001/2002a: 114; Gülcan, 2005: 80).

Genel olarak, öğretmenlik eğitiminin organizasyonu ile bağımsız Almanya Eyaletleri arasında gelişme bakımından ciddi farklılıklar vardı. Bu farklılıklar, 1. Dünya Savaşından sonra bile devam etmiştir. Daha sonra öğretmenler için ilköğretim okullarındaki tek düze eğitim uygulaması başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Öğretmenlik eğitimi, değişik kurumlar tarafından ya da Öğretmen Yetiştirme Yüksekokulları olarak bilinen yeni yükseköğretim kurumlarına taşınmış, hatta 6 dönemlik bir üniversite programı olarak kurumsallaştırılmıştır. Yükseköğretimde öğretmelik eğitime giriş şartı, gittikçe artarak 2 yıldan 3 yıla kadar süren bir eğitimi gerektirdi. Üst düzey ortaöğretimdeki öğretmenler için uygulamalı eğitim sonradan genişletilmiş ve Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri yoluyla sistematik hale getirilmiştir (Sözer, 1991: 10; Eurydice.org, 2001/2002a: 114).

Ulusal sosyalistlerin öğretmenlik eğitimi politikası uzlaşmaz bir durum teşkil etmiştir. İlköğretim okullarındaki bütün öğretmenler için yüksekokullardaki iki yıllık öğretmenlik eğitimi 1940 yılında terk edilerek, Öğretmen Yetiştirme

Enstitülerindeki beş yıllık uygulamalı eğitime geçilmiştir. Ancak, bu dönemde adaylar partilerin politik çizgileri doğrultusunda seçilmiş ve yoğun bir şekilde ideolojik fikir aşılmasının etkisi altında kalmışlardır (Eurydice.org, 2001/2002a: 114).

Ulusal Sosyalist Rejiminin çöküşünden sonra öğretmenlik eğitimi konusuyla ilgili sorumluluğu yeniden, başlangıçtaki Weimar Cumhuriyeti'nin öğretmenlik eğitimi modeline dönüşen merkez eyaleti üzerine almıştır. 1950'lerde ilköğretim, ortaöğretim alt ve üst düzeyleri için öğretmenlik eğitimi reformu gündeme gelmiş ve öğretmenlik eğitimi daha akademik bir şekle sokulmaya çalışılmıştır (Eurydice.org, 2001/2002a: 114).

Öğretmenlik Eğitimi Enstitüleri, sonradan öğretmenlik eğitimi için hemen hemen bütün Eyaletlerdeki üniversitelerle bütünleşen Yükseköğretim Enstitülerine dönüştürülmüştür. Son olarak, öğretmenlik eğitiminin üniversite sektörüne devredilmesiyle, öğretmenlik eğitimi; alan konularını, eğitim bilimlerini, sosyal bilimleri ve alan öğretmenliğini kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir. Yükseköğretim bölümlerindeki eğitim içinde; bilimsel eğitim, teorik konular ve okul içindeki uygulamalı öğretim yer alıyordu. Üniversitelerde öğretmen adaylarının okullarda uygulama yapmaları ve alan eğitimi almaları, yükseköğretim programlarının içinde bundan sonra yer almıştır (Eurydice.org, 2001/2002a: 114; Federal Ministry of Education and Research, 2005: 1).

1998 yılında Eğitim ve Kültür Bakanlığı kapsamında bilim adamlarından ve eğitim yöneticilerinden oluşan bir komisyon kurularak bugünkü öğretmen yetiştirme programının yapısı oluşturulmuştur. 1999 yılında "Almanya'daki Öğretmenlik Eğitime Bakış Açılımları" başlıklı rapor, mevcut düzen ve öğretmen yetiştirme kurumları üzerinden hareketle, özellikle insan kaynaklarının geliştirilmesini ve öğretmenlerin yaşam boyu eğitimlerinin önemini vurgulamıştır (Eurydice.org, 2001/2002a: 114).

Seçici okullaşmanın kaldırıldığı Doğu Almanya’da, bir taraftan ilköğretim (1-4. sınıflar) öğretmenleri için, bir taraftan da ortaöğretim (5-12. sınıflar) öğretmenleri için yapılan eğitim arasındaki sınır korunmuştur. İlköğretim öğretmenleri, öğretmenlik eğitimine giriş için gerekli olan yükseköğretime giriş şartı olmadan, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde eğitilmişlerdir. Fakat ortaöğretim öğretmenleri uygulama eğitimini, eğitim teorilerini ve teorik konuları içeren dört yıllık bir akademik programı tamamlamışlardır (Federal Cumhuriyette olduğu gibi İkinci Devlet Sınavı ya da stajyerlik eğitimi yoktu). Temel hedef, Marksist-Leninist ideolojiyle ilgili bütün eğitim sisteminin içinden geçmekti (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Doğu ve Batı Almanya’nın birleşmesiyle sonuçlanan politik değişmelerin ardından, öğretmenlik mesleği ve öğretmen yetiştirme kurumlarının hepsi aynı çizgide birleştirilmiş, okul sistemindeki reformun bir parçası olarak öğretmenlik eğitimi, Batı Almanya’da uygulanan duruma yakın hale gelmiştir. Özellikle stajyerlik eğitimi bütün öğretmenlik branşları için konmuş ve yükseköğretim kurumları dışında ilköğretim öğretmeni yetiştirmeden vazgeçilmiştir (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Kültürel hâkimiyet fikri ve tarihi nedenlerden dolayı Federal Almanya Cumhuriyetindeki öğretmenlik eğitimi, büyük oranda okul çeşitliliği ve seviye farklılığı göstermektedir. Ayrıca öğretmenlik eğitimi, stajyerlik eğitimi sırasında teorik ve uygulamalı öğretim arasında anlamlı bir ilişki kurmanın yanında, teorik çalışmaları, teori, alan eğitimi ve eğitim bilimleriyle öğretmenlik uygulamalarını sağlamak zorundadır. Dahası, öğretmenlik eğitiminin birinci aşamasındaki konular, ikinci aşamasındaki özellikle uygulama konularına göre ayarlanmak zorundadır. Eğitim ve Kültür Bakanlığı Komisyonu, öğretmenler birliği ve diğer birliklerin eğitim alanında 5 Ekim 2002 tarihinde yayınladıkları ortak bildiriye, *bugünkü öğretmenlerin sorumlulukları ve öğrenme uzmanlığı* üzerinde durarak, her düzeydeki öğretmenlik eğitimini mesleki uygulamalarla ilişkilendirerek güçlendirmeyi hedefleyen, yeni bir öğretmen yetiştirme reformu başlatmıştır (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Bütün öğretmenlik branşlarındaki öğretmenlerin eğitimi devlet yasalarıyla düzenlenmektedir. Öğretmenlik eğitiminin sorumluluklarını, eğitimi, çalışma ve sınav yönetmeliklerini düzenleyen Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile Devlet Sınavı yetkilileridir. Sınavlar, eyaletlerin yönetim kurulları ya da devletin sınavlar için görevlendirmiş olduğu kişiler tarafından düzenlenir (Eurydice.org, 2001/2002a: 116; Ministries of Federal Republic of Germany, 2005).

Temelde öğretmenlik eğitimi, uygulamalı öğretmenlik eğitimi ve yükseköğretim eğitimi olmak üzere iki aşamada incelenebilir. Öğretmenlik eğitimi üniversitelerde; Eğitim, Müzik ve Güzel Sanatlar Fakültelerinde verilir. Stajyerlik eğitimi şeklinde ortaya çıkan Uygulamalı Öğretmenlik Eğitimi, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde ve Eğitim Fakültelerinde verilmektedir. Bazı eyaletlerde, üniversitelerde kurum merkezleri kurularak, fakülteler arasındaki öğretmenlik eğitimini birbirlerine uyumlu hale getirecek, yeterli eğitimin alınmasını sağlamak amaçlanmıştır (Eurydice.org, 2001/2002a: 115; Federal Ministry of Education and Research, 2004: 2).

Belçika

Belçika'da dile dayalı eğitim sistemlerinde üç ayrı topluluğun etkisinde üç çeşit eğitim kurumu vardır (MEB, 1996: 11–12; Gülcan, 2005: 102–103):

- *Fransızca konuşulan toplulukta*; Fransızca konuşan topluluk tarafından düzenlenen, yönetilen ve mali giderleri kendi bütçesinden karşılanan eğitim kurumları, Fransızca konuşulan toplum tarafından mali olarak desteklenen ve çoğunlukla il veya topluluk yetkililerince yönetilen kamuya ait eğitim kurumları ve kilisenin etkisi altında olan eğitim kurumları,
- *Felemenkçe konuşulan toplulukta*; Eğitim Konseyi tarafından düzenlenen kamuya ait eğitim kurumları, topluluğun desteklediği il veya topluluk yetkilileri tarafından yönetilen kamuya ait eğitim kurumları ve Katolik Kilisesi etkisi altında olan ve toplulukça desteklenen bağımsız eğitim kurumları,

- *Almanca konuşan toplulukta;* bu topluluk tarafından düzenlenen, yönetilen ve mali olarak desteklenen eğitim kurumları, topluluk tarafından desteklenen ve topluluk yetkililerince desteklenen kamuya ait eğitim kurumları ile topluluk tarafından desteklenen ve Katolik Kilisesi etkisi altında olan bağımsız eğitim kurumları mevcuttur.

Belçika'da geçmişte herhangi birisinin kendisini öğretmen olarak nitelendirmesinin mümkün olduğu görülür. Ancak, yeni kurulan Belçika devletinin, okul açma ve öğretmenlik mesleğine giriş konusunda sert tedbirler alarak sınırlamalar getirdiği görülmektedir. Bir kişinin öğretmen olarak devlet okullarında görevlendirilebilmesi için, devlete bağlı bir yüksekokuldan veya denk sayılabilecek bir özel öğretim kurumundan alınmış yükseköğretim diplomasına sahip olması gerekir (Eurydice.org, 2001/2002b:206-7; Ministry of Education Belgium, 2005: 3).

1911 yılında öğretmenlerin sadece %13'ü yükseköğretim diplomasına sahipti. Birinci Dünya Savaşından sonra öğretmenlik eğitiminin tatmin edici olmadığı görüşünden yola çıkılarak öğretmenlik eğitimi konusunda reformlar ve yeni düzenlemeler getirilmiştir. 1945 yılında "Öğretmenlik Yeterlilik Sınavı" getirilmiştir. 1957 yılına kadar yüksekokul, altı yıllık ilköğretim ve 3 yıllık ortaöğretimden sonra devam edilen bir eğitim kurumu niteliğinde olmuştur. Latince yerine psikoloji, eğitim bilimleri ve öğretmenlerin ilgi duydukları ve öğretmek istedikleri alanlar müfredat programını oluşturmuştur (Eurydice.org, 2001/2002b: 207).

Daha sonra öğretmenlik eğitiminde çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 1962'ye kadar 3 yıllık ortaöğretimden sonra dört yıllık yükseköğretim getirilmiştir. 1974'e kadar altı yıllık ortaöğretimden sonra iki yıllık yükseköğretime geçiş eğitim getirilmiştir. Öğretmenlik eğitimi iki yıldan üç yıla çıkarılmıştır. 1996-1997 öğretim yılından itibaren Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri, Fakültelere dönüştürülmüştür (Buyten, 2003:2; Eurydice.org, 2001/2002b: 207).

12 Aralık 2000 tarihinde çıkarılan ve 1 Eylül 2001 tarihinde yürürlüğe girerek kendisinden önceki birçok yasayı iptal eden kararname ile öğretmen yetiştirme programı yeniden tanımlanmıştır. Bu kararname ile öğretmen yetiştirme programlarına yönelik olarak 13 yeterlilik alanı tasvir edilmiştir (Eurydice.org, 2001/2002b: 208):

- Sosyal bilimler alanlarındaki bilginin bilimsel çevreye daha iyi uyum sağlamak, sınıf içi ve sınıf dışında karşılaşılan durumları doğru yorumlayabilmek için seferber etmek,
- Kurum, meslektaş ve ailelerle ilişkilerini etkili bir şekilde devam ettirmek,
- Bilimsel kurumlardaki rolleri ve statüleri tanımlayan yasalarda, belirtilen görevlerinden haberdar olmak,
- Öğretme olayını doğrulayan disiplin ve disiplinler arası bilgiyi özümsemek,
- Öğrenme olayına kılavuzluk eden, öğretmenlik mesleği bilgisine hakim olmak,
- Kültürel dünyaya öğrencilerin ilgisini çekebilmek için geniş bir genel kültür sergilemek,
- Mesleğin gerektirdiği uygun yetenekler arasındaki ilişkiyi geliştirmek,
- Okulda bir takım gibi çalışmak,
- Öğretim materyallerini geliştirmek, test etmek, değerlendirmek ve yeniden düzenlemek,
- Geçmiş ile şu anki bilimsel bilgi arasında eleştirel ve bağımsız bir ilişki sürdürmek,
- Öğrenme olaylarını planlama, kontrol etme ve değerlendirme,
- Kendi uygulamaları hakkında düşünce sahibi olmak ve,
- Kendi eğitimini düzenleyip devam ettirmektir.

Eylül 2001 tarihinde yürürlüğe giren yasa doğrultusunda öğretmenlik eğitimi müfredatında da değişiklikler yapılmıştır. Öğretmenlik eğitimi sağlayan kurumlar Eğitim Bakanlığının onaylaması şartıyla programlarını ya kendileri düzenlerler veya Fransız eğitim sistemini uyarlarlar. Yüksek Öğretmenler Konseyi müfredatın içeriğiyle ilgili yönergeyi yayımlar (Eurydice.org, 2001/2002b: 208).

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimi yüksekokullar tarafından yapılır. Öğrenciler, işaret dili öğretmenliği sertifikası almak için işaret dili eğitimlerini “Sosyal Gelişme Ortaöğretim Okullarında” almaları gerekir. Bu altı yıllık ortaöğretimin son üç yıllını kapsayan ve özel yetenek ve ilgiler doğrultusunda öğrencileri belli alanlara yönlendiren bir okul türüdür (Eurydice.org, 2001/2002b: 208).

Fransa

Toplam 1 104 300 öğretim personeline sahip olan Fransız eğitim sisteminde öğretmen sayısında düzenli bir artış vardır. Yönetici ve teknik personel sayısında artış olmamaktadır. Öğretmenler öğretim personelinin yaklaşık olarak %73’ünü oluşturur. Bunlardan %23’ü ilköğretimde, %37’si ortaöğretimde, %6’sı yükseköğretimde ve %3’ü diğer eğitim merkezlerinde çalışmaktadır. Yönetici ve teknik personelin %70’i ortaöğretimde, %16’sı yükseköğretimde, %12’si merkezi yönetimlerde veya yükseköğretim akademilerinde, %1’i diğer eğitim kurumlarında çalışmaktadır. Bunlardan %64’ünü kadınlar, %9’unu yarım gün çalışanlar %9’unu ise geçici personel oluşturur. Bunlar öğretmenler ve diğer hizmet personelidirler (Eurydice.org, 2001/2002c: 94).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitimi ilk olarak 1833 yılında Guizot Yasası ile düzenlenmiştir. Bu yasa gereği 500 bölgede ikamet eden halkın erkek çocuklarının ilköğretim eğitimi almaları gerekiyordu ve bölge halkının da buradaki okulların öğretmenlerine ücret ödemeleri gerekiyordu. Öğretmen olabilmek için adayların ilköğretimden sonra Öğretmen Yetiştirme Kolejinde eğitim almaları gerekiyordu. 1879’daki Ferry Yasası ile bu okulların kızlar için de açılması ve kız çocuklarının da eğitilmesi gerektiği oylamayla kabul edilmiştir. Bu yasayla birlikte okullaşmanın tüm ülke düzeyinde yaygınlaştırılması da sağlanmıştır. Sekiz yıl sonra, 1887’de, Öğretmen Yetiştirme Kolejleri tarafından verilen okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitimlerinin sınırlarını belirleyen bir derece belirlendi. 16-18 yaşlarındaki adayların arasından öğrenciler çok rekabetçi sınavlardan geçtikten sonra bu okullara alınırlardı ve gönüllü öğretmenler olurlardı. Bu okullarda eğitim üç yıl

sürerdi. Memuriyet alabilmek için okul öğretmenlerinin iki yıl devlet okullarında stajyerlik yapmaları ve Öğretmenlik Yeterlilik Sertifikası almaları gerekmektedir. 1889'da devlet okulları öğretmenleri devlet memuru statüsü elde ettiler (Eurydice.org, 2001/2002c: 93–94).

Eğitim sorumluluğunun devlete ait olduğu Fransa'da, Eğitim Bakanlığının bütçesi 1995 yılında devlet bütçesinin en büyük hissedarı olarak 219,4 Milyar FF olarak gerçekleşmiştir. Eğitim Bakanlığı; öğretim programlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesi, mesleki eğitim süreçlerinin yapılanması, kamu okulları personelinin eğitimi, idaresi ve maaşlarının ödenmesi, kadroların ilanı, okulların açılıp kapanması, eğitici materyalin geliştirilmesinden doğrudan sorumludur. 2 Mart 1982 tarihli Yerinden Yönetim Yasası'ndan bu yana, eğitim alanında bazı yetkiler yöresel ve kamuya açık organlara devredilmiştir. Bu organlar; okulların inşası, onarımı, bakımı, kendine özgü olarak yerel hizmet içi eğitimin sağlanması ve hizmet içi eğitim hedeflerinin belirlenmesi gibi konulardan sorumludur (Ültanır, 2000: 109).

Vichy hükümeti 1940 yılında Öğretmen Yetiştirme Kolejlerini kaldırmış ve yerine Öğretmen Yetiştirme Enstitülerini kurmuştur. Bu, devlet okulu öğretmenlerinin dört yıllık üniversite mezunu olmalarını gerektiriyordu. Öğretmen Yetiştirme Kolejleri Kurtuluşla birlikte tekrar getirilmiştir. 1947'den sonra öğretmen adayları iki düzeyde belirlenmiştir. Birincisi, 15 ile 17 yaşları arasındaki adaylara dört yıllık eğitim veren ön lisans ve ikincisi, 17 ile 19 yaşları arasındaki adaylar için verilen lisans eğitimi idi. İkinci kategorideki öğrenciler çoğunlukla öğretimle ilgili olup iki yıl eğitim alırlardı. 1960'lardaki çocuk doğum oranındaki patlama ile lisans diplomasına sahip olanlar bir yıllık öğretmenlik eğitimiyle öğretmen oldular. 1968 de Öğretmen Yetiştirme Kolejlerinin genelinde iki yıllık eğitim veriliyordu ve bu 1979 yılında üç yıla çıkarıldı (Eurydice.org, 2001/2002c: 94). 1986 yılından itibaren de öğretmenlik eğitimi beş yıla çıkarılmıştır (Sağlam, 1999: 160).

Bu arada, Öğretmen Yetiştirme Kolejinin ilk basamağı olan ön lisans kategorisine 1978 yılında öğrenci alımı durduruldu. 1984 yılından itibaren tüm ilköğretim öğretmenlerinin en az iki yıllık yüksek okul eğitimi almaları şartı

getirilmiştir. İki yıllık mesleki eğitimden sonra öğretmen adayı öğrenciye, ilköğretim öğretmenliği diploması verilirdi. Eylül 1991 yılında Öğretmen Yetiştirme Kolejlere yerini Üniversitelerin Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri aldı. O zamandan beri ilköğretim öğretmenleri üç yıllık yükseköğretimi başarıyla bitirdikten sonra okulöncesi öğretmeni oldular. Üniversite Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinin sağladığı eğitim öğretmen olma hakkı verilmeden önce giriş sınavı için bir yıllık rekabetçi bir çalışmayı, birer yıl genel ve mesleki eğitim almayı gerektirmektedir. Öğretmenlerin okulöncesi eğitime entegrasyonu 1990 yılından beri devam etmektedir (Sözer, 1991: 12; Eurydice.org, 2001/2002c: 94).

Ortaöğretim öğretmeni eksikliği nedeniyle üniversitelerde gençleri öğretmenlik mesleğini seçmeye yönlendirerek öğretmen açığını kapatıp, ortaöğretim öğretmeni yetiştirmek için 27 Ocak 1957 yılında enstitüler kuruldu. Öğrenciler, eğitim diplomalarını almadan önce Öğretmenlik Mesleği Yeterlilik Sınavına giriyorlardı. Öğrencilikleri boyunca maaş almakla birlikte on yıl öğretmenlik yapacaklarına dair sözleşme yapılıyordu. Ancak, yeni adayların sayısı ihtiyacı karşılamadığından 1960'lardan 70'lere kadar Fransa, asistan öğretmen görevlendirme yoluna gitmiştir. 1960'larda kolejlerde çalışmak üzere "Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri" ve 1969 da ise "Profesörler Topluluğu" çocukların daha iyi bir eğitim alması amacıyla kurulmuştur. Bu topluluk, Haby Reformunda, ortaokul düzeyindeki öğretmenlerin çoğunu kapsayan en geniş topluluktur. Ancak bu topluluğa üyelik 1987 yılında kesildi ve daha sonra ortadan kalktı (Eurydice.org, 2001/2002c: 97).

1980'lerde, Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim ve Araştırma Kurumu birçok plan ve proje ile kariyer değişikliği ile sayıları azalan öğretmen açığını kapatmaya çalışmış ve daha da ileri giderek, az sayıda öğrencinin öğrenim gördüğü sınıflarda öğretim sağlamıştır. Bu durumun üstesinden gelebilmek için birkaç yola başvurulmuştur (Eurydice.org, 2001/2002c: 97):

- Üniversitelere daha fazla öğretmen adayı kabul edilmeye başlandı,
- Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri kuruldu,

- Çok sayıda görev yaratıldı,
- Öğretmenlik mesleği, kariyer geliştirme fırsatları ve daha fazla ücret ile yeniden değer kazandı.

Uygulanan yeni yöntemler sayesinde 1992’lerde pozitif sonuçlar alınmıştır. On yılda öğretmenlerin sayısı %12.7 artmıştır. Bu gün Fransa’da ortaöğretim öğretmenliği adayına ihtiyaç duyulmamaktadır. Öğretmen açığı artık kapatıldığından, arz talep dengesi kurulmaya çalışılmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002c: 97).

Öğretmen adaylarının üniversitelerin Öğretmen Yetiştirme Enstitülerine giriş sınavı üniversiteler tarafından yapılmakta ve yönetilmektedir. 10 Temmuz 1989 tarihli eğitimle ilgili çerçeve yasası, her üniversite için bir öğretmen yetiştirme enstitüsünün kurulmasını getirmiştir. Üniversite Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri Devlet Yüksekokullarıdır ve bunlar Öğretmen Yetiştirme Kolejlerinin, Bölge Öğretmen Yetiştirme Merkezlerinin, Teknik Öğretmen Yetiştirme Kolejlerinin yerini almıştır (Eurydice.org, 2001/2002c: 94).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenleri aynı eğitimi alırlar. Ortaöğretim sonrası üç yıllık eğitimden sonra Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde bir veya iki yıllık eğitimde başarılı olurlarsa “okul öğretmeni” olarak nitelendirilirler. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenleri aynı yasal haklara sahiptir (Türkoğlu, 1998: 235).

Her bir enstitü bir veya birden fazla üniversiteye veya bilimsel, kültürel ve mesleki tabiatı olan başka bir kuruma bağlıdır. 1990–1991 öğretim yılında üç Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü Grenoble, Lille ve Reims’de deneme amacıyla kurulmuştur. 17 Haziran 1991 karnamesi ile 25 tane daha Öğretmen Yetiştirme Enstitüsü kurularak her üniversitede bir enstitü olmak üzere, enstitü sayısı 28’e çıkarılmıştır. Üniversitelerle birlikte Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinin İlk yılı okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği için değişik sınavlara hazırlanma yılıdır. Üniversitelerin Öğretmen Yetiştirme Enstitülerine devam edemeyen öğrenciler çoğu ders ve sınav için hazırlanmış programları izleyebilirler. Özel sektördeki okullara öğretmenlerin yetiştirilmesi, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinin dengi olan Özel Öğretmen Yetiştirme Merkezlerinde yapılmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002c: 94).

Hollanda

Hollanda'da öğretmenlik eğitimi yükseköğretim sisteminin bir parçası durumundadır. Bazı öğretmenlik eğitimleri yükseköğretim mesleki eğitim kurumlarında, bazıları ise üniversiteler verilir. İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri için birinci veya ikinci kademe eğitim niteliğiyle sonuçlanan tam gün, yarım gün ve ikili yükseköğretim öğretmenlik eğitimi mevcuttur. Ayrıca, ortaöğretim öğretmenliği için birinci kademe eğitim yeterliliğiyle sonuçlanan tam gün, yarım gün ve ikili yükseköğretim öğretmenlik eğitimi verilir. Bu kurslar sadece üniversite öğrencilerine ve mezunlara açıktır (Eurydice.org, 2002/2003a: 114).

Uygulamada, öğretmenlik eğitimi ortaöğretim okullarında okutulan branşlarda mevcuttur. Birinci kademe öğretmenler ilköğretim ve ortaöğretim okullarının ilk 3 yılında öğretmenlik yapmak için eğitilmişlerdir. İkinci kademe öğretmenleriyse genel ortaöğretim okullarının ve üniversite öncesi eğitimin ilk üç yılında öğretmenlik yaparlar. Bu öğretmenler, 1999/2000 öğretim yılından sonra her iki tür ortaöğretim okullarının yerini alan, ortaöğretim okullarının bütün sınıflarında öğretmenlik yapmak üzere eğitilmişlerdir. Birinci kademe öğretmenleri ise ortaöğretimin her kademesinde öğretmenlik yapmak için eğitilmişlerdir. Diğer bir deyişle, ikinci kademe öğretmenlerin tersine, ortaöğretim üst kademesinde de öğretmenlik yapabilirler. Örneğin, liselerin ikinci veya üçüncü sınıflarında öğretmenlik yapabilirler. Birinci ve ikinci kademe Sanat, Müzik, El İşleri, Dans, Drama, İngilizce, Felemenkçe, Jimnastik öğretmenleri, ilköğretim düzeyinde ve özel eğitimde öğretmenlik yapmak için de eğitim almışlardır (Eurydice.org, 2002/2003a: 114).

İlköğretim basamağında görev yapan öğretmenler, mesleki yükseköğretim alanındaki Eğitim Fakültelerinde dört yıllık bir öğretmenlik eğitimi sonunda ilköğretim öğretmenliği diploması alan öğretmenlerdir. Öğretmenlik eğitiminin yaklaşık ¼'ü okul içi uygulamalardan oluşur. İlköğretimdeki bütün alanlarda eğitim alan bu öğretmenler, ilköğretim içerisinde yer alan El Sanatları, El İşleri, Müzik ve

Beden Eğitimi gibi beceri gerektiren derslerde de öğretmenlik yapabilecek şekilde yetiştirilirler (Sağlam, 1999: 197).

İlköğretim öğretmenleri ilköğretim okullarındaki bütün alanlarda, özel ve yetişkin eğitimi yapmak için eğitilmişlerdir. Özel okullarda çalışan öğretmenlerin çoğu farklı bir öğretmenlik niteliğiyle sonuçlanan, yüksek lisans eğitimi almışlardır. Bu öğretmenler, ilköğretim veya ortaöğretim öğretmenlik eğitimini veya başka bir yükseköğretim eğitimini tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimi alırlar. Öğrenciler belli bir alanda uzmanlaşır ve bu alanla ilgili yeterlilikleri için onay alırlar. Eğitimi veren kurumlar, bir adayın kabul edilip edilmeyeceğine kendileri karar verir. Bu yüksek lisans eğitim programlarına katılmak zorunlu değildir. Normal öğretmenlik eğitimiyle özel eğitimde çalışmak mümkündür (Eurydice.org, 2002/2003a: 114).

Alman kredi sistemi olan yılda 42 kredi ve bir kredinin 40 saate eşit olduğu yeni bir sistem, Avrupa Birliği içindeki karşılaştırmalara olanak vermek için 1 Eylül 2002 yılında kabul edilmiş, yükseköğretim dersleri lisans eğitimi, yükseköğretim sonrası alınan derslerde yüksek lisans eğitimi olarak düzenlenmiştir. Avrupa Kredi Transfer Sistemi içinde yer alan bir öğrencinin yılda 60 kredi alması gerekir. Bu sistem içinde 1 kredi 28 saatlik derse eşittir. Bu sisteme göre, mevcut ileri eğitim dersleri Hollanda Flanders Akreditasyon Örgütü'nün onay vermesi koşuluyla yüksek lisans derslerine dönüştürülmüştür. Yasalara göre, öğretmenlik mezunu olmayıp, ancak yükseköğretim eğitimi almış kişiler bir yetenek testinden geçtikten sonra öğretmenlik yapabilirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 114).

1985 yılında İlköğretim Eğitim Yasasının çıkarılmasına kadar, 4-6 yaşındaki çocuklar için anaokulu öğretmenliği ve ilköğretim (6-12) öğretmenliği olmak üzere iki tür öğretmenlik eğitimi vardı. Yeni tarz ilköğretim sisteminde okulöncesi ve ilköğretim okullarının birleştirilmesi neticesinde, yükseköğretim kurumlarındaki okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümleri de birleştirilerek sadece ilköğretim öğretmenliği şekline dönüştürülmüştür (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

İlköğretim öğretmenliği için öğretmenlik uygulaması önemli bir unsurdur. Öğrenciler çalışmak istedikleri alanda uygulama eğitimi alırlar. Bu eğitimin zorunlu bir parçasıdır. Öğretim ve sınav yönetmeliği her bir ders için öğretim uygulamalarının nasıl yapılacağını özellikle belirtmelidir (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

İlköğretim, ortaöğretim, yetişkin ve mesleki eğitim sektöründeki eğitimle ilgili mesleklerde çalışan öğretmen ve diğer personelin yeterlilik standartlarının düzenlenmesi için 2001 yılında parlamentoya Mesleki Eğitim Kanunu verilmiştir. Gelecekte, öğretmenlerin yeterliliklerini belirten yeterlilik sertifikaları yerine bu standartlar geçecektir. Bu standartların neler olacağı konusunda önerileri meslek örgütleri verecek ve nihayetinde konseyden yasa olarak geçecektir. Bu bir kez yasalaştığında; okullara, öğretmenlerinin standartlarını devam ettirmeleri konusunda politikalar geliştirme yetkisi de verecektir (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

2003 yılında yasada bazı değişiklikler yapılmış ve bu yeni düzenlemelerle okuma yazma öğretimi (sınıf öğretmenlerinin) öğretmenlerinin yeterliliklerini elde etmek için daha fazla çalışmaları zorunlu hale gelmiştir. Kısmen yeterlilik sertifikası verilerek, bu öğretmenlerin geçici bir süre, tam yeterliliklerini kazanıncaya kadar, eğitim aldıkları alanda öğretmenlik yapabilmeleri sağlanacaktır. Bu durumun geçerli olduğu sınıf ve alanları Eğitim Meslekleri Kanunu düzenlemektedir. Bu sınıf ve alanlar şunlardır (Eurydice.org, 2002/2003a: 115):

- İlköğretimin ilk dört sınıfı;
- İlköğretimin son dört sınıfı veya
- İlköğretimdeki branş alanları.

İlköğretim öğretmenliği eğitimi mesleki eğitim yüksekokullarında, çok amaçlı yükseköğretim kurumlarında ve sadece ilköğretim öğretmenliği eğitimi veren üniversite fakültelerinde verilir. 2003 rakamlarına göre otuz mesleki eğitim yüksekokulu ilköğretim öğretmenliği eğitimi vermekte ve her yıl 25000 civarında öğrenci ilköğretim öğretmenliği eğitimi almak için kayıt yaptırmaktadır.

İlköğretim öğretmeni niteliğiyle sonuçlanan yarım gün, tam gün ve ikili eğitim olmak üzere çok farklı şekillerde mesleki eğitim yüksekokullarında eğitim verilmektedir. Bütün dersler 240 krediden oluşur ve 4 yıllık tam gün eğitim gerekir. Ancak, öğrencilere başka yerlerde daha önce almış oldukları eğitime göre muafiyet verilebilir. Böylece uygulamada kurumlar, kısaltılmış ve standart olmak üzere iki tür eğitim sağlar. Bu eğitimi başarıyla tamamlayanlar (Eurydice.org, 2002/2003a: 116):

- İlköğretim düzeyinde bütün branş ve yaş gruplarında,
- Hem ilk hem de ortaöğretimin özel eğitim alanlarında,
- Yetişkin ve mesleki eğitimde öğretmenlik yapabilirler.

60 krediden oluşan özel eğitim yüksek lisans programında eğitim almakta mümkündür. Ancak bu eğitim zorunlu olmamasına rağmen, özel eğitimde çalışan öğretmenlerin neredeyse hepsi bu eğitimi alırlar (Eurydice.org, 2002/2003a: 116).

İlköğretim öğretmenliği için öğretmenlik uygulaması önemli bir unsurdur. Öğrenciler çalışmak istedikleri alanda uygulama eğitimi yaparlar. Bu eğitimin zorunlu bir parçasıdır. Öğretim ve sınav yönetmeliği her bir ders için öğretim uygulamalarının nasıl yapılacağını özellikle belirtmelidir. Öğrenciler, eğitimlerinin ilk yılından başlamak üzere, bütün eğitimin yaklaşık dörtte birini ilköğretim ve özel eğitim okullarında öğretim uygulaması yaparak harcarlar (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

Ağustos 2000 tarihinden itibaren, iki yıllık deneme süresinden sonra “stajyer öğretmen memuriyetliği” getirilmiştir. Öğrenciler eğitimlerinin dördüncü yılında sınırlı bir süre için okullarda eğitim ve iş sözleşmesi altında yarım gün işe alınabilirler. Bu sürenin bir okul yılını geçmemesi gerekir. Stajyer öğretmen, okulda çalışan sürekli bir öğretmenin yapması gereken her şeyi yapar. Raporları tartışabilir, öğrenci velileri toplantılarında öğrencilerle ilgili ailelerle konuşup, onları bilgilendirebilir. Danışmanlık düzeyi en alt düzeydedir. Bu, öğrencilerin öğrencilikten öğretmenliğe geçişlerini hızlandırırken, öğretmenlik eğitimi veren kurumların da eğitimdeki son gelişmeleri daha iyi takip etme olanağı bulmalarını sağlar. Hükümet, okulların kendi öğretmen ve öğretmen yardımcılarını

yetiştirmesine yönelik projeleri destekleyerek, okullara, öğretmen ve diğer personel konusunda daha fazla sorumluluk vermektedir (Eurydice.org, 2002/2003a: 116).

Hollanda'da ortaöğretim öğretmenleri dal öğretmenleridir ve ortaöğretim I. kademe ve II. kademe öğretmenleri olarak ikiye ayrılırlar (Sağlam, 1999: 197-198). 1968 yılında Ortaöğretim Eğitim Kanununun çıkarılmasına kadar birinci ve ikinci kademe öğretmenleri için özel bir eğitim mevcut değildi. “Yeni Tür Ortaöğretim Öğretmenliği” adı altında, 1969 yılında ikinci kademe öğretmenler için yeni bir öğretmenlik eğitimi başlatılıp birinci ve ikinci kademe öğretmenlik yeterliliği ile sonuçlanan yarım günlük eğitim kursları verilmiştir. Yeni tür ortaöğretim öğretmenliği eğitiminde bir süre iki alanda öğretmenlik eğitimi verilmiştir. Öğrenciler şimdi tek alanda branş eğitimi almaktalar (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

Altmışlardan seksenlerin başına kadar öğretmen olmak isteyen üniversite mezunları için kısa süreli kurslar vardı. Bu, lisans öğrencisi olup, belli bir alanda öğretmenlik onayı almak isteyenler için seçmeli derslerin konmasına neden olmuştur. Ortaöğretim okulları için üniversitelerde öğretmenlik eğitimi 1987 yılında başlamış ve tam gün bir yıl veya yarım gün iki yıl süren 60 krediden oluşan bir yüksek lisans eğitimi verilmiştir. 1998 yılından sonra farklılaşan bu eğitimle, üniversite lisans eğitimi öğrencisiyken, öğrencilerin bir öğretmenlik eğitimine başlayıp bitirmelerine olanak verilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi, Mesleki yükseköğretim kurumlarında ve üniversitelerde verilmektedir. Bu kurumların vermiş olduğu alanlar kurumdan kuruma farklılık gösterir. Teknik alan dersleri 40 kadar Teknik Öğretmenlik Eğitimi Yüksekokulunda verilmektedir. Tarımla ilgili alanlarda ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise Tarım Öğretmenliği Eğitimi Yüksekokullarında verilmektedir. Ortaöğretim branşlarından sanatla ilgili branşlarda birçok Mesleki yükseköğretim kurumu ve diğer öğretmenlik eğitimi veren kurumlar eğitim olanağı sağlamaktadır. Ortaöğretim öğretmenliğine yönelik eğitim, 3 teknik ve 6 genel branşta olmak üzere 6 üniversite tarafından da verilmektedir. Üniversiteye göre verilen derslerde farklılaşmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003a: 116).

Mesleki yükseköğretim kurumlarındaki ortaöğretim için öğretmenlik eğitimi, birinci kademe veya ikinci kademe yeterlilikle sonuçlanmaktadır. Genel branşlarda, sanat dallarında, teknik alanlarda ve tarımla ilgili alanlarda dersler de verilebilmektedir. Öğrenciler sadece bir branşta uzmanlaşırlar. Mesleki yükseköğretim kurumlarındaki öğretmenlik eğitimi, hem alanla ilgili eğitim hem de öğretmenlikle ilgili eğitimi birlikte verir ve bu alanlar şunlardır (Eurydice.org, 2002/2003a: 116–117):

- Öğretim Metotları,
- Öğretim Uygulaması,
- Dil Eğitimi,
- İletişim,
- Eğitim Teorisi,
- Genel alanlarda yarım veya tam gün eğitimle ikinci kademe eğitimi alan öğretmenler, bir mesleki eğitim dersi olarak aynı branşta birinci kademe öğretmeni vasfı kazanabilirler,
- Teknik ve tarımsal alanlarla ilgili bölümler sadece ikinci kademe öğretmenlik vasıflarını kazandırır. Hem yarım hem de tam gün ders almak mümkündür. Beden eğitimi için eğitim dersleri birinci kademe yeterliliği kazandırır,
- Benzer şekilde, bazı sanat alanları öğretmenleri, 240 kredilik bir ders yüküyle birinci kademe yeterliliği elde edebilirler.

İkinci kademe öğretmenleri, genel ortaöğretim okulları ve üniversite öncesi okulların ilk üç yılında, ilköğretim okullarının ve mesleki ortaöğretim okullarının bütün kademelerinde eğitim yapabilirler. Birinci Kademe öğretmenleri ortaöğretimin bütün kademelerinde, genel ortaöğretim ve mesleki ortaöğretim öncesi okulların son iki veya 3 yılında öğretim yapmak için eğitilmişlerdir (Eurydice.org, 2002/2003a: 117).

Son yıllarda hükümet, ortaöğretim öğretmenlik eğitimi veren Mesleki yükseköğretim kurumlarına daha fazla mali destekte bulunarak birçok hedef grubu kapsayan kısa süreli eğitim olanaklarının artırmayı, farklı alanlarda branş eğitimi almış olan adaylara kısa süreli öğretmenlik eğitimi vererek bu kişilerin öğretmen

olma niteliği kazanmalarının önünün açılmasını, okullarla daha yakın çalışarak ders içeriklerinin okullardaki müfredata uygun hale getirilmesini, derslerin standart yeterliğe uygun olmasını ve kariyer olanaklarının geliştirilmesini istemektedir (Eurydice.org, 2002/2003a: 117).

Üniversite mezunları yüksek lisans eğitimi alarak birinci kademe öğretmeni olabilirler. Öğrenciler isterlerse henüz lisans öğrencisiyken öğretmenlik eğitimine başlayabilir ve tamamlayabilirler. 60 kredilik öğretmenlik eğitimlerini yarım, tam gün veya ikili öğretim şeklinde almaları mümkündür. 60 kredilik bu eğitim bir yıllık çalışmaya denk gelmektedir. Ortaöğretim müfredatındaki bütün alanlarda eğitim olanağı vardır. Öğrenciler bir alanda branşlaşırlar ve bazen genel alan dersleri, kültür ve sanat gibi ikinci yan dal eğitimi de alabilirler. Üniversite temelli öğretmenlik eğitimi mezunları birinci kademe öğretmeni niteliğine sahip olurlar ve ortaöğretimin bütün düzeylerinde, genel ortaöğretim ve üniversite öncesi okulların son iki veya üç yılında öğretim yapabilirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 117).

Öğretmenlik uygulaması, öğretmenlik eğitiminde önemli bir unsurdur. Öğrenciler çalışmak istedikleri alanda uygulama eğitimi alırlar. Bu eğitimin zorunlu bir parçasıdır. Kurumun öğretim ve sınav yönetmeliği her bir ders için öğretim uygulamalarının nasıl yapılacağını özellikle belirler. Birinci kademe veya ikinci kademe öğretmenlik uygulamasıyla ilgili özel bir düzenleme yoktur. Üniversite öğretmenlik eğitiminde öğretmenlik uygulaması süresi 840 saattir ve bunun 250 saatinin bir okulda geçirilmesi gerekir. Öğrencilerin en az 120 saat uygulama yapmaları gerekir. Ancak bu yasal bir zorunluluk olmayıp üniversiteler arasında yapılan bir anlaşmadır (Eurydice.org, 2002/2003a: 117).

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

Bu bölümde İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumlar, öğretim model ve düzeyi öncelikle İngiltere ve Galler eğitim sistemine göre, daha sonrada Kuzey İrlanda eğitim sistemine göre verilecektir.

İngiltere ve Galler

İngiltere’de merkez örgütünde eğitimden sorumlu kurum Eğitim Bölümü ve mesleki eğitimden sorumlu Mesleki Eğitim Bölümüdür. Galler’de Galler Eğitim Bölümü öğretmenlik eğitiminden sorumludur. Kuzey İrlanda’da ise merkezi eğitimden sorumlu bölüm, Kuzey İrlanda Eğitim Bölümüdür (Gülcan, 2005: 112–113).

İngiltere ve Galler’de, Öğretmen Yetiştirme Kurumu ve Yükseköğretim Konseyi, öğretmenlik eğitimi kriterlerine uygun eğitim veren yükseköğretim kurumlarına, “nitelikli öğretmen statüsü” elde etmek için devam edilmesi gereken programları yürütme yetkisi verir. Yükseköğretim kurumları ortaklaşa çalıştıkları okulların da katılımıyla, ders programlarının planlanmasında, sürdürülmesinde, yönetiminde, adayların kabulünde, öğrencilerin seçilmesi, eğitimleri ve değerlendirilmelerinde sorumluluk sahibidirler. Ayrıca, okullar da ortaklaşa çalıştıkları yükseköğretim kurumuyla birlikte öğretmenlik eğitiminin planlamasında yer alırlar (Eurydice.org, 2003/2004: 192, Teacher Education, 2005: 12).

Okul merkezli öğretmenlik eğitimi, öğretmenlik eğitimi sonrası yüksek lisans programıdır ve 1994 yılındaki Eğitim Kanunuyla getirilmiştir. Okullar, yükseköğretim kurumlarıyla ve yerel eğitim kurumları aracılığıyla yüksek lisans öğretmenlik eğitimi kurslarını verirler. Yüksek lisans dersleri, sadece üniversite lisans eğitimi almış veya dengi bir eğitime sahip olan adaylara verilir (Eurydice.org, 2003/2004: 192; MEB, 1995: 97).

Öğretmen Yetiştirme Kurumu yönetsel yetkilere sahip, 1994 yılında Eğitim Yasasıyla kurulan bir devlet kurumudur. Bu kurumun amacı, becerikli ve yetenekli insanları öğretmenlik kurumu içine çekmek ve öğretmenlik eğitiminin kalitesini artırarak okullarda standartları yükseltmektir. İngiltere’de yasalar bu kurumun görevlerini şu şekilde sıralamaktadır (Eurydice.org, 2003/2004: 192–193; Teacher Education, 2005: 1–3):

- Eğitim ve Beceri Bakanlığını bilgilendirmek ve tavsiye vermek,

- Bakanlığın direktifleri doğrultusunda öğretmen yetiştirme için gerekli ihtiyaçları tedarik etmek,
- Tüm seviyelerde öğretmenlik eğitimini desteklemek ve bir meslek olarak öğretmenlik hakkında bilgi sağlamak ve tavsiyeler vermek,
- Öğretmenlik eğitimi sağlayan kurumlardan standartlara uygun eğitim veren ve kriterlere uymaya devam eden kurumları belirlemek,
- Öğretmenlik eğitimi için ulusal müfredatın etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak,
- Öğretmenlerin sürekli eğitimlerini sağlamak için standartları belirlemek ve farklı yöntemler geliştirmek,
- Ekonomiyi geliştirmek için tasarlanan çalışmaların yürütülmesini, kurumların etkin bir şekilde yönetilmesini ve işlemlerini sağlamak,
- Öğretmenlik eğitiminin geliştirilmesi ve öğretim standartlarının yükseltilmesi için uygun araştırmaları yürütmektir.

Öğretmenlik eğitiminde derslerin içeriği ve okullardaki asgari öğretmenlik eğitimi çoğunlukla hükümet tarafından belirlenir. İngiltere ve Galler'de öğretmenlik eğitimi veren kurumların standartlara uygunluğu Öğretmenlik Eğitimi Kurumu veya Yükseköğretim Konseyi tarafından belirlenir (Eurydice.org, 2003/2004: 193).

1983'den beri İngiltere ve Galler'de ortaöğretim öğretmenliği yapan bütün yeni öğretmenler üniversite mezunudur. Son yıllarda, öğretmenlik eğitimi aşağıdaki prensiplere göre yeniliklere maruz kalmıştır (Eurydice.org, 2003/2004: 186):

- Farklı eğitim geçmişlerine sahip, adayların niteliklerini gösteren ve gittikçe artan ve farklılaşan okulların ihtiyaçlarını karşılayabilecek yüksek kalitede öğretmen statüsüne ulaşmanın farklı yolları olmalı,
- Okullar yükseköğretim kurumlarıyla işbirliği içinde öğretmen yetiştirme programlarında daha etkili bir rol oynamalı,
- Öğretmenlik eğitimi veren programların akreditasyonlarında yükseköğretim şartı olmalı, adayların eğitim verecekleri alanda yeterli bilgi düzeyine ve mesleğin gerektirdiği becerilere sahip olmalarına odaklanmalı,

- Öğretmenlik eğitimi programlarından çok kurumların denklığı akredite edilmelidir.

Öğrencileri okullara eğitimlerinin bir bölümü için yerleştirme, üniversiteler ve okullar arasında öğretmenlik eğitiminin sorumluluğunun paylaşılmasıyla sonuçlanmıştır. Öğretmenlik eğitimi şu anda ya üniversitelerin ve okulların ortaklığıyla ya da sınırlı olarak okul gruplarınca sağlanmaktadır (Eurydice.org, 2003/2004: 186).

Son zamanlarda, iş olanağı sağlama temeline dayalı eğitime ek olarak, bireysel ihtiyaçlara ve farklı koşullara yönelik, daha esnek eğitim programları uygulanmaya başlanmıştır. 1998 Öğretim ve Yükseköğretim Kanunu önemli yenilikleri getirmiştir (Eurydice.org, 2003/2004: 187):

- Genel öğretim konseylerinin kurulması ve öğretmenlerin uygun konseyler aracılığıyla tescil edilmeleri şartı,
- Yeni göreve başlayan öğretmenlerin belli bir dönem memuriyete geçiş hizmeti vermeleri şartı,
- Öğretmen yetiştirme kurumlarının başmüfettişlikçe denetimi,
- Yeni başöğretmenler için başöğretmenlik mesleği için gerekli nitelikler bulundurmaları şartları.

1999 yılında İngiltere’de, yeni göreve başlayan öğretmenleri desteklemek amacıyla, görevlerinin ilk bir yılı göreve geçiş dönemi olarak düzenlenmiştir. Benzer uygulamalar 2003 yılından itibaren Galler’de de uygulanmaya başlanmıştır (Eurydice.org, 2003/2004: 187).

Son zamanlarda öğretmenlik eğitimi ile göreve başlama safhası ve sonraki mesleki gelişim birbiriyle daha fazla ilişkilendirilmiştir. İngiltere’de 2001 yılında, Galler’de ise 2004 yılında, öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında öğretmenlik eğitiminin devamı konusunda pilot uygulama başlatılmıştır. Pilot program uygulaması sonuçlarına bakılarak programın faydalı olup olmadığı gibi sonuçlara karar verilecektir (Eurydice.org, 2003/2004: 187).

İngiltere ve Galler’de Genel Öğretim Konseyi Eylül 2000’de öğretmenlerin kayıtlarının tutulması, mesleki yönetim biçim ve uygulamalarının standartlaştırılması amacıyla kurulmuştur. Devlet okullarında, özellikle zorunlu eğitim kapsamındaki öğretmenlerin bu Konseye kayıtlı olmaları zorunlu hale getirilmiştir (Eurydice.org, 2003/2004: 187).

Kuzey İrlanda

Kuzey İrlanda’da öğretmenlik eğitimi, açık öğretimde dahil olmak üzere yükseköğretim kurumlarında lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilir. Bu programlar adayların öğretmenlik statüsü kazanmalarını sağlar. Öğretmenlik eğitiminin başlangıcından öğretmenliğin ilk yıllarına kadar ilgili kurumlarla yakın ilişki içerisinde olmanın önemi büyüktür. Okulların ve öğretmenlik eğitimi sağlayan kurumların ortaklaşa çalışmalarıyla öğrencilere yeterli destek verilir. Ancak öğretmen adaylarının değerlendirilmeleri bütünüyle yükseköğretim kurumları tarafından yapılır. Eğitim Bölümü öğretmenlik eğitimi veren kurumların yetkilendirilmelerinden ve denkliklerinden sorumludur (Eurydice.org, 2003/2004: 193).

Kuzey İrlanda’da 1996’da, Kuzey İrlanda Eğitim Bölümü öğretmenlik eğitimi için gerekli şartları belirlemiş, öğretmenlik eğitimiyle ilgili kriterleri tekrar gözden geçirmiştir. Kuzey İrlanda Öğretmenlik Eğitimi Konseyinin tavsiyeleri dikkate alınarak aşağıdaki kararlar alınmıştır (Eurydice.org, 2003/2004: 187):

- Okul deneyimi süresinin uzatılmasının sağlanması için bütün ağırlık eğitimin bu önemli ögesine verilmelidir.
- Kuzey İrlanda’daki bütün öğretmenlik eğitimi programları özel yetenek ve hünelerinin gelişimine dayanmalıdır.
- Programların sonunda, yeni mezun veya stajyer öğretmen olarak göreve başlayacak öğretmenlerin, yetenekleri ve bilgi düzeylerine ilişkin, daha sonraki öğretmenlik eğitiminde onlara yardımcı olacak bir kariyer giriş profili sağlanmalıdır.

- Okul deneyimi boyunca öğretmenlik adayı öğrencilerin ilerleyişinin ölçülmesinin sorumluluğu üniversitelere verilmelidir.

1996-1997 akademik yılının başlangıcından itibaren öğretmenlik yeterliliği, öğretmenlik eğitimi için temel alınmıştır. Göreve başlama veya stajyerlik dönemi 1997-1998 öğretim yılında yürürlüğe girmiştir. İlk mesleki gelişim düzenlemeleri 1998-1999 öğretim yılında başlamıştır. Kuzey İrlanda'daki öğretmenlerin eğitimi birbiriyle bütünleşmiş üç aşamayı içerir (Eurydice.org, 2003/2004: 188):

- Üniversite öğretmenlik eğitimi,
- İlk göreve başlandığında deneme veya stajyerlik dönemi,
- Mesleki gelişim dönemi.

Okullardaki standartları yükseltmek için son yıllarda “nitelikli öğretmen” yetiştirilmesine giderek artan bir önem verilmektedir. Daha fazla iş olanağı sağlama temeline dayanan stajyerlik ve “Nitelikli Öğretmen Statüsü”ne geçişteki esneklik ve izlenecek yollar, öğretmenlik eğitimi için başvuran adayların sayısında büyük artışa neden olmuştur. Son istatistikler, İngiltere’de öğretmenlik eğitimi kurslarına kayıt yaptıranların sayısının beş yılı aşkın bir süredir durmadan arttığını göstermektedir. Öğretmenlik eğitimine bu denli önem verilmesinin nedeni okullardaki standartları yükseltmektir (Eurydice.org, 2003/2004: 188).

İngiltere ve İrlanda da yapılan İş Yükü Anlaşması, okulların da yeniden şekillenmesini artırıcı bir rol oynamıştır. Okulların eğitim ihtiyaçlarına bağlı olarak, öğretmenlik eğitimi programlarında da gerekli değişikliklerin yapılması, öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan öğretmenlerin eğitimleri için de yeni adımların atılması son zamanlarda yapılan önemli gelişmelerdendir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini devam ettirmeleri de mesleğin statüsünü ilerletmek ve standartları yükseltmek için önemli bir etken olarak görülmektedir (Eurydice.org, 2003/2004: 188).

İspanya

İspanya'da öğretmenlik eğitiminin tamamı, branşlara göre eğitim süresinin farklılaştığı üniversite eğitimiyle gerçekleştirilir. Son yapılan düzenlemelere göre, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği için adaylar üniversitelere bağlı meslek yüksekokullarında üç yıl öğretmenlik eğitimi alırlar. Öğrenciler, alan dersleriyle birlikte mesleki öğretmenlik eğitimi de alırlar. Eğitimlerinin bir bölümü ise okullarda uygulama eğitimini içerir (Gülcan, 2005: 190).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi 1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Yapısı ve 2002 yılında Eğitimin Kalitesi Yasalarıyla yeniden düzenlenmiştir. Bu yasalar, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yapabilmek için, lisans eğitimini takiben ilgili alanda yüksek lisans yapılmasını şart olarak getirmiştir. Bu yasayla, branş alanlarıyla birlikte diğer sanat dallarındaki kişilerde okulöncesi eğitime katılabilirler. Ancak 2002 yılında çıkarılan yeni yasa ile okulöncesi eğitimi iki ayrı örgüte bölünmüştür. Bunlar 0-3 yaş arası kreş ve 3-6 yaş arası anaokulu eğitimidir. Okulöncesi eğitiminin sadece yüksek lisans yapmış, yükseköğretimin okulöncesi eğitimi bölümünden mezun kişilerce verilmesi öngörülmüştür. Her iki yasada, ilköğretim öğretmenliği yapan öğretmenlerin, bu eğitim kurumunun her kademesindeki branş alanlarıyla ilgili eğitim verebileceklerini belirtmekle beraber, Müzik, Beden Eğitimi, Yabancı Dil gibi herhangi bir alanda öğretmenlik yapabilmek için ilgili alanda üniversite eğitimi almış olmayı da gerektirmektedir (Eurydice.org, 2002/2003b: 161; Gülcan, 2005: 182).

İspanya'da ilköğretim öğretmenliği eğitimiyle ilgili düzenlemeler, eğitim sisteminin temeline kadar uzanmaktadır. Öğretmenlik mesleği uygulamalarıyla ilgili düzenlemelerin 18. yüzyıla kadar uzandığını görmek mümkündür. Ayrıca, geleceğin uzman öğretmenlerini yetiştirmeyle, örgütlerin kurulmasıyla ilgili belirtilerde bu dönemlere kadar uzanır. Öyle ki, başarılı reformlardan sonra ilk öğretmen yetiştirme koleji (Escuela Normal de Maestros) 1839 yılında kurulmuştur. Bu okul türü 1970'li yıllara kadar gelişip güçlenerek, İspanyol eğitim kurumları modelini oluşturmuştur (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

1970'lerde ise Genel Eğitim Yasası ile okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği birleştirilerek üniversite öğretmen yetiştirme sistemi içinde yer almıştır. 1970 yılında çıkarılan bu yasa ile Öğretmen Yetiştirme Kolejlere yerini üniversitelerin Sınıf Öğretmeni Yetiştirme Okulları almıştır. Bunda amaç, okulöncesi ve sınıf öğretmenlerinin eğitim düzeylerini yükseltmektir. Genel Eğitim Yasası (LGE), okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin üç yıllık üniversite eğitiminden sonra verilen, teknik mühendislik veya mimarlık diploması sahibi olmalarını şart koşmaktaydı. Bundan dolayı, farklı diplomalara sahip kişilere öğretmenlik izni verilmesine rağmen, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitimi bu yüksekokullarda verilmeye başlanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

1970'lerde öğretmenlerin uzmanlaşmaları çerçevesinde temel eğitim şu alanları kapsamaktadır: Okulöncesi; Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Filoloji, ve Özel Eğitim. Branşlaşma, sadece müfredat programının kapsadığı alanları içermekteydi (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

1990 yılında çıkarılan Eğitimde Kalite Yasası ile öğretmenlik eğitimi bir kez daha yeniden şekillendirilmiştir. Eğitim düzeyi daha önceki düzeyde kalmakla beraber, lisans (first cycle) eğitimini alanlara mesleki unvan olarak uzman (maestro) unvanı verilmiştir. Ancak, temel öğretmen yetiştirme sistemi örgüt ve içerik olarak yenilenmiştir. Bunda amaç, öğretmen yetiştirme eğitimi günümüz eğitim sistemi şartlarına uygun hale getirebilmektir. 2002 yılındaki Eğitimin Kalitesi yasası ile yine öğretmen yetiştirme sistemi ve içeriğinde değişiklikler yapılarak, öğretmenlerin sadece alan bilgisiyle değil, aynı zamanda gerekli pedagojik ve didaktik bilgiyle birlikte, hem teorik hem de uygulamaya yönelik eğitim almaları gereğini vurgulamıştır (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

0–6 yaş grubunu kapsayan okulöncesi eğitimi ve 6–12 yaş grubu ilköğretim öğretmenliği için Uzmanlık Sertifikası (Maestro) gerekmektedir. 1991 yılında çıkarılan yönerge ile bu düzeylerde öğretmenlik yapacak adaylara ilişkin özellikler ve eğitim düzeyi ayrıca belirtilmiştir. Öğretmenlerin sadece alan bilgileriyle yetişmemeleri, aynı zamanda öğrencilere değişik açılardan insan kavramını aşılacağı

eğitim model ve tekniklerinin verilmesi, öğretmenlik eğitiminin pedagojik destekli teoriyle birlikte uygulamayı da kapsamayı, bu günlerde İspanya’da gündemde olan konular arasındadır (Eurydice.org, 2002/2003b: 164–165).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmeni yetiştiren kurumlar, devlete bağlı veya aynı koşullara uymak şartıyla özel kurumlar şeklinde ortaya çıkabilir. Okulöncesi eğitimi (Educacion Preescolar), kreş eğitimi (Educacion Infantil) ve ilköğretim öğretmenleri, üniversite yüksekokullarında, Eğitim Fakültelerinde ve bu fakültelerin öğretmen yetiştirme enstitülerinde eğitim alırlar (Eurydice.org, 2002/2003b: 166).

Ortaöğretim öğretmenliği yapabilmek için ise adayların üniversite bölümlerinden alınan lisans, mühendislik, mimarlık, veya dengi eğitim etkisine sahip bir eğitim öngörülmektedir. Bu yüzden Teknik Mühendislik veya Teknik Mimarlık gibi diplomalar, öğretmenlik için diğer eğitim türlerine eşit sayılmaktadır. Bunlarla beraber, öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi almış olmak önemli görülmektedir. Bu herhangi bir alandaki yükseköğretimden sonra alınan kurslarla veya ayrı programlarla sağlanmaktadır. 2002 yılında çıkarılan Kaliteli Eğitim Yasası, öğretmenlik eğitimi sertifikasının, mesleki eğitim sertifikasına eşit tutulacağını belirtmektedir. Yani, bir alanda eğitim almış bir kişi, yüksek lisans eğitimiyle öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi almış ise mesleğe kabul edilmektedir. Bu konudaki karar, 1 Eylül 2004 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Ancak, mesleki eğitim sertifikasının süresi 2003/2004 eğitim yılına kadar uzatılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003b: 162).

Eğitim Örgütünün Genel Yapısı Yasası, öğretmenlerin geçici yasaya bağlı olarak çıkarılan yönetmeliklere uygun şekilde görevlendirilebileceklerini ve bunun için öğretmenlik meslek bilgisi yüksek lisans sertifikasının olmasının şart olmadığını vurgulamaktadır (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi için yerleşmiş prosedürlerin tersine, ortaöğretim öğretmenliği bütünüyle üniversite eğitimiyle sağlanmaktadır. Genel olarak, ortaöğretim düzeyi öğretmenleri üniversite eğitimlerini farklı fakülte

veya okullarda bir veya daha fazla alanda, öğretmenlik için özel bir mesleki eğitim almadan yaparlar. Ancak, bu durum 1970 yılında çıkarılan Genel Eğitim Yasasının geleceğin öğretmenlerinin üniversite eğitiminin yanında, mesleki eğitim de almasını zorunlu kılmasıyla değişmiştir (Sağlam, 1999: 231–232; Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

Genel Eğitim Yasasının ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimine ilişkin hükümleri, ortaöğretim eğitiminin hangi alanında öğretmenlik yapılacağına göre farklılık göstermektedir. Mesleki veya teknik öğretmenlik ile teori veya pratiğe yönelik eğitim vermek için farklı yükseköğretim diploma veya sertifikaları istenmektedir. Alan eğitimlerinin yanı sıra, Eğitim Bilimleri Enstitülerince verilecek öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi her düzeydeki öğretmen için şart koşulmaktadır. Eğitim Bilimleri Enstitüsündeki dersleri başarıyla bitiren adaylara Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterlilik Sertifikası verilmektedir. Ancak, eğitimi alan olarak seçen ve devlet veya özel okullarda bir yıl öğretmenlik yapmış olanlarda bu şart aranmamaktadır. Ayrıca, öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi, atölye usta öğretmenleri için de aranmamaktadır (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

Lisans eğitimi alanlar, zorunlu ortaöğretim düzeyinde ve özel mesleki eğitim alanlarında öğretmenlik yaparken, teknik mimarlık veya mühendislik diplomalarına sahip olanlar ve mesleki eğitim alanlar, zorunlu ortaöğretim programlarındaki bazı teknik alan derslerinde öğretmenlik yapma hakkına sahiptirler. Her iki durumda da öğretmenlik meslek bilgisi eğitiminden sonra alınan diploma gerekmektedir. Yüksek lisans veya eğitim alanında lisans yapmış olanlar, psikoloji, pedagoji ve teknoloji eğitimi alan adaylar bu şartın dışında tutulmakta, bu adaylardan öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi diploma veya sertifikası aranmamaktadır. Günümüzde ortaöğretim öğretmenlerinin alanlarında uzmanlaşmalarına yönelik yüksek lisans programlarının açılmasına yönelik çalışmalar sürmektedir. Eğitim otoriteleriyle üniversitelerin anlaşma yapmaları durumunda, ortaöğretim öğretmenlerinin yüksek lisans yaparak alanlarında uzmanlaşmaları yoluna gidilecektir. Ancak, bu henüz hayata geçirilmemiş, tartışılan bir konudur (Eurydice.org, 2002/2003b: 163).

Bir ortaöğretim öğretmeni olabilmek için, her şeyden önce mühendislik, mimarlık veya dengi bir lisans eğitime sahip olmak gerekir. Bu yüzden ortaöğretim öğretmenliği eğitiminin alındığı yerler; fakülteler veya üniversitelerin yüksekokulları, teknik ve politeknik okullardır. Bunlarla birlikte ortaöğretim pedagoji derslerini başarıyla bitirdikten sonra alınan öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi sertifikası gerekmektedir. Mesleki eğitim ortaöğretim okullarında teknik dersler için öğretmen olabilmek “teknik mimar” ve “teknik mühendis” derecelerinde veya aynı etkiye sahip bir alanda eğitim almak ve bunu diploma ile kanıtlamakla mümkündür. Bu tür eğitimler teknik fakültelerde veya teknik yüksekokullarda verilir. Ustalık sertifikası veya eğitim alanında öğrenim diploması olmayanlardan öğretmenlik meslek bilgisi sertifikası istenir (Eurydice.org, 2002/2003b: 166).

İsvec

Bir İskandinav ülkesi olan İsveç, eğitim politikaları ve uygulamalarında pilot bir ülke olarak tanınmakta ve bu açıdan ayrı bir önem kazanmaktadır. Eğitimde ihtiyaçlara cevap verebilmesi nedeniyle İsveç, birçok OECD üyesi ülkelerin de ilgi odağı olmuştur. OECD raporlarına göre de İsveç’te, öğretmen açığı yok denecek kadar azdır (Sözer, 1991: 14–15).

İsveç’te 23 yüksekokul ve üniversite bünyesinde öğretmenlik eğitimi verilmektedir. Bu okulların programı ve süresi öğretmenlik alanlarına göre değişmektedir. Öğretmen yetiştiren tüm bölümlerin ilk yılında ortak ve genel bir program uygulanırken, daha sonraki yıllarda branşlaşmalar ve ayrışmalar başlar. Okulöncesi ve serbest zaman öğretmenliği için sunulan eğitimin süresi 3 yıldır. İlköğretimde, 1–3. sınıflar için öğretmenlik eğitimi 3–5 yıl sürerken, 4–9. sınıflar için 5,5 yıllık bir eğitim gerekir. Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise 5 yıl sürmektedir. Öğretmenler ilköğretimde öğretimi yapılan çok sayıda branşta uzmanlaşır (Över, vd., 2005: 20).

İsveç'te öğretmenlik eğitimi, üniversite ve üniversite yüksekokullarında geniş bir yer teşkil etmektedir. Uygulamalı sanat dallarında öğretmenlik eğitimini Stockholm'daki üniversite yüksekokulu vermektedir (Eurydice.org, 2002/2003c: 81).

1842 yılında hükümetin öğretmenlik eğitiminden sorumlu olması kararlaştırılmıştır. Ancak 1862 özel bir yönetmeliğin çıkarılması ve 1965 yılında ek olarak 6'sı erkekler ve 3'ü bayanlar için olmak üzere 9 yüksekokulun kurulması ek kararıyla, ciddi bir şekilde öğretmenlik eğitimine başlanmıştır. İlk zamanlarda öğretmenlik eğitimi, eğitim örgütünün ve içeriğinin düzenlenmesinde merkezi bir düzenleme aracı olmuştur. Öğretmenlik eğitimi yüksekokulları, kilise otoriteleriyle bağlantılı olarak, katedrallerin bulunduğu şehirlerde bulunmaktaydı (Eurydice.org, 2002/2003c: 81).

Bu kurumlar, 1968 yılına kadar öğretmenlik eğitimi sağlamış, bu tarihten sonra bazıları Öğretmenlik Eğitimi Yüksekokullarına dönüştürülmüş, bir kısmı da kapatılmıştır. 1977 yılındaki Yükseköğretim Reformunun bir sonucu olarak öğretmenlik eğitimi, yükseköğretim ve milli eğitim sistemleri içinde yer almıştır. 1980'li yıllarda alınan bir dizi kararla yükseköğretimle ilgili koşullar yavaş yavaş değişmiştir. Üniversite ve üniversitelere bağlı yüksekokulların özerkleşerek merkezi yönetimden ayrılması, bu değişikliklerin başında gelir. Lisans eğitimindeki değişiklikler de doğal olarak öğretmenlik eğitimini etkilemiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 81).

1 Temmuz 2001'de yeni bir birleştirilmiş öğretmenlik eğitimi diploması getirilmiştir. Bu, önceki 11 öğretim diplomasından yedisinin yerini almıştır. Bu yeni yapı, geleceğin öğretmenlerinin belli bir branşta veya alanda, belli bir yaş grubunda, ortak bir yeterliliğe sahip olacakları anlamına gelmektedir. Yeni öğretim diploması, seçilen alan ve düzeye bağlı olarak en az 120, en fazla 220 krediden oluşmaktadır. Bu, en az 3,5 yıllık bir eğitimi gerektirir. Ortaöğretim üst düzeyindeki mesleki dersler için ise 120 kredi almak gerekir. Eski öğretim diplomaları 2008 öğretim yılıyla birlikte bütünüyle ortadan kalkacaktır (Eurydice.org, 2002/2003c: 81).

Yeni üniversite ve yükseköğretim sistemi 1993 yılında yapılan reformlarla yeniden düzenlenmiştir. Bu tarihte yürürlüğe giren yükseköğretimle ilgili yasa ve yönetmelikler, hükümetin üniversite ve üniversite yükseköğretimlerinin işleyişi üzerindeki detaylara ilişkin etkisini azaltmayı amaçlamaktadır. Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretimin genel amacını tanımlar. Hükümet tarafından hazırlanan yönetmelik Yükseköğretim Kanununa eklenmiştir. Bu yönetmelikte, öğretmenlik eğitiminin amacı ve gelecekteki öğretmenlerden beklenen kalite düzeyi betimlenmektedir (Eurydice.org, 2002/2003c: 82).

1977 yılında okulöncesi ve serbest zaman öğretmenliği merkezleri, yükseköğretim sistemi içerisinde bir araya getirilmiştir. Okulöncesi ve serbest zaman öğretmenliği eğitimi 1993 yılında Çocuk ve Genç Eğitimi Üniversite Diplomasıyla, farklı yönelimlerle birlikte birleştirilmiştir. 2001 yılında Çocuk ve Genç Eğitimi Diplomasının yerine, okulöncesi ve zorunlu eğitimin birinci yılının birleştirildiği, birleştirilmiş bir öğretim diploması getirilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 82).

Çok amaçlı okullar, zorunlu eğitimin tanınmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır ve öğretmenlik eğitimi de etkilemiştir. Çok amaçlı okullaşma politikalarıyla paralel olarak, farklı kategorilerdeki öğretmenlerin okulöncesi öğretmenliği ile ilköğretim öğretmenliği arasındaki boşluğu doldurmak için, benzer ve derinlemesine mesleki eğitim almaları gerekmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 83).

Öğretmen Yetiştirme Yükseköğretim Kurumunun kurulması için 1950’de özellikle bir karar alınmıştır. Toplam 6 tane, “çok amaçlı okul öğretmenliği eğitimi” yükseköğretim kurumu kurulmuştur. Oysa okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi, bir süre ilköğretim öğretmeni yetiştiren okullarda devam etmiştir. Bu okullardan bazıları daha sonra Öğretmenlik Eğitimi Yükseköğretim Kurumlarına dönüştürülmüştür (Eurydice.org, 2002/2003c: 83).

1968’de yükseköğretim kurumlarının yerini, bütünüyle üniversite fakülteleri almıştır. 1968 reformunun en önemli değişikliklerinden birisi, öğretmenlik eğitimi

planlamalarına ulusal düzeyde karar verilmesidir. 1977 yılında öğretmenlik eğitimi yükseköğretim sistemi içinde yer almıştır (Eurydice.org, 2002/2003c: 83).

1988 yılında, zorunlu eğitim için yeni bir öğretmenlik eğitimi programı getirilmiştir. Bu yeni program önceki alt ve orta düzeydeki 1-6 yaş öğrencilere yönelik sınıf öğretmenliğinin ve üst düzeydeki (7-9 yaş) alan öğretmenliklerinin yerini almıştır. Bu değişiklikteki en önemli amaç, zorunlu eğitimin uyumlu bir birlik olarak algılanmasını sağlamaktır. Bu öğretmenlik eğitiminin ortaöğretim üst kademesiyle doğrudan bir bağlantısı olmadan, zorunlu okul eğitimine yönelmesine yol açmıştır (Eurydice.org, 2002/2003c: 83).

Zorunlu eğitim için öğretmenlik eğitimi, zorunlu eğitimde görevli öğretmenler için, daha fazla birleştirilmiş bir kültür ile bir eğitim programının oluşturulması şeklinde ortaya çıkmıştır. 1992–1993 öğretim yılında, zorunlu eğitimdeki daha ileri yaş gruplarına yönelik olarak yeni bir öğretmenlik eğitimi programı oluşturulmuş ve daha fazla çeşit ve derinlikte eğitim sağlanması amaçlanmıştır. 1993 yılında yapılan Yükseköğretim Reformundan sonra, farklı yaş gruplarında uzmanlaşma seçenekleriyle birlikte, tek bir zorunlu eğitim öğretmenliği diploması vardı (Eurydice.org, 2002/2003c: 83):

- 1-7 yaştaki gruplarla öğretim,
- 4-9 yaş gruplarla öğretim.

2001 yılında zorunlu okul eğitiminin yerine, zorunlu eğitimin ilk yılında veya daha üst düzeylerdeki öğretimin yerini alan, yeni bir birleştirilmiş öğretmenlik kategorisi getirilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 81).

1977 yükseköğretim reformu öncesinde, ortaöğretim üst kademe öğretmeni olmak isteyen öğrenciler, teorik bilgi eksikliklerini gidermek için üniversitelerde, üniversitelere bağlı fakültelerde ve bir öğretmenlik eğitimi yüksek okulunda mesleki uygulama eğitimi alabiliyorlardı. 1977 yılından sonra, teorik alanlarda ortaöğretim üst kademe öğretmenliği eğitimi 4 ve 5.5 yıl süren “branş programları” eğitimi şeklinde düzenlenmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 84).

1992-1993 öğretim yılında bir ortaöğretim üst kademe öğretmenlik eğitimi programı açılmıştır. Bu eğitimlerinin son aşamasında bulunan ve öğretmenlik yapmak isteyenlere tanınan bir olanaktır. Yeni ortaöğretim üst kademe eğitimi, özellikle yeni ortaöğretim okullarında ihtiyaç duyulan öğretmenler arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla, mümkün olduğunca teorik ve uygulama eğitiminin ortaklaşa verildiği bir eğitimi amaçlamıştır. Öğretmenlik eğitiminde, ortaöğretim okullarında farklı kategorilerde duyulan öğretmen ihtiyacının karşılanması için esnekliğin artırılması gerekmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 84).

Üniversitelerde ve üniversitelere bağlı fakültelerde 1993 yılında yapılan reformdan önce ortaöğretim üst kademesine yönelik olarak bütün teorik ve mesleki eğitimin her ikisine de odaklanan tek bir ortaöğretim üst kademe öğretmenliği diploması vardı. 2001 yılında, ortaöğretim üst kademesi öğretmenlik eğitiminin, zorunlu eğitim ve ortaöğretim üst kademesine dönüştürüldüğü, yeni bir birleştirilmiş öğretim diploması getirilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 84).

Öğretmenlik eğitimi bugün İsveç'te aşağıdaki 25 üniversite ve üniversite Fakültesinde verilmektedir (Eurydice.org, 2002/2003c: 84; MEB, 1995: 129):

- *Üniversiteler:* Uppsala, Lund, Göteborg, Umea, Linköping, Lulea, Karlstad, Vaxjö, ve Örebro.
- *Yüksekokullar:* Orta İsveç Üniversite Yüksekokulu, Boras, Dalarna, Gavne, Halmstad, Kalmar, Kristianstad, Malmö, Trollhattan/Uddevalle, Sodertörn, Stockholm Eğitim Okulu, Malardalen Üniversite Yüksekokulu, Jönköping'deki Vakıf Üniversitesi Yüksekokulu, Stockholm Spor ve Beden Eğitimi Üniversite Yüksekokulu, Sanat, Güzel Sanatlar ve Tasarım Üniversite Yüksekokulları, Stockholm'deki Kraliyet Müzik Üniversitesi Yüksekokulu, öğretmenlik eğitimi sağlayan kurumlardır.

İtalya

İtalyan eğitim sisteminde devlet okullarındaki öğretmenler, anaokulu öğretmenleri, ilköğretim öğretmenleri, ortaokul öğretmenleri, lise öğretmenleri,

yükseköğretim, üniversite öğretmenleri, üniversite olmayan yükseköğretim kurumları öğretmenleri ve Katolik dini anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri olmak üzere yediye ayrılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003d: 98–99).

Birkaç yıl öncesine kadar temel bir öğretmen yetiştirme sistemi olmayan tek Avrupa Ülkesi İtalya'ydı. Anaokulu ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi veren Uzmanlık (Magistrali) Enstitüleri ve Uzmanlık okulları dışında İtalya'da özellikle öğretmenlik eğitimi veren bir sistem mevcut değildi. Öğretmenlik eğitimi sadece ortaöğretim düzeyinde veriliyordu, bu yüzden de ilköğretim öğretmenlerinin üniversite eğitimini tamamlamalarına gerek duyulmuyordu (Eurydice.org, 2002/2003d: 99).

Öğretmenlik eğitimi İtalya'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin üniversite fakültelerinde ve üniversite enstitülerindeki eğitimleriyle gerçekleşmekteydi. Birkaç yıl öncesine kadar öğretmenlik eğitimi ortaöğretim düzeyinde verildiğinden, ilköğretim öğretmenlerinin üniversitedeki eğitimlerini tamamlamalarına gerek duyulmamıştı. Daha sonraları, Eğitim Bilimleri alanında lisans programı derslerinin anaokulu ve ilköğretim öğretmenleri için gerekli olduğu görülmüştür (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Günümüzde ise okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği tamamen farklı bir sisteme dönüşmüştür. Okulöncesi okullarında öğretmen olabilmek için üç yıllık bir yükseköğretili gerektiren Uzmanlık Okulu (Scuola Magistrale) diploması almak gerekir. İlköğretim okullarında öğretmenlik yapabilmek için ise dört yıllık bir yükseköğretili gerektiren Uzmanlık Enstitüsü (istituto magistrale) diploması şart koşulmuştur. Bu diplomalar öğretmenlik yapabilmek için aranan en önemli şartlardır. 31 Mayıs 1970 tarihli yasanın 417 sayılı maddesinde, tüm öğretmenlerin yükseköğretili eğitime sahip olması kararı olmasına rağmen (ilköğretim öğretmenliği için lisans, ortaöğretim öğretmenliği için yüksek lisans), bu ancak 341 sayılı yasayla 19 Kasım 1990 tarihinde çıkarılan "Üniversite Eğitimi Reformu" yasasıyla hayata geçirilmiştir. Bu reformla, ilköğretim eğitim bilimleri lisans dersleri iki ortak yılda ve izleyen iki yılda, iki ayrı branşta eğitimi öngörmektedir. Bu

branşlardan birisi okulöncesi öğretmenliği, diğeri ise ilkokul öğretmenliğidir (Eurydice.org, 2002/2003d: 100; MEB, 1995: 143).

İlköğretim Eğitim Bilimleri lisans dersleri 4 yıllık bir süre içerisinde üniversitelerde alınır. Bu okullara kabul ancak 5 yıllık bir süre olan ortaöğretim diplomasını alındıktan sonra mümkündür (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Öğretmenlik eğitiminden geçmek, bazı öğretmenlikler için özellikle Mart 2003/53, 28 sayılı “reform yasası” ile bir zorunluluk haline gelmiştir. Özellikle anaokulunun ilk iki evresindeki öğretmenlerin özel öğretmenlik dersleri almaları zorunlu hale gelmiştir. Üniversitelerde öğretmenlik eğitimi, değişik okul sektörlerine göre uzmanlaşmıştır. Ortaöğretim öğretmenlerinin eğitiminde üniversiteler, ortaöğretimde okutulacak alanlarda öğretmen adaylarının derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlar. Ayrıca tüm öğretmenlik eğitimi programlarında sakat ve problemlili çocukların okul ile bütünleşmesini sağlayıcı öğretmenlik becerileri de adaylara kazandırılmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Öğretmenlik eğitimi dersleri İtalya’da üniversiteler tarafından verilir. Anaokulu ve ilköğretim öğretmenlerinin lisans kurslarına katılarak eğitim bilimlerinde ilköğretim öğretmenliği derslerini başarıyla vermeleri gerekir (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitiminde eş zamanlı model izlenir. Aslında lisans (laurea) eğitimi iki yıllık ortak eğitimi ve iki yıllık branş eğitimi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bunlardan birincisi anaokulu öğretmenliği için ikincisi ise ilköğretim öğretmenliği için öğretmen adaylarına sağlanan yükseköğretimdir. İlk iki yıllık eğitimin sonunda öğrenciler çalışma branşlarını seçerler. Üniversite eğitim fakültelerinden alınan lisans diploması okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yapmak için yer belirleme sınavlarına girmelerini sağlar (Eurydice.org, 2002/2003d: 101).

Lisans dersleri, genelde Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri derslerine karşılık gelir. Bu eğitimde gerekli becerilerin öğrencilere kazandırılması için üniversiteler gerekli tüm faaliyetleri, profesör ve araştırmacıları sağlar. Üniversiteler gerekirse bütünlük eğitim politikası izleyerek, gereken eğitim politikası ve prosedürlerini belirterek, üniversitedeki diğer disiplinlerle koordinasyon içinde çalışarak, bilimsel araştırma, eğitim ve yönetimden sorumlu disiplinleri belirleyerek de lisans (laurea) eğitimini sağlayabilir. Öğretim prensipte aşağıdaki kriterler doğrultusunda yapılır (Eurydice.org, 2002/2003d: 101):

- Toplam kredinin en az %20'si ilköğretim öğretmenliği branş derslerinde, %25'ise okulöncesi öğretmenliği branş dersleri alanındaki öğretim faaliyetlerinden, yani öğretmenlik formasyon derslerinden oluşmalıdır.
- Toplan kredinin en az %35'i ilköğretim branş derslerinde, %25'i ise okulöncesi branş dersleriyle ilgili faaliyetlerden oluşmalıdır (temel öğretim içeriği).
- Toplam kredinin en az %5'i öğrenciler tarafından seçilen öğretime ve diğer yarısı üniversite derslerine ayrılmalıdır. Bunlarda öğrencilerin bireysel tercihleri söz konusudur.
- Her öğrencinin programı 1. ve 2. maddelerdeki alanlardaki derslerden oluşur. Yukarıdaki program ilköğretim öğretmenliği için düşünüldüğü zaman mesleki derslerin kredilerinin daha fazla olması gerekmektedir. Ayrıca 2.madde de belirtilen temel öğretim içeriğinde de ilköğretim müfredat derslerinin içeriğine uygun, temel ilköğretim öğretmenliği nitelik ve becerilerini geliştirici derslerin alınması gerekir.

Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise 1997 yılında uzmanlaşma okullarına verilmiştir. 1999–2000 öğretim döneminden itibaren de bu uygulamaya konmuştur. Bu okullardaki iki yıllık bir eğitimden sonra adaylar öğretmenlik mesleğine giriş sınavlarına kabul edilirler. Okul birçok branştan ve çok sayıda sınıftan oluşur. Yeterli sayıdaki yer ve aday kabulü ülkenin öğretmen ihtiyacına göre planlanır. 2003–2004 öğretim yılında aday sayısı 11669 ile sabitleşmiş, bu adaylar birçok üniversitede yeri bulunan uzmanlaşma okullarına dağıtılmıştır. Üniversiteler özel çalışma alanları belirlemiş ve yeni programlar geliştirmişlerdir. Ortaöğretim öğretmenlerinin dört

yıllık üniversite eğitiminde sonra ortaöğretim öğretmenliği sertifikası almaları zorunluluğu kabul edilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Üniversiteler, ortaöğretim öğretmenlerinin eğitiminde, ortaöğretimde okutulacak alanlarda öğretmen adaylarının derinlemesine bilgi sahibi olmalarını sağlar. Bütün öğretmenlik eğitimi programlarında sakat ve problemlili çocukların okul ile bütünleşmesini sağlayıcı öğretmenlik becerileri de adaylara kazandırır.

Öğretmenlik eğitimi İtalya’da üniversiteler tarafından verilir. Ortaöğretim öğretmenliği ise alanda daha fazla uzmanlaşmayı gerektirdiğinden, adaylar uzmanlaşma okullarında öğretmenlik eğitimi alırlar. Ayrıca, özürli çocukların eğitiminde görev yapmak ve bu çocuklara yardımcı olmak isteyen öğretmen adaylarına normal öğretmenlik dersleri haricinde ek dersler verilerek desteklenirler. Katolik dini okulöncesi, ilk ve ortaöğretim öğretmenlikleri için, 18 Temmuz 2003 tarihli 186 sayılı yasaya göre, adayların yapılacak sınavı geçmeleri gerekir. Bu adayların alacakları eğitimin içeriğinin, Eğitim Bakanlığı ile İtalyan Piskoposları Başkanlarının 16 Kasım 1985 tarihinde aldığı, 751 sayılı yasaya uygun olması gerekir. Katolik dini öğretmenlikleri için normal öğretmenlik sertifikası ve eğitimi yanında dini bilimler eğitimi de almış olmak gerekir (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi, üniversite eğitimi sonrasında gelen uzmanlık eğitimi diploması modelini izler. Ortaöğretim öğretmenleri için gerekli görülen uzmanlaşma okulu eğitimi iki yıllık bir eğitim-öğretimi kapsar. Uzmanlaşma okuluna kabul edilebilmek için ilgili alanlarda alınması gereken unvanlar aşağıda verilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003d: 101):

- Öğretim yeterliliği (Teaching qualification-abilitazione all’insegnamento) sınıflarına kabul edilmeyi sağlayacak lisans eğitimi,
- Öğretimi yapılacak branş alanlarında Avrupa Birliği Ülkelerinden birinden alınmış lisans veya yüksek lisans yükseköğrenimi,
- Müzik, resim, gibi sanat dallarında öğretim yapmak isteyen adaylar için ilgili alanlarda aldıkları üniversite eğitimini gösteren diploma.

Uzmanlık diploması alabilmek için ilgili branşlar için yapılan sınavı geçmek gerekmektedir. Bu sınavlar lisans öğrencilerinkiyle benzer özelliklere sahiptir. Uzmanlık diploması ortaöğretimdeki öğretmenlik alanlarında öğretmenlik yapabilmek için atama sınavına girmeyi sağlar (Eurydice.org, 2002/2003d: 101).

Uzmanlık okulu, üniversitelerin birçok fakülte ve bölümünün katkısıyla, kendi yapıları içinde oluşturdukları öğretim yapısıdır. Bu yapının oluşturulmasında üniversiteler, eğitimin yapılabilmesi için maddi destek, insan kaynakları ve yönetim yardımı gibi birçok konuda yardımcı olurlar. Uzmanlaşma okulu daha fazla uzmanlık gerektirir ve her üniversitenin öğretim yapısına göre yetenek sınıfları düzenlenir. Bu sınıflar, Üniversite Eğitimi ve Araştırma Bakanlığının kararları doğrultusunda her uzmanlık alanı için kurulur (Eurydice.org, 2002/2003d: 101).

Uzmanlık okullarının öğretim düzenlemeleri aşağıdaki kriterlere göre düzenlenmektedir (Eurydice.org, 2002/2003d: 102):

- Alınan toplam kredinin %20'si farklı branşlarda öğrenci sayısına orantılı olarak yapılan öğretim faaliyetlerinden oluşur.
- Alınan toplam kredinin %20'si uzmanlık için formasyon içerikli öğretim faaliyetlerinden oluşur.
- Üniversite uzmanlık okulu zorunlu ortaöğretim programında gerekenden daha fazla branşta daha geniş öğretim faaliyeti sağlar.

Okul konseyi, öğrencilerin bireysel çalışma programlarını, üniversitede eğitimi yapılan formasyon derslerinin en fazla iki dönemde verilmesini; değişmeyen bu sınırlamayla birlikte, bir kredi zorunlu stajyerliğin yapılmasını; birleştirilmiş müfredatın bir veya iki dönemde öğretimini; eğer gerekli görürse ve öğrencinin programı zayıf kalıyorsa, alanla ilgili üniversitenin farklı fakültelerindeki derslere girmesini ve öğrencinin stajyerliğinin farklı okul türlerinde düzenlenmesini sağlar. (Eurydice.org, 2002/2003d: 102).

Bunlarla beraber özel eğitim faaliyetleri tüm öğretmenlik türleri için gerekli görülmektedir. Bunlar en az 400 saat özürü veya öğretim güçlüğü olan öğrencilerin eğitimiyle ilgilidir. Bunlar öğretmen yerleştirme sınavlarında ve destekleyici öğretim programlarında görev alabilmek için gereklidir. Ayrıca destekli eğitim sektöründe görev alabilmek için en az 100 saatlik stajyerlik eğitimi gerekir (Eurydice.org, 2002/2003d: 101).

Polonya

Farklı eğitim düzey ve türündeki okullar için öğretmenlik eğitimini yükseköğretim sektörü ve okul eğitim sektörü olmak üzere iki sektör sağlar. Aşağıdaki iki tür kurumda, yükseköğretim sektörü içerisinde görülmektedir (Eurydice.org, 2002/2003e: 86):

- *Üniversite türü yükseköğretim kurumları:* üniversiteler, öğretmenlik eğitimi okulları, teknik üniversiteler, beden eğitimi yüksekokulları, güzel sanatlar ve müzik yüksekokulları, ekonomi yüksekokulları, tarım yüksekokulları bunlara örnek verilebilir.
- *Mesleki eğitim yüksekokulları.*

Okul eğitim sistemi içerisinde ise, öğretmen okulları ve yabancı dil öğretmenliği yüksekokulları yer almaktadır. 1940 ve 50'lerde okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi veren temel okullar, 5 yıllık öğretmen liseleriydi. Bunlara ek olarak, 1946 yılında ilk defa yükseköğretim kurumu içinde bir öğretmen yetiştirme okulu kurulmuş ve bundan sonraki yıllarda ve 1950'lerde, ilk önce ilköğretim öğretmenliği için iki alanda eğitim sağlayan üç yıl süreli, daha sonrada dört ve beş yıllık hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğretmenliği eğitimi veren Öğretmen Yetiştirme Okulları kurulmuştur. 1960'lı yıllardan 1973 yılına kadar devam edecek olan Öğretmen Liseleriyle birlikte, iki yıllık ortaöğretim sonrası Öğretmen Yetiştirme Enstitüleri okulöncesi ve ilköğretim öğretmeni yetiştirme amacıyla kurulmuşlardır (Eurydice.org, 2002/2003e: 86).

1970'lerde, bu kurumlardan bazıları üç yıllık Öğretmen Yetiştirme Okullarına dönüştürülmüş, daha sonrada ilk ve ortaöğretim öğretmeni yetiştiren beş yıllık Öğretmen Yetiştirme Okulları haline getirilmiştir. Geri kalan Öğretmen Yetiştirme Okulları 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir. 1990 yılında ilk Yabancı Dil Öğretmenliği Yüksekokulu, 1991 yılında ise ilk Öğretmen Yetiştirme Yüksekokulu kurulmuştur. Bunların her ikisi de okul eğitimi sektörü içerisinde yer almaktadır (Eurydice.org, 2002/2003e: 86).

Özel eğitim öğretmenlerinin eğitimi ise 1922 yılından beri Polonya'da verilmektedir. 1922-69 yıllarında eğitim yeterliliği olan ve okullarda yıllarca öğretmenlik yapmış deneyimli personele özel eğitim öğretmenliği teklif edilmiştir. 1970 yılında ortaöğretim mezunlarına üç yıllık mesleki yükseköğretim kursları verilerek özel eğitim öğretmeni olmaları sağlanmıştır. 1973 yılında, gelecekte özel eğitim öğretmeni olacaklara lisans eğitimi vermeye başlanmıştır. 1978 yılında, üç dönemlik yüksek lisans eğitimiyle başka alanlardan lisans mezunu olanlara öğretmenlik eğitimi vermeye başlanmıştır. Bunlarla birlikte, lisans mezunu olup, sakat veya engelli çocukların bulunduğu kurumlarda çalışmaya niyetli adaylara iki dönemlik yüksek lisans eğitimi verilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003e: 87).

Öğretmenlerin mesleklerine yeterli şekilde hazırlanmaları için çaba gösteren Ulusal Eğitim ve Spor Bakanlığı, Yükseköğretim Kurumları için yeni öğretmenlik eğitimi standartları hazırlamıştır. Alan ve pedagoji eğitimine ek olarak, öğretmenin İnternet ve bilgisayar teknolojilerini (ICT) nasıl kullanacağını bilmesi ve en az bir yabancı dil bilmesi şartı getirilmiştir. Bu yeni beceriler modern bir okuldaki öğrencilerle öğretim yapabilmek için kaçınılmaz olarak düşünülmüştür (Eurydice.org, 2002/2003e: 87).

Yeni standartlara göre pedagoji eğitimi için ayrılan süre 420 saatten 150'si okullarda uygulama eğitimi, 330'u teorik eğitim olmak üzere 480 saate çıkarılmıştır. Bu öğretmenlik eğitimi standartları 2003/2004 öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. 2004/2005 yılından itibaren ise öğretmenlerin bir ana ve birde ek olmak

üzere iki alanda uzmanlığa sahip olmaları ve iki alanda da öğretmenlik yapabilecek şekilde eğitilmeleri planlanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003e: 87).

Polonya’da eş zamanlı öğretmenlik eğitimi modeli öğretmenlik eğitimi modeli olarak en fazla kullanılan modeldir. Temel olarak yükseköğretim öğretmenlik eğitimi kurumları, Öğretmen Yetiştirme Fakülteleri, Yabancı Dil Öğretmenliği Yüksekokulları gibi mesleki kurumlar ile yüksekokullardan oluşur. Bu çerçevede öğretmen olmak isteyen öğrenciler alan eğitimleriyle öğretmenlik eğitimlerini aynı zamanda alırlar. Herhangi bir branş alanından mezun olanlar, ileride öğretmenlik mesleğini yapmak isterlerse hizmet içi eğitim veya yüksek lisans eğitimi ile öğretmenlik eğitimi alabilirler. Bu ardıl öğretmenlik eğitim modelinin bir parçasını oluşturur. Aşağıdaki kurumlar Polonya’da her eğitim düzeyinde öğretmenlik eğitimi vermekle sorumludur (Eurydice.org, 2002/2003e: 87–88; MEB, 1995: 181–182):

- Üniversiteler ve Öğretmen Yetiştirme Okulları her alanda bütün eğitim düzeyleri için öğretmenlik eğitimi verirler. Genelde, genel eğitim alanlarında ilk ve ortaöğretim öğretmenliği eğitimi, okulöncesi öğretmenliği eğitimi, mesleki rehberlik, pedagoji ve psikoloji hizmetler, çocuk bakımı, okul, pedagoji, kütüphane personeli yetiştirirler.
- Özel Eğitim Öğretmenliği Okulu farklı tür ve düzeydeki özel eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirirler. Warsaw’daki Özel Eğitim Yüksekokulu bütün eğitim düzeyleri için her alanda özel eğitim öğretmeni yetiştiren tek yükseköğretim kurumudur. Bu yüksekokulun dışında, Polonya’da 18 araştırma ve öğretim kurumu özel pedagoji ve özel eğitim öğretmenlerinin eğitimi üzerine uzmanlaşmıştır.
- Beden eğitimi yüksekokulları bütün eğitim düzeyleri için beden eğitim öğretmenleri yetiştirir.
- Teknik üniversiteler mesleki alanlarda ortaöğretim öğretmeni ve teknik eğitim öğretmenliğiyle, az sayıda bütün eğitim düzey ve türü için matematik, doğa bilimleri gibi alanlarda öğretmen yetiştirir.
- Güzel Sanatlar ve Müzik Öğretmenliği Eğitimi Yüksekokulu, değişik düzey ve türdeki okullar için resim ve müzik gibi alanlarda öğretmen yetiştirir.

- Ekonomi, Tarım, Tıp, Madencilik Yüksekokulları farklı tür ve düzeydeki mesleki ortaöğretim okullarına öğretmen yetiştirirler.
- Mesleki Yükseköğretim Okulları, farklı branşlarda anaokulu, ilköğretim, temel mesleki eğitim okulları, okul kütüphaneleri, teorik mesleki eğitim alanları ve ortaöğretim okulları için mesleki eğitim uygulama öğretmeni yetiştirirler.
- Öğretmenlik Eğitimi Yüksekokulları çok değişik uzmanlık alanlarında okulöncesi, ilköğretim ve temel mesleki eğitim, eğitim ve çocuk bakımı alanlarında öğretmen yetiştirirler. Bütünleşik eğitimde öğretmenler, birden üçe kadar olan sınıflar ile alan öğretmenliğinde dörtten altıncı sınıfa kadar öğretim yapabilirler.
- Yabancı Dil Öğretmeni Yüksekokulları ilk ve ortaöğretim okulları için bir yabancı dil alanında öğretmen yetiştirirler.

İlgili mesleki eğitimle yükseköğrenime sahip veya bir öğretmen yetiştirme kurumundan mezun olanlar, isteklerine bağlı olarak bir okulda veya başka eğitim kurumlarında tam yeterliliğe sahip bir öğretmen olarak görev yapabilir. Milli Eğitim ve Spor Bakanlığının kılavuzuna göre alınacak eğitimin 420 saatinin mesleki ağırlıklı derslerden oluşması, bunun 270 saatinin psikoloji, pedagoji ve belli bir alanın öğretim metotlarına ayrılması, geri kalan 150 saatin ise bir okulda uygulama eğitimi için ayrılması gerekir. Şu anda Polonya'daki pedagoji eğitimi üç yıllık okullarda müfredatın %22'sini, 5 yıllık uzmanlık derecesi çalışmalarında %16'sını kapsamaktadır. Bu değişiklik 2003–2004 öğretim yılında başlamıştır. Daha önce bu oranlar %19 ve %14' idi. Okul uygulamaları mezuniyetten sonra veya ikinci yarı dönemde olacak şekilde düzenlenir (Eurydice.org, 2002/2003e: 88).

Polonya'da iş yeterliliği finali yoktur. Öğretmenlik mesleğine ilk başlayanlar bir yıllık bir süre için atanırlar. Bu bir yıllık sürede adaylar sözleşmeli öğretmen statüsüne terfi ederler ve gerekli eğitimi bu dönemde alırlar. Deneme süreci, öğretmenlerin yeterliliklerini yenilemeleri şeklinde anlaşılır. Ancak, yükselme evresine bir başlangıç görevi yapar (Eurydice.org, 2002/2003e: 88).

Yunanistan

Yunanistan'da, eğitim araçlarının değerlendirilmesi, ihtiyaçlara uygun eğitim hedef ve amaçlarının belirlenmesi, eğitim programları, personeli, araçları ve işlemlerinin hukuki çerçevesinin temini, bölgesel eğitim hizmetleri ve okulların koordinasyon ve değerlendirilmesi, eğitim faaliyetlerinin denetimi ve mali olarak desteklenmesi Eğitim Bakanlığının esas görev ve sorumlulukları içinde yer alır (MEB, 1996: 62–63).

Yunanistan'da öğretmenlik alanları, yükseköğretim alanının dışında, eğitim basamaklarına uygun olarak okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği ile genel ve mesleki ortaöğretim öğretmenliği olarak iki gruba ayrılmıştır (Sağlam, 1999: 365).

Okulöncesi eğitiminin Yunanistan'da tarihine baktığımızda; 1895 yılında çıkarılan kanunla ilk defa hükümetin okulöncesi eğitime olan ilgisini görürüz. Bu tarihte çıkarılan kanunla vatandaşlara Eğitim Bakanlığından izin aldıktan sonra özel anaokulu açma izni verilmiştir. Bu yüzden 1897 yılında Eski Yunan Kadınlar Derneği, Yunanistan'da ilk anaokulu öğretmeni yetiştirme okulu olan Anaokulu Öğretmenleri Yüksekokulunu açmıştır (Eurydice.org, 2001/2002d: 217).

1922 yılında Hükümet Anaokulu Öğretmenleri Yüksekokullarını çıkarılan resmi kararname ile kamu eğitim kurumu olarak tanımlamıştır. 1924 yılında çıkarılan kanunlarla 6 kamu ve 1 özel anaokulu öğretmenliği yüksekokulu kurulmuştur. 1929 yılındaki eğitim reformunda da bu konuya yönelik tatmin edici ilgi gösterilmiştir. 1956 yılında Thessaloniki ve Florina'da bir yıllık anaokulu öğretmenliği kursları düzenlenmiş ve bu 4 yıl sürmüştür (Eurydice.org, 2001/2002d: 217).

Okulöncesi Öğretmenliği Yüksekokulları 1959 yılında yeniden düzenlemiş ve yeniden adlandırmıştır. Anaokulu Öğretmenliği Yüksekokulları ortaöğretim sonrası iki yıllık enstitülere dönüşmüştür. 1965–66 öğretim yılından itibaren dört yıllık bir dönem için Pedagoji Yüksekokullarında anaokulu öğretmenliği eğitimi için bir sınıflık bölümler açılmıştır (Eurydice.org, 2001/2002d: 117).

Yurt dışındaki bir üniversitenin anaokulu öğretmenliği veya ilköğretim öğretmenliği bölümlerini bitirenlerin; Yunanistan ortaöğretim 6. sınıf sertifikası veya lise diplomasının olması veya Yunanca'ya ve Yunan tarihine hakim olduğunu belgeleyen bir sertifikasının olması gerekir (Eurydice.org, 2001/2002d: 122).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenleri anaokulu ve ilköğretim öğretmenliği alanı öğretmenleridir. Anaokulu ve ilköğretim öğretmenlerinin düzeyleri A, B, C olmak üzere üçe ayrılır. Bölge İlköğretim Eğitimi Hizmetleri Konseyinin kararıyla C düzeyinde ilk atama ile öğretmenler anaokullarındaki boşlukları doldurmak için atanırlar. Bu yeni öğretmenler 18 maaş ölçeği üzerinden maaşlarını alırlar. İki yıllık bir deneyimden sonra, İlköğretim Eğitimi Okulları Okulöncesi Müdürlüğünün uygun görmesi ve karar vermesiyle de okullarda sürekli öğretmen statüsünde görevlerine devam ederler (Eurydice.org, 2001/2002d: 124).

Okulöncesi, İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin mesleki statülerinden Bakan, Bakan Yardımcısı, Genel Sekreter, Genel Müdür, Şube Başkanı ve Bölüm Başkanı sorumludur. Bölgesel düzeyde Şube Müdürleri veya Başkanları kendi üstlerinin emirleri doğrultusunda öğretmenlerin mesleki statülerine karar verirler. Merkezi ve bölgesel ortak yönetim kurulları, İlköğretim Hizmetleri Merkez Konseyi, Bölge İlköğretim Yüksek Konseyi, Bölge İlköğretim Hizmetleri Konseyi, öğretmenlerin hizmet ve tayinleriyle ilgili bazı meselelerde karar verici rollere sahiptirler. Böylesi durumlarda bu konseylerin kararlarını Bakanlık onaylar ve yerine getirir (Eurydice.org, 2001/2002d: 124).

İlköğretim öğretmenliğinin tarihine baktığımızda ise 1821 yılında Osmanlı İmparatorluğuna karşı Yunanistan'ın Bağımsızlık Savaşını yaptığı sıralarda ilk ilköğretim öğretmeni yetiştirme kurumu Argos'da 1824 yılında kurulmuştur. Ülkenin bir kısmının bağımsızlığa kavuşmasıyla da 1830 yılında ilk öğretmenlik okulu Aegina'da Hellas'ın ilk valisi Capodistrias tarafından kurulmuştur. 1834 yılında ise başka bir okul Nafplion'da kurulmuş ve daha sonra Atina'ya taşınmıştır. Daha sonraları bir çok kez öğretmen yetiştirme okulları kurulmuş ve kapatılmış ve yeniden kurulmuştur. 1923 yılında Alexandros Delmouzos'un yönettiği Marasleio Öğretmen

Yetiştirme Okulu dört yıllık bir model olarak alınmıştır (Eurydice.org, 2001/2002d: 117).

Beş yıllık öğretmenlik okulu 1929 yılında 4368 sayılı kanunla kurulmuştur. 5802/33 sayılı kanunla öğretmen yüksekokulları kaldırılmış ve iki yıllık Pedagoji Yüksekokullarında eğitim öngörülmüştür. 1964 yılındaki eğitim reformu çerçevesinde Pedagoji Yüksekokullarının süresi üç yıla çıkarılmıştır. 1967 yılındaki diktatörlük yönetiminde ise bu süre 129/1967 sayılı Gereklilik Yasası ile tekrar iki yıla düşürülmüştür. 1268/82 sayılı kanunla ilköğretim öğretmenliği için pedagoji bölümleri üniversitelerde dört yıllık bir program olarak kurulmuştur (Eurydice.org, 2001/2002d 117).

Daha önceleri anaokulu ve ilköğretim öğretmenleri, öğrenim süresi iki yıl olan “Eğitim Akademileri” adındaki üniversite kapsamında olmayan yükseköğretim kurumlarında yetiştiriliyorlardı. 1982 yılında çıkarılan yeni bir yasa ile, okulöncesi eğitim kurumlarında ve ilköğretim okullarında görev yapacak öğretmenlerin eğitimi, üniversitelerin Eğitim Bilimleri bölümlerine verilmiş ve öğrenim süresi dört yıla çıkartılmıştır (Steinert, 1991: 24).

Okulöncesi, İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenleri ihtiyaç duyulan anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim okullarına ticari temellere dayanarak Milli Eğitim ve Dini İşler Bakanlığının kararıyla atanırlar. İki yıllık çalışmadan sonra sürekli işçiler olarak çalışırlar. Ayrıca anaokulu öğretmenleri geçici bir yıllık sözleşmelerle de okullardaki açığı geçici olarak kapatmak için görevlendirilebilirler. İlköğretim öğretmeni olarak atanacak olanların üniversitelerin pedagoji bölümleri mezunları olmaları gerekir (Eurydice.org, 2001/2002d: 119).

Her yılın sonunda adaylar öğretmen atamaları için başvuruda bulunurlar ve atamalar bu başvuru listesine göre yapılır. Öncelikler başvuruların yapıldığı tarihlerde belirlenir. Yüksek lisans ve doktora yapanlar ile ailesini savaşta veya görev sırasında kaybedenlere öncelik verilir. Ayrıca öldürülen veya sakat olan ailelerin

çocuklarıyla, çok sayıda çocuğa sahip ailelerin çocukları da öncelikli olarak işe alınır veya atanır (Eurydice.org, 2001/2002d: 125).

2003 yılından itibaren öğretmen atamaları öğretmen adaylarına yönelik olarak yapılan sınavdaki başarı derecesine bağlı olarak yapılmaya başlanmıştır. Bu tarihten itibaren öğretmenlik için başvuruda bulunan adaylardan üniversite kapsamında verilen pedagoji ve öğretimde yeterlilik belgesi istenmektedir. Atamalar Milli Eğitim ve Dini İşler Bakanlığının kararlarından etkilenmektedir. Öğretmenlik için başvuruda bulunan adayların 154/96 ve 144/97 sayılı kararnameler doğrultusunda gerekli şart ve belgelerle başvuruda bulunmaları gerekir. Öğretmenler sürekli görevlere, Eğitim Şube Müdürlüklerinin kararlarıyla önerilir ve ilgili alanlardaki boşlukları doldurmak için atanırlar. Yeni adayların atanmasında, adayın coğrafi bölge tercihi ile yerleştirme kriterleri göz önünde bulundurulur (Eurydice.org, 2001/2002d: 117).

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliğine yönelik olarak karar verici merciler Üniversitelerin yönetim kurulları (Senato, Rektörlük Konseyi, Rektörlük), bölüm yönetim kurulları (Genel Meclis, Yönetim Kurulu ve Bölüm Başkanı), ve temelde alan çalışmalarının yürütüldüğü programları ve müfredat programı hazırlayanlar, Teknoloji Eğitimi Öğretmenliği Yüksekokulu Yönetim Kurulu ile bireysel bölümler, Milli Eğitim ve Din işleri Bakanlığıdır (Eurydice.org, 2001/2002d: 124).

Okulöncesi öğretmenliği eğitimi veren kurumlar daha öncede belirtildiği gibi, Atina, Thessaloniki, Patras, Loannina, Thrace, Crete, Aegean, Thessaly gibi Üniversiteler içinde kurulmuş olan Anaokulu Öğretmenliği Pedagoji Bölümleridir (Eurydice.org, 2001/2002d: 120).

İlköğretim öğretmenliğiyle iliği yasal çerçeveye karar verici merciler okulöncesi öğretmenliğiyle aynıdır. Azınlık okullarının Müslüman öğretmenlerinin eğitimine yönelik olarak açılmış olan iki yıllık özel eğitim veren Thessaloniki'deki Pedagoji Yüksekokulu faaliyetlerini sürdürmektedir (Eurydice.org, 2001/2002d: 124).

1897 yılında Atina Üniversitesinde Pedagoji Kürsüsü, öğretmenlik mesleğine girecek olanların özel bir eğitimden geçmeleri gerektiği görüşü ile kurulmuştur. Teknik ve mesleki ortaöğretim öğretmenliği için ilk defa 1959 yılında Teknik Eğitim Öğretmenliği Okulları kurulmuş ve iki tür eğitim programı vermiştir. Bu eğitim programlarını (Eurydice.org, 2001/2002d: 117):

- İçinde pedagoji eğitiminin de olduğu ve teknoloji eğitimine paralel dört uzmanlık alanında (elektrik, mekanik, elektronik, hukuk) dört yıllık yükseköğretim programı,
- Teknik Eğitim Üniversitelerinden mezun olan, ekonomi, bilimsel tarım, hukuk, bilgisayar bilimleri, tıp alanlarında yükseköğretim mezunları için bir yıllık öğretmenlik meslek bilgisi eğitim programı oluşturur.

Teknik Eğitim Öğretmenliği Okulları 3027/02 sayılı kanunla kaldırılmış ve yerine Teknik Eğitim Enstitüleriyle birlikte Teknik Eğitim Öğretmenliği Yüksekokulu kurulmuştur. Bu okullar, öğretmen adaylarının elektrik, mekanik, elektronik, sivil altyapı ve mimarlık gibi alan derslerinin mesleki eğitime paralel olarak verildiği dört yıl eğitim süresi olan yükseköğretim kurumlarıdır. Bu okulların mezunları başka hiçbir şart veya eğitime bakılmadan öğretmen olarak teknik ortaöğretim okullarında görevlendirilmişlerdir. Teknik Eğitim Öğretmenliği Yüksekokulu içerisinde diğer teknik alanlardan mezun olan ve teknik okullarda öğretmenlik yapmak isteyenler için bir yıl pedagoji eğitimi veren bir Genel Pedagoji Eğitimi Sınıfı oluşturulmuştur (Eurydice.org, 2001/2002d: 117).

Ortaöğretim öğretmenleri üç gruba ayrılırlar (Eurydice.org, 2001/2002d: 124):

- *Yükseköğretim mezunları*: Bu kategorideki öğretmenler, yükseköğretim okullarında Din, Yunan Dili Ve Edebiyatı, Matematik, Fizik, Kimya, Fransızca, İngilizce, Almanca, Güzel Sanatlar, Ekonomi, Sosyoloji, Tıp, Dış Hekimliği, Eczacılık, Bilimsel Tarım, Ormancılık ve Doğal Çevre, Hemşirelik, Ev Ekonomisi, Müzik, Teknoloji, ve diğer teknik eğitim bölümleri, Bilgi Teknolojileri, Tiyatro Eğitimi alanlarından birinde eğitim alanlardır.

- *Teknik Eğitim mezunları:* Bu kategorideki öğretmenler genelde Teknik Mesleki Eğitim Okullarından mezun olmuşlar, teknik ve mesleki liselerde öğretmenlik yapmak üzere ilgili alanlarda öğretim yapmak üzere eğitilmişlerdir. Genelde teknik eğitim veya mesleki eğitim veren ortaöğretim okullarında ve liselerde görev yaparlar.
- *Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi mezunları:* Bu kategorideki öğretmenler ise ortaöğretim okullarının ilk kademelerinde görev yapacak olan, yükseköğretim kurumlarının ortaöğretim öğretmenliği bölümlerinde mezun olan ve diplomalarını aldıktan sonra branş alanlarında en az üç yıl deneyimden sonra Teknik ve Mesleki Eğitim Okullarının da ilk kademelerinde öğretmenlik yapabilecek düzeyde olan öğretmenlerdir.

Yukarıda sayılan alanlarda öğretmenlik yapacak olan öğretmenler ilkönce deneme amaçlı işçiler olarak atanırlar. Bu öğretmenler başlangıç düzeyi olan C düzeyinde 18, 22, 26 maaş ölçeklerine göre maaşlarını alırlar (Eurydice.org, 2001/2002d: 129).

Çizelge 1: Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitiminden Sorumlu Kurumlar Öğretim Model ve Düzeyinin Karşılaştırması

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye’de
1. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan ’da öğretmenlik eğitimi yükseköğretimin bir parçasıdır ve eğitim, yükseköğretim kurumlarınca verilir. Bu ülkelerde stajyerlik ve uygulama eğitimi ortak bir uygulamadır.	1. Öğretmenlik eğitimi bütünüyle Yükseköğretim Kurumunun sorumluluğunda ve üniversitelerin fakülteleri bünyesindeki bölümler aracılığıyla verilir. Uygulama eğitimi birinci sınıf ve dördüncü sınıf öğrencilerine zorunludur.

Çizelge 1'in devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
<p>2. Almanya, Belçika, Hollanda, İsveç, İtalya, Polonya, Yunanistan'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde verilirken; İspanya'da okulöncesi öğretmenlerinin bu alanda yüksek lisans yapmaları, ilköğretim öğretmenlerinin ise lisans düzeyinde eğitim almaları zorunludur.</p>	<p>2. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitimi lisans düzeyinde verilir.</p>
<p>3. Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise Hollanda, İsveç ve İtalya'da yüksek lisans düzeyinde, Polonya'da lisans düzeyinde verilir. İngiltere (Galler ve Kuzey İrlanda)'de öğretmenlik eğitimi lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilir. Eş zamanlı lisans öğrencileri 3 yıl boyunca 24 veya 4 yıl boyunca 32 hafta eğitim alırlar. Yüksek lisans eğitiminde ilköğretim öğretmenliği için adaylar 18, ortaöğretim öğretmenliği içinse 24 hafta eğitim alırlar.</p>	<p>3. Ortaöğretim öğretmenleri ise Yabancı Dil, Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Özel Eğitim, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanlarında dört yıllık lisans düzeyinde; Fen, Matematik ve Sosyal alanlar öğretmenlerinin ise Tezsiz Yüksek Lisans seçeneğiyle yetiştirilmesi esastır.</p>
<p>4. Fransa'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi süresi 3 yıl lisans ve 1–2 yıl Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde alınan eğitimle 4–5 yıldır.</p>	<p>4. Eşzamanlı model öğretmenlik eğitiminde en fazla uygulanan öğretim modeli olarak görülür.</p>
<p>5. İsveç'te okulöncesi öğretmenleri için 3 yıl, ilköğretim 1–3 sınıfları için 3–5 yıl, 4–9 sınıflar için 5,5 yıl, ortaöğretim öğretmenliği için 5 yıl tam gün yükseköğretim kurumlarında ilgili alanda eğitim gerekir.</p>	

Çizelge 1'in devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
6. İtalya 'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği iki yıl ortak derslerden ve iki yıl okulöncesi veya ilköğretim öğretmenliği alanında eğitimle 4 yıllık eğitimi gerektirir.	5. Eğitim Fakültesi mezunu olmayıp öğretmenlik yapmak isteyen adayların, lisans eğitimi aldıkları alana denk gelecek bir alanda öğretmenlik yapabilmeleri için "Tezsiz Yüksek Lisans" eğitimiyle, Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerini almaları gerekir.
7. Almanya, Belçika Hollanda, İngiltere, İspanya 'da öğretmenlik eğitiminden eşzamanlı ve ardıl eğitim modellerinden her ikisi de uygulanır. İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan 'da ise öğretmenlik eğitiminde en fazla eş zamanlı eğitim modeli uygulanır.	
8. İsveç 'te Öğretmen yetiştiren tüm bölümlerin ilk yılında ortak ve genel bir program uygulanırken, daha sonraki yıllarda branşlaşmalar ve ayrışmalar başlar.	
9. Fransa 'da, öğretmenlik eğitiminde ardıl bir model uygulanır. Ardıl modelde öğrenciler lisans eğitimlerinden sonra öğretmenlik eğitimi derslerini Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinden veya Eğitim Bilimleri Bölümlerinde alırlar.	

Yukarıdaki tabloda Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de "öğretmenlik eğitiminden sorumlu kurumlar öğretim model ve düzeyi" açısından karşılaştırılmıştır. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de öğretmenlik eğitiminden sorumlu kurumlar genelde yüksek öğretim kurumlarıdır. Çoğu Avrupa Birliği Ülkesinde okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimin lisans, ortaöğretim öğretmenliği yüksek lisans düzeyinde verilmektedir. Türkiye'de ise lisans eğitiminin çoğu düzey ve alan için yeterli görüldüğü, Fen, Matematik ve Sosyal alan öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans eğitimiyle yetiştirilmesinin esas olduğu görülür. Avrupa Birliği Ülkelerinin çoğunda eş zamanlı ve ardıl modellerin her ikisinin de uygulandığı, ancak Türkiye'de çoğunlukla eşzamanlı eğitim modelinin kullanıldığı görülmektedir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi, “**Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş koşulları nelerdir?**” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu bölümde Avrupa Birliği Ülkelerindeki okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş koşulları ülkelerin alfabetik sıralamasına uyularak verilmektedir.

Almanya

Öğretmenlik eğitimi programlarına giriş için temel koşul, yükseköğretime giriş şartını taşımaktır. Bu da 12 ya da 13 yıl süren ilk ve ortaöğretim eğitiminden sonra yapılan bitirme sınavını geçtikten sonra kazanılan bir haktır. Bu şart özel durumları içeren başka yollarla da elde edilebilir. Örneğin, yetişkinler önce üniversite dışındaki akşam kurslarını başarılı bir şekilde tamamlar ve böylece bu şartı yerine getirmiş olurlar (Eurydice.org, 2001/2002a: 115; Ministries of Federal Republic of Germany, 2005: 2).

Almanya dışından gelen öğrencilerin ise Almanca Yeterlilik Sınavını geçerek Almanca’yı iyi bir şekilde konuşabildiklerini kanıtlamaları gerekir. Belli bazı alanlarda öğretmenlik yapmak isteyen adayların ise bir yetenek testinden (aptitude test) geçmeleri gerekir. Örneğin, beden eğitimi resim, müzik öğretmeni olmak isteyen veya bu dallarda yükseköğrenim görmek isteyen adaylar özel yetenek testini geçmek zorundadırlar. Yükseköğrenimdeki çoğu alanda kontenjan sınırlaması olmadığı için isteyen gerekli şartları yerine getirmek koşuluyla yükseköğrenim almak ve istediği mesleği seçme özgürlüğüne sahiptir. Ancak, kontenjan sınırlamasının olduğu alanlarda yükseköğrenim almak veya öğretmenlik eğitimi almak isteyen adaylarda aranan genel koşullar; ortaöğretim bitirme sınavı, yükseköğretime giriş sınavı not ortalaması ve kurumun kendi

seçim prosedürüyle sosyal kriterlere uygunluktur. (Eurydice.org, 2001/2002a: 115; Ministries of Federal Republic of Germany, 2005: 2).

Stajyerlik eğitimine ve eğitim okullarına kabul edilmek, Birinci Devlet Sınavını geçmeyi gerektirir. Mesleki öğretmenlik eğitimi için ise Birinci Devlet Sınavı yerine diploma sınavı yapılır (Eurydice.org, 2001/2002a: 115)

Belçika

Öğretmenlik eğitimi programlarına girebilmek için ortaöğretim eğitimi bitirmiş olmak gerekir. Bir çok öğrenci diğer alanlarda yükseköğrenimlerini tamamladıktan sonra öğretmenlik eğitimi almayı tercih etmektedir. Fransız eğitim sisteminde olduğu gibi her öğrenciden kayıt ücreti talep edilir. 1995-1996 öğretim yılından itibaren birinci ve ikinci yıl için en az 5300, üçüncü ve dördüncü yıllar içinde öğrencilerden en az 6500 Belçika frankı alınmaktadır. Bunların dışında öğretmenlik eğitimi programlarına girmek için istenen başka bir şart olmamakla beraber, bazı kurumlar adaylar ile öğretmenlik mesleğini yapmalarını engelleyecek bir engellerinin olup olmadığını görmek için birebir görüşmeler düzenlemekteler (Eurydice.org, 2001/2002b: 209; MEB, 1995: 4).

Ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş koşulları daha çok girilecek alana ve önceki eğitime bağlı olarak değişmektedir. Ancak, teknik alanlarla ilgili öğretmenlik için tam gün eğitim gerekmemektedir. Üst düzey ortaöğretim öğretmenliği programlarına girebilmek için ayrıca daha önceden öğretmenlik sertifikası olanlara kolaylık sağlanmakta ve geçişi hızlandırmak için bir köprü sistemi oluşturulmaktadır. Akademik eğitim geçmişleri olan öğrencilerin bu programlara geçişleri kolaylaştırılmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002b: 214).

Fransa

Fransa'da, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerine veya Özel Öğretmen Yetiştirme Merkezlerine başvuracak adayların detaylı bir dosya ile başvurup görüşme için beklemeleri veya çoktan seçmeli ve değişik şekillerde yapılan bir sınava girmeleri gerekmektedir. Ancak, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerine girmek için bir sınava

girme ön şartı yoktur. Enstitüye girmek istemeyen veya bir yıllık hazırlığa katılmak istemeyenler bağımsız adaylar olarak sınava girebilirler (Türkoğlu, 1998: 253; Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

1992 yılından beri, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği, diğer adıyla birinci düzey öğretmen adaylarının herhangi bir Fransız diplomasına sahip olmaları veya üç yıllık ortaöğretim sonrası eğitimi başarıyla tamamlamış olduklarını gösteren herhangi bir Avrupa Birliği Ülkesinden alınmış diplomalarının olması gerekir. Bu öğrencilerin kabulü bütünüyle üniversite yönetiminin vereceği karara bağlıdır. Bununla birlikte, adayların yükseköğretim dil sertifikası (CLES) veya dil becerilerinde bir diploma veya denk sertifika almaları gerekir (Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

Yukarıdaki şartlara ek olarak ortaöğretim öğretmenliği için giriş sınavı yapılır. Bu. Özel Öğretmen Yetiştirme Merkezlerinde ulusal düzeyde farklı bir öğretmenlik yetenek sınavı yapılır. Ortaöğretim, lise ve kolejlerde farklı branşlarda öğretmenlik yapabilmek için öğretmen adaylarının (Sözer, 1991:14; Eurydice.org, 2001/2002c: 96-97):

- Ortaöğretim Öğretmenliği Sertifikası (CAPES), veya Teknik Öğretmenlik Sertifikası (CAPET) sınavlarını,
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Yeterlilik Sertifikası (CAPEPS) sınavını,
- Meslek liseleri öğretmenlerinin Meslek Liseleri Öğretmenlik Yeterlilik Sertifikası (CAPLP2) sınavını başarıyla geçmiş olmaları,
- İkinci Düzey öğretmenlerinin (ortaöğretim alt ve üst düzeyleri öğretmenleri) Denklik sınavını geçmiş olmaları gerekir.

Bu sınavlara başvurabilmek için adayların Avrupa Birliğine üye ülkelerden birinin vatandaşı olmaları ve bazı niteliklere sahip olmaları gerekir. Ortaöğretim öğretmenliği, beden eğitimi ve spor öğretmenliği ve meslek liseleri öğretmenliği sınavlarına girebilmek için adayların en az okulöncesi veya ilköğretim öğretmenliği diplomasına veya Fransa dışındaki diğer Avrupa Birliği Ülkelerinden aldıkları en az dört yıllık Yükseköğretim diploması gibi bir diplomaya sahip olmaları şartı

aranmaktadır. Beden eğitim ve spor öğretmenliği için sertifika, yükseköğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor alanını başarılı bir şekilde tamamladıktan sonra verilir. Meslek Liseleri Öğretmenliği Sertifika (CAPEPS2) sınavı için adayların üç yıllık üniversite eğitimini tamamlamış olmaları gerekir. (Sözer, 1991:14; Eurydice.org, 2001/2002c: 96–97).

Üniversitelerin Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde bir yıllık giriş eğitimi bölümüne kabul edilebilmek için adayların başvuruda bulunmaları ve bu başvuru sırasında birinci düzey (okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği) veya ikinci düzey (ortaöğretim öğretmenliği) öğretmenliklerden birisini tercih etmeleri ve görüşme için beklmeleri gerekir (Eurydice.org, 2001/2002c: 97).

Denklik için başvuracak adayların Yüksek Lisans diplomasına sahip olmaları veya başvurdukları alanda en az dört yıllık bir üniversite eğitimini aldıklarını gösteren üniversite diplomasına sahip olmaları gerekir. Bununla birlikte, 21 Temmuz 1993 tarihli kararnameye göre, Fransa dışındaki Avrupa Birliği Ülkelerindeki adayların Fransa’da ortaöğretim öğretmenliği yapabilmeleri için, ihtiyaç duyulan alanda en az dört yıllık bir üniversite diplomasıyla başvurmaları gerekir. Başvuru ve kabul şartları devlet okulları ve özel öğretim kurumları için benzerdir. Başvuran ve kabul edilen adayların sayısı başvurdukları alana alınacak aday sayısının %120’sini geçemez. Sınavlar 1994 yılından beri ayrı ayrı yapılmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002c: 97).

Hollanda

1985 yılında İlköğretim Eğitimi Yasasının çıkarılmasına kadar, 4-6 yaşındaki çocuklar için anaokulu öğretmenliği ve ilköğretim (6-12) öğretmenliği olmak üzere iki tür öğretmenlik eğitimi vardı. Yeni tarz ilköğretim sistemiyle anaokulu ve ilköğretim okullarının birleştirilmesi, yükseköğretim kurumlarındaki okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümlerinin de birleştirilerek sadece ilköğretim öğretmenliği eğitimine dönüşmesiyle sonuçlandı. İlköğretim öğretmeni vasfını kazanan öğretmenler aynı zamanda okulöncesi öğretmenliği de yapabilmekteler. Yükseköğretim kurumlarında veya diğer kurumlarda özellikle okulöncesi veya

anaokulu öğretmenliğine yönelik olarak ilköğretim öğretmenliğinden ayrı bir eğitim sistemi yoktur. 1985 yılında her iki bölümde birleştirilip ilköğretim öğretmenliği adını almıştır (Türkoğlu, 1998: 290; Eurydice.org, 2002/2003a: 115).

Mesleki yükseköğretim kurumlarının ilköğretim öğretmenliği bölümlerine adayların kabul edilebilmesi için, adayın genel ortaöğretim eğitimi, üniversite öncesi eğitimi ve mesleki ortaöğretim eğitim sertifikalarından birisine sahip olması gerekir. Adayların yaşlarının 21 veya üzeri olması gerekir. Bu şartlara uygun olmayan adaylarda giriş sınavı yoluyla kabul edilebilirler. Hükümetin kontenjanlar konusunda koymuş olduğu herhangi bir sınırlama yoktur (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

Bunlarla ek olarak, ikinci düzey bölümlere başvurmak için gereken ek şartlarda mevcuttur. Birinci kademe mesleki yükseköğretime başvuran adayların, başvurdukları alanda ikinci kademe eğitimi almış olmaları gerekir. 21 ve üzerinde olup gerekli eğitime sahip olmayan adaylar ise giriş sınavını geçmek şartıyla ortaöğretim öğretmenliğine kabul edilebilirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

Üniversite mezunları ve yüksek lisans öğrencilerinin her ikisi de üniversitelerin öğretmenlik eğitimi bölümlerine kabul edilirler, ancak branşları öğretim yapmak için eğitim alacakları alana denk olmalıdır. Ayrıca, lisans eğitiminin bir parçası olan iki aylık uyum programını bitirmeleri gerekir. Öğrenci kontenjanlarıyla ilgili hükümetin yaptığı herhangi bir sınırlama yoktur (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da yükseköğretim kurumlarının öğretmenlik eğitimi bölümlerine girebilmek için aranan koşullar ve uygulanan prosedürler aynıdır. Öğretmenlik eğitimi programlarına giriş koşulları, mülakatı da içine alan, adayların öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadıklarına karar verilen bir ön elemeye sınırlıdır. Eğitime kabul edilmek için adayın fiziksel ve zihinsel uygunluğu da gerekmektedir. Ayrıca, öğretmenlik mesleği dersleri veren kurumların, adayların çocuk ve gençlerle öğretmen olarak görev yapmalarına engel olacak ve

göreve atanmalarını engelleyecek bir suç geçmişlerinin olup olmadığını da kontrol etmeleri gerekir. 1989 yılından itibaren öğretmen adaylarının bir seçim sürecinden geçmeleri bir şart olarak konmuştur (Türkoğlu, 1998: 326; Eurydice.org, 2003/2004: 195).

Öğretmen olmaya niyetli bütün adayların Ortaöğretim Genel Sertifika Sınavında İngilizce, matematik, fen bilimleri ve temel derslerden C notu alabilecek standartları sağlamaları ve derslere devam ettiklerini gösterebilmeleri gerekir. Günümüzde uygulanan eş zamanlı öğretmenlik eğitimi çerçevesinde adayların üniversiteye giriş kriterlerini yerine getirmiş olmaları gerekmektedir. Ardıl öğretim için başvuran adayların ise kabul gören bir üniversite diplomasına veya dengi sayılabilecek bir eğitime sahip olmaları gerekir. İş temelli yolu deneyen adayların ise, Mezun ve Kayıtlı Programlar doğrultusunda, İngiltere ve Galler'de 24 yaşından büyük olmaları ve lisans eğitimini başarıyla bitirmiş olmaları veya iki yıllık ilgili yükseköğretim eğitimi almış olmaları gerekmektedir. Eğitim bilimlerinde yüksek lisans yapabilmek için adayların öğretmenlik eğitimi mezunu olmaları gerekir. Lisans eğitimi yapabilmek içinse üniversitelerin veya fakültelerin kabul bürolarına başvurmaları gerekir (Eurydice.org, 2003/2004: 196).

İngiltere'de ortaöğretime öğretmen yetiştirme sisteminin en önemli unsurlarından birisi ise, öğrenci seçiminde uygulanan mülakat yöntemidir. Öğretmen olmak isteyenler, eğitim fakültelerine kabul edilmeden önce, eğitim fakültesi öğretim elemanları ve uygulama öğretmenlerinin oluşturduğu bir komisyon tarafından mülakata tabi tutulurlar. Mülakatta adaylar daha önceden hazırlanmış kriterlere göre değerlendirilirler. Bu kriterler şu şekilde sıralanabilir (Demircioğlu 2002:1-2):

- Adayın akademik eğitime istekliliği,
- Adayın kişiliği,
- Daha önce çocuklarla çalışıp çalışmadığı,
- Diğer kültürlere karşı ilgisi,
- Öğretmenlik yapmak istediği alana ait ilgisi,

- Mesleki bir kariyer olarak öğretmenliğin öneminin aday tarafından kavranılıp kavranılmadığı,
- Daha önce gönüllü olarak adayın değişik işlerde çalışıp çalışmadığı.

Mülakatın temel amacı, öğretmen adaylarının eğitim fakültelerince kabul edilmeden önce öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadıkları araştırılmasıdır. Bu tür bir uygulamayla, öğretmenlik mesleğine gerçekten ilgisi ve eğilimi olanların bu mesleğe girişinin sağlanması amaçlamakta olup, fizikî ve ahlâkî yönden bu mesleğe uygun olmayanların mesleğe girişinin engellenmesi hedeflenmektedir (Demircioğlu 2002: 2).

İspanya

Üniversitelerin öğretmen yetiştirme enstitülerine veya yüksekokullarına giriş koşulları diğer bölümlere giriş koşullarıyla aynıdır. Eğer kontenjan sınırlaması yok ise, iki yıllık ön lisans programından, gelişmiş özel mesleki eğitim veya dengi bir eğitimden sonra herkes üniversiteye kayıt yaptırabilir. Eğer kontenjandan fazla başvuru var ise, öncelik ve tercih sırasına göre değerlendirmeler yapılır (Türkoğlu, 1998: 391; Eurydice.org, 2002/2003b: 166). Üniversiteye uyumlandırma kursunu ve üniversiteye geçişte yapılan uyum sınavını başarı ile tamamlamış öğrenciler, fakültelere, teknik yüksekokullara ve üniversitelere geçiş hakkına sahiptir (Ültanır, 2000: 147).

İsvet

Üniversite ve üniversite yüksekokullarında öğretmenlik eğitime kabul edilebilmek için adayların ilgili üniversitenin belirlemiş olduğu özel koşulları ve eğitim almak istediği programın özel koşullarını yerine getirmiş olması gerekir. 1997 sonbaharından itibaren üniversite ve yüksekokullara öğrenci seçiminde ve kabulünde daha açık ve tek biçim kurallar uygulanmaya başlanmıştır. Lisans düzeyinde üniversite ve yüksekokullara kabul, program düzeyinde olmaktadır. Kabul edilmek için adayların üniversitenin veya yüksekokullun belirlediği temel yetenek ve

yeterliliklerde seçilebilirlik koşullarını yerine getirmeleri gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 84; Türkoğlu, 1998: 416).

Aralık 2001 tarihinde İsveç Parlamentosunun aldığı karara göre, üniversite ve yüksekokullar gelecekte daha fazla yeni öğrenci girişi sağlamak için aktif olarak çalışacaklardır. Bunun nasıl yapılacağı hakkında üniversite ve yüksekokullar yerel plan ve hedef ölçütlerini hazırlamaya teşvik edilmektedir. Bununla beraber, özel bir öğrenci seçim komisyonu seçim faaliyetlerini teşvik etme göreviyle atanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003c: 66).

Ortaöğretim üst kademesindeki not sistemini uyumlu hale getirmek için temel seçilebilirlik kuralları değiştirilmiştir. Yükseköğretimdeki tam programlara seçilebilmek için ortaöğretim üst kademesinden veya özel tasarlanmış bir ortaöğretim programından ayrılan bir öğrencinin, ortaöğretim üst kademesindeki ders kredilerinin %90'nın geçmiş olması gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 66).

İsveç ortaöğretim üst kademesini, yurt dışında denk bir okulu veya diğer özel faaliyetlerle denk bilgiyi edinmiş adaylar öğretmenlik eğitimi için başvuruda bulunabilirler. Danimarka, Finlandiya, İzlanda veya Norveç'te yaşayan ve yaşadıkları bu ülkelerde yükseköğretime seçilebilir durumda olan adaylar, İsveç yüksekokullarına seçilmek için uygun kabul edilirler. Anadili İsveççe, Danca, Fince, İzlandaca veya Norveççe olmayan adayların İsveç diline yeteri kadar hakim olmaları gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 66–67).

İki yıllık ortaöğretim üst kademesine denk gelen iki yıllık özel eğitim sertifikası olanlar yükseköğretime seçilebilirlik temel şartını yerine getirmiş olurlar. Ancak, adayların yükseköğretim için gerekli olan genel uygunlukla ilgili diğer koşulları da yerine getirmesi gerekir. Üniversiteler ayrıca adayların gerçekten kabul koşullarına uygun olup olmadıklarını isteğe bağlı olarak sınav ile kontrol edebilir (Eurydice.org, 2002/2003c: 67).

Üniversite veya yüksekokulların koymuş oldukları özel bilgi şartının öğrencinin programa devam edip eğitimini sürdürebilmesi için gerekli olmalıdır.

Üniversite veya yüksekokullar, özellikle mesleki alanlarda, bu alanla ilgili bilgi düzeyini yükseköğretim programındaki dersleri takip edebilmek için gerekli görebilirler (Eurydice.org, 2002/2003c: 67).

Öğrencilerin lisans programlarına kabullerinde şu kriterler göz önünde bulundurulur: notlar, üniversite yetenek testi, diğer özel sınavlar, daha önceki eğitim, iş deneyimi ve diğer özel etmenler. Eğer adayların yeterlilikleri eşit düzeyde iyi ise bay ve bayan öğrenci dengesini sağlamak için cinsiyet göz önünde bulundurulur. Lisans programlarına seçimde göz önünde bulundurulan kriterler notlar, üniversite yetenek testiyle birlikte iş deneyimidir. Kabul edilen öğrencilerin genelde üçte biri notlara göre, üçte biri üniversite yetenek testi sonucuna göre ve geri kalanı ise her ikisinin ortalamasına göre alınır. 1997 yılından beri hükümetin uyguladığı politikalar doğrultusunda öğrenci seçim sürecinde tek bir şeklin kullanılması yaygınlaştırılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003c: 66).

Ülkedeki bütün üniversite ve üniversite yüksekokulları için ortak olan tek bir üniversite yetenek sınavı vardır. Ulusal Yükseköğretim Kurumu sınavın bütün sorumluluğuna sahiptir ve çoğu üniversite sınavı yılda iki kez düzenler. Üniversite sınavına girmek için ücret ödenir ve sınav sonucu beş yıl süresince geçerlidir. Son yıllarda yapılan düzenlemelere göre ise üniversiteler alınacak toplam öğrenci sayısının %10'nunun seçim koşullarına karar verme hakkına sahiptir (Eurydice.org, 2002/2003c: 67).

Üniversite ve yüksekokullara kabul edilebilmek için adayların temel uygulama koşullarını yerine getirmelerinin yanında, eğitim almak istedikleri programın da koymuş olduğu özel koşulları yerine getirmeleri gerekir. Başvuru koşullarını yerine getiren adaylar herhangi bir üniversite veya yüksekokula başvuru yapabilirler. Eğer başvuran aday sayısı alınacak öğrenci sayısından fazla ise adaylar bir seçim prosedürü ile karşılaşırlar (Eurydice.org, 2002/2003c: 67).

Farklı programlarda eğitim için adaylar Ulusal Yükseköğretim Öğrenci Kabul Bürosuna veya direk olarak üniversiteye veya yüksekokula başvurabilirler. Ulusal

Yükseköğretim Öğrenci Kabul Bürosuna başvuran adaylara, kabul edilip edilmediklerin açıklayan bir bildiri gönderilir (Eurydice.org, 2002/2003c: 66).

İtalya

Öğretmenlik eğitimine kabulde, kişinin minimum eğitim zorunluluklarını yerine getirmiş olması gerekir. Öğretmenlik eğitimini yurtdışında tamamlamış olan adayların sürekli öğretmenlik yapabilmeleri için okullarda iş eğitimi sözleşmesi kapsamında stajyerlik yapmaları, uzmanlar gözetiminde uygulama, yani eğitim öğretim yapmaları gerekir. Öğretmenliğe kabulü ancak bu stajyerliğin başarı ile tamamlanmasıyla mümkündür (Eurydice.org, 2002/2003d: 100).

Üniversitelerde okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği derslerine kayıt yaptırabilmek için ortaöğretim üst kademe diplomasının olması gerekir. Ulusal düzeyde kısıtlı öğretmen personeli ihtiyacından dolayı, öğretmenlik eğitimine kabul edilebilmek için ülke düzeyinde yapılan sınavda başarılı olmak gerekir (Türkoğlu, 1998: 439; Ültanır, 2000: 117). 2003-2004 öğretim yılında, Bakanlığın kararıyla 7 Mayıs 2003 tarihinde öğrenci sayısı Avrupa Ülkeleri ve Avrupa Ülkesi olmayan ülkelerden gelen öğrenciler için 6236 ile sabitleştirilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003d: 102).

Ortaöğretim üst kademe diploması; okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği sınavlarına girebilmek için mecburidir. Dört yıllık bir eğitim gerektiren lisans eğitimi daha öncede belirtildiği üzere, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliğine yönelik olarak kendi içinde ikiye ayrılmıştır. İlk iki yılda genel eğitim ve formasyon dersleri yer alırken, bu ilk iki yıldan sonra öğrencilerin öğretim yapmak istedikleri branşlara yönelik dersler yer alır. Ek öğretim faaliyetleri ve öğrenme problemi olan veya sakat öğrencilerin eğitimlerinde yardımcı olacak özel eğitim faaliyetlerine katılmak, öğrencilerin destekli öğretim sınavlarına girebilmeleri için aranan temel koşullardandır (Eurydice.org, 2002/2003d: 102).

Ortaöğretim okullarında öğretmenlik yapmak için gerekli olan uzmanlık okulu eğitimi için bir lisans diplomasına sahip olmak gerekir. Sadece sınıflandırma

listesinde yer alan öğrenciler kabul edilmektedir. Sınıflandırma listesi, ihtiyaç duyulan alan ve öğrenci başarısına göre yapılan bir başvuru listesidir. Bu listeye giren öğrenciler 24 Mayıs 2003 tarihli kararnameye göre her üniversitenin kendi bünyesinde yapacağı yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olduktan sonra uzmanlık okuluna kayıt yaptırabilirler. Uzmanlık okulları, öğrencilerin öğretmenlik yapmak istedikleri alanlarda alan eğitimi ve mesleki eğitim veren yükseköğretim içerisindeki bölümlerdir (Eurydice.org, 2002/2003d: 102).

Polonya

Yükseköğretim kurumlarına giriş koşullarını, sınav ve prosedürlerini yükseköğretim kurumu senatosu belirler. Kabuller ücretlidir ve ilgili dekanlardan veya yönetim kurulu üyelerinde oluşan bir kurul yükseköğretim kurumuna kabul edilecek adayları seçer. Yüksekokullara kabul şartları ise ilgili program kurulu tarafından belirlenir (Eurydice.org, 2002/2003e: 88).

Yükseköğretim veren okullara veya fakülterlere girmek için yapılan sınava adayların girebilmesi için ortaöğretim sertifikasına sahip olmaları gerekir. Giriş sınavları çoğu yükseköğretim kurumunda ve fakültelerde yapılır. Bu okulların bazılarında öğrencilerin ortaöğretim başarıları dikkate alınmakta ve öğrencilerin öğretmenlik mesleği için gerekli yeteneklere sahip olup olmadıkları yapılan mülakatla belirlenmektedir. Öğretmenlik için başvuruda bulunan bütün adayların sağlık raporu da almaları gerekmektedir (Eurydice.org, 2002/2003e: 88).

Yunanistan

Adayların üniversitelerin okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği bölümlerine kabul edilmeleri yükseköğretime öğrencilerin kabulüyle alakalıdır. Ortaöğretim mezunları aşağıdaki prosedürler doğrultusunda yükseköğretime kabul edilirler (Eurydice.org, 2001/2002d: 86; MEB, 1995: 224):

- Yükseköğretim kurumları fakültelerden ve ilgili bölümlerden oluşur. Bu fakülte ve bölümlere kabul edilecek aday sayısını Eğitim Bakanlığı belirler, son yıllarda üniversite bölümlerine öğrenci kabul sayısı ikiye katlanmıştır,
- Eğer üniversite bölümleri için belirlenen kontenjandan daha fazla talep olursa farklı kriterlere bakılır. Lise 2. ve 3. sınıflarda okutulan 9 alanla ilgili ulusal düzeyde yapılan genel sınavdaki başarı sırasına göre, yazılı sınavların %70'i sözlü mülakat puanlarının ise %30'u dikkate alınır. Puanlama sisteminde farklı yöntemler kullanılabilir. Karışık bir not hesaplama sistemi ile öğrencilerin başarıları hesaplanır. Öğrencilerin ortaöğretim puanları da üniversitelere kabullerinde etkilidir,
- Öğrencilerin puanları yayımlandıktan sonra, öğrenciler bilgisayar üzerinden kendileri için ayrılmış formu kullanarak başvuruda bulunurlar. Öğrencilerin en fazla iki alanla ilgili bölüm tercihi yapma hakkı vardır,
- Bazı bölümlere kabul edilmek için (beden eğitimi, yabancı dil, edebiyat gibi) öğrencilerin ek sınavlara girmeleri gerekir,
- Teknik lise mezunları ise yine aynı şekilde teknik üniversite bölümlerinden en fazla iki alanla ilgili bölümü tercih etme hakkına sahiptir.

Yukarıda sayılan durumların dışında, 23 yaş üzerindeki adayların isterlerse Yunan Açık Öğretim Üniversitesine girme hakları da vardır. Yükseköğretime seçim ölçütleri Milli Eğitim Bakanlığınca saptanmış olup, Eğitim Yasasına dahil edilmiştir. Üniversiteler otonom ve özerk bir kuruluş olmalarına rağmen, adayların seçimi hususunda kanunlarda belirtilen ayrıntılar, üniversitelerin kendi ölçütlerini geliştirmelerine imkân vermemektedir (MEB, 1995: 224–225).

Çizelge 2: Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitimine Giriş Koşullarının Karşılaştırması

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye’de
1. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan ’da öğretmenlik eğitimi programlarına girmek için aranan temel koşul ortaöğretim eğitimini tamamlamış olmasıdır.	1. Öğretmenlik eğitimine giriş için gerekli olan sınava girebilmek için adayların ortaöğretim eğitimlerini tamamlamış olmaları gerekir.
2. Almanya ’da kontenjan sınırlaması olan alanlarda öğretmenlik eğitimi alabilmek için adayların ortaöğretim bitirme sınavı ve yükseköğretime giriş sınavı not ortalamaları, kurumun kendi seçim prosedürleri ve sosyal kriterlere uygunluğa bakılır, ayrıca kurum kendisi yetenek sınavı yaparak öğretmen adaylarını seçebilmektedir.	2. Yükseköğretim eğitimine kabul koşulları, öğretmenlik eğitimine girebilmek için gerekli koşullar ile aynıdır. Üniversitelerin öğretmenlik eğitimi veren Fakültelerinin bölümlerine girecek adayların ÖSYM’nin yapmış olduğu sınava girmesi ve alan için gereken puanı alması gerekir.
3. Belçika, İngiltere ve Polonya ’da öğretmenlik eğitimi veren kuruluşlar, adayların öğretmenlik eğitimine uygun olup olmadıklarını mülakat veya görüşme yoluyla belirlemeye çalışırlar.	
4. Fransa ’da ortaöğretim öğretmenliği için adayın ya birinci düzey öğretmenlik eğitimini veya öğretmenlik yapmak istediği alanda lisans eğitimini tamamlamış olması gerekir.	
5. İngiltere ’de öğretmenlik eğitimi programlarına giriş için adayların fiziksel ve zihinsel olarak öğretmenliğe uygun olmaları şartı vardır.	

Çizelge 2'nin devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
<p>Öğretmenlik mesleği dersleri veren kurumlar, adayların çocuk ve gençlerle öğretmen olarak görev yapmalarına engel olacak ve göreve atanmalarını engelleyecek bir suç geçmişlerinin olup olmadığını araştırmak zorundadır.</p>	
<p>6. İsveç'te üniversiteler, alınacak toplam öğrenci sayısının %10'nunun seçim koşullarına karar verme hakkına sahiptir. Lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi programlarına seçimde göz önünde bulundurulmuş ölçütler; ortaöğretim notları, üniversite yetenek testiyle birlikte iş deneyimidir. Genelde alınan öğrencilerin üçte biri ortaöğretim notlarına göre, üçte biri üniversite yetenek testi sonucuna göre ve geri kalanı ise her ikisinin ortalamasına göre alınır.</p>	<p>3. Beden Eğitimi, Müzik, Resim gibi özel yetenek gerektiren alanlarda branş ve öğretmenlik eğitimi almak isteyen adayların, ÖSS'de almış oldukları puanların yanında üniversitelerin kendi bünyelerinde yapmış oldukları özel yetenek sınavında da başarılı olmaları gerekir.</p>
<p>7. Hollanda, İsveç ve İtalya'da ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş için adayların üniversite veya dengi bir yükseköğretim eğitimine sahip olmaları gerekir.</p>	

Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de öğretmenlik eğitimi veren programlara girebilmek için adayların ülkelere göre farklılaşan ölçütleri yerine getirmesi gerekir. Ortaöğretim eğitimini tamamlamış olmak bütün ülkelerde temel şart olarak görülürken, Almanya, Yunanistan ve Türkiye'de giriş sınavları yapılmakta, İngiltere, Hollanda, İsveç ve İtalya'da adayların öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadığına mülakat veya görüşme yoluyla karar verilmektedir. Ortaöğretim öğretmenliği eğitiminin yüksek lisans düzeyinde verildiği Hollanda, İsveç ve İtalya gibi ülkelerde lisans eğitimini tamamlamış olmak temel koşuldur.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “**Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitimi programlarında müfredatla ilişkin öngörüler nelerdir?**” biçiminde düzenlenmiştir. Üçüncü alt problem a) Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği programlarında müfredat b) Avrupa Birliği Ülkelerinde ortaöğretim öğretmenliği programlarında müfredat, olmak üzere iki ayrı boyutta incelenmiştir.

a) Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Eğitimi Programlarında Müfredat

Almanya

Öğretmenlerin görev alacakları okul ve düzeye bağlı olarak öğretmenlik eğitimi konu ve alanları da çeşitlilik gösterir. Öğretmenlik kariyeri farklılık göstermekle birlikte, okulöncesi ve ilköğretim düzeyinde iki tür öğretmenlik kariyerinden bahsedilebilir.

1. Tür Öğretmenlik: İlköğretim ya da birinci düzey öğretmenlik kariyerini kapsar. Bu çeşit öğretmenlik eğitimi, dönemde 120 saatlik katılımla yedi dönemlik bir programdan oluşmaktadır. Bu eğitimle bilimsel eğitime ve uygulamalı öğretim konularına özel bir ilgi sağlanır. Böyle bir eğitim, ilköğretim öğretmenlerinin yanında, seçici ve özel konu çalışmalarını da içine almaktadır. Diğer bir seçenek olarak da, ilköğretim öğretmenliği adayları, branş alanları ile ilgili eğitimi aldıkları takdirde, bir ya da daha fazla branşta da öğretmenlik yapabilirler. Branş alanı seçenekleri ve özellikleri eyaletlere göre değişmektedir (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Temel bilimsel eğitim programı, *psikolojinin* yanı sıra *genel pedagojiyle okul pedagojisini* de içine almaktadır. Muhtemel seçenekler; *felsefe* ve *sosyoloji*, *bilimsel politika* ya da *din bilimidir*. Program, genellikle birkaç haftalık süre ile

en az bir uygulama eğitimi içermektedir ve aynı zamanda en az bir öğreti ya da bir öğretinin yerine geçebilecek teorik konuları kapsamalıdır. Okul sektörü dışında tamamlanan bir öğretinin yerine geçebilen konular, aynı zamanda eğitimi tamamlamada da kullanılabilir.

Eğitim konuları, öğrencinin akademik alanına odaklanır. Buradaki amaç, öğrencinin değişik konularla uğraşmasını sağlamak ve çalışmalarını çoklu bir disiplin anlayışı ile disiplinler arası bir yaklaşım geliştirmektir. Sanat ve kültürel konuların yanında, *Almanca* ve *Matematik* de birçok Eyalette özel bir konuma sahiptir ve belli zorunlu çalışmalarda bu özellikle görülür (Eurydice.org, 2001/2002a: 115)

2. Tür Öğretmenlik: İlköğretim sınıf öğretmenliği veya genel öğretmenlik ile ortaöğretim alt düzeyini kapsayan öğretmenlik kariyeridir. Bu kategorideki öğretmenlik mesleği için eğitim, birinci tür öğretmenlik mesleğine büyük oranda benzemektedir. Eyalette bağlı olarak, öğretim yeterliliği ilköğretim, ortaöğretim alt düzeyi veya tamamen ortaöğretim alt düzeyi için geçerlidir. Akademik düzeyde seçilen konular, okul çeşit ve düzeylerine bağlı olarak farklılık gösterir (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı Komisyonunun aldığı karara göre, lisans eğitimi süresi bütün düzeyler için en az 9 dönemdir. Her dönem en az 160 saat ders alınması gerekir. Eğitim, Eğitim Bilimleri ve bir branş alanı ile özel eğitim derslerini içerir. Derslerin yaklaşık yarısı özel eğitim derslerini içerirken diğer yarısı Eğitim Bilimleri ve branş alanı çalışmalara ayrılır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ve öğretim uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Eurydice.org, 2001/2002a: 115).

Eğitimdeki ve sınavlardaki ağırlığı alana göre değişebilen ve her düzeydeki öğretmenlik eğitiminde alınması gereken özel eğitimle ilgili şu derslerden ikisi seçilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 116; Ministries of Federal Republic of Germany, 2005: 1):

- Görme engelliler eğitimi,
- Duyma engelliler eğitimi,
- Zihinsel engelliler eğitimi,
- Fiziksel engelliler eğitimi,
- Öğrenme zorluğu çeken çocukların eğitimi,
- Konuşma engelliler eğitimi ve
- Davranış bozukluğu olan çocukların eğitimi.

Bütün eyaletlerde öğretmenlik eğitimi, üniversitelerde ya da yükseköğretime denk gelen kurumlardaki uygulamalı mesleki eğitim çalışmalarının ardından, ikinci safha olan stajyerlik eğitimiyle devam eder. Stajyerlik eğitimi eyalete ve alana bağlı olarak, genelde iki yıl sürer ve derslere girmeyi, eğitim okullarında rehberli veya bağımsız öğretim yapmayı, eğitim teorilerini çalışmayı, deneyim kazanmayı ve danışmanlık görevi yapan öğretmen yetiştirme yüksekokullarında branş öğretmenliği uygulaması yapmayı içerir. Bazı eyaletler pedagojik eğitim uygulamaları ile öğretim uygulamalarındaki diğer dersleri dönemlere sıkıştırarak stajyerlik eğitimi süresini 18 aya indirmeyi planlamaktalar (Eurydice.org, 2001/2002a: 116).

Belçika

Eğitim, her alandan öğretim faaliyetlerinden ve küçük gruplar halinde yapılan uygulamalardan oluşur. Her bir öğrenci (Eurydice.org, 2001/2002b: 209):

- Alan ağırlıklı eğitimden,
- Uygulama eğitiminden
- Mesleki kimlik oluşturmak için disiplinler arası faaliyetlerden faydalanır.

Özel Öğretim Yöntemleri, Felsefe dersleri, Modern Dil Eğitimi gibi dersler seçmeli ders olarak verilmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilerden bir dönem ödevi hazırlamaları istenir. Bütün öğretmen yetiştirme programlarında eğitim faaliyetleri aynı müfredat programı izler (Eurydice.org, 2001/2002b: 209):

- Sosyal-kültürel bilginin özümsemesi (en az 165 saat olmak üzere, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Kurumlarının Tarihsel Gelişimi, Kültürel Farklılıklara Teorik Yaklaşım, Eğitim Politikaları, Sanat ve Kültüre Giriş, Felsefe ve Dinler Tarihi dersleri verilir.),
- Bilimsel metot ve araştırma tutumunun özümsemesi (en az 60 saat olmak kaydıyla, Araştırmaya Giriş, Bilgi Kuramları gibi derslerden oluşur.),
- Disiplin ve disiplinler arası bilginin özümsemesi (en az 900 saat olmak kaydıyla, sözlü ve yazılı Fransızca yeterliliği, disiplinler arası bilgiye yüksek düzeyde sahip olma, özel öğretim metot ve araçları, öğretim profilleriyle ilgili derslerden oluşur.),
- Sosyal etki ve ilişkisel bilginin özümsemesi (en az 120 saat olmak üzere, İnsan İlişkileri ve İletişim Psikolojisi, grupları yönetirken kullanılacak tekniklere ilişkin bilgilerin verilmesinden oluşur.),
- Öğretmenlik bilgisinin özümsemesi (en az 160 saat olmak üzere, öğrenme değerlendirmeleri, öğretmenlik mesleğinin ana temalarının eleştirel bir gözle incelenmesine yönelik derslerin verilmesinden oluşur.),
- Beceriler (en az 500 saat olmak kaydıyla, mesleki seminer eğitimi, hizmet içi stajyerlik uygulamalarına yönelik derslerden oluşur.).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümlerinde, Özel Eğitim (15 saat), Din ve Ahlâk Öğretimi (60 saat), İkinci Dil Öğretimi (60 saat) seçmeli ders olarak alınabilir. Ayrıca, yükseköğretim kurumları, öğretim faaliyetleri için istedikleri kadar zaman ayırabilirler. Öğretmenlik eğitiminde temel metot, teorik bilginin pratiğe uygulanması ilkesine dayanır. İçerik ve öğretim faaliyetleri sadece öğretmenlik mesleğinin yansımaları değil, aynı zamanda öğrencilerin uygulayacakları metot ve uygulamaların teorisini de edinmelerini sağlamaya yönelik araçlardır (Eurydice.org, 2001/2002b: 209).

Stajyerlik eğitimi üç yıllık öğretim boyunca düzenlenir: birinci yılda öğrenciler bir danışman hoca eşliğinde gözlem yaparlar, ikinci ve üçüncü yıllardaki stajyerlikte ise öğrenciler bir sınıfın yönetiminden sorumlu tutulurlar. Öğrenciler

stajyerliklerini en az ikişer kişilik gruplar halinde aynı okulda yaparlar. Stajyer danışmanlığını, yardımcı öğretmenler, öğretim elamanları, seminer başkanları veya yükseköğretimden sorumlu kuruluşlardaki profesörler yapar. Öğrencilerin alanlarına özel eğitimlerinden ve stajyerlik eğitimlerinden sorumlu profesörlerin her ikisi de stajyerlik süresindeki her bir hafta için bir saat danışmanlığı paylaşırlar. İkinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin derslerine giren profesörlerin danışmanlıklarının okul yönetimince onaylanması ve ücretlendirilmesi gerekir (Eurydice.org, 2001/2002b: 210).

Mesleki yeterlilik ve ilgili becerilerin geliştirilmesine yönelik olarak tasarlanan mesleki eğitim seminerleri öğrencilere birçok faaliyet sağlar. Öğrencilere öğretmenlik mesleğinin farklı açılarını deneyim edinme, gözlemleme ve çözümlene olanağı sağlar. Öğretmen yetiştirme profesörleri, değişik alan öğretim elemanları, uygulama eğitiminin yardımcı doçentleri öğrencilere danışmanlık sağlarlar. Uygulama eğitimi yardımcı doçentleri yarım günden az olmamak kaydıyla yüksekokul ya da yükseköğretim kurumunca görevlendirilebilirler (Eurydice.org, 2001/2002b: 210).

Ayrıca, disiplinler arası mesleki kimlik oluşturma faaliyetleri, seminer faaliyetleri şeklinde yükseköğretim kurumu profesörlerince veya dışardan uzmanlar tarafından denetlenir ve idare edilir. Bu seminerler her öğretim yılı için iki kez, öğretmenlik kimliğini, öğretmen hazır bulunuşluğunu (birinci yılda), okulun dışa açıklığını, kültürel farklılık içinde eğitimi (ikinci yılda), mesleki danışmanlık ve meslek ahlakını (üçüncü yılda) geliştirmek için yapılır. Dönem ödevi üçüncü sınıf öğrencilerinin istedikleri bir alanda, bütünüyle kendi bilgilerine dayanarak yazdıkları ve sözlü olarak sunulması gereken bir ödevdir (Eurydice.org, 2001/2002b: 210).

Fransa

Öğretmen adaylarının eğitimi iki yıllık bir dönemi kapsar. Öğretmen Yetiştirme Enstitüsünün birinci yılında “okul öğretmenliği” sınavına hazırlanmak için gerekli olan teorik ve uygulama çalışmaları yer alır. Milli Eğitim Bakanlığı 27

Ocak 2001 yılında yaptığı reformla, ulusal bir müfredat hazırlayarak öğretmenlik eğitimi sınavının tüm ülkede eşitlik ilkesine uygun olarak yapılmasını planlamıştır. 2001 yılında sınavı gözlemlemek için bir komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyon milli müfredatın sınırlarının belirlenmesi, sınavın içeriği ve tasarımından sorumludur. Bu reform ile birlikte, 2002 yılından itibaren sınavın öğretmenlik ile ilgili hiçbir soru içermeyeceği, ancak öğretmen adaylarının iki branşta genel bilgilerini ölçüleceği kabul edilmiştir. Bu branşlar yetenek ve fen bilimleridir. Böylece Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde bir yıl hazırlık yapan adaylarla, bunu kabul etmeyen bağımsız adaylar arasındaki eşitsizlik ortadan kalkmıştır. Öğretmenlik sınavını geçen adaylar bundan sonra stajyer öğretmen olur ve maaş almaya başlarlar (Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

2.7.1991 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığınca geçirilen kararnameye göre birinci ve ikinci yıldaki eğitimin içeriği ve geçerliliği Bakanlığın onayıyla belirlenmelidir. Bunun için yapılan planların dört yıllık geçerliliği vardır ve her enstitünün Bakanlığın koymuş olduğu kurallar çerçevesinden milli eğitimin hedeflerine uygun olarak eğitim vermesi gerekir (Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

91–202 sayılı, 2.7.1991 tarihli genelge, Enstitülerin hazırlamış olduğu programın çerçevesini ve içeriğini belirler. Bu çerçevede, öğretmenlerin mezun olduklarında değişik branşları verebilme yeterliliğine sahip olma entegrasyonları gerçekleştirilir. Fransızca ve Matematiğe ek olarak, bütün öğretmen adaylarının bir yabancı dil ve Beden Eğitimi dersini iki yıl boyunca almaları gerekir. Öğretmenlerin gelecekte okulöncesi öğretmeni olarak çalışabilmeleri için sınıflar bu tür düşüncesi olan öğrencilere uygun hale getirilmiştir. Bu öğrencilere ilköğretimin değişik seviyelerinde meslek ile ilgili deneyim kazanırken daha uzun bir eğitim dönemi vermektedir (Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

İkinci yıldaki yazma dersini de kapsayan genel eğitim, her bir dönemin öğretim yöntem bilimi açısından özelliklerini öğretir. 27 Ocak 2001 reformu, ikinci yılda alınacak başka mesleki dersleri de beraberinde getirmiştir. Derslerin ulusal özellikleri bir komisyon tarafından belirlenirken genel içerik daha önceden Milli

Eğitim Bakanlığınca belirlenmiştir. Okul zamanının üçte birini Fransızca, Matematik, Beden Eğitimi veya beceri dersleri kapsar. Ayrıca öğretmenlerin yeni metot ve teknikleri bilmeleri ve uygulayabilmeleri için ek kaynakları okumaları gerekir (Eurydice.org, 2001/2002c: 95).

Reform, Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinin şiddet ve nezaket, öğrenme zorlukları, okulla adaptasyon ve entegrasyon alanlarında da eğitim vermesini gerektirmiştir. Öğretmen adaylarından iki yıllık temel eğitimden sonra beklenen mesleki beceri düzeyleri “*Beceri Referansı Kitapçığı*”nda detaylı bir şekilde belirtilmektedir. Bu kitapçık, Milli Eğitim Bakanlığınca hazırlanmıştır ve Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinden bu kitapçıkta becerilerin pratiğe dökülmesini istemektedir. Kitapçıkta temel mesleki beceriler, özellikle ilköğretim okullarında okutulan dersler, öğrenme durumları, sınıf disiplini, sınıf yoğunluğunu değerlendirme, eğitsel sorumluluk egzersizleri ve mesleki ahlaka saygı yer almaktadır (Eurydice.org, 2001/2002c: 95–96).

Öğretmen Yetiştirme Programı genel olarak teorik ve uygulama eğitiminin birleşiminden oluşur. Birinci düzey, okulöncesi ve ilköğretim, öğretmenlerinin Enstitüdeki eğitimlerinin 500 saati (iki yıl), yani haftada 18–19 saatlik kısmı uygulamalı eğitim saatlerinden oluşur. 1000 veya 1200 saat ise Enstitüde verilen eğitimden oluşur (Eurydice.org, 2001/2002c: 96).

Hollanda

Öğretmenlik eğitimi derslerinin düzenlenmesi, ilgili kurumun öğretim ve sınav yönetmeliklerince düzenlenmektedir. Müfredata ilişkin yasal bir düzenleme yoktur. Sadece temel ilkeler, yapı, öğretim ve sınav yönetmeliği konusundaki prosedürler yasayla belirlenir. Bazı mesleki yükseköğretim kurumları, yasal zorunluluk olmamasına rağmen, toplam programın %70’ini kapsayan ortak bir program hazırlamışlardır. Oysa ilköğretim öğretmenliği eğitimi programıyla ilgili sınavların içeriğine ilişkin ve çıkış yeterlilikleriyle ilgili düzenlemeler vardır (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

İlköğretim öğretmenlerinin görevlerine başladıklarında sahip olmaları gereken yeterlilik düzeyiyle ilgili olarak da hükümet ve eğitim veren kurumlar toplanarak anlaşmaya varmışlardır. Yeterlilik alanları, öğretim alanıyla ilgili içerik, öğrenciler ve diğer görevlerle alakalıdır. Bu yeterlilik standartları Eğitim Meslekleri Kanunu ile belirlenecektir. Böylece, öğretmenlik eğitimi veren kurumlar bu standartları karşılamak için eğitim öğretim yapmak zorunda kalacaktır. Sınav müfredatı ve çıkış yeterliliğiyle ilgili düzenlemeler artık uygulanmayacaktır. Derslere ilişkin herhangi bir hükümet düzenlemesi veya yönetmelik bulunmamaktadır (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

Her bir branş eğitimi için 240 kredilik, yani 4 yıllık bir çalışma gerekir. Bir kredi 28 saatlik ders ve bağımsız çalışmayı gerektirir. Eğitim 60 kredilik bir hazırlık eğitimi ve bir ana bölümden oluşur. Tam gün eğitimler için hazırlık eğitimi bir yıl, ana bölüm ise 3 yıl sürmektedir. Eğitimin süresi öğrencilerin daha önce edindikleri eğitim ve beceriler gibi birçok faktöre bağlı olarak değişebilmektedir. Öğretmenlik uygulama eğitimi, ilköğretim öğretmenliği eğitiminin önemli bir unsurudur ve zorunludur (Eurydice.org, 2002/2003a: 118).

Genel alanlarda, sanat branşlarında, teknik branşlarda ve tarımla ilgili branşlarda mesleki yükseköğretim kurumlarında öğretmenlik eğitimi verilmektedir. 1990'dan beri öğrenciler önceden olduğu gibi iki değil, bir branşta öğretim yapmak üzere eğitilirler. Eğitim hem branş çalışmalarını hem de öğretimle ilgili genel konuları kapsamaktadır. Genel olarak dersler şunlardan oluşmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003a: 119):

- Öğretim Metotları,
- Öğretim Uygulamaları,
- Dil Eğitimi,
- İletişim,
- Eğitim Teorileri.

Öğretim uygulaması her bölüm için önemli bir unsurdur. İkinci kademe yeterlilikle biten eğitimlerde, yeni sistem içinde hem yarım hem de tam gün eğitim alanlar için 240 kredilik bir ders yükü vardır. Eğitim 60 kredilik hazırlık eğitimi ve 180 kredilik ana bölümden oluşur. Üniversite eğitimiyle yeterliliğe sahip öğretmenler aynı alanda birinci kademe yeterlilik için eğitime devam edebilirler. Bu bölümlerin 120 kredilik yükü vardır. Sanat alanlarında birinci kademe yeterlilik için hem yarım hem de tam gün eğitim alanlar için 240 kredilik çalışma yükü söz konusudur (Eurydice.org, 2002/2003a: 119).

Teknik ve tarımsal alanlardaki eğitim sadece ikinci kademe yeterlilikle sonuçlanır. Bu alanlarda da hem yarım hem de tam gün eğitim alanlar için çalışma yükü 240 kredidir. Beden eğitimi öğretmenliği de genelde tam gün eğitim şeklindedir ve 240 kredilik ders yükü vardır (Eurydice.org, 2002/2003a: 119).

Üniversite temelli öğretmenlik eğitimi bir alanda birinci kademe yeterlilikle sonuçlanır ve bazen sanat, kültür ve genel eğitim gibi bir ek dal içerir. Eğitim 60 kredilik, bir yıllık tam gün veya iki yıl yarım gün çalışmayı gerektirir. Kural olarak, eğitimin yarısı öğretim uygulamalarına, diğer yarısı ise teorik eğitime ve öğretim metotlarına ayrılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003a: 119).

1 Mayıs 1998 tarihinde hükümet ve Alman Üniversiteleri Birliği bir anlaşmaya vardılar. Bu anlaşmanın amacı öğretmenlik eğitimi içinde daha fazla seçenek sunarak, daha fazla öğrenciyi öğretmenlik mesleği içine çekmektir. Birçok değişik yeni program ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlardan bazıları varolan yüksek lisans öğretmenlik eğitiminin yanında öğrencilere hem çalışma hemde eğitime devam etme olanağı veren ikili eğitim, lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi seçenekleri ve kişinin önceki eğitimine uygun öğretmenlik eğitimi seçenekleridir (Eurydice.org, 2002/2003a: 119).

1998 anlaşmasında, gelecek beş yıl içinde mecburi bilimlerin yanında yeni bilimsel alanlarında mümkün olduğu ölçüde bir öğretmenlik eğitimiyle birleştirilmesini belirtmektedir. Bu eğitim, lisans eğitimi düzeyinde kalacaktır (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

İlköğretim öğretmenliği alanındaki personel kıtlığı, mesleğe yeni üyelerin alınmasını destekleyici yöntemlere başvurmayı beraberinde getirmiştir. 2000 yılında alınan kararlarla yükseköğretim düzeyinde eğitim almış kişilerde normal öğretmenlik eğitimi almadan öğretmenlik mesleğine girebilirler. 2000 yılında çıkarılan ara yasaya göre, mesleki yükseköğretim veya üniversite mezunu olan herkes bir yetenek sınavından geçtikten sonra öğretim yapabilirler. Böyle bir eğitim, yarım veya tam gün öğretim temellerine dayanabilir ve ek eğitimle birleştirilerek iki yıl içinde tam öğretmenlik yeterliliği kazanılabilir. Hükümet, Eğitim Sektörü İşverenleri Yönetim Kuruluyla bir anlaşma imzalayarak, ek öğretim yardımcılarının, yardımcı personelin, etnik azınlıklardan gelen öğretmenlerin atanmalarını, öğretmenlerin ilerleyerek yönetim görevlerine gelmelerini kolaylaştırmakta ve desteklemektedir (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitiminde müfredat ve uzmanlaşmaya yönelik öngörüler, İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda için ayrı ayrı incelenmiştir..

İngiltere

İngiltere'de öğretmenlik eğitimi için belirli bir müfredat yoktur. "Nitelikli Öğretmen" yayınları, nitelikli öğretmen statüsünün standartlarını öğretmenlik eğitimi veren eğitimciler için belirleyip, örnekler ve öğretmenlik eğitimi için başvuracak adayları öğretmenlik eğitimi veren kurumların koşullarından haberdar eder. Nitelikli Öğretmen yayınlarında belirtilen koşullar içinde birçok benzer özellik bulunurken, bunların uyarlanmasında önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlik eğitimi veren kurumların veya öğretim elamanlarının ders içeriğine karar verme özgürlükleri bulunmaktadır (Eurydice.org, 2003/2004: 197; HERO, 2005: 1-2).

Öğretmenlik Eğitimi Kurumunun öğretmenlik programları açmak ve eğitim vermek için onayladığı kurumlar, Nitelikli Öğretmen Statüsü elde etmek için

Bakanlık tarafından konan kriterlere uyarlar. Öğretmenlik eğitimi sağlayan kurumlar; yükseköğretim kurumları ve öğretmenlik eğitimi merkezi okullarıdır. Bu kurumlar, derslerin planlanması, yönetimi, adayların seçimi, eğitimi ve değerlendirilmelerinden sorumludurlar. Okullar da yükseköğretim kurumlarıyla işbirliği içinde, derslerin planlanmasında rol alabilirler (Eurydice.org, 2003/2004: 197).

Eylül 2002’de öğretmenlik eğitimi programlarının standartları ve gereksinimleri yeniden gözden geçirilmiş, “Öğretimde Yeterlilik Belgesi” ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. “Nitelikli Öğretmen Standartları”, nitelikli bir öğretmenin neleri bilmesi gerektiğini, ne tür bilgi ve becerilere sahip olması gerektiğini ve neleri anlayabilmesi gerektiğine dair ifadeler taşır. “Nitelikli Öğretmen Statüsü” birbiriyle ilişkili üç bölümden oluşan kriterleri düzenler (Eurydice.org, 2003/2004: 197):

- *Mesleki değerler ve uygulama:* Bu standartlar, herhangi bir nitelikli öğretmenin tutumları ve sorumluluklarının sınırlarını belirler,
- *Bilgi ve kavrama gücü:* Bu standartlar, yeni öğretmenlerin öğretecekleri alanda bütün öğrencilerin nasıl ilerleyecekleri ve öğretmenlerin öğrencilerden neyi başarmalarını beklemeleriyle ilgili yeterliliklerini ve kendilerine güvenlerini gerektirir,
- *Öğretim:* Bu standartlar, planlama, gözlem, değerlendirme, öğretim ve sınıf yönetimi becerileriyle ilgilidir. İlk iki bölümü kapsayan değer ve bilgiler birbirini ve bunları destekler.

Nitelikli öğretmen olmak için hangi eğitim yolu seçilirse seçilsin, bu standartlar Nitelikli Öğretmen Statüsü’nü elde etmek isteyen bütün öğretmen adayları için geçerlidir. Bunlar, bir müfredat koymamakla beraber, açık bir şekilde mesleki değer ve uygulamaları içerirler. Bu koşullar eğitimin nasıl yapılması veya örgütlenmesiyle ilgili detayları vermez, ama eğitim veren kurumlara ve öğretmenlere eğitim koşullarının dağıtımı ve tasarlanmasında, öğretmen adayının ihtiyaçlarına cevap verecek özerklik ve esnekliği sağlar. Gerekli koşullar dört bölümde düzenlenmiştir (Eurydice.org, 2003/2004: 197; HERO, 2005: 3):

- Öğretmenlik eğitimine giriş koşulları,

- Öğretim ve değerlendirme,
- Öğretmenlik eğitimi kurumlarının işbirliğinin yönetimi ve
- Kalite garantisi.

Öğretmenlik eğitimi programları, genellikle akademik programlardır. Öğretmen adaylarının farklı eğitim konularında bilgi sahibi olmalarının yanında, gerçek sınıf ortamında uygulama dönemlerinde, deneyimli bir öğretmeni gözlemleyerek öğrenme fırsatı bulurlar. Öğrenciler, derslerin planlanması, öğretim hedeflerinin konması, farklı beceri ve yeteneklere sahip öğrencilerin eğitimi, sınıf yönetimi ve yönetim davranışlarıyla ilgili dersler alırlar. Öğrenciler kendilerine olan güvenlerini, bilgi ve becerilerini yavaş yavaş geliştirdikçe geniş sınıfları yönetmeleri istenebilir. Zamanla okul deneyimi öğretmenlerinin gözetiminde ve danışmanlığında bütün bir sınıfta öğretim yapabilirler. Öğretmenlik adayları yükseköğretim kurumunda edindikleri teorik bilgileri uygulayarak da öğrenme fırsatı bulurlar (Eurydice.org, 2003/2004: 197).

Okullarda eğitim süreci, izlenecek yola ve öğretim düzeyine bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Eş zamanlı lisans öğrencileri 3 yıl boyunca 24 hafta veya 4 yıl boyunca 32 hafta ders alırlar. Yüksek lisans eğitiminde ilköğretim öğretmenliği için adayların 18 hafta, ortaöğretim öğretmenliği içinse 24 hafta ders almaları gerekir. İş temelli eğitimde ise öğrencilerin zamanlarının çoğunu okulda geçirmeleri beklenir. Öğretmenlik eğitimi veren kurumlar bireysel olarak eğitim ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaya zorundadır. Kurumların programları öğrencilerin ihtiyaçlarına bağlı olarak daha az okul deneyimi gerektirebilir. Adayın deneyimlerine bağlı olarak 6 haftalık okul eğitimi Nitelikli Öğretmen Statüsü değerlendirmeleri için yeterli görülebilir (Eurydice.org, 2003/2004: 197–198).

İngiltere’de öğretmenler işlerinin çoğunu bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak yaparlar. Bu yüzden, nitelikli öğretmen olabilmek için adayların bilgi ve iletişim teknolojilerini yeterli düzeyde ve etkin bir biçimde kullanabilmeleri gerekir. Bu hem öğretmenlerin öğrencilere daha kapsamlı bilgi sunabilmeleri, hem de

mesleki rollerini yerine getirebilmeleri için, örneğin öğrencilerin kayıtlarının tutulması ve öğrenciler için kaynak hazırlanması gibi konularda gereklidir (Eurydice.org, 2003/2004: 198).

Ocak 2001 tarihinde, *matematik ve okuma-yazma sınavı* getirilmiş, Eylül 2001 yılından ise ilk defa *bilgi ve iletişim teknolojileri sınavları* uygulanmaya başlanmıştır. Mayıs 2002 yılından itibaren bütün adayların *matematik, okuma, bilgi ve iletişim teknolojileri testlerinden* geçmeleri gerekir. Alanında bilgisi konusunda şüphe duyulmayan bir aday bu testlerde başarılı olamazsa, ancak beş yıl niteliksiz öğretmen olarak öğretim yapabilir (Eurydice.org, 2003/2004: 198).

Nitelik öğretmen statüsü kazanan bütün yeni öğretmenlerin bir yıllık bir deneme veya stajyerlik sürecinden geçmeleri gerekir. Bu, yeni öğretmenlere stajyerlik dönemi sonuna kadar mesleki gelişim imkanı verir. Adayların bu dönem içinde ve sonrasında nitelikli öğretmen standartlarına sahip olduklarını göstermeleri gerekir (Eurydice.org, 2003/2004: 198).

Galler

Galler’de halen 1998 yılında çıkarılan genelge yürürlüktedir. Bu genelge (Eurydice.org, 2003/2004: 198);

- Nitelikli öğretmen statüsünün standartlarını,
- Öğretmenlik eğitimi için ilköğretim ulusal İngilizce müfredatını,
- Öğretmenlik eğitimi için ilköğretim ulusal Galce müfredatını,
- Öğretmenlik eğitimi için ilköğretim ulusal matematik müfredatını,
- Öğretmenlik eğitimindeki bütün dersler için gerekli koşulları içerir.

Galler’de ilköğretim öğretmenliği eğitimi veren bütün kurumların Galce’yi ikinci dil olarak vermesi gerekir. Bu dersleri başarıyla tamamlayanlara Galce dersini ilköğretimde verebileceklerini gösteren bir sertifika verilir (Eurydice.org, 2003/2004: 198).

Galler'de, eş zamanlı modelde, bir alanda lisans eğitimiyle sonuçlanan eğitim, en az 32 hafta öğretmenlik deneyimi uygulamalarının yapılmasını gerektirir. Eğitim Bilimlerinde yüksek lisans eğitimiyle sonuçlanan ardıl eğitimi izleyenlerin ise ilköğretimde 18 hafta, ortaöğretimde ise 24 hafta gerçek sınıf ortamında öğretmenlik uygulaması yapmaları gerekir (Eurydice.org, 2003/2004: 198).

Galler'de, öğretmenlerin stajyerlik döneminde ve öğretmenliğin ilk yılında gelişimlerinin desteklenmesi amaçlanır. Ancak, stajyerlik dönemini başarıyla tamamlayamayan öğretmenler okullarda görev alamazlar. Buna rağmen, öğretmenler nitelikli öğretmen statülerini kaybetmezler. İngiltere'deki stajyerlik dönemi düzenlemelerinde olduğu gibi, stajyerlik dönemi öğretmenlere, bireysel olarak bilgi ve yeteneklerini, yeterlilik kazanmış nitelikli öğretmen statüsüne erişmek için geliştirmelerine yardımcı olacak bireysel destek programları ve değişik olanaklar sağlayarak, bu yeni öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesine olanak sağlar (Eurydice.org, 2003/2004: 199).

Kuzey İrlanda

Kuzey İrlanda'da 1996 yılında, öğretmenlik yeterlilik statüsüyle ilgili öğretmenlik eğitiminde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler, eğitimin bütünlüğüne dayalı olarak temel konuların, öğretmenlik eğitimi, stajyerlik ve mesleki gelişim dönemleri içerisinde yeterli düzeyde kavranmasına dayalıdır. Bu düzenlemede yer alan yeterlilik alanları şunlardır (Eurydice.org, 2003/2004: 199):

- Müfredatın ve mesleki bilginin anlaşılması,
- Alan bilgisi ve alan konularının uygulaması,
- Öğretim stratejileri, teknikleri ve sınıf yönetimi,
- Öğrencilerin ilerleme kayıtlarının tutulması ve değerlendirme,
- Mesleki gelişimin daha fazla olması için altyapı oluşturma.

Galler'de olduğu gibi, Kuzey İrlanda'da eş zamanlı öğretmenlik eğitimi modeliyle bir branşta lisans eğitimiyle sonuçlanan eğitimde en az 32 hafta

öğretmenlik deneyimi uygulamalarının yapılması gerekir. Eğitim Bilimlerinde yüksek lisans ile sonuçlanan ardıl eğitimi izleyenlerin ilköğretimde 18 hafta, ortaöğretimde 24 hafta gerçek sınıf ortamında öğretmenlik uygulaması yapmaları gerekir (Eurydice.org, 2003/2004: 199).

Kuzey İrlanda'da durum bütünlük yeterlilik yaklaşımına göre şekillenmekte ve üç önemli evrede gerçekleşmektedir (Eurydice.org, 2003/2004: 193):

- Yükseköğretim kurumlarında öğretmenlik eğitimi
- İlk göreve başlama dönemi olan stajyerlik dönemi,
- Mesleki gelişim dönemi (görevin ilk yıllarını kapsar).

2003 yılından beri Galler'de ve daha öncesinde de İngiltere ve Kuzey İrlanda'da yeni göreve başlayan öğretmenler için atama dönemi düzenlemeleri yürürlüğe girmiştir. 1998 yılında çıkarılan Yükseköğretim Kanunu, yeni göreve başlayan öğretmenlerin göreve başladıkları ilk bir yıl içinde denetimlerini ve desteklenmelerini düzenleyen kararlar getirmiştir. Sonuç olarak, 1999 yılından beri İngiltere'de yeni göreve başlayan, yeterliliğe sahip öğretmenlerin ilk üç okul dönemi göreve başlama süresi olarak değerlendirilmektedir. "Yeni Nitelikli Öğretmenler Kılavuzu" sürekli öğretmen olarak devlet okullarında ve özel okullarda görev yapacak öğretmen adaylarına; bu üç okul dönemini kapsayan göreve atanma döneminde mesleki standartların neler olduğu, nitelikli öğretmen statüsüne ulaşmak isteyenlerden beklenenlerin neler olduğu, bu dönemde adayların nasıl gözetlenecekleri, değerlendirilecekleri ve desteklenecekleri gibi konularda detaylı bilgi sağlamaktadır (Eurydice.org, 2003/2004: 199).

Nitelikli Öğretmen Statüsü, halen öğretmen yetiştirme programını başarıyla bitirenlere verilmektedir. Ancak, yeni göreve başlayan öğretmenlerden stajyerlik dönemi de diyebileceğimiz, göreve atanma sürecini başarıyla tamamlayamayanlar öğretmen olarak görevlendirilmezler (Eurydice.org, 2003/2004: 199).

Göreve başlama veya stajyerlik dönemi, öğretmenlerin bireysel olarak bilgi ve yeteneklerini yeterlilik kazanmış nitelikli öğretmen statüsüne erişmek için geliştirmelerine yardımcı olacak bireysel destek programları ve değişik olanaklar sağlar. Bu, yeni öğretmenlerin performanslarının değerlendirilmesine olanak sağlar. Yeni öğretmenlerin öğretmenlik eğitimi programlarından getirdikleri ilk göreve başlama için verilen değerlendirmelerinden yararlanarak, bu adayların güçlü yönleri ve zayıf oldukları, geliştirilmesi gereken yönleri belirlenir. Başöğretmenlerin veya okul yöneticilerinin göreve yeni başlayan stajyer öğretmenlerin ortalama öğretim süresinin %90'ından fazla ders almamalarını sağlamaları gerekir (Eurydice.org, 2003/2004: 199).

İspanya

Üniversitelerde öğretmenlik eğitimi üç yıl süren lisans derecesinde üniversite eğitiminden oluşur ve uzmanlık sertifikası verilir. Günümüzde 7 alanda uzmanlık sertifikası verilmektedir (Eurydice.org, 2002/2003b: 167):

- Anaokulu Eğitimi,
- İlköğretim Eğitimi,
- Yabancı Dil Eğitimi (İngilizce, Fransızca),
- Beden Eğitimi,
- Müzik Eğitimi,
- Özel Eğitim,
- Dinleme ve Konuşma Eğitimidir.

Eğitim hem okulöncesi ve ilköğretim hem de özel eğitim alanlarında verilmektedir. Bütün üniversiteler için aynı olan genel düzenlemelere göre, bu alanlarda branş eğitimi 180 krediden az olamaz ve öğrenciler uygulamada dahil olmak üzere haftada 20–30 saat ders alabilirler (Eurydice.org, 2002/2003b: 167).

Bu düzenlemeler öğretmenlik eğitimi veren üniversitelerin okulöncesi ve ilköğretimde okutulan derslere yönelik bir seri ders vermesini ve ayrıca mesleki bilgiye yönelik de eğitim vermesini gerektirir. Bu nedenle, üniversitelerin öğretmen yetiştirme müfredatları aşağıdaki derslerden oluşur (Eurydice.org, 2002/2003b: 167):

- Özel Eğitim İçin Temel Pedagoji,
- Genel Eğitim Teorisi,
- Eğitim Kurumlarının Örgütlenmesi,
- Eğitim Psikolojisi,
- Okul Yaşı Psikolojik Gelişim,
- Eğitim Sosyolojisi,
- Çağdaş Eğitim Teorileri ve Kuramları,
- Eğitime Uyarlanan Yeni Teknolojiler,
- Öğretmenlik Uygulamaları.

Bu ortak derslerin dışında her uzmanlık alanında alınması zorunlu olan dersler de vardır. Her üniversite kendi kontrolünde öğrencilere zorunlu ve seçmeli dersler de sağlar (Eurydice.org, 2002/2003b: 167).

İsvec

İsvec'te her kürsü kendi derslerinin içerik ve düzenlemelerinden sorumludur. Yükseköğretim Kanununa ek olarak, yönetmelikler belli bir diplomayı alabilmek için öğrencilerin gerçekleştirmeleri gereken hedefleri belirler. Bu hedefleri gerçekleştirmek için eğitimin nasıl düzenleneceğine üniversiteler ve yüksekokullar karar verirler (Eurydice.org, 2002/2003c: 84).

2001 yılında getirilen yeni öğretim diplomasıyla, 11 öğretim diplomasından sekizinin yerini birleştirilmiş bir öğretim diploması almıştır. Yani Çocuk ve Genç Eğitimi, Sanat Eğitimi, Zorunlu Eğitim, Ortaöğretim Üst Kademe Eğitimi, Ev Ekonomisi, Beden Eğitimi, Müzik, El Sanatları Eğitiminin yerine, tek bir birleştirilmiş eğitim diploması gelmiştir. Bu yeni yapı, geleceğin öğretmenlerinin belli bir branşta veya alanda, belli bir yaş grubunda, ortak bir yeterliliğe sahip olacakları anlamına gelmektedir. Yeni öğretim derecesi, seçilen alan ve düzeye bağlı olarak en az 120, en fazla 220 krediden oluşmaktadır. Bu en az 3,5 yıllık bir eğitimi gerektirir. Ortaöğretim üst düzeyindeki mesleki dersler için ise 120 kredi almak

gerekir. Eski ğretim diplomaları 2008 ğretim yılıyla birlikte bütünüyle ortadan kalkacaktır (Eurydice.org, 2002/2003c: 84).

Öğretmenlik eğitimi programı 3 birleştirilmiş eğitim alanından oluşmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003c: 84):

- Öğrenme, özel pedagoji, branş alanı öğretimi, temel değerler, disiplinler arası alan çalışmaları gibi anahtar branşları içeren, en az 160 krediden oluşan ve bütün öğrenciler için ortak olan genel eğitim alanları,
- Gelecekte öğretmenin öğretim yapmayı planladığı alan veya alanları kapsayan en az 40 krediden oluşan bir eğitim alanı,
- Bir branş alanıyla birlikte daha önceki bilgi eksiklerini tamamlayan en az 20 kredilik bir eğitim alanı.

Eğitimin bazı evreleri uygulama faaliyetlerini içerir. En az 10 kredi genel eğitim alanında, en az 10 kredi de uyum alanında okullarda uygulama eğitimi şeklindedir. Bir öğretmenlik niteliği kazanabilmek için öğrencilerin 10 kredilik bağımsız bir proje çalışması yapmaları gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 85).

Yeni öğretmenlik eğitimi programı, öğretmenlerin okullarda öğrencilerin ihtiyaç duyacakları konularda destek ve yardımcı olmalarını, okullarda sıkça görülen problem durumlarını belirlemelerini sağlayacak özel eğitim pedagojisi yeterliliğine büyük önem vermektedir. Kategorilerine bakmaksızın, bütün öğretmenlerin yeni öğretmenlik eğitimi programına göre, genel eğitim alanında temel özel eğitim pedagojisi yeterliliği kazanmaları gerekir. Buna ek olarak, öğretmenler uyum çalışmaları veya belli bir pedagojik alanda branşlaşma eğitimiyle bilgilerini derinleştirebileceklerdir. Öğretmenlik eğitimi lisans sertifikası, bir öğrencinin hangi uyum ve branş alanını tamamladığını ve hangi tür öğretim ve amaçlara yönelik olduğunu belirtecektir. Daha öncede belirtildiği gibi öğrencilerin bir öğretmenlik niteliği elde edebilmeleri için 10 kredilik bağımsız bir proje çalışmasını tamamlamaları gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 85).

Bir öğretim niteliği elde edebilmek için öğrencilerin, okulöncesi, okul ve yetişkin eğitimindeki hedefleri gerçekleştirmek için gereken beceri ve bilgi düzeyine sahip olması, mevcut düzenleme ve kılavuzlar doğrultusunda gelişim faaliyetlerine katılması gerekir. Bunlara ek olarak, öğrencilerin aşağıdakileri yapabilmesi gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 85):

- Öğrencilerin öğrenip gelişmesi için alanında iyi olması ve ilgili bilgiyi dönüştürebilmesi,
- Öğrencilerin öğrenme ve gelişimlerini değerlendirip, geçerli kılması ve ayrıca öğrencilerin anne-baba veya velilerini bilgilendirip işbirliği yapabilmesi,
- Toplumun ve demokrasinin temel değerlerini aktarması ve altyapıyı sağlayabilmesi,
- Genel insan meseleleri, ekolojik durum ve yaşanan çevredeki değişiklikleri çözümleyebilmesi, bu konularda karar verebilmesi ve bunlara aşina olması,
- Cinsiyet farklılıklarının öğretimde önemini takdir etmesi ve materyallerini sunarken planlarıyla ve bağımsız olarak sunabilmesi, başka pedagojik faaliyetleri değerlendirebilmesi, öğretimi geliştirmesi ve ayrıca bunların yönetimine, sürdürülmesine katılması,
- Mesleki faaliyetlerin gelişimine temel oluşturacak ilgili araştırmalardan, kendinin ve başkalarının deneyimlerinden sistemli bir şekilde yararlanması ve bunları kullanabilmesi,
- Pedagojik gelişimde bilgi teknolojilerini kullanması ve bunda kitle iletişim araçlarının rolünün önemini takdir etmesi gerekir.

Bunlara ek olarak, farklı üniversitelerin ve yüksekokulların kendilerine özgü olarak koydukları özel hedeflerde başarılı olmaları gerekir (Eurydice.org, 2002/2003c: 85).

İtalya

Belli bir alanda, eğitimin belli bir düzeyinde öğretim yapmak için eğitim almış bir kişinin, bu düzeyin üstünde veya altında eğitim verebilmesi ancak daha fazla eğitim almasıyla mümkündür. Bir düzeydeki öğretmen başka bir düzeydeki

okulda öğretim yapamaz. 26 Mayıs 1998 tarihli Bakanlık kararıyla kurulan lisans ve yüksek lisans formasyon dersleri ve nitelikleri, Bakanlığın koymuş olduğu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilir. Bakanlık, değerlendirme, öğretim faaliyetleri ve yeterli eğitim için gerekli minimum içeriği belirler. Aşağıdaki davranış ve beceriler öğretmenlik mesleği için gerekli olan eğitim hedeflerini belirler (Eurydice.org, 2002/2003d: 103):

- Konu alanıyla ilgili tarihsel ve kuramsal düzeyde yeterli bilgiye sahip olmak,
- Öğretim faaliyetleri sırasında öğrencilerin bireysel ve grup olarak psikolojik ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak, her iki cinsinde benliklerini kazanmalarında öğrencileri dinlemek, gözletmek ve anlamak,
- İş arkadaşlarıyla, ailelerle okul yetkilileriyle, üretici ve temsilci bölge daire ve acenteleriyle yakın işbirliği içinde çalışmak,
- Değişik eğitsel ortamlarda, alana ve yeteneklerine ilişkin eleştirilere ve kültürel etkileşime karşı önyargılı olmamak,
- Çeşitli eğitsel ortamlarda branşıyla ilgili bilgisini ve becerilerini geliştirmek ve derinleştirmek,
- Hedefler konusunda karar verme, bilgi alanını ve öğretim metotlarını bilmek ve böylece öğretim faaliyetlerini anlamlı ve sistematik bir hale getirmek,
- Öğrencilerin belli bir bilgi alanına ve bilgi alanıyla ilgili deneyimlere, okuldaki düzeylerine uygun olarak yeterli düzeyde katılmalarını sağlamak,
- Okulu herkes için bir öğrenme yeri haline getirmek için zaman, yer, materyal ve öğretim teknolojilerini örgütlemek,
- Öğrencilerin davranışlarını, tutumlarını, becerilerini, bilgilerini, deneyimlerini geliştirecek, kendilerini ifade edecek ve kendi başlarına bilgiye ulaşabilme güveni kazanmalarına yardımcı olacak başarılı bir iletişim kurmak,
- Diğer okullarla ve iş dünyasıyla işbirliği kurarak okulun kendini yenilemesine destek olmak,
- Bütün okulda, öğrenme ve öğretme faaliyetlerini değerlendirmek ve çeşitlendirmek,

- Okul özerkliği içinde rollerini yerine getirmek, öğretmenlerin örgütsel problemlerle ilgili görev ve haklarının bilincinde olmak, sivil ve kültürel gerçekliğe dikkat etmek, farklı kökenlerden gelen öğrencilere ve İtalyan kültür, dil ve milliyetinden olmayanlara karşı açık olmak.

Eğitim Bilimlerinde öğretim düzenlemeleri, lisans düzeyinde her üniversite tarafından oluşturulan, gerekli içeriğin minimum düzeyde mesleki hedeflere ve öğretim faaliyetlerine uygun olarak verildiği aşağıdaki alanlarda öğretimden oluşur (Eurydice.org, 2002/2003d: 103-104):

Birinci Alan: Öğretmenlik Meslek Bilgisi Eğitimi.

Öğretmenlik *meslek bilgisi; çocuk eğitimi, öğretim metotları, psikoloji, sosyal-antropoloji, sağlık* gibi alanlarla, okuldaki sakat çocukların okulla bütünleşmesini sağlayacak becerileri içerir.

İkinci Alan: İlköğretim eğitim içeriği.

İlköğretim *eğitim içeriği; okulöncesi ve ilköğretim müfredatı ve uyum alanına* işaret eder. Bununla birlikte, *dil ve edebiyat, matematik, fizik, doğa ve çevre bilimleri, müzik ve sesli iletişim, davranış bilimleri, modern diller, tarih, coğrafya, sosyal alanlar, resim ve diğer sanat alanlarında* işlevsel beceri ve tutumların geliştirilmesine yönelik öğretim faaliyetlerini kapsar.

Üçüncü Alan: Öğretim faaliyetlerini çözümlenme, planlama ve simülasyonunu içeren laboratuvar eğitiminden oluşur.

Dördüncü Alan: Teorik bilgilerin uygulamaya döküldüğü stajyerliktir.

Öğretim faaliyetlerinde uygulama ve teorik eğitim birlikte yapılır. Lisans eğitiminde öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi toplam kredinin %10'undan az olamaz. Laboratuvar eğitimi, yine toplam kredinin %20'sinden az olmamalıdır. Toplam kredinin en az %20'si lisans derslerine, en az %25'si stajyerlik uygulama faaliyetlerine ayrılmalıdır (Eurydice.org, 2002/2003d: 103–104).

Her dönem için planlanan öğretim faaliyetleri, toplam 250 ile 300 saattir. Her bir üniversitenin öğretim yönetmeliği aşağıdakileri sağlamak zorundadır (Eurydice.org, 2002/2003d: 104):

- Verilecek derslere karar verme ve düzenleme, laboratuvar ve stajyerlik faaliyetlerini başlatma,
- Her dönem için 30 kredi olan bireysel çalışmaları da içeren öğretim yüküne göre kredileri tanımlama,
- Alınan krediler doğrultusunda lisans ve yüksek lisans eğitiminin süresine karar verme,
- Bakanlığın belirlemiş olduğu kriterler doğrultusunda öğrencilerin başarılarını tanımlama ve değerlendirme,
- Son dönemde toplam ders saatinin 100'ü geçmemesini sağlama ve son dönem öğrencilerinden bitirme tezi vermelerini isteme.

Öğretim düzenlenmesinde final değerlendirmeleri gereklidir ve bir dönemde en fazla üç sınav yapılmasına izin verilir. Sınavlar örgüt içerisinde öğretimden sorumlu birimlerde yapılır. Ayrıca yabancı dil düzeyini kontrol etmek için de sınav yapılır. Lisans ve yüksek lisans diploması almak için yapılan sınav, stajyerlik veya laboratuvar çalışmaları sırasında yazılan bir raporun tartışması şeklinde olabilir. Sınav kurulu üniversite öğretmenleri ve ilgili okulların öğretmenlerinden oluşur (Eurydice.org, 2002/2003d: 104).

Polonya

Yükseköğretim kurumlarının öğretmenlik eğitimi için uymak zorunda oldukları herhangi bir müfredat programı bulunmamaktadır. Ancak, yükseköğretim kurumlarının vermesi gereken alan ağırlıklı dersler ve öğretmenlik uygulamalarında içeren meslek bilgisi dersleri gibi alan grupları vardır (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Öğretmenlere, değişik meslekler için alan eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında alan eğitimi verilir. Kimya alanında eğitim veren bir kurum hem fabrikalar için kimya mühendisi hem de kimya öğretmeni yetiştirir. Bir alan eğitimi

içerisinde öğrenciler isterlerse öğretmenlik alanından gerekli dersleri alarak öğretmen olabilirler veya bu dersleri almadan mezun olup daha sonra yüksek lisans eğitimi alarak öğretmen olabilirler. Yükseköğretim kurumları yakın zamana kadar iki branşta öğretmenlik eğitimi vermelerine rağmen, genelde tek alan üzerine eğitim verilir. İki branşta eğitim veren programlarda ise ilgili alanların öğretmenlik eğitimleri ve alan dersleri birlikte verilir. Öğretmen adayları, eğer isterlerse 3 veya 4 dönem süren eğitimlerinde, ikinci bir alanın öğretimini de seçebilirler (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Yükseköğretim kurumlarının müfredat programlarına bağlı buldukları özerk kurullar karar verir. Ancak, Yükseköğretim Genel Kurulu her bir bölüm veya alan için alınması gereken minimum ders saatini belirler. Oysa, öğretmenlik eğitimi bu minimum ders saati ile sınırlı değildir. 3 yıllık bir eğitimde 2300 ile 2500 saat, 5 yıllık eğitimde ise 3300–3500 saat arasında ders saati değişebilir (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı öğretmenlik için gerekli minimum saat ile pedagoji derslerine ayrılacak ders saati oranını belirler. Bakanlık tarafında yapılan düzenlemelere göre, en az 420 saat mesleki eğitimin olması, bunun 270 saatinin pedagoji, psikoloji ve branş alanının öğretimi olması, geri kalan 150 saatinin ise öğretmenlik uygulamalarına ayrılması gerekir. Ancak, bu uygulama 2003–2004 öğretim yılında değiştirilmiş ve saatler artırılmıştır. Son düzenlemelere göre, 270 yerine 330 saat pedagoji, psikoloji ve alan dersleri verilecektir (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

20 Haziran 2001 tarihindeki yükseköğretim reformuyla, yükseköğretim kurumlarında ve mesleki eğitim veren yüksekokullarda, ders saati ve program müfredatının ilgili bakanlığın kararıyla belirlenmesi gerekmektedir. Yani, öğretmenlik eğitimi veren bir kurumda verilecek ders saatleri, ders içerikleri gibi konuları Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı belirleyecek, tıp alanında eğitim veren bir kurumda da müfredat programını Sağlık Bakanlığı belirleyecektir. Öğretmenlik eğitimi için henüz belirlenmiş zorunlu bir müfredat bulunmuyor. Ancak, alan

dersleri ile okul uygulamalarını da içine alan, öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi gibi alan grupları bulunmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Yüksekokullar, okutulması zorunlu dersler ve bunların saatleri, uygulama eğitimi ve ayrılacak zaman gibi konularda Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı'nın verdiği kararlara uymakla yükümlüdür. Yüksekokullarda öğretmenlik eğitimi, okullarda okutulan derslere karşılık gelen alanlarda verilir. Yabancı dil öğretmenliği yüksekokullarının dışındaki yüksekokullar, öğrencilerini iki alanda öğretmenlik yapacak şekilde yetiştirirler. Yükseköğretim kurumları gündüzlü, akşam eğitimi (ikili) ve okullar arası çalışmalar şeklinde eğitim sağlayabilir. Bu tür çalışmaların hepsinde da aynı tür müfredat programı izlenir (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Öğretmenler belli bir alan ve okul düzeyine yönelik tam bir öğretmenlik eğitim yeterliliği almışlar ise, öğretmenlik alan ve düzeylerine bağlı olarak özel okullarda ve birleştirilmiş okullarda görev yapabilirler. Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere yönelik okullarda çalışabilmek için, belli bir engel alanına yönelik eğitim almak gerekir. İlgili yüksekokullarda özel pedagoji eğitimi alan veya yüksek lisans eğitimiyle bu alanda eğitim almış öğretmenler, engelli çocukların eğitiminden sorumlu kurumlarda ve yatılı okullarda görev yapabilirler (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Yunanistan

Yasalara göre Yunanistan'da Bölüm Genel Kurulunun müfredat programı belirlemesi, ilgili disiplin kuruluna göndermesi ve alan rehberi olarak yayınlaması gerekir. Bölüm Genel Kurulları tarafından belirlenen müfredat programı bilgi verici bir rehber niteliğinde olup, öğrenciler için zorunlu değildir. Öğrenciler lisans eğitimiyle sonuçlanacak eğitimlerinde kendi isteklerine bağlı olarak seçmeli derslerden hangilerini alacaklarını belirlerler. Derslerin çoğu rehber müfredat programından farklı olabilir. Eğer öğrencilerde kendilerine verilen katalogdan diğer dersleri seçmezlerse, öğrencilerin bilgilendirici rehber dayalı programı kabul ettikleri düşünülür (Eurydice.org, 2001/2002d: 121).

Üniversite ve teknoloji eğitimi kurumlarında öğrenciler, birleştirilmiş birçok metotla, konuşma, küçük gruplar halinde ders alma, öğretim uygulamaları, proje ödevleri ve ilgili fakülte öğretim üyesinin belirleyeceği birçok yöntemle öğretim yaparlar (Eurydice.org, 2001/2002d: 121).

b) Avrupa Birliği Ülkelerinde Ortaöğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat

Almanya

Öğretmenlerin görev alacakları okul ve düzeye bağlı olarak öğretmenlik eğitimi konu ve alanları da çeşitlilik gösterdiğinden, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümünde, iki tür öğretmenlik kariyerinden bahsetmiştik. Bu öğretmenlik kariyerlerinden ikinci tür öğretmenlik olarak verdiğimiz öğretmenlik eğitimini alan öğretmenler aynı zamanda ortaöğretim alt kademe sınıflarında da görev yapabilirler. Buna ek olarak bu bölümde ortaöğretim öğretmenliğiyle ilgili dört tür öğretmenlik kariyerinden bahsedeceğiz.

1. Tür Öğretmenlik: Bütün ya da bireysel olarak ortaöğretim alt düzeyini kapsayan öğretmenlik kariyeridir. Bu grupta yer alan öğretmenlik mesleği için verilen dersler, bütün okul çeşitlerini ya da özel olarak ortaöğretim alt düzeyini kapsar. Dönemde toplam 120 ile 160 saat arasındaki bir katılımı beraber 7 dönemlik bir eğitim söz konusudur. Ayrıca, teorik konuları içine alan ve eğitim bilimleri dersleriyle birlikte yürütülen, en az iki uygulama dersi de gerekmektedir. Öğrenciler, aynı zamanda en az bir öğretmenlik veya bir öğretmenlik uygulaması dersi yerine geçebilecek teorik dersi başarıyla geçmelidirler. Okul sektörü dışında tamamlanan bir öğretimin yerine geçebilen konular, aynı zamanda eğitimi tamamlamada da kullanılabilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 117).

2. Tür Öğretmenlik: Ortaöğretim üst düzeyini kapsayan öğretmenlik kariyeridir. Bu düzeyde öğretmenlik eğitimi, 9 dönem branş alanında öğretmelik

uygulaması da dahil olmak üzere en az iki alanda eğitim gerektirir. Dersler, çalışılan alanların bütün akademik yönlerini içine alacak şekilde planlanır ve öğrencinin farklı konularla uğraşma yeteneğini ve aynı zamanda çoklu disiplin anlayışı ile disiplinler arası bir anlayış geliştirmeyi amaçlar. Haftalarca süren en az bir dönemlik uygulama eğitiminin alınması ve branş alanı öğretimi uygulaması, yani çalışılan branşın öğretimi üzerine de öğretmenlik uygulaması derslerinin alınması gerekir (Eurydice.org, 2001/2002a: 117).

3. Tür Öğretmenlik: Meslek okullarında ya da ortaöğretim üst düzeyi mesleki eğitim konularını içeren öğretmenlik kariyeridir. Meslek liseleri tarafından hem alana özgü teori, hem de genel alanları kapsayan, dönemde 160 saat katılımla 9 dönem eğitim gerektirir. Öğrenciler aynı zamanda, Birinci Devlet Sınavından önce tamamlanması gereken ve branş alanıyla ilgili olan en az 12 ay süren bir uygulamalı iş deneyimi süresini tamamlamalıdırlar (Eurydice.org, 2001/2002a: 117).

Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı Komisyonunda varılan anlaşmalar çerçevesinde, derslerin yaklaşık yarısının branş alanla ilgili olması, diğer yarısının da eğitim bilimleri veya iş alanlarıyla, özel eğitim konularıyla, ek mesleki derslerle, ya da yaklaşık beşte üç oranında özel eğitimle ilgili branşları içeren çalışmaları kapsamaması gerektiği sonucuna varılmıştır. Okullardaki alan uygulaması eğitimi çalışmaları da eğitimin bir parçasıdır.

Öğrenciler çalışma alanı olarak şu alanları seçebilirler(Eurydice.org, 2001/2002a: 117):

- İş ve Yönetim,
- Metal Teknolojisi,
- Elektrik Mühendisliği,
- İnşaat Mühendisliği,
- Orman Mühendisliği,
- Tekstil ve Giyim Teknolojisi,

- Kimya, Fizik,
- Biyoloji,
- Basım Teknolojisi,
- Renk ve İç Dizayn,
- Kişisel Bakım,
- Sağlık,
- Diyet,
- Ev Ekonomisi,
- Tarım,
- Gençlik ve Çalışma Toplumu ve
- Bakıcılık.

4. Tür Öğretmenlik: *Özel eğitimdeki öğretmenlik kariyeridir. Özel eğitim öğretmeni olmak için gerekli koşul; lisans eğitiminin ardından birinci ve İkinci Devlet Sınavlarını geçmek, ya da farklı çeşitte öğretmenlik mesleği için gerekli olan aynı zamanda Devlet Sınavı ile sonuçlanan öğretmenlik eğitiminin ardından ek bir eğitime başlamaktır. Eyaletlerde bu iki tür eğitim yan yana, ya da iki ayrı seçenek olarak yer alır (Eurydice.org, 2001/2002a: 117).*

Bütün eyaletlerde öğretmenlik eğitimi, üniversitelerde ya da yükseköğretime denk gelen kurumlardaki uygulamalı mesleki eğitim çalışmalarının ardından ikinci safha olan, stajyerlik eğitimiyle devam eder. Stajyerlik eğitimi Eyalete ve alana bağlı olarak genelde iki yıl sürer ve derslere girmeyi, eğitim okullarında rehberli veya bağımsız öğretim yapmayı, eğitim teorilerini çalışmayı, deneyim kazanılan ve danışmanlık görevi yapan öğretmen yetiştirme yüksekokullarında branş öğretmenliği uygulaması yapmayı içermektedir. Bazı eyaletler, pedagojik eğitim uygulamaları ile öğretim uygulamalarındaki diğer dersleri dönemlere sıkıştırılarak, stajyerlik eğitimi süresini 18 aya indirmeyi planlamaktalar (Eurydice.org, 2001/2002a: 117–118).

Belcika

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği bölümünde de belirtildiği gibi, eğitim, her alanda öğretim faaliyetlerinden ve küçük gruplar halinde yapılan uygulamalardan oluşmaktadır. Her bir öğrenci (Eurydice.org, 2001/2002b: 211):

- Alan ağırlıklı eğitimden,
- Uygulama eğitiminden,
- Mesleki kimlik oluşturmak için disiplinler arası faaliyetlerden faydalanırlar.

Ayrıca Özel Öğretim Yöntemleri, Felsefe dersleri, Modern Dil Eğitimi gibi dersler seçmeli ders olarak verilir. Öğrencilerin bunlara ek olarak bir dönem ödevi hazırlamaları istenir. Tüm öğretmen yetiştirme programlarında eğitim faaliyetleri aynı müfredat programını izler. Geçmişte ortaöğretim öğretmenliği eğitimi; genel, özel ve teknik eğitim olarak üç dala ayrılmıştır. Genel eğitim alanında öğrencilerin aşağıdaki derslerden herhangi üç tanesini seçmeleri istenmektedir (Eurydice.org, 2001/2002b: 211-212):

- Fransız Tarihi,
- Fransız Dini ve Ahlakı,
- Almanca veya İngilizce,
- İngilizce-Almanca
- Matematik-Fizik, Ekonomi veya Din/Ahlak Dersleri,
- Kimya-Biyoloji-Fizik veya Coğrafya,
- Güzel Sanatlar,
- Coğrafya-Tarih-Sosyal Bilimler ve Ekonomi,
- Beden Eğitimi, Spor ve Serbest Zaman Faaliyetleri.

Üç yıllık teknik eğitim çalışmaları içinse, aşağıdaki seçenekler sunulmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002b: 212):

- Güzel Sanatlar,
- Ticaret,
- Ev ve Köy Ekonomisi,

- Ev ve Toplum Ekonomisi
- Giyim,
- Elektro Mekanik,
- Ağaç İşleri,
- İnşaat,
- Teknik Dersler.

1 Eylül 2001 tarihinden itibaren ortaöğretim öğretmenliği öğrencilerinin branşlaşma için aşağıdaki alanlardan birisini seçmeleri gerekmektedir (Eurydice.org, 2001/2002b: 212):

- Güzel Sanatlar,
- Beden Eğitimi,
- Fransızca ve yabancı dil olarak Fransızca,
- Alman dilleri,
- Matematik,
- Fen Bilimleri: Biyoloji, Kimya, Fizik,
- Tabiat Bilimleri: Tarih, Coğrafya ve Sosyal Bilimler,
- Ağaç ve İnşaat,
- Aile ve Toplum Ekonomisi,
- Elektro Mekanik,
- Giyim.

Bir okul yılında 37 hafta bulunmaktadır. Diğer öğretmenlik eğitimi derslerinde olduğu gibi, bu dersler de kısa süreli teori ve uygulamalardan oluşmaktadır. Uygulama eğitiminde, öğrenciler edindikleri eğitimi, öğretim sınıfları vasıtasıyla uygulamaya dönüştürürler (Eurydice.org, 2001/2002b: 212).

Eğitimde, ilk yıl genel eğitime, ikinci ve üçüncü yıllar ise daha çok eğitim psikolojisi ve öğretim egzersizleri için harcanır. Genel dersler, eğitim bilimleri dersleri ve öğretim egzersizleri öğrenci programını oluşturmaktadır. Dersler genelde akşamları ve hafta sonlarında verilir. Bu dersler öğrencinin daha önceki eğitimine de

bağlı olarak dönüşümlü verilebilir. Bütün kurumlar, Eğitim Bakanlığının onayını almak şartıyla, kendi müfredat programlarını oluşturmakta özgür bırakılmışlardır (Eurydice.org, 2001/2002b: 212).

Ortaöğretimin üst düzeyindeki öğretmenlikler için öğrencilerin seçmiş oldukları alandaki derslere 4, bazen de 5 yıl devam etmeleri gerekir. Öğrenciler aşağıdaki alanlardan birinde uzmanlaşırlar (Eurydice.org, 2001/2002b: 213):

- Felsefe,
- Tarih,
- Klasik Felsefe,
- Alman Felsefesi,
- Kimya, Jeoloji, Fizik, Botanik, Matematik, Coğrafya,
- Beden Eğitimi,
- Psikoloji ve Eğitim Bilimleri.

Bu bilimsel eğitimin dışında öğrencilerin bazı pedagoji derslerini almaları zorunludur. Bu dersler aşağıdaki alanları içerir (Eurydice.org, 2001/2002b: 212–213):

- Deneysel Eğitim,
- Eğitim Tarihi,
- Genel Yöntem Bilimi,
- Ortaöğretim üst düzeyi müfredat konularına yönelik, Metot Bilimi.

Teorik derslerin saatleri 110 ile 300 saat arasında değişirken, stajyerlik uygulama eğitimi sadece 30 saat ile sınırlıdır. Öğrenciler dersleri ortaöğretim eğitimi profesörlerinden alırlar. Bununla birlikte danışmanlar gözetiminde uygulama yaparlar (Eurydice.org, 2001/2002b: 213).

Fransa

Öğretmenlerin eğitimlerinde, Fransa’da milli bir müfredattan bahsetmek mümkün değildir. Ancak, Bakanlığın koymuş olduğu çok geniş sınırlar içerisinde öğrenciler öğrenimlerini sürdürürler. Genel olarak ortaöğretim öğretmenlerinin

eğitiminde, öğretmenlerin lise ve kolejlerdeki bazı hedeflere ve mesleki yeniliklere karşı hassas olmaları beklenir. Bu eğitimle, meslek lisesi öğretmenlerinin meslek liselerinde öğretmenliğe hazırlaması beklenir (Eurydice.org, 2001/2002c: 98).

Üniversite Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde ilk yılın yaklaşık dörtte biri uygulama yaparak deneyim kazanmaya dayanır. Bu deneyimin ayrıntıları kişinin yeterliliğine bağlıdır. Geri kalan zaman ise müfredatı öğrenmek için harcanır. Öğretmen Yetiştirme Kurumundaki ikinci yılda uygulama derslerinin yanında başka dersler de vardır. Bu dersler alanla ilgili derslerle birlikte genel eğitim dersleri, meslek liseleri öğretmenleri için uygulama derslerini kapsar. Uygulama dersleri öğretmen adayına liselerde öğretilen alan derslerinin uygulaması için haftada iki gün uygulama fırsatı verecek şekilde düzenlenir. Ayrıca bu iki yılın sonunda mesleki deneyim raporu yazılır (Eurydice.org, 2001/2002c: 98).

Teknik ve meslek liselerinde öğretmenlik yapmak üzere eğitilen öğrenciler, uygulama eğitimlerini ikinci yıl boyunca veya okuldaki eğitimlerinin ilk yılı sonlarından itibaren bir şirketle işbirliği içinde yaparlar. Bu eğitim, 6–12 hafta sürer. Teknik ve pedagojik çalışma adı verilen ve sertifika için dikkate alınan bir proje çalışmasıyla sonuçlanır (Eurydice.org, 2001/2002c: 98–99).

Stajyer Eğitimi Anlaşması, öğrencilerin şirket içindeki hak ve görevlerini, şirketin Eğitim Bakanlığına karşı bir kaza durumunda sorumluluklarını, şirketin ve enstitünün stajyerleri denetim yöntemlerini belirler (Eurydice.org, 2001/2002c: 99).

Geleceğin nitelikli Beden Eğitimi ve Spor öğretmenleriyle Meslek Lisesi öğretmenlerinin eğitimlerinde, Üniversite Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinden iki yıl boyunca alacakları derslerin dışında en az 300 saat uygulamalı eğitim, 400 ile 750 saat arasında konu alanı eğitimi almaları ve 300 ile 400 saat arasında da genel eğitim almaları gerekir (Eurydice.org, 2001/2002c: 98).

Hollanda

Hollanda'da ortaöğretim öğretmenliğinde müfredat ve uzmanlaşma hakkındaki bilgiler, ilköğretim ve okulöncesi öğretmenliği programlarıyla aynı

olduğu için burada tekrar edilmemiştir. Daha fazla bilgi için “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma” bölümüne bakınız.

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda’da ortaöğretim öğretmenliğinde müfredat ve uzmanlaşma hakkındaki bilgiler, ilköğretim ve okulöncesi öğretmenliği programlarıyla aynı olduğu için burada tekrar edilmemiştir. Daha fazla bilgi için “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma” bölümüne bakınız.

İspanya

1990 Eğitim Sistemi Genel Örgütlenmesi Yasasına göre öğretmen olarak eğitim verebilmek için gereken pedagojik eğitim sertifikası kursları ortaöğretimde verilen birçok derse denk gelen 16 alt alanda düzenlenmiştir. Bu dersler bir okul yılında 60 saatten az, 75 saatten fazla olamaz. Müfredat iki kurs içeriğine göre düzenlenmektedir; teorik ve uygulama çalışmaları ve mesleki öğretim uygulamalarıdır. Teorik ve uygulama derslerinin içeriği, bütün öğrenciler için genel zorunlu dersler, branş alanına ilgili özel alan dersleri ve seçmeli derslerden oluşur (Eurydice.org, 2002/2003b: 167).

Zorunlu dersler, ortaöğretim eğitimine yönelik sosyoloji, pedagoji ve psikoloji konularını içerir. Bilimsel ve teknik eğitim konularını içeren seçmeli dersler toplam ders yükünün %20’sini geçemez ve en az 40 krediden oluşur. Uygulama eğitimi, içeriğin en az 10 kredisi ortaöğretim kurumlarındaki gerçek öğretim koşullarında alınması şartıyla 15 krediliktir, kalan 5 kredi ise hazırlık, çözümlleme ve eğitim programının değerlendirilmesinden oluşur (Eurydice.org, 2002/2003b: 167).

2002 yılında çıkarılan Eğitimin Kalitesi Yasası, pedagojik formasyon sertifikasının 1990 yılında çıkarılan Genel Eğitim Sistemi Örgütlenmesi yasasınca öngörülen mesleki pedagoji sertifikasının yerini alacağını belirtmektedir. Bu sertifika

bir akademik yılın öğretim uygulaması döneminin başarıyla tamamlanmasıyla verilir. 2004 yılında yürürlüğe giren yeni yasayla ise bu sertifikanın alınabilmesi için iki dönemlik eğitimin her ikisinin de başarıyla tamamlanmasını şart koşturmuştur. Birinci akademik dönem bütün branşların ortak derslerini, ek veya seçmeli dersleri, ikinci akademik dönem ise en az üç aylık uygulama eğitimini gerektirir. Her iki dönem derslerinin tamamlanması iki akademik yılı geçemez (Eurydice.org, 2002/2003b: 168).

Üniversiteler, eğitim yöneticileriyle anlaşarak öğrencilere sertifikayla sonuçlanacak eğitim düzenlemelerini yaparlar. Yukarıda belirtilen alanlarda uygun eğitim ortamının oluşturulması için gerekli müfredat ve ders ortamını düzenlerler. Üniversite eğitimi tamamlandığı zaman öğrenciler pedagojik eğitim için kayıt yaptırırlar ve daha önce almış oldukları kredilerin geçerliliği için başvuruda bulunurlar. Üniversiteler daha önce değinilen pedagojik eğitim için gerekli olan dönemin başarıyla tamamlandığını doğrularlar. Bu akademik dönemin başarıyla tamamlanması öğrencilerin yeni öğretmen adayı olarak devlet sektöründe ve özel okullarda öğretmen olarak görev yapmalarını sağlayacak sınavlara girebilmelerini sağlar. Mesleki, sanat ve dil öğretimi alanlarında ise bu alanlara uygun pedagojik eğitimin gereklerinin yerine getirilmiş olması ve bunlara uygun sertifikanın alınması gerekir (Eurydice.org, 2002/2003b: 168).

İsvec

İsvec'te ortaöğretim öğretmenliği programlarının müfredat programları ve uzmanlaşmaya yönelik düzenleme ve öngörüler, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliğiyle aynıdır. Daha fazla bilgi için "Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma" bölümüne bakınız.

İtalya

İsvec'te olduğu gibi İtalya'da ortaöğretim öğretmenliği programlarının müfredat ve uzmanlaşmaya yönelik düzenleme ve öngörüler, okulöncesi ve

ilköğretim öğretmenliğiyle aynıdır. Daha fazla bilgi için “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma” bölümüne bakınız.

Polonya

Polonya’da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği programlarının müfredat özel yetenek ve uzmanlaşmaya yönelik verilen bilgiler ortaöğretim düzeyi içinde geçerlidir. Konu hakkında daha fazla bilgi edinmek için “Avrupa Birliği Ülkelerinde Okulöncesi ve İlköğretim Öğretmenliği Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma” bölümüne bakınız.

Yunanistan

Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi genelde adayların ilgili alanda öğretim veren bölümde alan eğitimi aldıktan sonra aşağıdaki eğitim kurumlarında öğretmenlik meslek bilgisi eğitimi almalarıyla gerçekleşir (Eurydice.org, 2001/2002d: 121):

- *Üniversitelerde:* Teknoloji, Yunan Dili ve Edebiyatı, Matematik, Fizik, Kimya, Doğa tarihi, Biyoloji, Jeoloji, Fransızca, İngilizce, Almanca, Sanat Alanları, Ekonomi, Sosyoloji, Beden Eğitimi, İnşaat Mühendisliği, Mimarlık, Araştırma, Makine, Elektronik, Elektrik, Doğa, Kimya Mühendisliği, Metal Bilimi, Kimya Metalürjisi, Radyo Elektrik Fiziği, Bilgisayar Bilimleri, Hukuk ve Siyaset Bilimi, Hemşirelik, Ev Ekonomisi, Müzik, Tiyatro Çalışmaları, Metodoloji, Tarih ve Bilim Teorisi.
- *Teknoloji Eğitimi Öğretmenliği Yüksekokullarında:* Elektrik, Mekanik, Elektronik, inşaat, Mimarlık öğretmenlikleri. Teknoloji Yüksekokulu mezunlarına Teknik ve Mesleki eğitim öğretmeni olarak öğretmenlik yapmak isteyenlere 1 yıl süren Pedagoji Eğitimi de verir. Teknoloji Eğitimi Enstitülerinde birçok alanda yine alan eğitimi verilir. Bu alanlardan bazıları Grafik, Muhasebe, İş Yönetimi, Dış Teknisyenliği, İç Tasarım ve Sağlıktır.

Çizelge 3: Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenliği Eğitiminde Müfredata İlişkin Öngörülerin Karşılaştırması

1. Öğretmenlik eğitiminde uygulanan müfredat programını **Almanya** ve **Belçika**’da seçilen branşla ilgili alan eğitimi, pedagoji eğitimi, mesleki eğitim, uygulama ve stajyerlik eğitimi oluşturur. **Fransa**, **İspanya** ve **Yunanistan**’da ise öğretmenlik eğitiminde öğretmenlik eğitimi veren bütün yükseköğretim kurumlarının uyguladığı mesleki derslerle alan derslerinden oluşan ortak bir müfredat programı vardır. Türkiye’de ise öğretmenlik eğitiminde üniversiteler, düzeye ve alana göre farklılaşan öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi derslerinden oluşan, zorunlu ve seçmeli derslerin de olduğu ortak bir müfredat programı uygulurlar. Yüksek Öğretim Kurumu müfredat programın ana hatlarını ve derslerin içeriğini belirleyicidir.
2. **Fransa**’da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin *Matematik ve Fransızca* derslerinin yanında en az bir *yabancı dil* ve *beden eğitimi* derslerini iki yıl boyunca alma zorunluluğu vardır. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi müfredatı, öğretmenlerin ilköğretimdeki bütün branşlarında öğretim yapabilecekleri bilgi seviyesinde olmalarını hedeflemiştir. Öğretmenlik eğitimi programı genel, kuramsal ve pratik eğitimin bir birleşimidir.
3. **Fransa**, **İtalya**, **Polonya** ve **Yunanistan**’da öğretmenlik eğitimi müfredatının genel içeriğini Milli Eğitim Bakanlığı belirler.
4. **Hollanda** ve **İngiltere**’de öğretmenlik eğitimi müfredatı *genelde öğretim yöntemleri, öğretim uygulamaları, dil eğitimi, iletişim, eğitim kuramları* gibi derslerden oluşur. Yasalarca, düzeylere göre, öğretmenlik yeterliliği standartları belirlenmiştir. Ancak, müfredata ilişkin yasal bir düzenleme yoktur. Öğretmenlik eğitimi veren yükseköğretim kurumları, yasaların belirlediği standartları gerçekleştirmek için kendi müfredatlarını belirlerler. **İngiltere**’de “*Kaliteli Öğretmen Yayınları*,” öğretmenlik eğitimi veren eğitimciler için kaliteli öğretmen statüsünün standartlarını belirleyip örnekleyerek rehberlik eder. Öğretmenlik eğitimi veren kurumlar ve öğretim elamanları kendi ders içeriklerini

belirleme özgürlüğüne sahiptirler. Okullar, öğretmenlik eğitimi veren kurumlarla işbirliği içinde ders içeriğini belirlenmesi ve planlanmasında yer alabilirler. Ayrıca öğretmenlik eğitimi veren kurumlar bireysel olarak adayların ihtiyaçlarını belirlemek zorundadır.

5. **İngiltere**'de kaliteli öğretmen statüsüne erişmek için, adayların; *mesleki değerler ve uygulama, bilgi ve kavrama gücü ve öğretim yaptıkları alanda yeterli bilgi ve becerilere sahip olmaları, bilgi iletişim teknolojileri, matematik ve okuma-yazma alanlarında yapılacak testleri geçmeleri* gerekir.
6. **İsveç**'te her kürsü kendi ders içeriklerinin düzenlenmesinden sorumludur. Yükseköğretim Kanunu, belli dereceleri alabilmek için, öğrencilerin gerçekleştirmek zorunda oldukları hedefleri belirler. Üniversiteler ve üniversitelere bağlı yüksekokullar bu hedefleri gerçekleştirmek için eğitimin nasıl düzenleneceğine kendileri karar verirler.
7. **İtalya**'da Eğitim Bakanlığı lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi için genel hedefleri, değerlendirme, öğretim faaliyetleri ve yeterli eğitim için gerekli minimum içeriği belirler.

Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de öğretmenlik eğitiminde müfredatla ilişkin öngörüler karşılaştırıldığında, Hollanda, İngiltere, İsveç ve İtalya gibi ülkelerde öğretmenlik eğitimi veren kurumlar, kendi müfredat programlarını kaliteli öğretmen standartlarını gerçekleştirmek şartıyla, kendileri belirlerler. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İtalya, İspanya, Polonya ve Yunanistan'da müfredat programı, seçilen branşla ilgili alan eğitimi, pedagoji eğitimi, mesleki eğitim, uygulama ve stajyerlik eğitiminden oluşmaktadır. Türkiye'de ise öğretmenlik eğitiminde uygulanan ortak bir müfredat vardır. Öğretmenlik eğitimi genelde öğretmenlik meslek bilgisi ile alan bilgisi derslerinden, pedagoji eğitimi, mesleki eğitimi ve stajyerlikten oluşur. Fransa, İtalya, Polonya ve Yunanistan'da öğretmenlik eğitimi müfredatının genel içeriğini Milli Eğitim Bakanlığı belirlerken, Türkiye'de müfredatın içeriği Yükseköğretim Kurumu tarafından belirlenmektedir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi “**Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminde değerlendirme nasıldır?**” biçiminde düzenlenmiştir. Alp probleme cevap verebilmek amacıyla yasa metinler ve ilgili alanyazın incelenmiştir. Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminde öğrencilerin değerlendirme prosedürleri benzer özellikleri taşıdığından tek boyut olarak ele alınmış ve ülkelerin alfabetik sırasına uyularak verilmiştir.

Almanya

Yükseköğretimin bütün alanlarında olduğu gibi sınavlara kabul edilebilmek için bazı sertifikaların alınması ve öğretmenlik eğitimi derslerinin ara sınavlarına girmek zorunludur. Ayrıntılar Ders ve Sınav Düzenleme Kurulu tarafından düzenlenir. Öğretmenlik dersleri “Devlet Sınavı” olarak bilinen ve adayların stajyerlik eğitimine kabul edilmelerine imkânı veren final sınavıyla son bulur. Eyaletler, öğretmenlik eğitiminde lisans ve yüksek lisans eğitiminin başlatılması için planlama ve test aşamasındadır. Ancak, final sınavı sorumluluğu merkezi hükümete aittir (Türkoğlu, 1998: 255).

Birinci Devlet Sınavını yapmak, okullardan sorumlu bakanlıklara bağlı Devlet Sınav Kurulu'nun görevidir. Genellikle sınav aşağıdaki alanlardan oluşur (Eurydice.org, 2001/2002a: 118):

- Birinci veya ikinci alanda veya eğitim bilimleri alanında sınav,
- Eğitim görülen alanla ilgili yüksekokul alan konularında, muhtemelen branş alanında öğretim metodolojisi hakkında yazılı veya sözlü sınav,
- Eğitim bilimlerinde bir sınav,
- Uygunsa, sanatsal, kültürel, teknik ve spor alanlarıyla ilgili uygulama sınavı.

Stajyerlik eğitimi İkinci Devlet Sınavı ile biter. Bu, öğretmen olarak işe başlayabilmek için gerekli son şart olmakla beraber, herhangi bir öğretmenlik görevi için garanti vermez. Devlet Sınav Kurulu veya Devlet Sınav Komisyonunun önünde

alınması zorunlu olan bu sınav, genellikle 4 kısımdan oluşur (Eurydice.org, 2001/2002a: 118):

- Eğitim teorileriyle ilgili, çocuk psikolojisi veya çalışılan alanlardan birinin öğretimiyle ilgili yazılı sınav,
- Seçilen konularda uygulama derslerini içeren öğretmenlik uygulaması sınavı,
- Eğitim teorilerinin temel sorunları, eğitimsel ve sivil yasalar, okul yönetimi ve özellikle okul eğitiminin sosyal yönleri hakkında bir sınav,
- Branşla ilgili olarak yapılan öğretim ve metodoloji sınavı.

İkinci Devlet Sınavını takiben, öğretmen olarak istihdam için yasal bir hak yoktur. Sürekli memuriyet için atanma; yetenek kriterleri, nitelikler ve başarı durumu ve öğretmen açığına bağlı olarak başvuru prosedürleri çerçevesinde olur. Öğretmen olarak atanmayanlar “geçici öğretmenlik” başvurusu yapabilirler (Eurydice.org, 2001/2002a: 118).

Bugünkü reform girişimleri, 2001 yılında Bilim Konseyi tarafından yapılan öğretmenlik eğitiminin gelecekteki yapısına yönelik tavsiyeler ve 1999 yılında Öğretmen Yetiştirme Komisyonu çalışmalarının sonuçlarına dayanmaktadır. Çoğu eyaletin kendi önceliklerine özel vurgular yapılmakla beraber, eyaletlerin gösterdikleri çabalar, öğretmenlik eğitimi değiştirmek için aşağıdaki ölçütlere odaklanmayı gerektirmektedir (Eurydice.org, 2001/2002a: 118):

- Öğretmenlik eğitimi sırasında daha kapsamlı uygulama eğitimi,
- Eğitimin teorik ve uygulama aşamalarındaki ilişkilere yoğunlaşma,
- Yeni yetişmiş öğretmenler için göreve başlama döneminin önemi,
- Öğretmen adaylarının metodoloji ve öğretime yaklaşımları konusunda uygulama eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik önlemlerin alınması,
- Resmi öğretmenlik eğitimi olmaksızın yükseköğretim mezunlarının öğretmen olarak görevlendirilmeleri,
- Öğretmenlik mesleğinin imajını iyileştirmek.

Öğretmenlik Eğitimi Reformu, bazı eyaletlerde 1988'deki Yükseköğretim Kanunuyla Almanya'ya getirilen lisans ve yüksek lisans derslerinin de eğitimin bir parçası haline getirilmesi anlamına gelmektedir. Bugünlerde, bazı eyaletler

öğretmenlik eğitimi derslerinin modülerleştirme ve lisans eğitiminden sonra yüksek lisans derslerinin çalışılmasına başlanmasını planlamaktadır. Bu yeni öğretmenlik derslerine, başarılı bir şekilde katılarak elde edilen derecelerin Mart 2002 tarihinde kabul edilen Eğitim ve Kültür Bakanlığı Daimi Konseyinin standartlarına uygun olursa, diğer eyaletler ve merkez hükümetince de karşılıklı olarak kabul edilir (Federal Ministry of Education and Research, 2004: 11; Eurydice.org, 2001/2002a: 119).

Reformun temel hedefleri, öğretmenliği profesyonelleştirme, öğretmenlik eğitimini uygulamalarla ilişkilendirmektir. Reform, pedagojik uygulama eğitiminin kredilendirilmesi sayesinde 12 aya indirilen stajyerlik eğitiminin yanı sıra üniversite eğitimini de kapsamaktadır. Uygulama eğitimi dönemleri, ders süreleri ile birleştirilmiş, ancak akademik eğitim süresi aynı kalmıştır. Bu, araştırmanın ardıl ve modüler çalışma yapısıyla mümkün kılınmıştır; bu, iki ilgili branş alanında ve eğitim bilimlerinde 3 yıllık lisans dersi aldıktan sonra öğretmenlik yapılacak düzeye göre alınan 1–2 yıllık yüksek lisans eğitimidir. Öğrenciler hem özel bir okul düzeyinde ve türünde, hem de okul türünden bağımsız olarak genel eğitim alırlar (Eurydice.org, 2001/2002a: 119).

Lisans derslerini başarıyla tamamlayan öğrencilere, belli bir okul türünde yüksek lisans dersleri verilir. Derslerin süresi okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği için 1 yıl, özel eğitim için 1,5 yıl ve ortaöğretim üst düzeyi içinse 2 yıldır. Yüksekokul diplomalarını milletlerarası standartlara uygun hale getirmek için gösterilen çabalara uygun olarak, diploma derslerini başarılı bir şekilde tamamlayan öğrenciler “Lisans veya yüksek Lisans ve Sanat Uzmanı veya Bilim Uzmanı” unvanını elde ederler (Federal Ministry of Education and Research, 2004: 8; Eurydice.org, 2001/2002a: 119).

Bu dereceleri hak edenlere verilen diplomalarla birlikte, hak sahibinin öğretmenlik hakkını kazandığı okulun çeşidini ayrıntılı olarak açıklayan, alınan dersler ve ana branş hakkında detaylı bilgi içeren diploma ilaveleri verilir. Bu yüksekokul derecelerini iki Devlet Sınavı takip eder. Yüksek lisansta alınan dersler,

geçilen sınavlar, zorunlu olan Birinci Devlet Sınavına karşılık kredilendirilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 119).

Bütün eyaletler, resmi öğretmenlik niteliğine sahip adayların öncelikli olarak işe alınmaları konusunda hem fikir olmalarına rağmen, resmi öğretmenlik eğitimi olmayan yükseköğretim mezunlarının yeterli derecede personelin olmadığı alanlarda, kısa süreli ihtiyacı karşılamak için görevlendirilmelerinin gerekliliği düşünülmektedir (2002 yılında devlet okullarında yeni işe alınmış öğretmenlerin %4,3'ünün resmi öğretmenlik niteliği yoktur). Her eyalet farklı ve bazı durumlarda kendi özel ihtiyaçlarına yönelik sınırlı düzenlemeler koyar. Alınan önlemler, mesleki eğitimle veya mesleki eğitim olmadan özellikle mesleki okullarda doğrudan görevlendirme veya yüksekokul mezunu olup lisans diploması veya yüksek lisans diplomasına sahip olan adayların stajyerlik hizmetine kabulünü içine alır. Alınan eğitim neticesinde alınan sertifikaların ve kişinin bunlardan elde ettiği mesleki statü eyaletten eyalete çeşitlilik gösterir. Şimdilik bu sertifikalar alındıkları eyaletlerde geçerlidir (Eurydice.org, 2001/2002a: 119).

Belçika

Öğretmen yetiştirme programlarındaki öğrencilerin değerlendirilmeleri kurum içindeki birimler veya Eğitim Bakanlığınca atanan sınav sorumlularınca yapılır. Kurum içi değerlendirmeler, her okul türünün bağımsız eğitim vermesini garantilemektedir. Bu yüzden, uygulanabilir yasa ve kararnamele doğrultusunda her kurum, değerlendirme şeklini, değerlendirme araçlarını ve sonuçları nasıl bildireceğini belirler. Yıllık sınavları, dönem ödevi sertifika programı değerlendirmelerinin bir özeti durumundadır (Türkoğlu, 1998: 289; Eurydice.org, 2001/2002b: 213).

Özellikle öğrencilerin yapmakta oldukları çalışmaların bir dosyası, uygulama eğitimi ve stajyerlik çalışmalarını için değerlendirilir. Burada, öğrencilere ve öğretmenlere geri dönüşüm sağlamak amacıyla, geliştirici değerlendirmelerin yapılması yaklaşımı yerleştiğini belirtmek gerekir. Yüksekokul, okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği diplomaları verir (Eurydice.org, 2001/2002b: 210, 213).

Öğretmen adaylarının çalışmalarını bitirdikten sonra 12 Aralık 2000 tarihinde çıkarılan kararname gereğince, tüm enerji ve bilgilerini kendilerine güvenen öğrencilerin yararına sunacaklarına dair Sokrates yemini etmeleri gerekir (Eurydice.org, 2001/2002b: 210).

Yüksekokullar tarafından verilen okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği diplomaları, adayların eğitimlerini tamamladıktan sonra direk mesleğe girmelerini sağlar. Almanca Yeterlilik Sertifikası olan ilköğretim öğretmenleri, ilköğretim okullarında ikinci dil öğretmeni olurlar. İlköğretim Beden Eğitimi Yeterlilik Sertifikası olan öğretmenler ise bu dersi vermek üzere görevlendirilirler. 12 Aralık 2000 karnamesi, yeni mezun olan veya göreve yeni başlayan öğretmenlere görevlerinde yardımcı olunmasını ve kılavuzluk edilmesini de gerektirmektedir (Eurydice.org, 2001/2002b: 210).

Yüksekokullar ortaöğretim öğretmenliği sertifikası verir ve mezun olan öğrenciler uzman unvanı alırlar. Normal teknik derslerin alındığı Sosyal İlerleme Yüksekokulları öğrencileri Fransız Sınav Kurulu tarafından verilen ve ortaöğretimin alt ve üst düzeylerinde görevlendirilebilmeleri için gereken Öğretmenlik Yeterlilik Sertifikası sınavına hazırlar. Ayrıca, Sosyal İlerleme Okulu kurslarına katılmadan da bu sınava girilebilmektedir. Yükseköğretim programlarından mezun olanlar, ortaöğretimin ilk üç yılında ve meslek liselerinin bütün sınıflarında öğretmenlik yapabilirler. Almanca alanında sertifika sahibi olan ve Ortaöğretim Öğretmenliği Sertifikası'na sahip olan öğretmenler, ortaöğretim okullarında yabancı dil öğretmenliği yapabilirler. Yine Beden Eğitim öğretmeni olarak görevlendirilebilmek için de bu alanda sertifika almak gerekir (Eurydice.org, 2001/2002b: 213).

Fransa

Birinci yıldaki birinci düzey öğretmen adaylarının mesleki diplomaları Öğretmen Yetiştirme Enstitüsünde ve Özel Öğretmen Yetiştirme Merkezinde başarıyla verilen derslerden sonra verilir. İkinci yıl müfredatı ise, üç bölüme ayrılır (Eurydice.org, 2001/2002c: 96):

- Sınıfta, teknik veya mesleki bölümlerde tamamlanan uzun bir uygulama dönemi,
- Gerçek hayatta karşılaşılan bir durumda yazılan mesleki bir yazı,
- Onaylanmış derin teorik eğitim.

Öğretmen adaylarının ilköğretim müfredatını, gerektirdiği metodolojiyi, teknikleri ve dersleri verebilecek yeterlilikte olduklarını göstermeleri gerekir. Milli Eğitim Bakanlığının 27 Ocak 2001 tarihinde hazırladığı kılavuz gereğince öğretmen adaylarına giriş sınavlarında öğretmenlik içerikli soruların olmayacağı ve bu tarihten sonra bunun gözetileceği belirtilmiştir (Eurydice.org, 2001/2002c: 96).

Eğitimi başarıyla tamamlayan öğretmen adayları istekleri üzerine üniversite rektörü tarafından öğretmen ihtiyacı bulunan ilköğretim okullarında görevlendirilirler. Özel Öğretmen Yetiştirme Merkezlerinde ise başarılı adaylar stajyer öğretmen olarak özel ilköğretim okullarından göreve başlarlar (Eurydice.org, 2001/2002c: 96).

Üniversite müfettişleri hassas bölgelere ve özel görevlere yeni mezun öğretmenlerin görevlendirilmemesini sağlar ve bu yerlere başka kriterlere göre deneyimli öğretmenler verilir. Yeni öğretmenlere yardımcı olacak bazı önlemlerde alınmıştır (Eurydice.org, 2001/2002c: 96):

- Görevlerinin detaylarını içeren bilgiler, yeni öğretmenlere memurluk temsilcileri ile adaylar arasında yapılan toplantılarla verilir.
- Yaz tatilinde önce atamalar yapılır.

Birinci düzey öğretmenlerin yönetiminden şube sorumludur. Burada öğretmenlerin yükselmeleri, görevlendirilmeleri, işten çıkarılmaları ve değerlendirilmelerinin yapılması gibi birçok iş yapılır. 1995 sonbaharında üniversitelerde insan kaynakları yöneticiliği bölümleri oluşturulmuştur. Bu bölümün amacı, kişilerin ve görev kademelerindekileri bilgilerini geliştirmektir (Eurydice.org, 2001/2002c: 103).

Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenleri öğretmenlik sertifikalarını alır almaz “devlet memuru” olarak göreve başlarlar ve maaşlarını devletten alırlar. Ancak, bu öğretmenler özel yasa çalışanları olarak buldukları kurumun yöneticisine sorumludurlar. Memurlarda olduğu gibi, öğretmenlerde altı kategori grubuna ayrılmışlardır. Bunlar, nitelikli okul öğretmenleri, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, meslek lisesi öğretmenliği, ortaöğretim alan öğretmenliği ve kıdemli öğretmenliktir (Eurydice.org, 2001/2002c: 103).

Ortaöğretim öğretmenliği programlarında ise adaylar her bir alan için belirlenmiş beş sınavdan bir tanesini tercih ederler (Eurydice.org, 2001/2002c: 108–109):

- Ortaöğretim Genel Eğitim Öğretmenliği Sertifikası,
- Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Sertifikası,
- Teknik Öğretmenliği Sertifikası,
- Her ders için ayrı ayrı düzenlenmiş, Mesleki Ortaöğretim Öğretmenliği,
- Her bir alan için ayrı ayrı düzenlenmiş, denklik için başvuranların alacakları Denklik Sınavı.

Birinci düzey (okulöncesi ve ilköğretim) öğretmenliğinde olduğu gibi ikinci düzey (ortaöğretim) öğretmenlik sertifikası da enstitüdeki ikinci yılın sonunda verilir. Enstitüler, öğretmen adaylarının eğitim projelerini gerektiği gibi doğru bir şekilde tamamladıklarını gözetmelidir. Bu değerlendirme ders sırasındaki sürekli değerlendirmeyle birlikte, aşağıdaki üç noktayı dikkate almalıdır (Eurydice.org, 2001/2002c: 99):

- Disiplini sürdürebilme ve öğrenci davranışı yönlendirebilme becerisi,
- Bir konu üzerinde bireysel bilgisini derinleştirme ve bunu uygulayarak öğretime yansıtabilme ve
- Öğretme ölçütleri.

Öğrencinin bu üç alandan da Enstitünün olumlu değerlendirmesini alması gerekir. Değerlendirmeler öğretmen adayının dosyasına yerleştirilir. Negatif değerlendirme alan öğrencilerin komisyonca hazırlanan yazılı sınavlara girmeleri ve

komisyon kontrolünde öğretim yapmaları gerekir. Listeler ve bireysel dosyalar üniversiteye gönderilir. Üniversite, genelde enstitü dışından başvuruları ilgilendiren bir heyet oluşturur. Heyet enstitünün göndermiş olduğu önerileri inceler ve gerekli görürse öğretmen adayının yeteneklerini görüşme veya denetleme gibi yollarla kontrol eder (Eurydice.org, 2001/2002c: 99).

Hollanda

Hollanda'da adayların derslerdeki başarıları dersi veren öğretim personeline, öğretim personelinin belirlediği yazılı, sözlü, dönem ödevi gibi farklı şekillerde yapılır. Dersleri ve uygulama eğitimini başarıyla bitirmeden öğretmenlik için yeterliliğe sahip olmak mümkün değildir. Yeterliliğe sahip bir ilköğretim okulu öğretmeni, 2001 yılında ilköğretime getirilen birinci ve ikinci yıllardaki Beden Eğitimi dersleriyle, yüksek lisans eğitimi gerektiren 3–8 sınıflardaki Beden Eğitimi dersi dışındaki tüm alanlarda ve yaş gruplarında öğretim yapabilir. Ortaöğretim Öğretmenliği Yeterliliğine sahip uzman öğretmenler, Beden Eğitimi, Müzik, El Sanatları gibi alanlarda eğitim yapabilirler. İlköğretim öğretmeliği eğitimi tamamlamak için öğrencilerin 240 kredi almaları ve sınavları geçmeleri gerekir. Eğitimi tamamlayanlar Mesleki Yükseköğretim Sertifikası alırlar. Bu sertifika, genelde alınan dersleri, sınavlardan alınan başarı durumunu ve alınan öğretim yeterliliğini gösterir (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

Genel ortaöğretim öğretmenliği eğitiminin anahtar özelliklerinden birisi, birinci kademe ve ikinci kademe yeterlilik ayrımıdır. İkinci kademe öğretmenleri, genel ortaöğretim ve üniversite öncesi ortaöğretim okullarının ilk üç yılında ve yeni tür ortaöğretim okulları ile mesleki ortaöğretim okullarının bütün düzeylerinde öğretim yapma niteliklerine sahiptirler. Bunun zıddına, birinci kademe öğretmenleri ortaöğretimin bütün düzeylerinde eğitimi yapma niteliğine sahiptirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

Oysa, mesleki ortaöğretim eğitimi için, mesleki yükseköğretim öğretmenlik eğitimi mezunlarının yanında, diğer mesleki yükseköğretim kurumlarının bölümlerinden mezun olanlarında atanabildiği farklı bir sistem vardır. Adayın

alanında yeterli bilgi ve öğretim yapabilme becerisinin olup olmadığına söz konusu kurum kendisi karar verir. Eğer bu bilgi ve becerilere sahip değilse, adayın kısa dönem öğretmenlik eğitimi alması gerekir. Mesleki yükseköğretim mezunu olmayıp, ancak deneyim ve bilgisi mesleki yükseköğretim düzeyinde olanlar, ek bir öğretmenlik eğitimi programını tamamlarlarsa öğretmen olarak atanabilirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

Ortaöğretim birinci veya ikinci kademe öğretmenliği eğitimini tamamlayan öğrenciler, mesleki yükseköğretim kurumundan sertifika alırlar. Bu sertifikada, en azından alınan dersler, alınan yeterlilik ve sınav ortalamaları belirtilir. Üniversitelerin öğretmenlik eğitimi bölümlerini tamamlayanlarda, alınan derslerin, sınav ortalamalarının ve alınan yeterliliğin gösterildiği bir sertifika alırlar (Eurydice.org, 2002/2003a: 120).

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

Bu bölümde İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda’da öğretmenlik eğitiminde değerlendirme ve sertifikaya ilişkin bilgiler “İngiltere ve Galler” ve “Kuzey İrlanda” biçiminde iki ayrı alt başlıkta verilmiştir.

İngiltere ve Galler

Öğretmenlik eğitimi alan öğrenciler, yükseköğretim kurumunda derslerine giren öğretim elamanları tarafından, okul deneyiminde okullardaki kıdemli öğretmenlerce kontrol edilirler ve değerlendirilirler. Öğrenciler nitelikli öğretmen statüsünün bütün standartlarına göre değerlendirilirler. Öğretmenler öğrencilerin belli bir alanda öğretim yapabilmelerini, öğrencileri değerlendirmelerini ve sınıf yönetimlerini kısmen değerlendirirler. Değerlendirmeler sınavlar ve sürekli değerlendirme şeklinde ders boyunca sürdürülebilir (Türkoğlu, 1998: 328; Eurydice.org, 2003/2004: 200).

Eş zamanlı programlara devam ederek başarılı olan, kriterlere uyan öğrencilere “Nitelikli Öğretmen Statüsü” verilir. Bu adaylar lisans, sanat veya bilim

uzmanlığı diplomaları alırlar. Kısa dönemli eş zamanlı dersleri başarıyla tamamlayanlar ise genelde eğitimde lisans derecesi elde ederler (Eurydice.org, 2003/2004: 200).

Eğitim Yüksek Lisans Sertifikası (Eurydice.org, 2003/2004: 200):

- Tam gün bir yıl, yarım gün iki yıl yüksek lisans öğretmenlik eğitimi derslerini başarıyla bitirenlere,
- Üniversite geçerli kabul ederse, okul merkezli öğretmenlik eğitimi alanlara verilir.

Mayıs 2002'den beri İngiltere'deki bütün stajyerlerin Nitelikli Öğretmen Statüsü alabilmek için *temel matematik, edebiyat, bilgi ve iletişim teknolojileri yetenek sınavlarını* geçmeleri öngörülmektedir. Bilgisayar destekli temel matematik ve edebiyat sınavları Şubat 2001'de, bilgi ve iletişim teknolojileri sınavı Eylül 2001'de uygulanmaya başlanmıştır. Bütün stajyerler Nitelikli Öğretmen Statüsü Genel Öğretim Konseyi sicillerini almadan önce bu yetenek sınavlarını geçmelidirler. Bu sınavlar, öğretim için gereken konu bilgisinden ziyade, okulda daha geniş mesleki rollerini tamamlama ihtiyacı duyan esas öğretmen yeteneklerini kapsar. Bu sınavları, eğitim yöntemleri ne olursa olsun, bütün yeni mesleğe gireceklerin alması gerekir. Ancak, bu sınavları geçemeyip, dersi veren kurum tarafından diğer nitelikleri uygun görülenler, beş yıl süre ile niteliksiz öğretmen olarak öğretmenlik yapabilirler. Bu süre Bakanlığın talimatıyla uzatılabilir. Galler Ulusal Meclisinin bakış açısına göre benzer sınavlar daha sonraki tarihlerde Galler'de de uygulanacaktır (Eurydice.org, 2003/2004: 200).

İngiltere'de öğretmenlik eğitimi veren her kurumun, her aday için Mesleğe Giriş Profili hazırlaması gerekir. Bu belge, adayın güçlü olduğu yanlarının ve nitelikli öğretmen statüsü için mesleki gelişimde daha fazla öncelik verilmesi gereken yönlerinin bir özetini içerir. Bu belge, okullara yeni mezun öğretmenlerin stajyerlik döneminde gözletilmeleri, eğitimleri ve desteklenmeleri gereken alanlarda yardımcı olmak için tasarlanmıştır (Eurydice.org, 2003/2004: 200).

Galler Ulusal Meclisi, yeni mezun öğretmenlerin Mesleğe Giriş Profilleriyle ilgili bir kılavuz yayınlamıştır. Böylesi profiller, yeni öğretmenlerin güçlü ve mesleki gelişim açısından öncelik verilmesi gereken yönleri hakkında bilgi sağlayarak, yeni öğretmenlerin mesleki gelişim ve ilk yıl öğretim faaliyetlerini planlamaları için hedefler belirlemelerini gerektirir, yeni öğretmenlerin öğretmenlik eğitiminden öğretime ve sürekli mesleki gelişime geçişlerini desteklemeyi amaçlar (Eurydice.org, 2003/2004: 201).

Kuzey İrlanda

Kuzey İrlanda'da, Eğitim Bölümü öğretmenlik eğitiminde, öğretmenliğe uygun bir statüyle sonuçlanacak her dersin verilmesini onaylar. Öğrenciler yükseköğretim kurumundaki öğretmenleri tarafından gözlemlenir ve değerlendirilirler. Ayrıca, okul deneyimi edinmek için buldukları okullardaki öğretmenler tarafından da değerlendirilir ve kontrol edilirler. Yükseköğretim kurumundaki öğretim elamanı, öğrencilerin alanlarında öğretim yapma yeterliliklerinin değerlendirilmesinden ve sınıf yönetimlerinden sorumludurlar. Değerlendirmeler, sınavlar şeklinde program süresince devam eder. Model profilleri ve yeterliliklerinin özet profili yükseköğretim kurumlarına bildirilir. Özet profil aynı zamanda Mesleğe Giriş Profili olarak da bilinir. Sınıf içinde etkili bir öğretim yeteneğine sahip olan, tekin öğrenmeyi sağlayan, sınıf içinde disiplini sağlayıp öğrencileri yönetebilen öğrenci, aşağıdakilerden birisiyle ödüllendirilir (Eurydice.org, 2003/2004: 201):

- Dört yıllık eş zamanlı lisans eğitiminin başarıyla tamamlanmasıyla Eğitim Lisans Diploması,
- Bir yıl tam zamanlı veya 18 ay yarım günlük öğretmenlik eğitimi yüksek lisans derslerini başarıyla tamamlamasıyla Eğitim Yüksek Lisans Sertifikası verilir.

İspanya

Öğrencilerin üniversitelerde değerlendirilmeleri bütünüyle üniversitede öğretimden sorumlu bölüm ve personel tarafından yapılır. Ortaöğretim öğretmeni

olmak, mühendislik, mimarlık veya dengi bir eğitimle alınan lisans eğitimini gerektirir. Mesleki ortaöğretim okullarında, mesleki derslerin öğretimi için teknik öğretmen, teknik mimar, teknik mühendis derecelerinde veya aynı etkiye sahip bir alanda eğitim almak ve bunu diploma ile kanıtlamak gerekir. Üniversitelerin öğretmen yetiştirme bölümlerini veya enstitülerini başarıyla tamamlayan öğrenciler Uzman Sertifikası alırlar (Eurydice.org, 2002/2003b: 168).

Öğretmenlerin gelecekte özel eğitim sertifikası almaları gerekmektedir. Bu sertifika bir yıllık, bir döneme öğretim uygulamalarından oluşan eğitimden sonra verilir. 2002 yılında çıkarılan Eğitimin Kalitesi Yasası, Pedagojik Uzmanlaşma Sertifikasını, 1990 yılındaki Genel Eğitim Sistemi Örgütlenmesi Yasasının getirmiş olduğu Özel Pedagoji Eğitimi Sertifikası'nın yerine geçmiştir (Eurydice.org, 2002/2003b: 168).

İsvec

Öğretimleri boyunca öğrenciler diğer yükseköğretim programlarında olduğu gibi sürekli olarak yazılı, sözlü ve ödev hazırlama yoluyla değerlendirilirler. Şartları yerine getiren öğrenciler, programı tamamladıklarına dair yükseköğretim kurumundan bir diploma alırlar. Diploma değişik çalışmaları veya tasarlanan eğitimin amaçlarını ifade eder (Türkoğlu, 1998: 471–472; Eurydice.org, 2002/2003c: 85).

Ayrıca, Yükseköğretim Yönetmeliği üniversite öğrencilerine diğer konuların yanında ne gibi diploma ve niteliklerin verilebileceğine ilişkin bir ek içerir. Öğretim diplomaları aşağıdaki alanlarda verilir (Eurydice.org, 2002/2003c: 85-86):

- Havacılık Eğitimi Üniversite Diploması,
- Üniversite Devlet Ortaöğretim Okulları Eğitim Diploması,
- Üniversite Eğitim Diploması
- Üniversite Özel Eğitim Diploması.

Alternatif bir eğitim yolu olarak, bazı İsvec üniversiteleri uzaktan eğitim kursları vermektedir. İsvec İnternet Üniversitesi İnternet Teknolojilerine dayalı

eğitim kursları ve programlarından oluşur. Üniversite ve yüksekokullar bu üniversite aracılığıyla uzaktan eğitim verme olanağına da sahiptirler.

İtalya

Değerlendirme kriterleri her üniversitenin kendi içindeki öğretim düzenine göre yapılır. Değerlendirmeler yıl içi ve yılsonu sınavları şeklinde dersin sorumlusu öğretim elamanın belirlediğı birçok yöntemle, yazılı, ödev, test şeklinde olabilir. Son bitirme notunun, girilen ve başarıyla geçilen sınavların bir listesinin de olduğu lisans veya uzmanlık diploması veya sertifikası verilir (Eurydice.org, 2002/2003d: 105; Türkoğlu, 1998: 440).

Lisans ve yüksek lisans derslerinin sonunda öğretim yönetmeliğı doğrultusunda öğrenciler bir sınava tabi tutulurlar. Alınan lisans diploması özellikle öğretmenlik sınavlarına girebilmek ve okulöncesi, ilköğretim öğretmenliğı yapabilmek için gereklidir. Uzmanlık diploması, ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumlarında öğretmenlik yapabilmek ve bunun içinde ortaöğretim öğretmenliğı yerleştirme sınavına girebilmek için gereklidir. İtalyan öğretmen yetiştirme sisteminde, okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni olmanın bunların dışında izlenecek başka bir yolu yoktur (Eurydice.org, 2002/2003d: 100–105).

Polonya

Öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin değerlendirilmesi, ders esnasında öğretim elamanları tarafından değışik sınavlarla yapılır. Öğrencilerin performansını değerlendirmek için öğretim elamanları sözlü, yazılı testler, anket gibi birçok metoda başvurabilirler. Yükseköğretim kurumları çok iyi, orta, yeterli, yetersiz şeklinde dört ayrı derece kullanırken, yüksekokullar pekiyi, çok iyi, orta, yeterli ve yetersiz olmak üzere beş ayrı derece kullanarak öğrencileri değerlendirirler (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Yüksek lisans eğitimi alan öğrencilerin son yıl uzmanlık tezi yazmaları, bu tezi savunmaları, diploma sınavına girmeleri gerekir. Uzmanlık mesleki bir unvan olmasına rağmen, yazmış oldukları tezler genelde bilimsel bir nitelik taşır. Diploma sınavını geçen öğrencilere mezun oldukları alanın, mezuniyet derecelerinin, almış oldukları unvanın (sanat uzmanı, mühendislik uzmanı gibi) da yazılı olduğu bir diploma verilir (Eurydice.org, 2002/2003e: 89).

Yükseköğretim ve mesleki yükseköğretim okullarındaki lisans öğrencilerinin mezun olabilmek için diploma sınavına girmeleri ve mezuniyet tezi yazmaları gerekir. Mezun olan öğrencilere derecelerinin, unvanlarının, mezun oldukları alanın ve en son alacakları mesleki unvanın yazılı olduğu bir diploma verilir (Eurydice.org, 2002/2003e: 90).

Üniversitelerde olduğu gibi, yüksekokul öğrencileri de diploma tezi ve diploma sınavı alırlar. Diploma tezinin konuları genellikle öğretimle ilgilidir. Yüksekokul mezunlarına da uzmanlık alanlarının, mezuniyet derecelerinin ve diploma sınavından aldıkları notun da yazılı olduğu bir bitirme diploması verilir. Bazı yüksekokullarda ise diploma sınavının dışında rektör tarafından atanan bir kurul lisans sınavı yapar. Bu öğrencilere iki diploma verilir. Birincisi bitirme diploması olup öğrencilerin alanı başarıyla bitirdiklerini gösterir, ikincisi ise bu kurulun başarılı bulunduğu öğrencilere verilir ve bu öğrenciler isterlerse yüksek lisans eğitimine devam ederek uzman unvanı alırlar (Eurydice.org, 2002/2003e: 90).

Yunanistan

Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği öğrencileri, her ders için ilgili fakülte öğretim elamanları tarafından değerlendirilirler. Değerlendirmelerin yazılı veya sözlü sınavlara dayanması veya öğrencilerin yazılı ödevleri, atölye çalışmaları ve alıştırılmaları üzerinden yapılması gerekir. Öğrenciler çalışmalarını tamamladıktan ve gerekli görülen derslerden yeterli krediyi tamamladıktan sonra lisans derecesi kazanırlar. Öğrencilerin lisans notlarının nasıl hesaplanacağı Bakanlık kararıyla belirlenir. Anaokulu öğretmenliği pedagoji bölümü anaokullarında anaokulu öğretmenliği yapmak isteyen adaylara lisans diploması verir. Üniversite

anaokulu öğretmenliği eğitimi bölümü mezunları kamu ve özel anaokullarıyla kreşlere tayin edilebilirler. İlköğretim öğretmenliği pedagoji bölümü ise, ilköğretim öğretmenliği yapmak isteyen adaylara lisans derecesi verir. Üniversite ilköğretim öğretmenliği eğitimi pedagoji bölümü mezunları, kamu ve özel ilköğretim okullarında çalışabilirler (Eurydice.org, 2001/2002d: 121; Türkoğlu, 1998: 616).

Üniversite ve teknoloji eğitimi kurumlarında öğrenciler birleştirilmiş bir çok yöntemle, konuşma, küçük gruplar halinde ders alma, öğretim uygulamaları, proje ödevleri ve ilgili fakülte öğretim elamanlarının belirleyeceği farklı yöntemlerle öğretim yaparlar. Teknik eğitim öğretmenliği müfredat programı, öğrencinin çalıştığı temel alanla ilgili derslerden, uzmanlık alanı dersleri ve atölyelerden oluşurken bu bölümlerin müfredat programları bölümlerce belirlenmesi ve Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın onayının alınması gerekir (Eurydice.org, 2001/2002d: 121).

Ortaöğretim öğretmeliği eğitimi alan adaylarında lisans notlarının nasıl hesaplanacağı Bakanlık kararıyla belirlenir. Ortaöğretim öğretmenliği pedagoji bölümü ortaöğretim okullarında öğretmenlik yapmak isteyen adaylara lisans diploması verir. Üniversite, teknik eğitim kurumları ve ortaöğretim teknik eğitim öğretmenliği eğitimi kurumları da bu okullarda lisans eğitimi alanlara ortaöğretim öğretmenliği yapma olanağı verir (Eurydice.org, 2001/2002d: 122).

Ortaöğretim okullarındaki öğretmen ve görev eksiklikleri her yıl kanunların öngördüğü gibi ilan edilerek doldurulur. 1997 yılına kadar öğretmen adayları kayıt sıralarına göre atanmaktaydılar. 1998 yılından beri ise, 2525/97 sayılı yasa gereği, karma bir sistem uygulanmaktadır. Bu sisteme göre, adaylar a) kayıt sıralarına göre, b) İşçi Seçme Yönetim Kurulunun yapmış olduğu sınavdaki başarı sıralamasına göre işe alınırlar (Eurydice.org, 2001/2002d: 122).

Çizelge 4: Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlik Eğitiminde Değerlendirmelerin Karşılaştırılması

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye’de
<p>1. Belçika, Fransa , Hollanda, İngiltere, İsveç, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan’da öğretmenlik eğitimi alan adayların değerlendirilmeleri üniversitelerin kendi düzenleri içinde, dersi veren öğretim elamanı tarafından değişik şekillerde gerçekleştirilen sınavlarla yapılır. Dersleri ve uygulama eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlamadan adayların öğretmenlik yapması mümkün değildir. Ayrıca İngiltere’de öğretmenlik eğitimi alan adaylara güçlü ve zayıf oldukları yönlerin belirtildiği Mesleğe Giriş Profili Belgesi verilir.</p>	<p>1. Türkiye’de öğretmenlik eğitimi alan öğrencilerin değerlendirilmeleri Avrupa Birliği Ülkelerinin çoğunda olduğu gibi, öğretmenlik eğitimi veren üniversitenin kendi iç düzeni içinde, dersi veren öğretim elamanlarının belirlediği şekillerde, yazılı, sözlü, dönem ödevi, proje çalışmaları gibi yöntemlerle yapılır.</p>
<p>2. Polonya’da öğrencilerin mezun olabilmeleri için diploma sınavına girmeleri ve mezuniyet tezi yazıp savunmaları gerekir.</p>	<p>2. Mezuniyet tezi yazma birçok üniversite tarafından daha önce uygulanan bir değerlendirme yöntemi, bugün mezuniyet tezi uygulamasının çoğu üniversite tarafından uygulanmadığı, bazı üniversitelerde ise bir dersin gereği olarak böyle bir çalışmanın yapıldığı görülmektedir.</p>
<p>3. Fransa’da adayların disiplini sürdürebilme, öğrenci davranışını yönlendirebilme becerisi, bir konu üzerinde bireysel bilgisini derinleştirme ve bunu uygulayarak öğretime yansıtabilme ve öğretme ölçütleri dikkate alınır. Adayların bu konularda fakülteden olumlu puan alması gerekir. Ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimlerinin sonunda sertifika sınavlarına girmeleri ve başarılı olmaları gerekir.</p>	

Çizelge 4'ün devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
<p>4. Almanya'da öğretmenlik eğitimi alan adaylar dörder bölümden oluşan ve adayların; alan, eğitim bilimleri, okul yönetimi, sivil yasalar, çocuk pedagojisi, genel kültür alanlarındaki bilgilerinin ölçüldüğü 1. ve 2. Devlet Sınavlarını geçmeleri gerekir.</p>	<p>3. Öğrencilerin derslerden başarılı kabul edilmeleri için yıl içi ve yılsonu değerlendirmelerinde başarılı olmaları gerekir. Her bir ders için değerlendirmeler ayrı ayrı yapılır.</p>

Yukarıdaki tabloda açıkça görülmektedir ki, Avrupa Birliği Ülkeleriyle Türkiye'de öğretmenlik eğitiminden adayların değerlendirilmeleri benzer şekillerde yapılmaktadır. Öğretmenlik eğitiminde değerlendirme yöntemi her üniversitenin kendi özerk yapısı içinde, dersin sorumlusu öğretim elamanı tarafından genelde öğretim boyunca yapılan yazılı, sözlü sınavlar, ödevler, projeler veya öğrencilerin yaptığı alıştırmalara dayanarak yapılmaktadır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın beşinci alt problemi, "**Avrupa Birliği Ülkelerinde öğretmenlerin hizmet içi eğitimi nasıldır?**" biçiminde düzenlenmiştir. Alt probleme yanıt verebilmek amacıyla yasal metinler ve ilgili alanyazın taranmıştır ve Avrupa Birliği Ülkeleri alfabetik sıraya uyularak verilmiştir.

Almanya

Almanya'da bütün öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları şarttır. Hizmet içi eğitim kurslarının amacı, öğretmenleri, alanlarıyla ilgili gelişmelerden haberdar etmek ve ek nitelikler kazandırmaktır. Eğitim ve Kültür İşleri Bakanlığı hizmet içi

eğitim sağlamak amacıyla uzmanlaşmış enstitüleri kurmuştur. Bu enstitüleri çok geniş alanlarda kurslar açarlar (MEB, 1995: 27).

Almanya’da hizmet içi eğitimin uzun bir tarihi vardır. 19. yüzyılın başlarında öğretmenler birlikleri ve üniversiteler, pedagoji ve öğretmenlik meslek bilgisiyle ilgili konuları öğretmek ve bu sosyal akımı benimsetmek için göre ve başladılar. şu anda bile amaçlardan biri, özellikle ilköğretim okullarında bulunan öğretmenlerin diğer okul türleri ve kıdemli öğretim görevleri için yeterlilik elde etmelerine olanak sağlanmaktadır. Devlet, 20. yüzyıla kadar öğretmenlere hizmet içi eğitim sunmamıştır. Nazi öncesinde hizmet içi eğitim, aynı zamanda ideolojik amaçlar için kullanılmıştır (Sözer, 1991: 11; Eurydice.org, 2001/2002a: 130).

Okulların bağımsızlıklarını ve özerkliklerini artırma ve ders niteliğini geliştirme çabalarıyla, son yıllarda hizmet içi eğitim programlarına olan talep artmıştır. Bu talebi karşılamak için, eyaletlerde özel hizmet içi eğitim merkezlerinin kurulması ve yaygınlaştırılması önerilmiştir. Yapılan araştırmalar bugünkü öğretmenlerin görev ve sorumluluklarına nazaran ek öğretmenlik eğitiminin önemini vurgulamaktadır. Ekim 2000 tarihinde Eğitim Bakanlığı Daimi Konferansında, öğretmen birlikleri ve diğer kurumlar, verdikleri ortak bildiriyle bu konunun önemini vurgulamışlardır. şimdi çoğu eyalette bulunan hizmet içi eğitim merkezi öğretmenlik mesleğini geliştirmeye yönelik eğitimler düzenlemekte ve uygulanan tanıs ve sistemli yeterliliği değerlendirmektedir. 2001 yılından beri, öğretmenlik eğitimi bölümlerindeki öğrenci sayısındaki azalma yüzünden, Batı Almanya eyaletlerinde, nitelikli yeni öğretmenlerin yetiştirilmesine, Doğu Almanya’da ise belli alanlarda öğretmenlik eğitimine ve öğretmenlik kariyerlerinin düzenlenmesine yönelik yapılan ek eğitimlere özel önem verilmektedir (Ministries of Federal Republic of Germany, 2004: 1–8; Eurydice.org, 2001/2002a: 130).

Hizmet içi eğitim, Öğretmenlik Eğitimi Yasası gereğince ve okul kuralları çerçevesinde çoğu eyalet tarafından yerine getirilir. Hizmet içi eğitimi düzenleme, katılma koşulları, kabul ve kurs devamı için öğretim görevinden ayrılma, organizasyonla ilgili diğer detaylar kararnemelerle düzenlenir. Bazı eyaletlerde

kararnameler, yürürlükteki hizmet içi eğitimin temel amaç ve görevlerini de ifade ederler. İşçilerin görevi, (genellikle Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndaki işçiler) uygun eğitim programlarının gereklerini yerine getirmek iken, öğretmenlerin görevi ise bütün eyaletlerde verilen hizmet içi eğitimde tecrübe edinmektir (MEB, 1995: 27; Eurydice.org, 2001/2002a: 130–131).

Hizmet içi eğitim eyaletlerin sorumluluğundadır. Okul müfettişlikleri ve öğretmenlerden dolayı her eyaletin Eğitim ve Kültür Bakanlığı hizmet içi eğitimden sorumludur (Eurydice.org, 2001/2002a: 131).

Devlete bağlı hizmet içi eğitim merkezleri, bölgesel ve yerel düzeyde örgütlenirler. Hizmet içi eğitim, okullarda veya özel idare çalışmaları şeklinde de verilebilir. Bütün eyaletler hizmet içi eğitimi, hem kendi kurdukları merkezler hem de Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı merkezi hükümet tarafından yürütülen hizmet içi eğitim kuruluşlarınca yürütülürler. Eyaletlerdeki hizmet içi eğitim merkezleri Bakanlığın hizmet içi eğitim örgütlerine bağlı olarak yönetilir. Merkezi hizmet içi eğitim kuruluşlarının il veya eyalete bağlı olarak *Akademik Hizmet İçi Eğitim Kuruluşu* gibi çeşitli isimleri vardır. Bölgesel olarak hizmet içi eğitim, her ilde hizmet içi eğitim kuruluşlarınca, bunların şubelerince, orta veya daha küçük düzeyde okul müfettişliği tarafından farklı şekillerde yürütülmektedir. Küçük yerleşim yerlerinde okul müfettişliği, genellikle yerel alanlardaki hizmet içi eğitim örgütlerinden sorumludur. Okullardaki hizmet içi eğitim, okulların kendi öğretim personeli veya öğretim personelinden bazılarınca yerine getirilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 131).

Hizmet İçi Eğitim Merkez Kuruluşu, ülkenin her yerinde hizmet içi eğitimden sorumludur. Başka bir deyişle, merkezi ve bölgesel hizmet içi eğitim kursu örgütleri arasında genellikle düzenlilik vardır. Hizmet içi eğitim kursları ilgili gruplar arasındaki örgütlenme sayesinde yürütülür. Bazı eyaletlerdeki hizmet içi eğitim kuruluşları, hizmet içi eğitim kurslarının düzenlenmesi, uygulanması ve okul müfettişliği danışmanları için geçerli olan sonraki değerlendirmelerde yardımcı olsalar da, aslında okullardaki hizmet içi eğitim, okullar tarafından özel olarak

düzenlenir. Bazı eyaletlerde Eğitim ve Kültür Bakanlığı, okulların yardımıyla kursların içeriği ve tarihleri hakkında bilgilendirilir. Diğer eyaletlerde ise, okullardaki hizmet içi eğitim faaliyetleri, okul müfettişliğiyle eyaletlerin merkez kuruluşuna sunulur. Eğitim kursları, kiliseler ve kapalı alanlarda da verilebilir. Bazı eyaletlerde, eğitimin verileceği mekânların, okul müfettişliği tarafından kabul edilmesi gerekir. Üniversiteler ve eşit statüdeki yükseköğretim kurumları öğretmenler için ekstra eğitim kursları açmışlardır (Eurydice.org, 2001/2002a: 131).

Hizmet içi eğitim kurslarına kabul kriterleri, ilgili Eğitim ve Kültür Bakanlığı, hizmet içi eğitim kuruluşları ve diğer hizmet içi eğitim organizatörleri tarafından düzenli olarak yayımlanan ilgili kurs programında belirtilir. Kurslar, genellikle belli bir alan ve düzeydeki öğretmenlere, belli konularda eğitim niteliği olan veya özel bir bölgeden gelen öğretmenler gibi, özel hedef gruplarına, merkezi, bölgesel ve yerel düzeyde verilebilir. (Eurydice.org, 2001/2002a: 131). Kurslar kısa veya uzun süreli, okul içinde veya dışındaki başka kuruluşlarda olabilir. Okul dışında gerçekleşen hizmet içi eğitim kursları genelde merkezi yerlerde olur ve hizmet içi eğitim enstitüleri öğretmenlerin yiyecek ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşılar (MEB, 1995: 27).

Katılım, öğretmenlerin öğretim görevlerine faydalı olacaksa ve öğretim taahhütleri katılımını engellemeyecekse, resmî kabul kriterlerini yerine getiren her öğretmen, hizmet içi eğitim kurslarına katılmaya hak kazanır. Uygun yerlerde, öğretmenler hizmet içi eğitim kurslarına katılmak için, maaşlı öğretim taahhütlerini terk ederler. Kursa katılım için öğretim görevinden ayrılma, izin almayı gerektirdiğinden dolayı, başvuru prosedürleri eyaletlere göre değişir. Hizmet içi eğitim toplantılarının ders saatlerinde yapılması gerekirse, görevden ayrılma başvurusu bütün eyaletlerde yapılmak zorundadır. Öğretim görevinden ayrılmak, genellikle başöğretmen veya ilgili okul müfettişliğince kabul edilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 132).

Hizmet içi eğitim, öğretmenlere mesleki becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi için çalışır. Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin öğretmenlik kariyerlerinin

çağdaş gereksinimlere uygun hale getirilmesi ve okullarının eğitime dair görevlerini yerine getirmelerine yardım eder. Hizmet içi eğitim girişimi; öğretmenlerin işlerinin bir parçası olarak görülen ve her öğretmende bulunması gereken psikoloji, ahlaki kurallar, branşla ilgili çalışmalar ve eğitim teorileri alanındaki bilgi ve becerileri geliştirme ve derinlik kazandırmayı amaçlar (Eurydice.org, 2001/2002a: 132; Ministries of Federal Republic of Germany, 2004: 3; MEB, 1995: 28).

Hizmet içi eğitim kapsamında bulunan konuların çeşitliliği oldukça geniştir. Eğitimin içeriği okullardaki branşlar, okul türleri ve öğretim hedefleri ile ilgili prensipleri, çalışma sürecini, bugünkü temel meseleleri ele alan dersleri ve yeni konuları içerir. Hizmet içi eğitim merkezleri özellikle idarecileri, danışman öğretmenleri, bölüm başkanlarını ve okul yönetiminde çalışanları eğitmeyi hedefler. Bazı bölgelerde hizmet içi eğitimin ana hedef grubu öğretim personelidir ve bu personelin ihtiyaçlarına yönelik hizmet içi eğitim programlarını organize etme ve denetleme görevleri vardır (Eurydice.org, 2001/2002a: 132).

Hizmet içi eğitim sektörünün daha fazla gelişmesiyle ilgili Öğretmen Yetiştirme Komisyonu, hizmet içi eğitim faaliyetlerinin örgütlenmesi ve işleviyle ilgili problemleri yansıtan aşağıdaki kuralları geliştirmiştir (Eurydice.org, 2001/2002a: 132):

- Kurumsallaştırılmış hizmet içi eğitim programı genel ve devamı olan “iş üstünde öğrenme”nin yalnızca bir parçası olarak görülmektedir. Faaliyetler bireysel olarak bir grup meslektaş arasında bir kişinin mesleki hareketinin doğal bir parçası olarak, ya da daha fazla iş üstünde öğrenmeyi gerçekleştirecek şevki vermeyi amaçlamalıdır.
- Hizmet içi eğitim programının yoğunluğu, daha fazla dersin ertelenmesine yol açmamalıdır. Komisyonun bakış açısından yola çıkarak, öğretmenlerin başka öğretim programları olmadıkça, hizmet içi eğitim programına katılmaları sağlanmalıdır.
- Bunlarla birlikte, hizmet içi eğitimin seçici ve bireysel bir özelliğe sahip olması, sınıf içindeki faaliyet düzeyini daha geniş kapsamda etkileyebilmesi bakımından büyük önem taşır.

Hizmet içi eğitim programındaki gönüllü ya da zorunlu katılım bireysel olduğu kadar, komisyonun bakış açısından da yola çıkarak, okulların kendi gelişimlerine bir katkıda bulunma ve okullar içerisindeki öğretim elemanlarının gelişiminin bir parçası olarak temel bir öneme sahiptir. Bu nedenle de, bütün öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları şarttır (Eurydice.org, 2001/2002a: 13).

Hizmet içi öğretmenlik eğitimi çok fazla “ek eğitim” kavramıyla karıştırılmamalıdır. Hizmet içi ek eğitimin amacı, öğretmenlere farklı bir konuyu öğretmeyi ya da ekstra özel bir alanda öğretim yapmayı sağlamadır. Ek eğitim ayrıca diğer bir öğretim alanında kariyer yapabilmek için nitelikleri edinme fırsatı sunar. Çoğu ek eğitim programları öğretmenleri özel sorumluluklar için hazırlamaya da hizmet eder (Eurydice.org, 2001/2002a: 132).

Ek eğitim, genellikle daha uzun bir sürece yayılır ve başlangıçta birkaç saat olan değişik kurslar, gerektiğinde ek kurslarla daha kapsamlı hale gelebilmektedir. Okul yönetimi, ek eğitim kursuna ihtiyaç olduğunu bildirdiği takdirde, katılımcılar kurs süresince derse girmekten ve haftalık öğretim görevlerinden feragat edilirler. Kurslar, yükseköğretim kurumları veya hizmet içi eğitim kurumları tarafından düzenlenir. Eğitim ve Kültür Bakanlığı kurslara kabulü, kaç saat olduğunu, sertifikaları, sınav ve değerlendirmeleri düzenler (Eurydice.org, 2001/2002a: 133).

Genellikle hizmet içi eğitim kursları seminer tarzında yapılır. Çalışma grupları, konferanslar, iş seyahatleri ve atölye çalışmaları da vardır. Hizmet içi eğitim, uzaktan eğitim kursları olarak da mevcuttur. Okullar içindeki hizmet içi eğitim faaliyetleri, genellikle öğleden sonraları ve akşamları düzenlenir. Ayrıca bir okul yılında, yarım günden birkaç güne çıkan tam günlük kurslar da düzenlenebilir. Bölgesel kurslar da bir gün süreli, tam gün serileri halinde, öğleden sonra ve akşam vakitlerinde veya haftada birkaç defa olacak şekilde düzenlenebilir (Eurydice.org, 2001/2002a: 133).

Hizmet içi eğitim programına katılan öğretmenler, genellikle başka bir unvanla nitelendirilmezler. Buna rağmen, personel dosyasında böyle sertifikalara

sahip olanlar, bazı bölgelerde bazı hizmet içi eğitim kurslarından dolayı ödüllendirilirler (Eurydice.org, 2001/2002a: 133).

Hizmet içi eğitim kurslarında bulunma, öğretmenler için mesleki bir unvan ve maaş bakımından bir etkiye sahip değildir. Ancak, düzenli olarak hizmet içi eğitime katılmış olmak, okul müdürlüğü gibi yüksek mevkiler için yapılan başvurularda pozitif bir izlenim vermektedir.

Ek eğitim öğretmenlik kursları, özellikle öğretmenler yükseköğretim programından geçmişlerse, Birinci Devlet Yeterlilik Sınavını geçememişlerse, bu seviyenin altında olanlar için de öğretmenlik izni veren, yani bazı alanlarda ve düzeylerdeki okullarda öğretim yapabilme sertifikası veren ek eğitim kursları açılır (Eurydice.org, 2001/2002a: 133).

Belçika

1984 yılında Eğitim Bakanlığı'nın aldığı karar doğrultusunda öğretmenlere, hizmet içi eğitim almak ve kendilerini geliştirmek için 10 iş günü okuldan ayrılma hakkı verilmiştir. Ancak, bu dönemde hizmet içi eğitim için Bakanlığın ayırmış olduğu hiçbir insan kaynağı ve mali destek bulunmamaktadır. Hizmeti içi eğitimin bütün mali sorumluluğunu ve her türlü harcamayı ve eğitim görmek istediği alanı, öğretmenin kendisinin belirlemesi gerekiyordu. 1988 yılına gelindiğinde daha iyimser bir adım atılarak en az 10 katılımcı olmak şartıyla, eğitim ücretlerini Bakanlık ödemeyi kabul etmiş ve bu dönemde bilgisayar eğitimi gibi birçok alanda yararlı hizmet içi eğitim kursları düzenlenmiştir (Eurydice.org, 2001/2002b: 225–226).

1990 yılında çıkarılan kararname ile öğretmenlerin özel eğitim kursları almalarına karar verilmiş ve bu çerçevede aşağıdaki alanlarda eğitim ön plana çıkmıştır (Eurydice.org, 2001/2002b: 226):

- Bilimsel bilgi, mesleki teknik ve uygulamaların geliştirilmesi,
- Öğretim tekniklerinin, genel ve özel yöntemlerin öğretilmesi,

- İnsan ilişkileri alanında eğitim.

Bu kapsamda verilen sürekli eğitimin amacı, eğitimi sürdürmek, mükemmelleştirmek, yeni durumlara uyum sağlayabilmek olarak belirlenmiş, sürekli eğitim kurslarının düzenlenmesine ve katılımın teşvik edilmesine karar verilmiştir. Bu çerçevede özel eğitim, psikoloji, tıbbi ve sosyal hizmet merkezleri kurulmuştur. Bu düzenlemeler her okul düzeyindeki öğretim personeli için aynıdır (Eurydice.org, 2001/2002b: 226). Belçika’da azami on beş günde bir yarım gün olmak üzere normal okul saatleri içinde hizmeti içi eğitim düzenlenebilir (MEB, 1995: 54).

Eğitim Bakanlığı ve hükümet bu eğitim kurslarının içeriğini ve koşulları oluşturmakla sorumludur. Her okul, kendi eğitim ve öğretim uygulamaları doğrultusunda hedeflerini belirleyerek eğitim kursları düzenleyebilir. Bu yüzden eğitim, eğitim kurumlarının sorumluluğunda, eğitim özgürlüğünün bir parçası olarak da karşımıza çıkar (Eurydice.org, 2001/2002b: 226–227).

Hizmet içi eğitim kurslarının geneli, değişik düzeylere ait okullarda, okulun şartlarına ve olanaklarına bağlı olarak verilebilmektedir. Bununla birlikte, çok sayıda hizmet içi eğitim merkezi eğitimin sürekliliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bunlardan ilki, Teknik Eğitim Merkezleridir. Bu merkezlerde eğitsel belgelerin basımının yanında bilimsel bir bakış açısıyla çok sayıda faaliyet düzenlemektedir. Diğer bir hizmet içi eğitim merkezi ise Ekoloji Merkezidir. Bu merkez ise öğretmenlere çevresel konularda yardımcı olur ve yeni ekolojik yöntemler konusunda bilgi verir. Öğrenme Merkezi ise öğretmenlere özellikle ihtiyacı gün geçtikçe artan bilgisayar eğitimi vermektedir. Psikoloji, tıp ve sosyal hizmet merkezleri ise görsel ve işitsel araçları kullanarak personel eğitimini yardımcı olmaktadır. Son olarak, Bireysel ve Sürekli Eğitim Merkezleri okullardaki personel için çok çeşitli öğrenme fırsatları sunmaktadır. Değişik materyallerin ve eğitime yardımcı belgelerin hazırlanmasında büyük rol oynamaktadır. Bazen seminerler düzenleyerek yöneticilerin de katıldığı ve çoğu zaman yüksek düzeyde teknolojiye yaralanılan eğitim faaliyetlerini düzenler ve yürütür (Eurydice.org, 2001/2002b: 226–227).

Hizmet içi eğitim kurumları ve faaliyetleri bunlarla sınırlı değildir. Ayrıca, yükseköğretim kurumları da değişik alanlarda hizmet içi eğitim kursları düzenler, bu eğitimlere öncülük eder, yönlendirir ve eğitim verilmesi için ortam ve kalacak yer sorununu çözümler. Eğitim genelde devlet destekli okullarda aşağıdaki kurumlar aracılığıyla verilir (Eurydice.org, 2001/2002b: 227):

- Sürekli Öğretmenlik Eğitimi Merkezi; devlet destekli ve özel okulların öğretim personelinin eğitimine yardımcı olur,
- Kasabalar ve Belediyeler Birliği, Öğretmenlik Eğitimi Merkezleri; devlet okullarındaki öğretmenlerin eğitimine yardımcı olurlar,
- Bağımsız Özel Okullar Eğitim Merkezi,
- Öğretmen Yetiştirme Okulları,
- Genel Öğretmenler Birliği.

Genel Öğretmenler Birliği, bütün düzeylerdeki öğretmenlerin eğitimine yönelik eğitim sağlar. Bu Birlik, öğretmen işverenleri ve sosyal işçiler arasında yapılan bir forumdur. Yerel ihtiyaçları karşılamak amacıyla, okul döneminde bu Birlik eğitim sağlar. Yaz aylarında ise bir haftalık eğitsel değiş-tokuşlar yaparak personel gelişimine katkıda bulunur. Bu öğütlerle beraber, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin eğitimiyle ilgili öğretim yapan personel içinde hizmet içi eğitim veren kurumlar vardır. Devlet destekli okullarda 2-3 günlük pedagoji ağırlıklı seminer ve kurslar düzenlenir. Her eğitim denetmeni veya yöneticisi pedagojik içerikli eğitim günleri düzenler ve personeli bu kurs ve eğitimlere katılmaya davet eder. Hizmet içi eğitim veren eğitimci, öğretmen, öğretmen yetiştiren kurumların personeli, diğer kurumlarda çalışan uzmanlar, denetmenler veya yöneticiler olabilir (Eurydice.org, 2001/2002b: 227).

Hizmet içi eğitim kurs ve faaliyetlerine katılım gönüllülük temeline dayanmakla birlikte, öğretmenlerin bu tür programlara katılmaları desteklenmekte ve teşvik edilmektedir. Öğretmenlerin mesleğe girer girmez, sürekli veya aralıklı olarak bu kurslara katılmaları istenmekte, hatta okul müdürlerine yönelik sürekli eğitim kursları düzenlenmektedir. Kararnameler ile bir öğretmenin bir öğretim yılında en az

on gün hizmet içi eğitim programlarına katılması gerekir. Devlet destekli okullarda konferanslara katılmak zorunludur. Bu programlara katılan öğretmenlerin yerine başka bir öğretmen verilmez ve öğrenciler tatil yaparlar. Çünkü bu tür programlar genelde kısa süreli, 1 ile 5 günlük programlar halinde olduğundan, yeni bir öğretmenin kursa katılan öğretmenin yerine derslerine girmesi gerekli görülmemektedir. Sadece on günü aşan programlarda yeni bir öğretmen görevlendirilmektedir. Bunlarla beraber, Eğitim Bakanlığı kurslara katılan öğretmenlerin yerine imkanlar dahilinde geçici öğretmenler görevlendirir ama bu hiçbir zaman talepleri karşılayacak kadar olmaz (Eurydice.org, 2001/2002b: 227).

Hizmet içi eğitim kurs ve faaliyetleri hafta içi, mesai içi zamanlarda düzenlenmekte olup, bir ile en fazla beş gün sürebilecek değişik faaliyetlerden oluşur. Bu kurslara katılan öğretmenlerden aynı oranda başarı veya değişim beklemek mümkün olmamakla beraber, bu kurslar öğretmenlerin bilgilerini, yeteneklerini yenilemeleri ve kendilerini değiştirmeleri için bir fırsat olarak görülmektedir. Bu kursların içerikleri genelde farklılık göstermekle beraber, değerlendirme yöntemleri, mesleki ortaöğretim reformu, bilgisayar programları, görsel işitsel materyallerin kullanımı, kişiler arası ilişkileri geliştirme, yönetim, finansman yönetimi gibi konularda ve öğretmenin ders verdiği alana yönelik olarak alan ağırlıklı kurslardan oluşmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002b: 228; MEB, 1995: 54–55).

Hizmet içi eğitim kurslarında kullanılan metotlar da yine konuya ve düzeye göre değişiklik gösterir. Bu programlar kariyer yapmaya yönelik olmadığından, katılımcılar hiçbir şekilde maaşta veya diğer şartlarda iyileştirme elde edemezler. Sadece okul müdürlerinin katılmış oldukları hizmet içi eğitim kursları, bu kişilerin maaş ve statülerinde iyileştirmeleri de beraberinde getirebilmektedir (Eurydice.org, 2001/2002b: 228).

Ortaöğretim öğretmenlerine yönelik ilk hizmet içi eğitim ve sürekli eğitim programı 1951 yılında yapılmış, 1965 yılında ise yeni bir metot ile bireysel eğitim ve gelişim kursları Müfredat ve Öğretim Genel Müdürlüğü denetiminde başlatılmıştır.

19 Temmuz 1971 yılında çıkarılan yasa çerçevesinde hizmet içi eğitimin hedefleri, bu eğitimi destekleyecek kaynaklar ve ekonomik koşullar belirlenmiştir. Son yıllara kadar hizmet içi eğitim, hükümetin genel bütçesiyle desteklenmiştir. Hizmet içi eğitimin genel hedefleri şunlardır (Eurydice.org, 2001/2002b: 228–229; MEB, 1995: 54):

- Eğitim ve öğretim önceliklerini yerine getirebilmek için yetenek geliştirmek,
- Etkili insan ilişkileri kurabilmek için gerekli olan bireysel becerileri kazandırmak,
- Okul içinde iletişimi, takım çalışmasını geliştirmek,
- Mesleki becerileri ve yapılan işe yönelik bilgileri yenilemek,
- Genç insanların davranışlarını etkileyen sosyal, ekonomik ve kültürel faktörleri öğrenmek,
- Öğretmenler arasında dayanışmayı sağlamak.

Hizmet içi eğitim kurslarını maddi olarak desteklemek için çıkarılan kararname çerçevesinde, okulun türüne, öğretmen sayısına, okul düzeyine ve kursların süresine göre miktarı belirlenen para, bu okulların hizmet içi eğitim kurslarında harcaması için verilir (Eurydice.org, 2001/2002b: 229).

İlköğretim ve okulöncesi hizmet içi eğitim kurslarıyla benzerlik taşımakla birlikte, ortaöğretimde her okul kendi personelinin eğitiminden sorumludur. Hizmet içi eğitimde de ortaöğretim okulları kendi öncelikli hedeflerini belirler. Kurslar; öğretmenler, okul müdürleri gibi yöneticilerin denetiminde sürdürülür. Kurslar genelde dönemlidir. Yerel olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesi ve bu kursların hedeflerinin yeniden belirlenmesi tartışılan konular arasında yer almaktadır (Eurydice.org, 2001/2002b: 229).

Müfettişler bu eğitim faaliyetlerini ve katılan öğretmenlerin performanslarını değerlendirir. Ancak, okul müdürleri ve yöneticilerin hizmet içi eğitimleri ve değerlendirmeleri daha özel düzenlemeler çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kursların eğitimcileri, yönetsel, eğitsel personel olabildiği gibi müfettişlik temsilcileri, ulusal veya uluslararası uzmanlar, sürekli eğitim örgütleri uzmanları, üniversitelerin

araştırma üniteler, yükseköğretim kurumlarının eğitim programları, sosyal gelişim enstitüleri, sanat enstitüleri, devlet veya özel girişimciler, kar amacı olamayan örgütler, spor federasyonları ve Avrupa Birliği temsilcileri olabilir (Eurydice.org, 2001/2002b: 230).

Kurslara katılım gönüllülük temeline dayanır ve özellikle bulunduğu pozisyon için yeterli görülmeye elamanların geliştirilmesine yönelik olarak verilir. Hizmet içi eğitimde verilen derslerin neler olabileceği konusundaki sınırları hizmet içi eğitimin hedefleri belirlemekle birlikte bu amaçlara yönelik çok farklı faaliyetler ve konular işlenebilir. Günümüzde, daha çok Avrupa programlarıyla entegrasyonu sağlayacak kurslar düzenlenmektedir (Eurydice.org, 2001/2002b: 230).

Fransa

1969 yılından itibaren öğretmen yetiştirme yüksekokullarında, ilköğretim öğretmenlerinin hizmet içi eğitim programları devam etmektedir. 1972 yılında devirli plan yöntemiyle de hizmet içi eğitim sürdürülmüştür. Bu planla, her öğretmen bir öğretim dönemine denk gelen bir süre içerisinde bölümlerin hazırladığı programlarla hizmet içi eğitim kurslarına katılırdı. 1971 yasaının hizmeti içi eğitimi ilgilendiren maddeleriyle, yönetici eğitimine yönelik, yükseköğretim akademi merkezleri oluşturulmuştur. Bu eğitim, öğretmenlere okulların daha üst kademelerinde görev yapabilmeleri için bir başlangıç noktası oluşturmuştur (Eurydice.org, 2001/2002c: 113–114).

Bakanlık, öğretmenlerin hizmeti içi eğitimlerinde öncelikli konuları, prensipleri, kılavuzluk edilmesi gereken noktaları, her yıl rektörler, yüksekokul müfettişleri, öğretmen yetiştirme enstitüleri yöneticileri, eğitim hizmetleri bölümü müdürlükleriyle yapılan toplantıda açıklar. Eğitim Bakanlığının Okullar Müdürlüğü hizmet içi eğitim programından sorumludur (Eurydice.org, 2001/2002c: 114).

Hizmet içi eğitim kursları, öğretmen yetiştirme enstitülerinde, üniversitelerde ve diğer yükseköğretim kurumlarında olduğu gibi, birinci ve ikinci düzey öğretim

kurumlarında da yapılır. Burada eğitim, konuk olunan kurumun personeli, bilim ve teknoloji dünyasından davet edilen uzmanlar, akademisyenler, araştırmacılar veya müfettişler tarafından verilir. Her rektör, bulunduğu yükseköğretim kurumundaki öğretmen yetiştirme okulunun yönetim kurulu başkanıdır ve kurumlar arasında koordinasyonu sağlar. Öğretmen Yetiştirme Okulları, öğretmen yetiştirme amacıyla aday seçimi ve eğitimi konusunun dışında tek elden yönetilmezler veya tek başlarına karar alamazlar (Eurydice.org, 2001/2002c: 114).

Kariyerleri boyunca birinci düzey (okulöncesi, ilköğretim) öğretmenlerine 36 kredilik hizmeti içi eğitim verilir. Bölge Eğitim Müfettişliği onaylarsa, istedikleri alanda kredi alabilirler. Yeni öğretmenler ise görev başladıkları dönemin başında üç haftalık bir eğitimden geçerler. Bu eğitim, yeni öğretmenlere, yeni kariyerlerinde yardımcı olmak amacıyla öğretmen yetiştirme okullarınca verilir. Yeni beceriler kazanmak, görevlerini daha iyi yerine getirmek, çeşitli öğrenci profillerine yönelik olarak daha etkili performans göstermek, öğretim ortamını çözümlemek, kendi uygulamalarını incelemek, öğrencilerin ve toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına karşılık verebilmek, bir öğretmen için hizmeti içi eğitim kurslarına katılmak için temel nedenlerdir (Eurydice.org, 2001/2002c: 115).

Sürekli eğitim kursları alana bağlı olarak iki ile dört hafta sürebilir. Kurstan sonra herhangi bir sınavın yapılması zorunluluğu yoktur. Kursa katılanlara katılım belgesi verilir. Hizmet içi eğitim, öğretmenlerin kariyerlerinde doğrudan bir yükselme vesilesi değildir. Kursa katılan öğretmenler kendi öğretim tekniklerini geliştirirler (Eurydice.org, 2001/2002c: 116).

1982 yılından beri ortaöğretim öğretmenliği hizmeti içi eğitim faaliyetlerine devam edilmektedir. Eğitim Bakanlığı Okullar Müdürlüğü, Araştırma ve Teknoloji Bölümü ile irtibat halinde, Milli Eğitim planını hazırlar. Hizmeti içi eğitime başvurular, öğretmenlerin kendi istekleriyle, üslerine başvurularıyla olur. Buldukları kurumun yöneticisi, toplu eğitim isteğinde bulunabilir. Başöğretmenler bir yıl boyunca süren ve 15 günde üç saatlik hizmeti içi eğitim dersi alırlar. Dersler okul döneminde alınır ve genelde iki ile beş hafta içinde biter. Hizmet içi eğitim

kursları farklı bir şekilde değerlendirilir ve genelde kurstan sonra sınav yapılmaz. Bu kurslar öğretmenin bilgisini, öğretim becerilerini geliştirmek amacıyla yapılır ve öğretmenin kariyerinde yükselmesini sağlamaz. Yinede öğretmenler bu kurslara katıldıklarını gösteren bir sertifika alırlar (Eurydice.org, 2001/2002c: 116).

Hizmet içi eğitim programları Bakanlığın sunduğu önceliklere ve politikalara göre düzenlenir. Hizmet içi eğitimle öğretmenin çeşitli fonksiyonlarının değerlendirilmesi, yapı, müfredat ve sertifika, öğretim ortamının geliştirilmesi, öğretimde planlama ve değerlendirmenin geliştirilmesine yönelik olarak yapılmaktadır. Yaz okulları aracılığıyla araştırma yapmak veya kendini geliştirmek isteyen öğretmenlere verilen derslerle yardımcı olunur. Ayrıca, bazı alanlarda kendini geliştirmek isteyen öğretmenlerin diğer ülkeleri ziyaretleri, bu ülkelerde eğitim almaları da hizmet içi eğitim çalışmalarının kapsamı içindedir. Örneğin, bir yabancı dil öğretmenin, öğrettiği dilin konuşulduğu ülkeye giderek burada kendisini geliştirebilir, o ülkedeki yükseköğretim kurumlarından kurslar alabilir. Bu tür çalışmalar, genelde Sokrates programı kapsamı içinde yapılır (Eurydice.org, 2001/2002c: 116–117).

Hollanda

Öğretimin kalitesini sürdürmek, genel olarak eğitimdeki eğilimleri takip edebilmek ve özel olarak da kişinin kendi alanındaki bilgileri yenilemesi için, eğitim personelinin hizmet içi eğitimden geçmesi gerekir (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

1993 yılından başlayarak ilk, ortaöğretim, yetişkin ve mesleki eğitimdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri için kurumlara, bu amaca yönelik eğitim için harcanmak üzere bütçe ayrılmaya başlanmıştır. Okullar, şuan verilecek eğitimin içeriğinin ve hangi kurum tarafından verileceğini belirlemekte söz sahibidirler. Ayrıca okullar, hizmet içi eğitime ayrılan bütçenin nasıl harcanacağından sorumludurlar (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

1993 yılında hizmet içi eğitimle ilgili yasal yönetmelik ve düzenlemeler, okullara kendi eğitim bütçelerini vermek için değiştirilmiştir. Buradaki düşünce, talebe bağlı bütçe verilmesinin hizmet içi eğitimin kalitesini artıracığı inancıdır (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

1 Ağustos 2001 tarihinde, daha önce farklı faaliyetler için ayrı ayrı bütçeleri olan ilköğretim okullarına personel bütçesi getirilmiştir. Harcamaların personelle ilgili olması koşuluyla, okullar bu parayı istedikleri gibi harcayabilirler. Ortaöğretim eğitimi sağlayan kurumlar, ortaöğretim mesleki eğitim sağlayan kurumlar ve yükseköğretim kurumları bütçelerinin ne kadarını, hangi yollarla hizmet içi eğitime harcamalarına kendileri karar verirler (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

Yasalarla yönetilen belirli bir hizmet içi eğitim kurumu yoktur. Eğitim kamu ve özel sektördeki her türlü kurum tarafından sağlanabilir. Bazen bu hizmet içi eğitim, ulusal eğitim danışmanlığı merkezinde veya eğitim sistemi dışındaki uzmanlar tarafından düzenlenebilir. Eğitimin içeriği ve eğitimin hangi kurumdan alınacağı tercihi okulların kararına bırakılmıştır. 1993 yılından beri, hizmet içi eğitim için talebe bağlı bütçe ayrılması, diğer bir deyişle, okulların hizmet içi eğitim piyasasında diledikleri gibi harcayabilecekleri kendi bütçelerine sahip olmaları getirilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

Eğitim müfettişliği hizmeti içi eğitim için yapılan harcamaları denetler ve bu paranın etkili bir şekilde kullanılmasını sağlar. 1998 yılında okulların ayrı bir hizmet içi eğitim planı yapmalarına son verilmiştir. Hizmet içi eğitim planı, her dört yılda bir yenilenmesi gereken okulların personel politikaları bölümüyle birleştirilmiştir. Hizmet içi eğitim sonrası verilen sertifikaların öğretmenlere maddi olarak katkısı olmamakla beraber, bazı görevlere getirilmelerinde etkili olmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003a: 124).

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda

Sürekli mesleki gelişim için düzenlemeler, öğretmenlerin görev yaptıkları okul düzeyine ve sektöre göre farklılık göstermektedir. İngiltere, Galler ve Kuzey

İrlanda'da öğretmenlerin sürekli mesleki gelişimlerini yöneten tek bir kurum bulunmamakta, bu görev aşağıdaki birimler arasında paylaşılmaktadır (Eurydice.org, 2003/2004: 216–217):

- *Merkezi hükümet*: Eğitim ve Beceri Dairesi ve İngiltere Öğretmen Yetiştirme Merkezi, Galler Ulusal Meclisi, Kuzey İrlanda Eğitim Dairesi,
- İngiltere Okul Liderliği Ulusal Yüksekokulu,
- Genel Öğretim Konseyi,
- Uygun yerlerde yerel eğitim yetkilileri (Kuzey İrlanda'da Eğitim ve Kütüphane Kurulları),
- Okul Yönetim Kurulları (Kuzey İrlanda'da Yöneticiler Kurulu),
- Kuzey İrlanda'da Bölgesel Eğitim Birimi;
- Baş öğretmenler,
- Bireysel olarak ilgili öğretmenler.

İngiltere'de Eğitim ve Beceri Dairesi ve Galler'de Ulusal Meclis, ayrı ayrı sürekli mesleki gelişimin Eğitim ve Öğretim Destek Fonları aracılığıyla finansmanını sağlarlar. Bu mali ödemeler, genelde yerel eğitim yetkililerine yapılır. Ancak, bu gittikçe artan oranda okullara devredilmektedir. Programların yapısı, kapsadıkları alan ve ölçütleri, başka önceliklerin de yansıtılabilmesi için yıllık olarak belirlenir (Eurydice.org, 2003/2004: 217).

Bütün öğretmenlerin, metotlarını, çalışma programlarını gözden geçirip yenilemeleri, hizmet içi eğitim veya sürekli mesleki gelişime katılma gibi meslekî görevleri vardır. Yasal hizmet koşulları, öğretmenlerin okul müdürü direktifleri doğrultusunda yılın 195 günü, bunun 190 günü normal öğretim günüdür, çalışmaya elverişli olmalarını gerektirmektedir. Bu beş gün, öğretim hizmetlerinin olmadığı, birçok öğretim dışı faaliyetlerin desteklenmesi ve hizmet içi eğitim için ayrılmıştır (MEB, 1995: 97).

Hizmet içi eğitimin zamanlaması, bütünüyle okul müdürlerinin isteklerine bağlı bırakılırken, yerel koşulların göz önünde bulundurulması tavsiye edilir. Hizmet içi eğitimin içeriği yerel olarak okul müdürleri, yönetim kurulları ve yerel eğitim yetkilileri tarafından, okulların ihtiyaçlarına göre belirlenir. Hükümetin koymuş

olduğu öngörüler doğrultusunda her okul kendi ihtiyaçlarına bağlı olarak ayrı ayrı sürekli mesleki gelişim ihtiyaçlarını belirler. Bu, performans yönetimi görüşmelerinden doğan, bireysel personelden bütün okul personelini kapsayacak düzeylerde belirlenebilir (Eurydice.org, 2003/2004: 217).

Sürekli mesleki gelişim kavramı, çok geniş oranda personel gelişim faaliyetlerini kapsar. Hizmet içi eğitim faaliyetleri, belli bir okuldaki öğretmenlerin grup olarak çalışmaları, çok farklı okullardaki öğretmenlerin bir araya geldiği konferanslar veya toplantılar şeklinde olabilir. Grup öğretimi, iş yansıtması veya bireylerin daha geniş kapsamda yükseköğretimleri gibi bir çok faaliyet şeklinde sürekli mesleki gelişim eğitimi kendini gösterebilir. Yüksek lisans, doktora eğitimi de sürekli mesleki gelişim kapsamı içinde yer alır (Eurydice.org, 2003/2004: 217).

Diğer sürekli mesleki gelişim fırsatları şunları içerir (Eurydice.org, 2003/2004: 217):

- Farklı ülkeler veya Avrupa Topluluğu Faaliyet Programları doğrultusunda Avrupa Ülkelerine araştırma ziyaretleri,
- Öğretmenlere denizaşırı ülkelere ziyaret veya değişim olanağı ile öğretmenlerin becerilerini geliştirmelerine ve belli çalışma alanlarına odaklanmalarına olanak sağlayan Öğretmenlerin Milletlerarası Mesleki Gelişimi Programına katılım fırsatı,
- Bazı deneyimli öğretmenler için ücretli izinler,
- Öğretmen Yetiştirme Birimlerince finanse edilen kurslara katılma. Bu tür kurslar genelde yüksek lisans veya doktora şeklinde olur.

Sürekli mesleki gelişim, okullarda, yerel eğitim merkezlerinde, Eğitim ve Kütüphaneler Kurulunun öğretmenler merkezinde, yükseköğretim kurumlarında, bağımsız eğitim ve konferans merkezlerinde veya denizaşırı ülkelerde yapılabilir. Eğitim, yükseköğretim personeli, okul personeli, yerel eğitim yetkilileri, müfettişler, bağımsız danışmanlar gibi çok geniş ve farklı birim ve bireyler tarafından verilebilir. Kuzey İrlanda'da Eğitim ve Kütüphane Kurulu tarafından kurulan Bölgesel Eğitim

Birimi de öğretmenler ve öğretim elamanları için sürekli mesleki gelişim programları sunar. Avrupa’da ve diğer yerlerde, İngiliz Eğitim Konseyi ve Eğitim Grupları, araştırma ziyaretleri ve gelişim kursları programlarından sorumlu ana yönetim birimidir (Eurydice.org, 2003/2004: 217; MEB, 1995: 98).

Sürekli mesleki gelişim eğitim kurslarına giriş, faaliyetlerin yapısına bağlıdır. Öğretmenler kariyerleri boyunca sürekli mesleki gelişim programlarına katılabilirler. Örneğin, bütün öğretmenler okul mesleki gelişim faaliyetleri içinde yer alabileceği gibi, bireysel olarak bir öğretmen, görevinden veya başka nedenlerden dolayı bireysel olarak ayrı eğitim kurs ve sürekli mesleki gelişim faaliyetlerine katılmak durumunda kalabilir. Diğer taraftan, bir yükseköğretim kurumunda yüksek lisans veya doktora yapacak olanların durumu yükseköğretim kurumunun koymuş olduğu koşullara uygun olup olmadıklarına bağlıdır. Ayrıca öğretmenlere yönelik özel gelişim alanları, performans değerlendirmeleri neticesine göre belirlenir (Eurydice.org, 2003/2004: 217).

Sürekli mesleki gelişim için yasal olarak belirlenmiş asgari bir zaman süresi yoktur. Katılım bireysel olarak öğretmenin ihtiyaçlarına ve okulun bunları karşılayacak kaynaklarına bağlıdır. Birkaç saat ile günlerce, hatta bazen yarım zamanlı dönemler halinde sürebilir. Kurslar okul zamanlarında, derslerden sonra, hafta sonlarında veya tatil günlerinde düzenlenebilir (Eurydice.org, 2003/2004: 217-218).

Okuldaki kıdemli öğretmenler de daha az deneyimli öğretmenlere sürekli mesleki gelişim olanağı sağlayabilirler. Bu yeni öğretmenlerin gözetilmesi veya özel bir alanda eğitim şeklinde olabilir. Hazır bir formül olmamakla beraber, sürekli mesleki gelişim eğitimi, öğretmenlerin stajyerlik dönemlerinden başlayarak ihtiyaç duyulduğu sürece devam edebilir (Eurydice.org, 2003/2004: 218).

İngiltere ve Galler’de, bütün yeni mezun öğretmenlerin mesleğe başlama profilleri, bu öğretmenlerin güçlü ve zayıf yanlarıyla geliştirmede öncelik verilmesi

gereken yönleri hakkındaki bilgiyi özetler. Bu profilin amaçları şunlardır (Eurydice.org, 2003/2004: 218):

- Yeni mezun öğretmenlere, öğretmen olarak mesleki gelişimleriyle stajyerlik dönemi ve öğretmenlik mesleği eğitimi arasında yapıcı bağlantılar kurmalarına yardımcı olmak,
- Öğretmenlik kariyerinde, öğretmenlerin başarılı ve zayıf yönlerini belirleyerek mesleki gelişim eğitimlerinde üzerine odaklanmaları gereken alanlarla ilgili bilgi sağlamak,
- Mesleki gelişim ihtiyaçlarının ortaklaşa tartışılıp görüşülmesine olanak sağlamak ve bu konuda rehberlik etmektir.

Eğitim ve Beceri Dairesi, öğretmenlere mesleki gelişim kayıtlarının tutulmasıyla ilgili bir rehber çıkartmıştır. 2001 yılında, İngiltere’de hükümet sürekli mesleki gelişime yönelik bir strateji yayınlamıştır. Daha sonraları yenilenen bu strateji, öğretmenlik adaylarına, sürekli mesleki gelişimin faydaları ve ulaşabilecekleri olanaklar konusunda yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu stratejinin dört ana kolu şunları içerir (Eurydice.org, 2003/2004: 218):

- Okulun, öğretmen ve öğrenme politikalarının etkileyecek anahtar konularda sürekli mesleki gelişim, performans yönetimi ve okul gelişimini bütünleştirmek,
- Okullarda güçlü, sürekli mesleki gelişimin alt yapısını oluşturmak,
- Okulların, uygulamada kalıcı ve önemli değişikliklere yol açan sürekli mesleki eğitim faaliyetlerinden haberdar olma oranlarını yükseltmek,
- Öğretmenlerin kariyerlerinin ilk beş yılında geliştirmeleri gereken daha net beceri, bilgi, anlayış ve beklentileri geliştirmek.

Sürekli mesleki gelişimin bir parçası olarak, stajyerlik dönemi sonrasında, mesleklerinin ikinci ve üçüncü yıllarında öğretmenlerle pilot program uygulamaları yapılmakta ve bu hükümet tarafından finanse edilmektedir. Galler Ulusal Meclisinin hazırlamış olduğu “Öğrenen Ülke” raporunda ise yine öğretmenlerin stajyerlik dönemi sonrası ikinci ve üçüncü yıllarında sürekli mesleki gelişim programlarına katılarak kendilerini geliştirmeleri istenmektedir. Kuzey İrlanda’da, yine kariyerine

yeni başlayan öğretmenler için hazırlanmış olan “Kariyer Profili”, öğretmenlerin gelişimlerinde öncelik vermeleri gereken yönlere yer vermektedir (Eurydice.org, 2003/2004: 218).

Sonuç olarak, hizmet içi eğitim veya sürekli mesleki gelişim, birbirine benzer şekillerde İngiltere, Galler, ve Kuzey İrlanda eğitim sistemlerinin birer parçası durumunda olup, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin önemini benzer şekillerde vurgulamakta, bunun için farklı program ve olanaklarla mesleki gelişimin önü açık tutularak öğretim yapan personelin ve dolayısıyla da okullardaki eğitim standartlarının yükseltilmesine ve güncel tutulmasına çalışıldığı görülmektedir.

İspanya

İspanya’da hizmet içi eğitim bütün okul düzeyleri için aynıdır. 1990 yılında çıkarılan Eğitim Sisteminin Genel Örgütlenmesi Yasası, sürekli eğitimin hem bir hak, hem de bilgilerini sürekli yenileyerek mesleki uzmanlıklarını geliştirmeleri beklenen öğretim personeli için bir zorunluluk olduğunu vurgular. Özerk topluluklar, hizmet içi eğitimi mümkün kılacak planlamadan, öğretmenlik eğitimi merkezleri yoluyla eğitimi destekleyecek yeterli derecede ücretsiz eğitim sağlamaktan sorumludur. Özel okullar, öğretmenler birliği ve kurumlarıyla dayanışma içinde, kendi hizmet içi eğitim plan ve programlarını yaparlar. Toplu sözleşmelerde, hizmet içi eğitime destek ve öğretmenlerin eğitim amaçlı işten izinli ayrılmaları da yer alır. Daha sonra çıkan yasalar da hizmet içi eğitimin önemi vurgulamışlardır (Eurydice.org, 2002/2003b: 181).

1970 Genel Eğitim Yasası, Üniversitelere, Eğitim Bilimleri Enstitülerine ve bunlara bağlı uygulama merkezlerine, tüm öğretim personelinin danışmanlığını yürütme sorumluluğunu vermiştir. Daha sonraki yıllarda Eğitim ve Bilim Bakanlığı öğretmenlerin ve bütün öğretim personelinin hizmet içi eğitim hizmetlerini yürütmekten sorumlu hale getirilmiştir. Eğitim ve Bilim Bakanlığı’nın dışında diğer özerk topluluklarda kendi hizmet içi eğitim modellerini ve merkezlerini oluşturmakla yükümlü tutulmuşlardır. Her özerk toplulukta farklı isimlerle anılan öğretmenlik eğitimi veya hizmet içi eğitim merkezlerinin kurulması ve özerk toplulukların farklı

bir yönergeye dayalı olarak denk diploma ve eğitim sertifikası vermelerinin yolları açılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003b: 181).

1995 yılındaki Katılım, Değerlendirme ve Eğitim Yönetimi Yasası da öğretmenlerin eğitimlerinin sürekliliği, değerlendirilmeleri, bilgilerinin yenilenmesi gibi konuların eğitimin mükemmelleşmesi yönünde vazgeçilmez unsurlar olduğunu vurgular niteliktedir. Bunun için öğretmen merkezlerinin kurulması, öğretmenler arası işbirliği, dayanışma ve her türlü yardımlaşmanın sağlanmasının, eğitim örgütü yönetim ve kurumlarının görevleri olduğu belirtilmektedir. 2002 Eğitimin Kalitesi Yasası ise özel faaliyet ve programlarla öğretmenler için gerekli olan bilginin güncelleştirilmesinin sağlanmasına dikkat çeker. Bu yasa, hizmet içi eğitimin ve öğretim faaliyetlerinin hem yöneticiler hem de toplum tarafından tanınmasını getirmiştir. Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Kültür ve Spor Bakanlığı bütün devlet okullarındaki öğretmenler için eğitim programların düzenler ve bunları finanse ederler (Eurydice.org, 2002/2003b: 181).

Hizmet içi eğitim, merkezi olmayan bir sorumluluğa sahip olduğu için, hizmet içi eğitim kurumları da özerk toplum ve kurumlara bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Özerk kurumların çoğunda ve üniversitelerde hizmet içi eğitim merkezleri ve bölümler bulunmaktadır. Bunlarla birlikte, çok sayıda özel kurum ve kuruluşta hizmet içi eğitime katkı sağlayıcı programlar ve merkezler kurmaktadır. Bu gruplar arasında mesleki gelişim dayanışma birlikleri, dernekler, pedagojik yenilenme bölümleri, vakıflar ve benzeri kuruluşlar yer almaktadır. Bunların dışında hizmet içi eğitimi destekleyici maddi yardımlar ve bireysel desteklerde mevcuttur (Eurydice.org, 2002/2003b: 182).

Üniversiteler öğretmenlik eğitimi vermekten ve araştırma merkezi olmaktan sorumludurlar. Sonuç olarak, üniversiteler de hizmet içi eğitimden sorumlu tutulurlar. Her üniversite kendi özerk yapısı içerisinde hizmet içi öğretmenlik eğitimi merkezleri kurar. Yine üniversiteler Eğitim ve Bilim Bakanlığı, Kültür ve Spor Bakanlığıyla yapılan anlaşmalara dayalı olarak, bu Bakanlıklarla işbirliği içinde hizmet içi eğitim faaliyetlerini yürütebilirler. Bu genelde, ilgili bakanlıklarla yapılan anlaşmalara bağlı olarak gerçekleşir. Hizmet içi eğitim merkezleri yeniliklerin

yürütüldüğü, yeni uygulamalarla ilgili kaynak ve danışmanlıkların yapıldığı, her düzeyden öğretmenin mesleki gelişimine katkıda bulunabilecek kuruluşların en başında gelirler. 2002 yılında Eğitim ve Spor Bakanlığına bağlı olarak öğretmenlerin her türlü hizmet içi eğitimlerini ülke genelinde gerçekleştirecek Yüksek Öğretmenlik Eğitimi Enstitüsü kurulmuştur (Eurydice.org, 2002/2003b: 183).

Hizmet içi eğitime kabul, eğitimin verildiği alan ve ihtiyaçlara göre planlanıp ilgili alanda öğretmenlik yapan öğretmenler kabul edilmektedir. Eğitim programları okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerini kapsayacak şekilde genelde şu konularda hazırlanmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003b: 183):

- Eğitim kurumlarında eğitim projeleri,
- Bilimsel ve eğitsel konularda güncelleme kursları,
- Öğretim materyallerinin yenilenmesi ve geliştirilmesi,
- Akademik yükselme ve bireysel eğitim konuları.

Bu konularla birlikte, uyuşturucu, sağlık, Avrupa Birliği, eğitsel danışmanlık, psikolojik ve pedagojik danışmanlık ve yenilenme hareketleri gibi özel konularda da hizmet içi eğitim kurs ve seminerleri düzenlenmektedir. Bu kurslar aynı zamanda kar amacı gütmeyen örgütler tarafından da verilebilmektedir (Eurydice.org, 2002/2003b: 183).

Hizmet içi eğitimde çok değişik yöntemler kullanılabilir. Seminerler, yuvarlak masa toplantıları, dersler, kısa veya uzun süreli dersler, konferanslar, bilimsel ve eğitsel kurslar, projeler, hizmet içi eğitimde sıkça kullanılan yöntemlerdir. Eğitim sonunda katılım sertifikaları verilir. Bu kurslarda, katılımcıların üzerlerine düşen görevleri nasıl yerine getirdikleri de kaydedilir. Bazı özel durumlarda öğretmenlerin bireysel performansları da ölçülür. Sertifikalar genelde her faaliyet için ayrı ayrı, bu eğitimin değeri ve önemini hatırlatıcı mahiyette verilir (Eurydice.org, 2002/2003b: 183).

Hizmeti içi eğitime katılım, öğretmen atama sınavlarında ve yönetsel faaliyetlere katılımlarda etkili olabilmektedir. Bu kurslara katılım özellikle yönetsel faaliyetler, yer değiştirme gibi konularda birer artı olarak değerlendirilir. Hizmet içi eğitim teşvik edilmesine rağmen, katılım zorunlu değil, isteğe bağlıdır. Katılımcılara her altı yılda bir katılımlarından dolayı ücret de verilir (Eurydice.org, 2002/2003b: 184).

İsvec

İsvec'te eğitimin ve içeriğinin düzenlenmesi, merkezi olarak öğretmenlerin yeterliliklerinin gelişimi 19. yüzyılda başlamıştır. 20. yüzyılın yarısında yapılan yeniliklere, siyasi kararlara kadar, hiçbir devlet yardımı ve örgütü öğretmenlerin yeterlilik ve gelişimlerine yer vermemiştir. Buna rağmen, öğretmenlerin yeterlilik gelişimlerine yönelik bir tür çalışma, öğretmen sendikalarıyla birlikte 19. yüzyıldan beri yürütülmüştür (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

1962'de zorunlu eğitimin birleştirilmesi ve 1968 yılında ortaöğretim üst kademesinde reformlar yapılmasına yönelik İsvec Parlamentosunun almış olduğu kararlar, zorunlu ve ortaöğretim üst kademe okulları için yeni bir müfredat programın hazırlanmasına yol açmıştır. 1960'lardaki yeni müfredat programının uygulanmasıyla, devlet tarafından yönlendirilen öğretmenlerin yeterlilik gelişimleri aynı zamana denk gelmektedir (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

1980'lerin başına kadar 20 yıldan fazla bir dönem, devletin, öğretmenlerin bireysel olarak yeterliliklerinin gelişimi konusundaki desteğinde ve bu alanda verilen kursların çeşitlilik ve uygunluğunda önemli derecede artış olmuştur. Devlet, okul yönetimlerine çok sayıda yeterlilik gelişimi sağlamıştır. Merkezde, yeterlilik gelişiminden Ulusal Eğitim Kurulu sorumludur. İl eğitim kurulları bölgesel düzeyde hizmet içi eğitim programları düzenleyerek bu görevi yerine getirmişlerdir. Bu dönemin sonraki aşamalarında çok sayıda değişiklik yapılmıştır. Çalışabilme ve vergiden muaf tutulma olanağı kaldırılmıştır. Bunun yerine yeterlilik gelişim kurslarının çalışma saatleri içinde bir okuldaki bütün öğretmenler için uygulanması yaygın bir kaide haline gelmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

1990 yılında İsveç Parlamentosu hizmet içi eğitim sorumluluğunun devlet ve belediyeler arasından paylaşılması hakkında bir karar almıştır. Bu gün, bu konudaki karar öğretmenlerin yeterlilik gelişimlerinin yürütülmesinin yerel yönetimlerin sorumluluğu altında olduğu, ancak bu konuda zorunlu eğitim ve ortaöğretim üst kademe okulları için hedeflerin belirlenmesinin devlet sorumluluğunda olduğu yönündedir. Ayrıca, yerel faaliyetlerin takip edilip değerlendirilmesi devletin sorumluluğu altındadır (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

Her öğretmenin yılda 104 saat hizmet içi eğitim alması gerekmektedir. Bu eğitimin 1/3'ü, yaklaşık 5 günü okul tarafından, geri kalan kısmının ise öğretmenin inisiyatifi ile ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim alarak tamamlaması gerekir. Öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak genelde öğretmen yetiştiren enstitü, fakülte gibi kurumlar hizmet içi eğitim verirler. Öğretmenler okul dışında gerçekleşen bu eğitimlerinde okuldan izin alırlar ve bu eğitim süresince maaşları ödenir (Över, vd. 2005: 21).

Yeni hedeflere göre yönlendirilen sistemde, öğretmenlerin yeterliliklerinin geliştirilmesi, eşit ve yüksek kalitede öğretim standartlarına ulaşmanın merkezini oluşturmaktadır. Bütün yeterlilik gelişimi, ulusal hedefleri başarıp okul faaliyetlerini de geliştirmeyi amaçlamalıdır. Yeterlilik gelişiminin sonucunda bilgi, beceri ve bütün okul personelinin anlayışı artmalıdır. 1989 yılından beri bu amaçlar, Hükümet ve İsveç Parlamentosu tarafından birçok kanun tasarısında ve kararda vurgulanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003c: 88–89).

Öğretmenlerin yeterlilik gelişimleri şu hedefleri karşılamalıdır: ulusal hedeflerden kaynaklanan hedefleri ve okullaşma yönergeleriyle, yerel olarak her bir belediye tarafından ve okul tarafından belirlenen hedefleri, ayrıca her bir öğretmen tarafından bireysel mesleki gelişime dayanan hedefleri karşılayacak nitelikte olmalıdır (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

1 Ocak 1991 tarihinden beri belediyeler öğretmenlerin işvereni olarak tam sorumluluğa sahip olup, Eğitim Kanununda belirtildiği gibi öğretim personeli için

gerekli yeterlilik gelişimi düzenlemelerini yapmaya mecburdurlar. Belediyeler okul personelinin yeterlilik gelişimlerini sağlamak için her türlü çabayı göstereceklerdir (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

Ulusal Eğitim Kurumuna ayrılan fonlar yoluyla devlet, ulusal düzeyde eğitim açısından önemli görülen alanlara, yeterlilik gelişiminin uygulanmasından ve örgütlenmesinden ana sorumlu olarak faaliyetleri dağıtacaktır. İsveç Okul Geliştirme Kurumu da yeterlilik gelişim faaliyetlerinin uzun dönemde okul çalışmalarının bir parçası haline gelmesini sağlayacaktır. Bunun için başlangıç noktaları; değiştirilmiş okul yönlendirme sistemi, okul için ulusal düzeyde kararlaştırılmış hedef belgeleri ve okulun ulusal düzeyde değerlendirilmesidir (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

Ulusal Eğitim Kurumunun öncelikli politikalarını; yakın çevredeki değişiklikler, değerlendirme sonuçları, Hükümet ve İsveç Parlamentosunun almış olduğu kararlar, politika formülleri ve yeni reformlar etkiler (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

Belediyelerin, personelin yeterlilik gelişimi için tanzim ettikleri fonlar vardır ve yeterlilik gelişiminin kapsamına belediyeler karar verirler. Hükümet, belediyelere yeterlilik gelişim programlarını desteklemek için ek fon ayırabilir. Benzeri programlar özel fonlarla yetişkinlerin yeterlilik gelişimlerini desteklemek amacıyla uygulanmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

1999–2002 yılları arasında toplam öğretmen sayısının yarısına denk gelen 70000 öğretmen, bilgisayar ve internet gibi bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanarak yeterlilik gelişim programlarına katılmışlardır. Eğitim, çalışma ekipleri şeklinde gerçekleşmiştir. Eğitime katılarak İnternet Teknolojileri sertifikası alan öğretmenlere modern bir bilgisayar, evlerinde iş amaçlı kullanmaları için verilmiştir (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

Üniversiteler ve üniversite yüksekokulları, bölgesel düzeyde yeterlilik gelişim programlarının ana örgütleyicileridir. Üniversite ve üniversite yüksekokullarına ek

olarak eğitsel yayınlar, öğretmen örgütleri ve diğer devlet yetkilileri de bu programları örgütleyenler arasında yer alır (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

Belediyeler eğitim sağlayıcı kurumlardan, bölgesel gelişim merkezlerinden ve bağımsız eğitim kurumlarından sözleşmeli eğitim satın alırlar. Bazı bölgelerde ise yükseköğretim kurumlarının yetersiz olması nedeniyle, planlama görevinin başka kurum ve örgütlerle mukavele edilmesi yoluyla yeterlilik gelişimi için ihtiyaçlar ve hizmet içi eğitim için uzun dönemde alınması gereken önlemler çözümlenir (Eurydice.org, 2002/2003c: 88).

Yeterlilik gelişim programlarına katılmanın tek genel şartı, bir okulda görevlendirilmiş olmaktır. Ancak, belli bazı kurslar katılımcıların belli alan ve eğitim sektöründe çalışıyor olmalarını gerektirir. Yeterlilik gelişim programlarının nasıl yürütüleceğine dair belli bir yöntem veya plan yoktur. Kurslar, eğitim programları ve metotları düzenleyiciye ve alıcıya bağlı olarak çeşitlilik gösterir (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

İleri eğitim kurslarına katılan öğretmenler izin alırlar ve yerlerine vekil öğretmenler çalışır. Diğer türlü ileri eğitim, genelde çalışma günlerinde, akşamları veya öğrencilerin okulda olmadığı tatillerde yapılır. Eğitimin nasıl yürütüleceğini belirleyen belli bir plan veya metot yoktur. Öğretmenlerin bazı yeterlilik gelişim programlarında aldıkları krediler, üniversitelerin vermiş olduğu ders kredileri şeklinde olur (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

Yeterlilik gelişimi otomatik olarak maaş artışı getirmez, ancak bireysel olarak maaşlara karar verilirken ek vasıflarda göz önünde bulundurulur ve eğer okul müdürü öğretmenin bu gelişimi ortaya koyduğunu karşılıklı gelişim görüşmesinde olumlu olarak değerlendirirse, genelde maaşta belli oranda artışı yapılır. İleri eğitim öğretmenlerin başka bir kademedeki öğretim yapma olanağı bulmalarını da sağlar (Eurydice.org, 2002/2003c: 89).

İtalya

1950'lerden sonra, bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmelerle sürekli değişim içinde olan bilgi dünyasına ayak uydurmak ve bilgilerin yeni nesillere doğru ve zamanında aktarılabilmesi için, böyle bir eğitim ihtiyacı ortaya çıkmış ve bu eğitimin her kademesindeki öğretmenler için yaygınlaştırılmıştır (Eurydice.org, 2002/2003d: 110).

Hizmet içi eğitimin amacı öğretmenlerin bilgilerini çağa uygun tutmalarına yardımcı olmaktır. Öğretmenlere daha detaylı bilgi, uygulama fırsatı, yenilik ve araştırmalara katılma ve bunlardan yararlanma olanağı verilir. Bunlar, öğretmenlerin hakkı ve okul yönetiminin görevidir. Ancak, 31 Ağustos 1999 tarihinde çıkarılan, 24 Haziran 2003'deki İşçi Sözleşmesi Yasası ile onaylanan yasaya göre, hizmet içi eğitim, öğretmenler için hem bir hak hem de bir görev olmuştur. Hizmet içi eğitim, görevde yükselme için bir araç değildir. Ancak, maddi olarak öğretmenlerin maaşlarında iyileştirme yapılmasını, yapılan hizmetin süresine de bağlı olarak etkiler. Hizmet içi eğitimde önem verilecek konuları Bakanlık her öğretim döneminde açıklar. Ancak, öğretmenler istedikleri programa veya derse katılıp katılmamakta serbesttirler. Hizmet içi eğitimi yürüten herhangi bir kurum bulunmamakla beraber, eğitim sonunda herhangi bir değerlendirme de yapılmaz. Yükseköğretim kurumlarında ise eğitim kurumu kendisi yapılacak eğitimi ve niteliğini belirler (Eurydice.org, 2002/2003d: 110).

Okul yönetimi tarafından sunulan hizmet içi eğitimin yeri okul, üniversiteler, araştırma merkezleri veya Bakanlıkça tanınan diğer kuruluşlar olabilir. Hizmet içi eğitim, genellikle okul eğitim faaliyetlerinin dışındaki zamanlarda yapılır ve planlanır. Ancak, bu süreler içinde yapılan eğitim yönetim tarafından normal eğitim zamanı olarak tanımlanır (Eurydice.org, 2002/2003d: 110).

Polonya

Hizmet içi eğitim, Polonya eğitim sisteminde zorunlu değildir. Ancak, öğretmenlerin yükselmeleri için kaçınılmazdır. Hizmet içi eğitim tamamlayıcı eğitim

ve personel gelişimi olmak üzere iki ayrı şekilde mevcuttur. Tamamlayıcı eğitim, öğretmenin daha fazla yükseköğretim düzeyine ulaşması ve ek yeterlilik kazanmasına yol açar. Personel gelişimi ise öğretmenlerin mezun oldukları veya aldıkları eğitim doğrultusunda çalışma tekniklerini geliştirme ve zenginleştirmeyi kapsar. Öğretmenlerin tamamlayıcı ve personel gelişimlerinin mali giderleri, toplam öğretmen maaşlarının %2,5'i kadar bir bütçe maliyeti, Öğretmenler Sözleşmesiyle devlet garantisi altına alınmıştır. Bu miktar yerel yetkililerin, hayır kurumlarının ve destekleyicilerin katkılarıyla daha da artırılabilir (Eurydice.org, 2002/2003e: 94).

Tamamlayıcı eğitim kursları yükseköğretim kurumları, fakülteler tarafından, akşam kursları veya normal öğretim saatleri dışındaki çalışmalar şeklinde sağlanabilir. Öğretmenler, kendi ihtiyaçlarına ve eğitim düzeylerine göre çalışma ve uzmanlık alanlarını belirlerler (Eurydice.org, 2002/2003e: 94).

Akşam ve mesai dışı çalışmalar ücrete tabi olduğundan, bu durumdaki bir programı izleyen öğretmenlere ödenmek üzere bir ödeme planı çıkarılır. Her okul yöneticisinin, bu amaçlar için harcanmak üzere ayrılmış, belli bir miktarda fonu vardır. Öncelik, öğretmenlere daha yüksek düzeyde öğretmen eksikliğinin olduğu bölgelerde eğitim yeterliliği sağlamaktır. Personel gelişimi, yükseköğretim kurumları tarafından yüksek lisans çalışmaları ve öğretmenlik eğitimi yüksekokullarında sağlanan ilgili kurslarla yapılır. Ancak, bu tür programları sağlamakla yükümlü ana kurumlar “hizmet içi öğretmenlik eğitimi” kurumlarıdır (Eurydice.org, 2002/2003e: 94).

Geçmiş yıllar boyunca, hizmet içi eğitim kurumları birçok kez isimlerini ve çalışma kapsamlarını değiştirmişlerdir. 1960'larda Öğretim Metodolojisi Merkezi birçok düzeyde öğretim metodolojisi alanında hizmet içi eğitim vermiştir. 1970 ve 1980'lerde ise hizmet içi eğitim verem kurum, Öğretmenlik Eğitimi Kurumudur. Bu kurum doğrudan Bakanlığa bağlı olarak çalışmıştır. Bağımsız olarak birçok araştırma ve eğitim faaliyeti yürütmüş, çok sayıda yerel düzeyde alt şubeler oluşturmuştur. 1990'larda Öğretmenlik Eğitimi Kurumu kapatılmış ve yerine Ulusal Hizmet İçi Öğretmenlik Eğitimi Merkezi kurulmuştur. Bu kurum, ulusal düzeyde öğretmenlerin

hizmet içi eğitimlerini üstlenmiş, bütün öğretmenlerin ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapmış, personelle ilgili personel gelişimi ve tamamlayıcı eğitim konularının her ikisine de yönelik programlar hazırlamış, bütün ülke düzeyinde tahmin ve çözümlenmelerde bulunmuştur. Bölgesel düzeyde, yerel yönetime bağlı öğretim metodolojileri bölge merkezleri öğretmenlerin tamamlayıcı ve personel gelişimi hizmet içi eğitimlerini sağlamaktadır (Eurydice.org, 2002/2003e: 94–95).

Hizmet içi eğitim konusunda dikkate alınması gereken temel yasa, 1982 yılında çıkarılan Eğitim Sistemi Yasası'dır. İleriki yıllarda, bu yasada birçok değişiklik yapılmıştır. Hizmet içi eğitimle ilgili detaylı kurallar ve hizmet içi eğitim kurumlarının fonksiyonları 21 Eylül 2000 tarihinde çıkarılan Milli Eğitim Bakanlığı Tüzüğü ile tanımlanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Yetişkin eğitimi ve mesleki yeterliliği geliştirme üzerine, 12 Kasım 1993 tarihinde çıkarılan yasada, hizmet içi eğitim kapsamı içinde okul eğitimiyle veya okul dışında yükseköğretim kurumlarında tamamlayıcı eğitimini veya personel gelişimini tamamlayan öğretmen ve yöneticilerin hakları, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Politika Bakanlığı tarafından tanımlanmıştır (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerinin yasal sorumlusu Milli Eğitim ve Spor Bakanlığıdır. Bakanlığın, Öğretmenlik Eğitimi Konseyi hizmet içi eğitim alanında tavsiye veren bir kurul gibi hareket eder. Bölgesel düzeyde öğretmenlerin hizmet içi eğitim sorumluları, 1999 yılından beri öğretmenlerin pedagojik denetimlerini yapmakla da sorumlu olan okul yöneticileri ve hizmet içi eğitim merkezlerinden sorumlu oldukları içinde yerel yetkililerdir (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Yükseköğretim kurumları, tamamlayıcı ve personel gelişimi kurslarını bağımsız olarak kendi özerklikleri içinde sağlarlar. Okul eğitim sektöründe görev yapan Ulusal Hizmet İçi Öğretmenlik Eğitimi Merkezi bütün ülke düzeyinde, uluslararası programlar ve yabancı kurumlarla birlikte tamamlayıcı ve personel gelişim kursları sağlar (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Hizmet içi eğitim kurslarına kabul, hizmet içi eğitimi veren kurumun, kursun türüne, adayların ve kontenjan sayısına göre değişir. Akşam veya mesai dışı eğitim çalışmalarına yükseköğretim kurumlarında katılmak isteyen öğretmenlerin bir giriş sınavına veya mülakata girmeleri, bazı durumlarda ise lisans öncesi eğitime sahip olmaları gerekir. Lisans eğitimi veya uzmanlık eğitimi almak isteyenler, uzman olup bilgisini geliştirmek isteyenler, öğretmenlik eğitimi almış olup kendini geliştirmek isteyen öğretmenler, yükseköğretim kurumlarında akşam veya mesai sonrasında yapılan çalışmalara katılabilirler (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Ulusal Hizmet İçi Öğretmenlik Eğitimi Merkezi, okul yöneticileri tarafından, okulun ve öğretmenin ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen öğretmenleri hizmet içi eğitime kabul eder. Bununla birlikte, ulusal düzeyde duyulan ihtiyaçlara yönelik olarak da hizmet içi eğitime ihtiyaç duyan öğretmenlere eğitim olanağı sağlar. Bazı durumlarda, öğretmenler veya yöneticiler çok özel bir hizmet içi eğitim ihtiyacını rapor ederler. Bu durumlarda, yine bu öğretmenlere o özel ihtiyaca yönelik hizmet içi eğitim ulusal düzeyde düzenlenir (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Öğretim Metodolojisi Bölge Merkezleri buldukları bölgelerdeki hizmet içi eğitim ihtiyacını belirler ve uygun kurs ve faaliyetlerle bu ihtiyaçlara cevap verirler. İlgili her öğretmenin bu eğitim faaliyetlerine katılma ve tamamlayıcı veya personel gelişimi eğitimlerinden uygun olanı seçme şansı vardır (Eurydice.org, 2002/2003e: 95).

Yükseköğretim kurumlarında ve fakültelerde öğretmenler, almış oldukları eğitim düzeyine ve şimdiye kadar başarılı oldukları eğitim programlarına bağlı olarak, uzmanlık alanlarında, genelde mesleki bir unvan ile sonuçlanacak farklı sürelerdeki akşam veya mesai dışı çalışmalara katılabilirler. Yüksek lisans çalışmalarıyla uzmanlık alanlarının dışında, başka bir alanda eğitim veya bir uzmanlık alanında öğretim yapabilmek için gerekli pedagojik eğitimi ve yeterliliği kazanabilirler. Başka bir alanda uzmanlık eğitimi 3 ile 4 dönem arasında sürerken bir alanın pedagojik öğretime yönelik lisans sonrası çalışma genelde iki dönem ile sınırlıdır. Böylesi programların müfredat programları, tam gün yapılan programlarla

aynıdır. Ancak, akşam ve mesai dışı çalışmalarda öğretmenler çalışmaların büyük bir bölümünü kendi bireysel çalışmalarıyla tamamlarlar. Zorunlu dersler genelde öğle sonu veya hafta sonu, Cumartesi ve Pazar günleri yapılır (Eurydice.org, 2002/2003e: 96).

Hizmet içi öğretmenlik eğitimi kurumları, sık sık pedagojik ve metodolojik yeterlilik kursları ile kısa personel gelişimi oturumları düzenlerler. Bunlar, genelde bilimsel ve eğitsel konferanslar, seminerler ve atölye çalışmaları şeklinde olup, 1–2 haftalık bir süreyi kapsarlar (Eurydice.org, 2002/2003e: 96).

Belli bir uzmanlık alanında veya pedagojik beceri alanında yüksek lisans eğitimini tamamlayan öğrencilere, eğitimin süresi, alınan derece, çalışmaların kapsamı, bu çalışmaların kapsadığı alanların listesi ve teorik ve uygulama çalışmalarını tamamlamak için harcanan zaman hakkında bilgilerinde olduğu bir sertifika verilir.

Yeterlilik kurslarıyla pedagojik yeterliliğini kazanan öğretmenlere, bu kursları bitirdiklerinde kursun adının, süresinin, değişik personel gelişim oturumlarında bilgilerinin yenileyen öğretmenlerin isimlerinin de yazılı olduğu bir sertifika, bu kursları düzenleyen yükseköğretim kurumu veya hizmet içi öğretmenlik eğitimi kurumlarınca verilir. Yüksek lisans eğitimini bu kurumlarda tamamlayanlara da benzer sertifikalar verilir (Eurydice.org, 2002/2003e: 96).

Eğitim düzeyini yenileyen öğretmenler otomatik olarak daha yüksek maaş ödeme kademelerine terfi ederler. Mesleki uzmanlık diploması alan öğretmenler, maaşlarına ek olarak bir prim alırlar. Eğitim sistemi reformu içinde şu an öğretmenlere ikinci bir uzmanlık alanı kazandırma ve ikinci bir alanda ders verme çalışmaları yapılmaktadır (Eurydice.org, 2002/2003e: 96).

Yunanistan

Marasleio İlköğretim Öğretmenleri Enstitüsüne Anaokulu öğretmenleri hizmet içi eğitim ve mesleki gelişim kursları almak üzere davet edilirler. Yasalarca,

mesleki gelişim ve hizmet içi eğitim kursları Bölge İleri Eğitim Merkezlerinde de verilebilir (Eurydice.org, 2001/2002d: 142).

İlköğretim öğretmenleri için hizmet içi eğitim kurumları ilk defa kararname ile ortaya çıkmış ve karşılıklı öğretimi kaldırarak, ortaklaşa çalışma metodunu getirmiştir. Bu eğitimin süresi 6 hafta olarak belirlenmiştir. Yasalarca öğretmenlerin her bölgede düzenlenen ve 7 günlük bir süreyi kapsayan ileri eğitim seminer ve konferanslarına katılmaları zorunluluğu bir dizi yasayla değiştirilmiştir. Öğretmenler Akademisi de ileri eğitim için öğretmenlere yönelik bir yıllık kurslar düzenledi. İlk defa hükümetin desteği ve çabalarıyla, Atina Üniversitesinde iki yıllık bir süreyi kapsayacak bir ileri eğitim programı uygulamaya konmuştur (Eurydice.org, 2001/2002d: 143).

Yasalarca pedagoji kurumlarına verilen iki yıllık ileri eğitim kurslarını yürütme görevi daha sonra yine yasalarla değiştirilerek İlköğretim Okulları Öğretmenleri Enstitülerine verilmiştir. Öğretmenler Akademisi, yasalarla yeniden düzenlenmiş ve ismi değiştirilerek Marasleio İlköğretim Öğretmenleri Enstitüsü adını almıştır. Yasalara göre, ileri eğitim kursları iki yıllık ve bir yıllık iki farklı kurstan oluşur. Öğretmenlere hizmete başlamadan önce ve hizmete başladıktan sonra olmak üzere iki farklı şekilde ileri eğitim hizmeti verilir. İleri eğitim kursu verme görevi kanunlarla Atina Üniversitesi Pedagoji Bölümüne verilmiştir. Amaç, ilköğretim öğretmenlerine ileri eğitim olanağı vermek ve uzmanlaşmayı sağlamaktır (Eurydice.org, 2001/2002d: 143).

Ortaöğretim Öğretmenleri Enstitüsü, ortaöğretim öğretmenlerine yükseköğretim hizmeti veren ana kurumdur. Bu yüksekokullar 1910 yılında yasayla kurulmuştur. 1951 yılına kadar 1 yıl olan yükseköğretim süresi iki yıla uzatılmıştır. 1965–67 yılları arasında Pedagoji Enstitüsünün desteği altında farklı bir program uygulamaya konmuştur. Aynı zamanda, bir yıllık ileri eğitim programları, Ortaöğretim Öğretmenleri Okulunda da verilmeye başlanmıştır. Hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimi şu an Bölge İleri Eğitim Merkezleri vermektedir (Eurydice.org, 2001/2002d: 143).

2986/2002 sayılı yasanın 6. maddesine göre, İleri Eğitim Örgütü, Eğitim ve Dini İşler Bakanlığınca kurulmuştur. Bu örgütün temel görevleri, ilk ve ortaöğretim okullarındaki öğretmenlerin ileri eğitim programlarını planlamak, ileri eğitim faaliyetlerinin tür ve şekillerinin koordinasyonunu yapmak, ileri eğitim programlarını tasarlamak ve ilgili ileri eğitim kurumlarını görevlendirmek, ileri eğitim için kaynakları yönetmek ve tahsis etmek, ileri eğitim şekillerini ve derecelerini sertifikalamak, amaçlarını yerine getirmede, İleri Eğitim Örgütü Pedagoji Enstitüleri ile işbirliği yaparak Yunan ve Yabancı üniversiteler ve araştırma merkezleriyle kamu hizmetlerini ve örgütlenmelerini sağlamaktır. Yasalara göre, Yunanistan'da ileri eğitim kursları aşağıdaki kurumlarda verilebilir (Eurydice.org, 2001/2002d: 144):

- Okullar,
- Bölge İleri Eğitim Merkezleri,
- Üniversiteler,
- Teknoloji Eğitimi Enstitüleri,
- Teknoloji ve Teknik Eğitim Öğretmenleri Yüksekokulu,
- Pedagojik Eğitim Enstitüleri.

Zorunlu ileri eğitim programları ise şunlardan oluşur (Eurydice.org, 2001/2002d: 144):

- Sürekli öğretim personeli için periyodik ileri eğitim,
- Bütün öğretmenler ve özel eğitim birimlerinde çalışanları için özel kısa süreli ileri eğitim programları.

İlköğretim ve Anaokulu Pedagoji Akademilerinden mezun ilköğretim ve okulöncesi öğretmenleri iki yıllık çalışma programları sunan Marasleia İlköğretim Öğretmenleri Enstitüsünden ekstra ileri eğitim alırlar (Eurydice.org, 2001/2002d: 144).

Periyodik ileri eğitim için öğretmenler, Bölge Müdürlüklerinin hazırlamış olduğu listeye göre seçilir. Bu seçim yapılırken, okulların ileri eğitim faaliyetlerine duydukları ihtiyaç, öğretmenlerin ileri eğitime duydukları ihtiyaç, öğretmenlerin

hizmet süreleri, diğer muhtemel ihtiyaçlar dikkate alınır (Eurydice.org, 2001/2002d: 145).

İleri eğitim kursları, modern metot ve tekniklerle, öneri ve araştırmalarla, uygulama ve alıştırmaya yapma olanakları sağlanarak, öğrencilerin aktif olarak derslere katılımlarını sağlamak için her türlü yöntem kullanılarak, Bölge İleri Eğitim Merkezlerinde verilir. İleri eğitim faaliyetleri yürütülürken öğretime yardımcı teknolojiler en üst düzeyde kullanılmaktadır (Eurydice.org, 2001/2002d: 145).

İleri eğitim kurslarına katılan öğretmenler, ileri eğitim kurslarındaki aktif katılımlarına, hazırlanma, organizasyon yapma ve başarılı bir şekilde öğretme becerilerine, bireysel ve kolektif olarak ödevleri yapma ve yazılı sınavlardaki performanslarına bakılarak değerlendirilirler. İleri eğitim programlarını başarılı bir şekilde tamamlayanlara bir sertifika verilir. İleri eğitim kursu alan her öğretim personeli kurs bittikten sonra görev yaptıkları okullara geri dönerler (Eurydice.org, 2001/2002d: 146).

Çizelge 5: Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimlerinin Karşılaştırması

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye’de
1. Almanya ’da bütün öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları şarttır. Almanya, Belçika, Fransa, Polonya ve Yunanistan ’da eğitimden sorumlu bakanlık ve hükümet, hizmet içi eğitim kurslarının içeriğini ve koşullarını oluşturmakla sorumludur.	1. Hizmet içi eğitim, Milli Eğitim Bakanlığının Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermekte olan ve birçok ilde şubesi bulunan Hizmet İçi Eğitim Enstitüleri tarafından düzenlenir ve yürütülür.
2. Almanya, İsveç ve Polonya ’da devlete bağlı hizmet içi eğitim merkezleri, bölgesel ve yerel düzeyde örgütlenmişlerdir.	

Çizelge 5'in devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
<p>3. İtalya'da ise öğretmenlerin yeterlilik gelişimlerinin yürütülmesi yerel yönetimlerin sorumluluğu altındadır. Ancak, zorunlu eğitim ve ortaöğretim üst kademe okulları için hedeflerin belirlenmesi devlet sorumluluğundadır.</p>	<p>2. Türkiye'de hizmet içi eğitimin hedefleri;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Öğretim personelinin kuruma uyumunu sağlamak,
<p>4. Hollanda'da yasalarla belirlenen ve yönetilen belirli bir hizmet içi eğitim kurumu yoktur. Eğitim her türlü kamu ve özel sektör tarafından yapılabilir. Okullar hizmet içi eğitimi verecek kurumu, hizmet içi eğitime bütçenin ne kadarının ayrılacağını ve hizmet içi eğitimin içeriğinin belirlenmesinde söz sahibidirler.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkelerini bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş sağlamak ve uygulamada birlik kazandırmak,
<p>5. Belçika ve İngiltere'de her okul kendi eğitim ve öğretim uygulamaları doğrultusunda hedeflerini belirleyerek eğitim kursları düzenleyebilir. Bu yüzden eğitim, eğitim kurumlarının sorumluluğunda, eğitim özgürlüğünün bir parçası olarak da karşımıza çıkar. Okullar ihtiyaç duyulan alanlarda hizmet içi eğitim kursları düzenleyebilir veya bireysel olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarını sağlayabilirler.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meslekî yeterlilik açısından hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak,
<p>6. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve Yunanistan'da hizmet içi eğitim kurslarına katılma, öğretmenler için mesleki bir unvan ve maaş bakımından bir etkiye sahip değildir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak, • Personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek, • İstekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst kademelerine geçişlerini sağlamak,

Çizelge 5'in devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde	Türkiye'de
Ama düzenli olarak hizmet içi eğitime katılmış olmak okul müdürlüğü gibi yüksek mevkiler için yapılan başvurularda pozitif bir izlenim verir.	<ul style="list-style-type: none"> Farklı eğitim görenler için, yan geçişleri sağlayacak tamamlama eğitimi yapmak,
7. Polonya 'da ise tamamlayıcı eğitim ve personel gelişimi eğitimi şeklinde ortaya çıkan hizmet içi eğitim zorunlu değildir, ancak öğretmenlerin yükselmeleri için kaçınılmazdır.	<ul style="list-style-type: none"> Türk Millî Eğitim politikasını yorumlamada bütünlük kazandırmak,
8. İsveç 'te hizmet içi eğitim kurslarına katılan öğretmenlerin gelişimleri okul müdürü tarafından onaylanırsa maaşlarında artış olabilir ve bir üst kademedeki öğretim yapma olanağı bulabilirler.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitime ait temel prensip ve teknikleri uygulamada birlik sağlamak,
9. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan 'da hizmet içi eğitimin amacı, bilimsel, mesleki, teknik uygulamaların geliştirilmesi, öğretim tekniklerinin, genel ve özel metotların öğretilmesi, insan ilişkileri alanında kendilerini geliştirmeleri, alanlarıyla ilgili gelişmelerden haberdar edilmeleri ve ek nitelikler kazanmaları olarak belirlenmiştir.	<ul style="list-style-type: none"> Eğitim sisteminin geliştirilmesine destek olmak şeklinde sıralanabilir.
10. Belçika ve İspanya 'da hizmet içi eğitim kurs ve faaliyetlerine katılım gönüllülük temeline dayanır ve özellikle bulunduğu pozisyon için yeterli görülmeyen elamanların geliştirilmesine yönelik olarak verilir.	<p>3. Türkiye'de hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan öğretmenlerin maaşlarında bir artış olmaz, ancak, yönetim kademelerinde yer alabilmek için özellikle bazı hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmış olmak gerekir.</p>

Çizelge 5'in devamı

Avrupa Birliği Ülkelerinde

Türkiye'de

11. İtalya ve İspanya'da ise hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmak hem bir hak, hem de bir görevdir.	4. Türkiye'de öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitim etkinliklerinde, başta sisteme girecek eğitim yöneticilerinin hazırlanmasına, eğitim sisteminde uygulanan programların ifade edilmesine, teknolojiadaki gelişmelerin sisteme aktarılmasına, eğitim araç ve gereçlerinin tanıtılmasına öncelik verilmektedir.
12. Yunanistan'da okulların ve öğretmenlerin ileri eğitim faaliyetlerine duydukları ihtiyaç ile öğretmenlerin hizmet süreleri ve diğer olası gereksinimler dikkate alınarak hizmet içi eğitim alacak öğretmenler seçilir.	5. Hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılan öğretmenlerin maaşlarında herhangi bir artış olmaz iken, okul yöneticisi gibi mevkilerde görev alabilmek için özellikle yöneticilere yönelik düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmanın pozitif bir etkisi vardır.
13. Belçika'da Eğitim Bakanlığının aldığı karar doğrultusunda, bir öğretmenin her öğretim yılında 10 gün hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılması zorunludur.	
14. İsveç'te öğretmenlerin yılda 104 saat hizmet-içi eğitim alması gerekir. Bu eğitimin 1/3'ü, yaklaşık 5 günü okul tarafından, geri kalan kısmının ise öğretmenin inisiyatifi ile ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim olarak tamamlaması gerekir.	
15. İspanya'da toplu sözleşmelerde hizmet içi eğitim için destek ve öğretmenlerin eğitim amaçlı işten izinli ayrılmalarına da yer verilir.	
16. İtalya'da hizmet içi eğitim, ulusal hedeflerden kaynaklanan hedefleri ve okullaşma yönergeleriyle, yerel olarak her bir belediye tarafından ve okul tarafından belirlenen hedefleri, ayrıca her bir öğretmen tarafından bireysel mesleki gelişime dayanan hedefleri karşılayacak nitelikte olmalıdır.	

Avrupa Birliği ülkeleri Türkiye’de hizmeti içi eğitimin genel hedefleri; öğretmenlerin mesleki bilgilerinin artırmak hizmet içi eğitimin amacının, bilimsel, mesleki, teknik uygulamaların geliştirilmesi, öğretim tekniklerinin, genel ve özel metotların öğretilmesidir. Almanya, Polonya ve İsveç’te olduğu gibi Türkiye’de de hizmet içi eğitim merkezleri farklı bölgelerde örgütlenmiştir ve hizmet içi eğitim faaliyetlerinde bu merkezler aracılığıyla yürütülmektedir. Birçok Avrupa Birliği ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de hizmet içi eğitime katılım gönüllük esasına dayanır. Ancak Belçika ve İsveç gibi ülkelerde öğretmenlerin yılda yaklaşık on gün hizmet içi eğitim almaları zorunludur. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve Yunanistan da olduğu gibi Türkiye’de de hizmet içi eğitim kurslarına katılma, öğretmenler için mesleki bir unvan ve maaş bakımından bir etkiye sahip değildir. Ama düzenli olarak hizmet içi eğitime katılmış olmak okul müdürlüğü gibi yüksek mevkiler için yapılan başvurulara pozitif bir izlenim verir.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın altıncı alt problemi, “**Türkiye’de okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemi nasıldır?**” biçiminde düzenlenmiştir. Alt probleme cevap verebilmek amacıyla yasal metinler ve alanyazın incelenmiştir.

Türkiye’de öğretmenlik eğitimi beş boyutta ele alınacaktır. Birinci boyutta öğretmenlik eğitiminden sorumlu kurumlar, öğretim model ve düzeyi, ikinci boyutta öğretmenlik eğitimi programlarına giriş koşulları, üçüncü boyutta öğretmenlik eğitimi programlarında müfredat, dördüncü boyutta öğretmenlik eğitiminde değerlendirme; beşinci boyutta ise öğretmenlerin hizmet içi eğitimi ele alınacaktır. Öncelikle öğretmenlik eğitimiyle ilgili tarihsel evrimi kısaca incelemekte fayda görülmüştür.

Türkiye’de Öğretmenlik Eğitiminin Dünü ve Bugünü

Ülkemizde öğretmen yetiştirme tarihi Cumhuriyet öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nda, ondokuzuncu yüzyıl ortalarına kadar öğretmen yetiştirmek üzere kurulmuş bağımsız bir kurum yoktu. Bununla birlikte, medreseler bir bakıma hukuk ve öğretmen okulları gibi görev yapmışlardır.

Medreselerden çıkanlar adli ve idari memurlukların yanında öğretmenlik de yapabilmekte idiler (Eşme, 2001: 24–25). Tanzimat sonrasında Batı ülkelerinin etkisiyle de bugünkü ilköğretim birinci ve ikinci sınıfların yerine geçen ilköğretim okullarının sayısı artmış, ancak buralarda görevlendirilecek öğretmenlerin yetiştirilmesi için bir adım atılmamıştır. İhtiyaç nedeniyle 1848 yılında İstanbul’da “Darülmuallimin” (erkek öğretmen okulu) açılmıştır. Açılan bu okul fazla bir ilerleme sağlayamamış ilk ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirmekle kalmıştır. 1868 yılında da ilköğretim öğretmeni yetiştirmek üzere Darülmuallimin Sibyan Okulu açılmıştır (Akyüz, 2002: 42–46).

1891 yılına gelindiğinde Darülmuallimin’de yeni yapılanmalara gidilerek eğitim süreleri ikişer yıl olan üç şube, İptidaiye, Rüşdiye ve Aliye açılmıştır. Aliye şubesi yüksek öğretmen okullarının asıl çekirdeğini oluşturmaktadır. 1894-95 yıllarında Fen ve Edebiyat şubeleri de eklenerek eğitim süresi 3 yıla çıkarılmıştır. Bu durum İkinci Meşrutiyetin ilanına (23 Temmuz 1908) kadar sürmüştür. Meşrutiyet döneminde yeni yapılanmalara maruz kalan Darülmuallimin-i Aliye son olarak 1915 yılında çıkarılan Darülmuallimin Nizamnamesine göre ibtida-i İhzar-i ve Ali kısımlarından oluşuyordu. Öğrenim süresi üç yıl olan okul Edebiyat, Tabiiyat ve Reyaziyat şubelerine ayrılmıştı. Bu yeni yapılanmayla Darülmuallimin-i Aliye Cumhuriyet dönemine kadar gelmiştir. Bu okulun Felsefe bölümünde 1921 yılında mezun olan Hasan Ali Yücel ise cumhuriyetin ikinci on yılında eğitime yeni bir yön kazandırmış ünlü bir devlet adamıdır. Bir süre bu okulda edebiyat öğretmenliği yapan Tevfik Fikret ise bu kurum için bir marş yazmış ve bu tür kurumlar için yazılmış ilk marş özelliği olması dolayısıyla bütün öğretmen yetiştiren kurumların marşı haline gelmiştir (Koçer, 1991:147; Eşme, 2001: 27–33).

Erkek öğretmen okullarının yanında Cumhuriyet öncesi dönemde kurulmuş kız öğretmen okulları bulunmaktadır. Tanzimat’ın da etkisiyle 1859 yılında İstanbul’da Cevri Kalfa Kız Rüştiyesinin açılmasıyla artık kız çocukları da ortaöğretime başlayabilme olanağı bulmuşlardır. Açılan bu okulda erkek öğretmenler görev yaptığı için halk öğrenci göndermekte isteksiz kalmıştır. 1870 yılına gelindiğinde ise kız rüştiyesinin sayısı 8’e çıkmış, halktan destek görmediği için

ancak 207 öğrenci bu okullara devam etmekteydi (Eşme, 2001: 34). Bu okullara öğretmen yetiştirilmesi için 1870 yılında Kız Öğretmen Okulu (Darümuallimat) açılmıştır. Bu okulda da erkek öğretmenler görev yapmakta idi ve erkek öğretmenlerden çirkin ve yaşlı olma şartı aranıyordu. Bu okullar farklı yapılanmalarla Cumhuriyet dönemine kadar gelmişler ve Cumhuriyet döneminde Darülfünun bünyesinde Cumhuriyet Hükümetine devredilmişlerdir (Koçer, 1991:203; Akyüz, 2002: 49–50).

Cumhuriyet döneminde Darümualliminin Aliye'sinin Ali kısmı ayrılarak adı Yüksek Muallim Mektebi olarak değiştirilmiştir. 1925 yılında çıkarılan 45 maddelik yönetmelikle okulun ortaöğretim okullarına öğretmen yetiştirmek üzere hizmet vereceği belirtilmiştir.

Parasız ve karma eğitim yapan bir kurum olan Yüksek Muallim Mektebi Edebiyat, Felsefe, Tarih, Kimya, Tabiat ve Güzel Sanatlar bölümlerinden oluşmaktaydı. Okulun dört yıllık eğitim süresinin ilk üç yılı branş ve meslek derslerine, son bir yılı ise staj için ayrılmıştır. Branş dersleri üniversitenin ilgili bölümlerinde, meslek dersleri ise okul bünyesinde görülmekteydi (Eşme, 2001: 36–37).

Okulun kalitesi gün geçtikçe artmasına rağmen vermiş olduğu mezun öğretmen sayısı ülke ihtiyaçlarının çok altında kalmıştır. 1930-40'lı yıllar okulun model aldığı Fransız Yüksek Öğretmen Okulu modeline en fazla yaklaştığı dönem olmuştur. Bu dönemde üniversite öğretim üyeleri bu okulda müzakereci hoca olarak görev yapmışlardır. Ancak 1946 tarihinde çıkarılan üniversiteler kanunu ile üniversite öğretim üyelerinin üniversite dışında görev almaları yasaklanmıştır. Bu da okuldaki eğitimi olumsuz etkilemiştir. 1950 yılında 101 yıllık tarihe sahip bu okul kapatılarak, zamanın Milli Eğitim Bakanı Tahsin Bangoğlu'nun da etkisiyle Gazi Eğitim Enstitüsüne ağırlık verilmiştir. Tahsin Bangoğlu'nun aynı yıl görevden alınmasının ardından göreve gelen Tefik İleri, Yüksek Öğretmen Mektebini 1951 yılında tekrar açtıysa da okul yitirdiği saygınlığını geri kazanamamış ve ülke ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. 1950 yılında ülke genelinde toplam 42 öğretmen okulu bulunmaktadır (Eşme, 2001:56-57).

Öğretmen okulları ülkenin büyük bir kısmında yer almakta olup, bu okullara girmek 1965 yılına kadar büyük zorluklar içermekteydi. Okula girebilmek için okulun öğrenciyi aday olarak göstermesi, yapılan yazılı ve sözlü sınavlarda başarılı olması gerekmektedir. Bu okullara yasa gereği %75 köy çocuğu ve %25 oranında şehir çocukları alınmaktaydı (Eşme, 2001: 67).

İlk öğretmen okulu öğrencileri lise mezunu olarak kabul edilmediklerinden üniversite sınavına giremezlerdi. Bu engeli giderip zeki köy çocuklarının üniversite okumalarına olanak tanımak için 1950'li yıllarda yeni bir model ortaya konur ve Talim Terbiye Kurulunun kararıyla 1065 sayılı Tebliğler Dergisinde 1959 yılında köy çocuklarına üniversite kapısı açılır. Köy Enstitüleri yoluyla ortaöğretim olanağı bulan köy çocukları, artık üniversite eğitimi alma olanağı bulurlar. 1962-1963 öğretim yılında Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ilk üniversite mezunlarını verir. 1970'li yıllara gelindiğinde öğrenci olayları ve siyaset okulun başarısına gölge düşürür ve okuldaki başarı oranı günden güne düşer. Sayısı üçe çıkarılan yüksek öğretmen okulları 1978 yılında siyasi kargaşanın da bir neticesi olarak kapatılmıştır (Akyüz, 2001: 355–356).

1940'lı yıllarda lise öğretmenlerinin üniversite mezunu branş öğretmeni olmaları gerektiğini ve branş bilgisine gerek olmadığı, pedagojik formasyonun lise öğretmenliği için yeterli olduğunu savunan iki görüş hakimdir. 1926–27 öğretim yılında ortaokullara öğretmen yetiştiren ilk okul, Orta Muallim Mektebi adı altında Konya'da kurulmuştur. Daha sonra Ankara'ya taşınan okul Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü adını almış ve birçok uygulama ve proje için bir lâboratuar görevi görmüştür. Her ders için ayrı öğretmen yetiştirmenin zorluğu karşısında toplu dersler şubesi 1946–47 yılında kurulmuştur. Ülkenin farklı yörelerinde yeni eğitim enstitüleri açılmıştır. 1982 yılına gelindiğinde ise Gazi Eğitim Enstitüsünün çekirdeğini oluşturduğu Gazi Üniversitesi kurularak görevini tamamlamıştır.

Türkiye'de ilk orta ve lise öğretmenlerinin yetiştirilmesinde çok farklı uygulamalar yer almış, sürekli bir model çatışması kendisini göstermiş ve ülkenin öğretmen ihtiyacı günümüze kadar tam anlamıyla karşılanamamıştır. Buraya kadar

özetle, Cumhuriyet öncesi ve sonrasında öğretmenlik eğitiminde meydana gelen bazı gelişmelere yer verilmiştir.

Eşme (2001: 338)'ye göre, 1974 yılında ilköğretmen okullarının öğretmen liselerine dönüştürülmesi, 1978 yılında Yüksek Öğretmen Okullarının kapatılması, bunların ardından gelen mektupla eğitim ve hızlandırılmış eğitim uygulamaları öğretmen yetiştirme politikasında, dolayısıyla eğitimde tam bir yıkama yol açmıştır. 1982 yılında çıkarılan 2547 sayılı YÖK yasası ile öğretmen yetiştiren tüm kurumlar Milli Eğitim Bakanlığında alınarak üniversite bünyesine verilmiştir. Aynı zamanda okulöncesi öğretmenliğinden sınıf öğretmenliğine, ilk ve ortaöğretim öğretmenliğine kadar bütün öğretmenlik meslekleri için lisans mezunu olma şartı getirilmiştir. Eğitim Fakülteleri üniversite bünyesinde öğretmenlik eğitiminden sorumlu tutularak, Milli Eğitim Bakanlığının politika değişikliklerinin etkisinden kurtarılmıştır.

1970'li yıllardan 1990'lara kadar olan dönem öğretmen yetiştirme açısından ülkemizin en başarısız olduğu dönem olarak sayılır. 1990'lı yıllarda öğretmen liselerinde yeni bir yapılanmaya gidilerek Anadolu Öğretmen Lisesi adı altında 1 yıllık hazırlık sınıfı ve 3 yıllık lise eğitimiyle nitelikli öğretmen yetiştirme çabası sürmüştür. Ancak yapılan araştırmalarda, Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının ancak %58'lik bir kısmının Eğitim Fakültelerini tercih ettiği görülmüştür. Bu da Anadolu Öğretmen Liselerinde yeterince öğretmenlik ruhuna inilemediğinin göstergesidir (Eşme, 2001:255–256). 1990'lı yılların ortalarına kadar öğretmenlik tercihi ilk on tercih içinde bulunmazken, günümüzde artık öğretmenlik tercihi yapan öğrenci sayısı artmıştır. Bu da öğretmenlik mesleğinin hak ettiği noktaya doğru ilerlediğinin bir göstergesi olarak görülebilir.

Okulöncesi Öğretmenliği

Okulöncesi öğretmen yetiştirme işi ilk defa 1913–14 öğretim yılında İstanbul Darülmuallimatı içinde bir ana muallime sınıfı ile başlamıştır. Bu okula 15 yatılı 8 gündüzlü olmak üzere 23 kız öğrenci alınmıştır. O yıllarda bu okulda Çocuk Psikolojisi, Türkçe, Türkçe okuma, Kitabet, Koruyucu Sağlık, Beden Eğitimi,

Osmanlı Coğrafyası, Terbiye, Matematik, Doğa Bilimleri, El İşleri gibi dersler verilmiştir. Bu okula Kız Öğretmen Okulunun ikinci yılını bitirenler sınavsız olarak, bu düzeyde bilgisi olduğunu sınavla kanıtlayanlarda sınavla alınacaktır. Okulun öğretim süresi 1 yıldır (Oktay, 2002: 28–29).

Birinci Dünya Savaşının getirdiği ekonomik sıkıntılar nedeniyle yeni anaokulları açılmamış ve okulöncesi öğretmenliği eğitimi alanlar da iş bulamamışlardır. 1919 yılında alınan kararlarla bu okullar kapatılmıştır. 1927 yılında anaokulu öğretmeni ihtiyacını karşılayabilmek için öğretmen okullarına bir anaokulu muallimliği şubesinin eklenmesine karar verilmiş ve Ankara Keçiören’de müdürlüğüne İsviçre’de bu alanda eğitim almış olan Vicdan Hanım atanmıştır (Oktay, 2002: 30).

İki yıllık öğretim süresi olan bu yatılı anaokulu öğretmenliği, okuluna alınacak öğrencilerde; Türk olmak, öğretmenliğe engel özrü bulunmamak, lise mezunu olmak, 25 yaşını geçmemiş olmak gibi şartlar aranmıştır. Okula başvuranların sayısının 30’u geçmesi durumunda ise sınav şartı konmuştur. Bu okul daha sonra 1930–31 yıllarında İstanbul’a nakledilmiş ve iki yıl sonra da kapatılmıştır. Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de anaokulu öğretmenliğine yeterince önem verilmemiş ve açılan okulların ömrü kısa olmuştur (Oktay, 2002: 40).

1960’lı yıllarda çıkarılan kanunlarla anaokulu öğretmenliğine bu amaçla açılan okullardan mezun olanların veya lise ve kız enstitülerinden mezun olup özel okul veya kursları başarı ile bitirenlerin öğretmen olarak atanmasına karar verilmiştir. 17 Nisan 1940 yılında 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Yasası çıkmıştır. Bu yasayla köy enstitüleri kurulmuş, Türkiye’nin ihtiyaç duyduğu öğretmen ihtiyacının karşılanması için ciddi bir adım atılmıştır. Köy Enstitüleri Yasasının bazı maddeleri özetle şunları içermektedir (Türkoğlu, 2000: 164–165; Arslan, 2004: 117):

Md.1. Köy öğretmeni, köye yarayışlı meslek elamanı yetiştirilmek üzere tarıma elverişli toprağı bulunan yerlerde, Milli Eğitim Bakanlığınca “Köy Enstitüleri” açılır.

Md.2. Bu enstitülerin öğretmen ve memurlarının maaşları Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanır.

Md.3. Enstitülere, tam devreli köy ilkokulunu bitirmiş, sağlıklı ve yetenekli köylü çocukları seçilerek alınır. Öğrenim süresi en az beş yıldır.... Öğretmen olmayacağı kanısına varılan öğrenciler başka mesleklere ayrılır, bunların öğrenim süresi Bakanlıkça saptanır.

Md.4. Öğrenciler, sağlık nedeni dışında bir nedenle kurumdan ayrılırlarsa, kaldıkları sürenin bedeli kendinden ya da kefilinden alınır.

Md.5. Bu kurumlarda öğrenimlerini bitirerek öğretmen olanlar, 20 yıl çalışmak zorundadır.... Ayrılanlar devlet kurumlarına ve memurluğuna alınmazlar.

Md.6. Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenler, atandıkları köyün her türlü eğitim öğretim işini görürler. Örneğin bağ-bahçe, atölye gibi tesisler kurarak köylüye önderlik ederler, bunlardan yararlanmalarına yardımcı olurlar.

Md.14. İşletmedeki her türlü eşya, hayvan vb. okulun malıdır, işletmeden elde edilecek ürün öğretmenin olur...

Md.15. Köy öğretmenlerinin işleri, gezici başöğretmenler ve ilköğretim müfettişlerince kovuşturulup, denetlenir ve yardımcı olunur.

Yukarıdaki yasanın bazı maddelerinde özetle görülmektedir ki nüfusunun çoğunluğunun köylü ve çiftçilerden oluştuğu gerçeği göz önüne alınarak köylü çocukların eğitimine büyük bir önem verilmiş, bu okullardan mezun olanlar okullara öğretmen olarak atanmışlardır.

İlköğretim Öğretmenliği

Cumhuriyet döneminin ilk 25 yılında, pek az sayıda okul ve öğretmen kadrosuyla ilköğretim ve ortaöğretim düzeyine yeterli sayıda öğretmen yetiştirmek için büyük çaba harcanmıştır. Bunun sonucu olarak, zamanla öğretmen yetiştiren kurumların sayısı çoğalmış ve binlerce genç öğretmenlik mesleğine katılmıştır (MEB, 1982: 46).

Cumhuriyet döneminde yapılan en önemli gelişme öğretmenliğin yasal bir meslek durumuna getirilmesidir. 1924 tarihli 439 sayılı yasada, öğretmenliğin devletin genel hizmetlerinde eğitim ve öğretim görevini üzerine alan bağımsız sınıf ve derecelere ayrılan bir meslek olduğu belirtilmektedir. 1924–25 öğretim yılından itibaren Darülmuallimin adı Muallim Mektebi olarak değiştirilmiş ve okulların sayısı artırılmıştır. 1935'ten sonra bu okullar Öğretmen Okulu adını almıştır. İlkokuldan sonra öğretim süresi 5 yıl olan öğretmen okulları kent ve kasabalardaki ilkokullara

öğretmen yetiştirmekteydi. Köylerin eğitim sorunlarını çözmek içinse, 1926 yılında parasız yatılı Köy Öğretmen Okulları kurulmuştur. Bu okulların öğretim süresi 3 yıldır ve mezunların en az 5 yıl köylerde hizmet vermeleri gerekiyordu. 1932-1933 öğretim yılında ilköğretmen okullarının süresi altı yıla çıkarılırken, 1933 yılında köy öğretmen okulları kapatılmış ve 1940 yılında Köy Enstitüleri açılmıştır. Karma eğitimin verildiği yatılı parasız öğretim yapan bu okullarda, köylülerin eğitim sorununa toplumsal bir yaklaşım görülür. 1954 yılında siyasi tartışmaların odak noktasını oluşturan bu okullar kapatılarak yerlerini altı yıl eğitim süresi olan ilköğretmen okullarına bırakmışlardır (Duman, 1991: 57; Eşme, 2001: 57, 65; Kuzu, 2002: 118–119).

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası, bütün eğitim basamaklarında görev yapan öğretmenlere yükseköğretim eğitimi almış olma zorunluluğu getirmesinin üzerine, ilköğretmen okulları 1974–1975 öğretim yılında öğretmen liselerine dönüştürülmüş ve aynı yıl ilkokullara sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere liseden sonra iki yıllık eğitim veren Eğitim Enstitüleri açılmıştır. 1982 yılında bu kurumlar Eğitim Yüksekokullarına dönüştürülerek üniversite bünyesine alınmıştır (Eşme, 2001: 226–227).

Eğitime Giriş, Eğitim Sosyolojisi, Eğitim Psikolojisi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, İlkokul Programı ve Öğretim İlkeleri, Eğitim Yönetimi, Öğretim Uygulamaları ve Rehberlik gibi mesleki derslerin 3'er saatlik programlar halinde öğretildiği bu okulların öğretim süresi daha sonraki yıllarda 4 yıla çıkarılmıştır (Sözer, 1991: 24).

Bütün öğretmenlere yükseköğrenim şartının koşılmasıyla ortaöğrenim mezunu ilkokul öğretmenlerinin yükseköğrenim almalarını sağlamak amacıyla, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi arasında yapılan çalışmalar sonucunda, 1986 yılından itibaren, bu öğretmenlere "Uzaktan Öğretim Yoluyla Önlisans Kazandırma Projesiyle" yükseköğretim olanağı sağlanmıştır (Sözer, 1991: 24).

Akyüz (2001: 399–400)’e göre ise 1980 sonrasında çok sayıda üniversitenin plansız olarak açılması ve yeterli öğretim elamanı olmaması niteliğin düşmesine neden olmuştur. Üniversitelerde yetişen bilim adamları topluma duyarsız kalmış, bununla birlikte üniversite öğretim personelinin ekonomik durumu gittikçe kötüleşmiştir. Ancak YÖK’ün 4 Kasım 1997 tarihli eğitim fakültelerinde “Yeniden Yapılanma” düzenlemesi olumlu bir takım özellikler taşımaktadır. 4 Kasım 1997’den itibaren YÖK tarafından tüm Eğitim Fakültelerinin programları belirlenmeye başlanmıştır.

Ortaöğretim Öğretmenliği

Cumhuriyet döneminde ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla 1926 yılında Ankara’da Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü kurulmuştur. 1946 yılından sonra ise, önceleri liseden sonra iki yıl olan ve daha sonra üç yıla çıkarılan Eğitim Enstitüleri açılmaya başlanmıştır. 1978-79 öğretim yılından itibaren bu kurumların eğitim programlarında değişiklikler yapılarak süresi 4 yıla çıkarılıp liselere de öğretmen yetiştirmeleri sağlanmıştır.

Uzun yıllar ortaöğretim okullarına öğretmen yetiştiren Eğitim Enstitülerine giriş koşulları da zaman zaman değişiklik göstermiş, öğretmen okulu ve lise mezunları bu kurumlara, Eğitim Bölümü dışında, bir süre aşamalı sınavlarla alınmıştır. Eğitim Bölümüne girebilmek için ise en az üç yıl başarılı öğretmenlik yapmış olma şartı aranmıştır. 1982 yılında bu kurumların da üniversitelere bağlanmasına kadar öğrenci alımı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) sınavlarına göre yapılmaktaydı. Ancak Resim-İş, Müzik, Beden Eğitimi ve Eğitim Bölümlerine girebilmek için bu sınavları kazananlara ayrıca yetenek sınavları da uygulanmıştır (Duman, 1991: 79). Bu durum günümüzde de devam etmektedir.

Doğrudan doğruya liselere branş öğretmeni yetiştiren İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, 1956 yılına değin tek kurum olarak etkinliğini sürdürmüştür. Osmanlı dönemindeki Darülmualimin-i Ali yerine kurulmuş olan bu okul, 1924–25 öğretim yılında Yüksek Muallim Mektebi adını almış, daha sonra Yüksek Öğretmen

Okulu adını alarak liselere çok nitelikli branş öğretmeni yetiştirmiştir (Sözer, 1991: 25).

1956 yılında İzmir’de, 1959 yılında Ankara’da olmak üzere iki Yüksek Öğretmen Okulu daha açılmasına rağmen 1978 yılında bu okullara öğrenci alımı durdurularak işlevlerine son verilmiştir. Değişik sanat dallarında öğretmen yetiştiren Kız ve Erkek Teknik Yüksekokulları, Sanat Okulları, Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu gibi okullar da 1982 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak mesleki ve teknik alanlarda önemli katkı sağlayan kurumlar olmuşlardır. 1982 yılında ise 2547 sayılı yasa ile yükseköğretim yeniden düzenlenmiş ve 41 sayılı yasa gücündeki Kararname uyarınca, genel ve mesleki-teknik öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim kurumları üniversite bünyesine alınmıştır (Sözer, 1991: 23). Bu tarihten sonra üniversiteler bünyesindeki Fakülteler farklı düzey ve branşlarda öğretmen yetiştirme görevini üstlenmiştir

Öğretmen Yetiştirmede Üniversiteler ve Bugünkü Durum

Üniversiteler, 1982 yılına kadar öğretmen yetiştirme ile doğrudan ilgilenmemiş olmalarına rağmen, ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren kaynaklar arasında üniversitelerin de belirli ölçüde katkıları olmuştur. Üniversitelerin fen ve edebiyat fakültelerinde, Darülfünun’un kuruluşundan beri, çoğu kez yüksek öğretmen okulu öğrencilerinin, öğretmen olarak yetiştirilmeleri için uygulanan programlar dışında, önce İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültelerinde, sonra da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde, lise ve dengi okullara Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Yabancı Diller gibi alan ve dallarda düzenlenen öğretmen yetiştirme programlarıyla uzun yıllar çok sayıda öğretmen yetiştirilmiştir (Sözer, 1991: 26).

1982 öncesinde, üniversite sayısının giderek artması ve ülkenin değişik bölgelerinde üniversitelere bağlı fakülte ve yüksekokulların açılması sonucu, lise ve dengi okulların ihtiyacı olan dallarda öğretmen yetiştiren yüksek öğretmen okullarının sayıca azlığı nedeniyle, üniversite çatısı altında öğretmen yetiştirme

çalışmalarının belirli bir yoğunluk kazandığı söylenebilir. Hatta bazı üniversiteler öğretmen olmak isteyenler için sertifika programları da düzenlemişlerdir (MEB, 1982: 56–57).

Ancak bu kurumlar arasında düzenlenmiş sertifika programları arasında gerek derslerin sayısı ve dağılımı, gerekse içeriği bakımından büyük farklılıklar olmuştur. Bunun nedeni ise öğretmenlik meslek bilgisinin kazandırılması konusunda görülen kurumsal görüş farklılıkları ve öğretmen yetiştirme çabası içinde olan fakülte ve yüksekokullar arasında henüz bir eşgüdüm sağlanamamış olmasına bağlanabilir (Oğuzkan, 1981: 611).

Ortak bir programın bulunmaması, her kurumda ayrı ayrı düzenlenen yönetmeliklerle, bağımsız bir şekilde yürütülen sertifika programlarına katılma koşullarının da farklılık göstermesine neden olmuştur. Örneğin Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi belirli bir kontenjana göre, başka yükseköğretim kurumlarından öğrenci kabul ederken, yine Ankara Üniversitesine bağlı Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ile Ortadoğu Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi yalnızca kendi öğrencilerine böyle bir programa başvurma olanağı tanımışlardır. Öğretmenlik sertifikasına yönelik bu kurumlardaki programlara bakıldığında, bir kurumda zorunlu ders olarak verilen bir dersin başka bir kurumda zorunlu olmadığı, zorunlu ve seçmeli ders sayısının ve verilen kredinin dahi farklı olduğu görülmüştür. Örneğin Eğitime Giriş dersi Hacettepe Üniversitesi programında yer almazken ODTÜ’de zorunlu ders olarak verildiği, Hacettepe Üniversitesinde en az 5 zorunlu ders varken, ODTÜ’de 10 zorunlu ders olduğu görülmektedir (Sözer, 1991: 27).

Üniversitelerin ve akademilerin arasında bir eşgüdüm olmadığından, Öğretmenlik Sertifika Programları çok farklı programlarla süregelmiştir. Programların belirli bir stratejiye bağlanmayışı, bu kurumlarda yetişen öğretmenlerin, meslek bilgisi yönünden farklı nitelikler göstermelerine, kimi zaman ise nitelikçe yetersiz olmalarına neden olmuştur.

Üniversitelerdeki bu değişik uygulamaları sona erdirmek ve öğretmenlik sertifikası programlarını ortak bir çizgide birleştirmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi, 1981–1982 öğretim yılından başlayarak uygulanmak üzere, yükseköğretim kurumlarına bir öğretmenlik meslek bilgisi programı önermiştir. Bakanlığın öngördüğü doğrultuda, ancak her kurumun kendi düzenlemesi ve olanakları çerçevesinde, 1985 yılı sonuna kadar uygulaması sürdürülmüş olan bu program da ilgili fakültelerce çeşitli yönlerden eleştirilmiş, gerek içerik, gerekse öğretim süreç ve uygulamaları yönünden bir takım değişikliklere bağımlı tutulmaktan kurtulamamış ve kısmen de olsa farklı uygulamaların süregelmesi önlenememiştir (Sözer, 1991: 29).

Ortaöğretimin gereksinim duyduğu öğretmenleri çeşitli dallarda yetiştirmek üzere, bütün üniversitelerde uygulanacak yeni bir çerçeve program oluşturulması gerekli görüldüğünden, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 28 Ağustos 1985 gün ve 356 Prog. D. Bşk. 4756 sayılı yazı ile Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına başvurarak öğretmenlik formasyonu programlarının yeniden gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, ilgili fakülte dekanlarıyla bir toplantı düzenleyerek, hazırlanan bir taslak program üzerinde dekanların görüşlerini almış, daha sonra bir çerçeve program düzenlenmesi için bir komisyon kurmuştur. Komisyon çalışmaları sonucunda, Yükseköğretim Kurulu 27 Eylül 1985 günü toplanarak öğretmenlik formasyonu programlarında uyulacak ilkelerle, zorunlu ve seçimsiz dersleri kredileriyle birlikte belirlemiş ve kurulun 3 Ekim 1985 günü üniversitelere gönderdiği yönerge ile kesinlik kazanan yeni program 1986–1987 öğretim yılında başlayarak uygulamaya konmuştur. Yükseköğretim Kurulunun konuya ilişkin olarak belirlediği esaslar şöyle özetlenebilir (Sözer, 1991: 29–30):

- Öğretmenlik meslek bilgisine ilişkin dersler 18 ve 21 kredi arasında olacaktır;
- Söz konusu dersler, üçüncü ve sekizinci yarıyıllar arasında yer alacaktır;
- Belirtilen zorunlu dersler dışında (Eğitim Bilimine Giriş, Eğitim Psikolojisi, Genel Öğretim Metotları, Ölçme ve Değerlendirme, Özel Öğretim Metotları, Eğitim Sosyolojisi) Seçmeli Dersler de (toplam 7 ders 19 kredi) yer alacaktır.
- Üç haftalık bir staj (okullarda öğretim uygulaması) zorunluluğu getirilmiştir.

Daha sonraki yıllarda zorunlu ve seçmeli dersler konusunda bazı değişiklikler olmuştur. Örneğin 1988 yılında “Eğitim Teknolojileri” dersinin zorunlu ders olarak okutulması önerilmiş, o yıllarda kabul görmeyen bu öneri, 2000’li yılların hızla gelişen teknolojinin eğitime etkisi ve uyarlanması dolayısıyla, “Eğitim Teknolojileri” zorunlu ders olarak tüm Eğitim Fakültelerinin öğretmenlik programlarında okutulmaktadır.

1973 tarihli Milli Eğitim Temel Kanununun ilköğretimi 8 yıla çıkarması ve buna uygun öğretmen yetiştirme çabası, daha sonraki yıllardaki siyasal gelişmeler nedeniyle birçok kez değişikliğe maruz kalmıştır. İlk okullara sınıf öğretmeni yetiştirmek üzere kurulan okullar Öğretmen Liselerine dönüştürülmesi, ilkokullara öğretmen yetiştirmek üzere iki yıllık Eğitim Enstitülerinin kurulması, Yüksek Öğretmen Okullarının kapatılması ve ortaöğretime branş öğretmeni yetiştiren 3 yıllık Eğitim Enstitülerinin dört yıla çıkarılması gibi değişimler, aslında Türkiye’de sayısal olarak öğretmen ihtiyacının büyük ölçüde karşılandığının ve öğretmenin nitelik yönünün öne çıktığının da birer göstergesi olarak algılanabilir.

1982 yılından itibaren öğretmenlik eğitimi ilk defa tek çatı altında, üniversite bünyesine alınmıştır. Ancak, daha sonraki yıllarda bu duruma karşı görüşler de zaman zaman kamuoyuna yansımış, bazı kesimler öğretmenlik eğitiminin Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılması görüşünü savunmuştur. Ancak bunun Türkiye’ye gerileme getireceği görüşü ağırlıklı olarak benimsenmiştir. Günümüzde öğretmenlik eğitimi tek elden, ülkenin birçok ilindeki üniversiteler aracılığıyla yapılmaktadır (Sözer, 1991: 33–34).

Bugün dört yıllık lisans öğrenimi vererek branş öğretmenliği, okulöncesi, ilkokul öğretmenliği gibi farklı düzeylerde çalışma olanağı bulacak öğretmen adayları Eğitim Fakültelerinde farklı programlar dahilinde yetiştirilmektedir. Yapısı bakımından her biri değişik bölüm ve anabilim dallarından oluşan Eğitim Fakültelerinde, dersler kuramsal ve uygulamalı olarak verilmekte; bölümler arasında toplam ders kredileri yönünden önemli farklılıklar bulunmamaktadır. 2001 yılından itibaren öğretmenlik uygulamalarındaki yetersizlik görülerek, öğretmen adaylarının birinci sınıfta ve son sınıfta uygulama eğitimi almaları öngörülmüş, tüm üniversite

öğretmenlik programlarında birinci sınıf öğrencileri eğitimlerini aldıkları branşla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okulöncesi, ilkokul ve ortaöğretim okullarına giderek, bu okullarda branşlarında deneyimli öğretmenlerin derslerine katılarak gözlem yapmaktalar. Son sınıf öğrencileri ise birinci sınıftan farklı olarak son dönemde, kendilerini öğretmenliğe hazırlayacak deneyimleri bu okullarda, üniversiteden görevli danışman öğretim üyesi ve okullardaki deneyimli öğretmenlerin gözetimi altında ders anlatma ve uygulama fırsatı yakalamaktalar.

Öte yandan Eğitim Fakültelerinin herhangi bir bölümünü bitiren adaylar öğretmenlik hakkını doğrudan elde etmekle birlikte Milli Eğitim Bakanlığı bu adayları doğrudan işe almamakta, adaylar arasında nitelik yönünden en iyilerini belirlemek amacıyla sınav yaparak atama yapmaktadır (Sözer, 1991: 38). Çok farklı isimlerle günümüzde de uygulanmakta olan bu sınavlardaki adayların başarı durumları, atanacak öğretmen sayısına ve alana bağlı olarak farklılık göstermektedir. İhtiyaç duyulan branşlarda taban puan bugün 60'lar civarında iken, fazla ihtiyaç duyulmayan branşlarda adayların atanabilmeleri için 85 ve üzeri puanlar almaları gerekmektedir.

Bakanlık, okulların öğretmen ihtiyaçlarına ve bütçe dahilinde her dönem atama yapılacak branşları ve bu branşlardan toplam kaç öğretmen atanacağını kamu oyuna “meb.gov.tr” web adresi aracılığıyla, gazete, televizyon gibi değişik medya yayınları yoluyla duyurmaktadır.

Son yıllarda Fen Edebiyat Fakültelerindeki öğrencilerin mezun olduktan sonra iş bulma sorunları ortaya çıktığından, Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarına da öğretmen olabilme yolu açılmıştır. Farklı üniversitelerin açmış olduğu sertifika programıyla Üniversitelerin Fen Edebiyat Fakültelerinden mezun öğrenciler Lisansüstü Eğitim Sınavı ve Akademik Ortalamaları göz önünde bulundurularak; belirli kontenjanlar dahilinde, 3 yarı yıl süreli tezsiz yüksek lisans eğitimine alınmaktalar. Bu eğitim süresinde öğrenciler, meslek bilgisi dersleri almakta ve öğretmenlik uygulaması yapmaktalar. 3 yarıyıllık eğitimi başarıyla bitiren adaylara öğretmenlik yapabilmeleri için sertifika verilir ve yine bu adaylar da Eğitim Fakültesi mezunları gibi KPSS sınavına girerek almış oldukları puan ve atanacak öğretmen

sayısına uygun olarak Milli Eğitime bağlı okullarda çalışma olanağı bulmaktalar (MEB, 2001: 197–198).

Gerek Eğitim Fakültelerinde gerekse, tezsiz yüksek lisans yoluyla öğretmenlik sertifikası alacak öğrenciler uygulama eğitimi de alırlar. Uygulama süresince öğretmen adaylarının gerçek sınıf ortamında ders anlatmaları, onlara, program boyunca öğrendikleri bilgileri kullanarak ders planı hazırlama ve bu plana göre ders sunma konusunda beceri kazandırmaktadır. Çünkü; amaçları, içeriği, yöntemleri, öğretime hazırlığı, değerlendirmeyi ve ders araçlarını seçmeyi öngören ders planının hazırlanması ve uygulanması, sertifika programı boyunca alınan derslerin iyi kavranmasını gerektirmektedir. İyi hazırlanmış bir ders programı ile öğrencilerin karşısına çıkmak ve bu planı uygulamak, öğrencileri için öğretmenlik öncesinde iyi bir deneyim olmaktadır (Hakan, 1982: 239–240). Benzeri uygulama dersleri 2005 öğretim yılında da devam etmektedir.

a) Öğretmenlik Eğitiminden Sorumlu Kurumlar, Öğretim Model ve Düzeyi

Öğretmenlik eğitiminde yükseköğretim koşulunun 1973 yılında çıkarılan Milli Eğitim Temel Kanununu 41. maddesinde yerini almasıyla birlikte öğretmenlik eğitimi veren Üniversiteler kapsamındaki Eğitim Fakültelerinin derslerinin içeriğine yönelik birçok kanun çıkarılmıştır. Öğretmenlik eğitiminde yükseköğretimin şart koşulmasıyla birlikte 1981 yılında üniversitelerin sayısı 19'dan 27'ye çıkarılmış ve bir yıl sonrada bu üniversitelere bağlı olarak 28 Eğitim Yüksekokulu ve 21 Eğitim Fakültesi etkinliğe geçirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmen yetiştirme kurumlarındaki elamanların çoğu eğitim fakültelerine aktarılmıştır. Bu dönemde doktora yapmış personel sayısı oldukça azdır (Sözer, 1991).

Bugün Türkiye'de 60 devlet üniversitesi ve 5 vakıf üniversitesi bünyesindeki toplam 65 Eğitim Fakültesinde öğretmenlik eğitimi verilmektedir. Ancak Eğitim Bilimleri Fakültesinin bulunduğu tek üniversite Ankara Üniversitesidir (YÖK, 2005a: 1).

Hizmet öncesi öğretmenlik eğitiminin kalitesini artırmak amacıyla Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi, Yükseköğretim Genel Kurulunun 8216 sayılı 19.09.1997 tarihli kararı ile oluşturulmuştur. 8217 sayılı yasa ile de Eğitim Fakülteleri, Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığının birimlerinin temsilcilerinin yer alması öngörülmüştür. Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında uygulanan programları denetleyen değerlendiren, geliştiren ve YÖK'ün öğretmen yetiştirme ile ilgili kararları oluşturmada danışma organı olarak faaliyet gösterir (MEB, 2001: 199). Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesinin Amaçları (YÖK, 2005b: 1):

- Eğitim Fakülteleri ile gerekli işbirliği ve koordinasyon çerçevesinde çalışarak, hizmet öncesi öğretmenlik eğitimi kalitesini yükseltmek; dolayısı ile de öğrencilerin okullardaki başarılarının artmasına katkıda bulunmak,
- Hizmet öncesi öğretmenlik eğitimi için ulusal ölçütler belirleyip bunları uygulamak,
- Öğretmenlik eğitimi kalitesini değerlendirme ve iyileştirme amacı ile kalite kontrol mekanizmaları geliştirmek,
- Öğretmenler için gerekli olan bilgi, anlama, beceri ve yeteneklere ilişkin ulusal ölçütler oluşturmak,
- Hizmet öncesi öğretmenlik eğitiminde okulların etkin katılımını sağlayıp, fakültelerle okullar arasındaki işbirliğinin gelişmesine yardımcı olmak şeklinde sıralanabilir.

Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesinin görevleri ise (YÖK, 2005b: 1):

- Öğretmen eğitimi programlarını ve derslerini oluşturup güncelleştirmek,
- Öğretmenlik eğitimi derslerine ilişkin ulusal ölçütler geliştirmek ve uygulamayı değerlendirmek,
- Yeni öğretmenler için ulusal standartlar geliştirmek ve uygulamasını sağlamak,
- Öğretmenlik eğitimi programlarının kontrolünü, sürekliliğini ve güncelleştirilmesini sağlamak,

- Öğretmenlik eğitiminin büyük ölçüde uygulamaya dayandırılmasını sağlamak,
- Ülkenin önceliklerinin ve öğretmen açığı olan bölgelerin saptanması, her branş için gerekli olan öğrenci sayısının dağılımının yapılması ve öğretmenlerin temini ve istihdamı ile ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmak,
- Öğretmenlik eğitimi programları için uygulanabilecek öğrenci seçiminde destek sağlamak,
- Yükseköğretim Kurulu ile Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ile Fakülteler ve diğer bütün ilgili kurumlar arasındaki bilgi ve iletişim akışını sağlamak,
- Çalışmaların en iyi ve mükemmel bir biçimde sürdürülmesine yardımcı olmak,
- Hizmet için eğitim kursları ve yurtdışı eğitim bursları yoluyla personel gelişimine katkı ve destek sağlamak,
- Okullardaki öğrenim-öğretim kalitesini iyileştirmekle ilgili olarak sınıf tabanlı eğitim araştırmalarının yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak,
- Öğretmen yetiştirme ve eğitimi ile ilgili verileri toplamak, muhafaza etmek ve ilgili yerlere sunmak,
- Öğretmenlik eğitiminin en önemli boyutlarından biri olan fakülte-okul işbirliği konusunda gerekli olan model ve altyapı çalışmalarını gerçekleştirmek,
- Öğretmen yetiştirme ile ilgili kısa ve uzun vadeli planlamalar yapmak,
- Ülkenin ihtiyaçları ve öncelikleri ile alandaki çağdaş gelişmeler ve araştırma bulguları doğrultusunda hizmet öncesi öğretmen yetiştirme sürecini etkin ve verimli hale getirmek,
- Öğretmen yetiştirme ile ilgili olarak belirlenecek alanlarda gerekli çalışma ve araştırmaları yapmak üzere alt komiteler biçiminde faaliyet gösterecek çalışma gruplarını oluşturmak, görevlerini belirlemek ve çalışmalarını değerlendirmek,

- Öğretmenlik eğitimi ile ilgili tüm konularda Yükseköğretim Kurulu'na 8217 sayılı kanuna göre tavsiyelerde bulunmak şeklinde sıralanabilir.

Türkiye’de öğretmenler 14.7.1965 tarihinde kabul edilen 657 sayılı Devlet Memurları Kanuna tabi memur statüsündedirler. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda “memur”u, Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerince genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, bu Kanunun uygulanmasında memur sayılır” şeklinde tanımlanmaktadır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 11. Maddesi devlet memurlarının görev ve sorumluluklarını belirlemektedir. Bu maddeye göre, “Devlet memurları kanun, tüzük ve yönetmeliklerde belirtilen esaslara uymakla ve amirler tarafından verilen görevleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Görevlerinin iyi ve doğru yürütülmesinden amirlerine karşı sorumludurlar”. Bir devlet memurunun amirinden aldığı emri kanun, tüzük ve yönetmeliklere aykırı olmadığı sürece yerine getirmesi, kanunlara aykırı bir durumda ise emri verene bildirmesi, emri yerine getirmemesi, ancak emir yenilenirse yerine getirmesi gerekir. “Ancak emrin yerine getirilmesinden doğacak sorumluluk emri verene aittir. Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz”.

Öğretmenler 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36. Maddesine göre Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfında yer almaktadırlar. Yine bu yasa gereğince öğretmenlerin göreve başlama dereceleri 9’dur ve her yıl bir kademe olarak son kademe olan 1. kademeye kadar yükselebilirler. Milli Eğitim Bakanlığı ihtiyaç duyulan öğretmen branş ve sayısını Devlet Personel Başkanlığına bildirir. Basın yayın organları ile duyurular yapılır. Öğretmenlerin göreve atanabilmeleri için Kamu Personeli Seçme Sınavına girmeleri ve başarılı olmaları gerekir. Ayrıca öğretmenlerin atanması için ihtiyaç duyulan branşlara göre Kamu Personeli Seçme Sınavı’ndan almaları gereken taban puanlar da ilan edilir.

Öğretmenler, ilk atamaları yapıldıktan sonra, 657 Devlet Memurları Kanununun 56. Maddesi uyarınca, 1 yıllık stajyerlik süresinde başarılı olamamaları veya devlet memurluğuyla bağdaşmayacak hal ve hareketlerde bulunmaları durumunda görevden atılabilirler. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu memurların görevden alınma durumları da tanımlanmıştır.

b) Öğretmenlik Eğitimi Programlarına Giriş Koşulları

Öğretmen adaylarının seçiminde, öğretmenlik eğitiminin YÖK çatısı altında toplanmasından önce, *ilköğretim okulları, yüksek öğretmen okulları ve eğitim enstitüleri* gibi öğretmen yetiştiren kurumlarca öğrenci seçiminde bazı sınavlar yapılmaktaydı. Bu seçme işleminde, *mesleki yetenek testleri, yazılı akademik testler, sözlü sınavlar ve mülakat, kişilik testleri, psikolojik testler* vb. seçme yöntemleri kullanılmıştır. XII. Milli Eğitim Şûrası'nda öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen adaylarının seçiminde ÖSS veya ÖSS + Mesleğe Yakınlık + Mülakat sınavının yapılması önerilmişse de bugüne kadar uygulanmamıştır. YÖK çatısı altında öğretmen yetiştirme eğitiminin verilmeye başlanmasıyla da öğrenci seçimi ve öğrencilerin yükseköğretim veren kurumlara yerleştirilmesi ÖSYM tarafından yapılmaya başlanmış, ancak öğrenci seçiminde ortak ölçütler ve standartlar geliştirilememiştir (Celep, 2004: 39–40).

Türkiye'de bütün eğitim öğretim kademelerinde öğretmen adaylarının yükseköğretim almaları, 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasasının 43. maddesiyle öngörülmüştür. Bu maddede “öğretmenlik eğitime hazırlık; genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanır” hükümleri, öğretmenlerin yetiştirilmesinde uyulacak temel ölçütleri belirlemiş bulunmaktadır. Yükseköğretim eğitime kabul koşulları aynı zamanda öğretmenlik eğitimine girebilmek için gerekli koşullar ile aynıdır.

1982 yılında toplanan XI. Milli Eğitim Şûrası'nın kararları ve getirdiği model, büyük ölçüde 1982 yılından önceki sorunları ortadan kaldırmaya yöneliktir. 1981 tarihli 2547 Yükseköğretim Kanunu gereğince çıkarılan 41 sayılı kararname

uyarınca, öğretmenlik eğitimi üniversitelerin çatısı altında birleştirilmiştir. Bu yeni düzenleme, üniversitelerde kurulmuş olan Eğitim Yüksekokulları ve Eğitim Fakültelerinin öğretmenlik eğitimindeki yerlerini pekiştirmektedir. Öğretmenlik eğitimi temelde Eğitim Fakültelerinde verilmesine rağmen, gerek öğretmen eksikliği gerekse politik nedenlerden dolayı Fen Edebiyat Fakültelerinden mezun öğrenciler de zamanla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, geçici veya sürekli öğretmen olarak atanmıştır. Günümüz de ise bir çok üniversitede Eğitim Fakültesi dışındaki diğer 4 yıllık eğitim veren fakültelerden mezun olan öğrencilere açılan tezsiz yüksek lisans yoluyla, öğretmenlik formasyonu kazandırılmakta ve sertifika verilmektedir. Böylece bu adaylar da öğretmen olarak gerek Milli Eğitime bağlı okullarda gerekse diğer özel okullarda öğretmen olarak görevlendirilebilmekteler (MEB, 2001: 197–198).

Bütün kademelerde, öğretmenlik eğitimine kabul için adayların ortaöğretim diplomasına sahip olması gerekir ve Yükseköğretim Kurumunun yaptığı Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavından girerek istediği dal ve düzey için yeterli puanı alması gerekir. Öğrenciler almış oldukları puanlar doğrultusunda tercih yapma ve alan belirleme hakkına sahiptir. Seçmiş oldukları alana, yine alanın belirlemiş olduğu kontenjan ve puan göz önünde bulundurularak bu alanda eğitim almaya hak kazanan öğrenciler, eğitim fakültelerinin belirlemiş olduğu dallardan birisini tercih eder ve kabul edilirlerse öğretmenlik eğitimine alınırlar. Anayasal bir kurum olan yükseköğretim kurumlarının üst kurulları her eğitim öğretim programına kabul edilecek öğrenci sayısı önerilerini inceleyerek kapasitelerini tespit eder, insan gücü planlaması, kurumların kapasiteleri ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ortaöğretimdeki yönlendirme esaslarını da dikkate alarak öğrencilerin seçilmesi ve kabul edilmesi ile ilgili esasları tespit eder. Ayrıca, yükseköğretim üst kuruluşları, yükseköğretim kurumlarında ve bu kurumlara girişte imkan ve fırsat eşitliğini sağlayacak önlemleri almak ve her eğitim-öğretim programında öğrencilerden alınacak harca ait ilgili yükseköğretim kurumlarının önerilerini inceleyerek karara bağlamak sorumluluğuna sahiptir (YÖK, 2005: 1–2).

Yükseköğretim Kuruluna bağlı olarak faaliyet gösteren Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin görev ve yetkileri, 2547 sayılı 1981 tarihli Yükseköğretim

Kanununda belirtilmiştir. Bu Kanuna göre Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, öğrenci isteklerini de göz önünde tutarak Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslara göre değerlendiren, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yapan bir kuruluştur (YÖK, 1981: 4; Başaran, 1994: 62–63; Hatipoğlu, 2000: 288–289).

Beden eğitimi, müzik, resim gibi özel yetenek gerektiren alanlarda öğrenciler, almış oldukları puanların yanında, üniversitelerin kendi bünyelerinde yapmış oldukları özel yetenek sınavında başarılı olmaları gerekir. YÖK’ün yapmış olduğu ÖSYM sınavında öğrenciler ancak ortaöğretimden mezun oldukları alanla ilgili tercih yapabilirler. Öğretmen okulları veya yeni adıyla Anadolu Öğretmen Lisesi mezunu adaylar öğretmenlik tercihinde buldukları takdirde ek puan alarak diğer lise mezunlarına göre daha avantajlı duruma gelmektedirler. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı ilk beş tercihi içinde öğretmenlik bölümlerinden birini tercih ederek girme şansı elde eden öğrencilere burs vermektedir.

Ancak, Ataünal (2003: 1003–104)’ın da belirttiği gibi, öğretmen olmak isteyen adaylarda veya öğretmenlik eğitimine kabul edilecek adaylarda özel koşullar aranmamaktadır. Oysa öğretmenlik herkesin yapabileceği bir iş değil, sağlıklı bir kişilik ve karakter mesleğidir. Öğretmenlik eğitime aday seçiminde, Türkiye AB Ülkeleri kadar özenli davranmamaktadır. Celep (2004: 39)’inde belirttiği gibi “öğretmenlik kendine özgü özellikleri olan, eylem ve işlemlerinin sonuçlarının tam olarak denetlenmesi, hata yapıldığında düzeltilmesi olanaklı olmayan bir meslektir.” Bu nedenle bu meslekte görev yapacakların daha özenli seçilmesi gerekir.

Öğretmenlik mesleğine daha nitelikli ve istekli öğrencilerin alınması, öğretmenlik mesleğinin statü ve kalitesinin arttırılmasına katkı sağlayacaktır. Nitekim MEB ve YÖK işbirliğiyle 1998 yılında tamamlanan “Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması” çalışmaları çerçevesinde öğretmenlik programlarını ilk sıralarda tercih edenlere burs verilmesi, eğitime katkı payı ve sağlık giderlerinin karşılanması gibi özendirici uygulamalara başlanmış ve bunun neticesinde daha

nitelikli öğrenciler öğretmenlik programlarını tercih etmeye başlamış, öğretmenlik taban puanları yükselmiştir (Eskicumalı, 2002: 21).

c) Öğretmenlik Eğitimi Programlarında Müfredat ve Uzmanlaşma

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı 1996 yılı başında ülkemizin ihtiyaç duyduğu öğretmenleri yetiştirmek üzere Dünya Bankasından sağlanan krediyle YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılan çalışma, öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. “Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme Projesi” kapsamında Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarına başlanmış ve buna göre Eğitim Fakültelerindeki lisans ve yüksek lisans düzeylerinde yürütülen programlarda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Eğitim Fakültelerinde yapılan yeni düzenlemelerle öncelikle 16.8.1997 tarih ve 4306 sayılı kanunla yürürlüğe giren ve 1997–1998 öğretim yılında uygulanmaya başlanan sekiz yıllık zorunlu ilköğretim düzeyindeki sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni ihtiyacının karşılanması amaçlanmıştır. Bunun yanında, ortaöğretim öğretmenliğinin yüksek lisans düzeyine kaydırılması ve gerek lisans gerekse yüksek lisans düzeyindeki öğretmen yetiştirme programlarında yer alan derslerin yeniden düzenlenmesi ile daha nitelikli öğretmen yetiştirme yönünde önemli bir adım atılmıştır. Tüm bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı ile yeterli düzeyde koordinasyon ve işbirliği yapılmış ve bu şekilde Eğitim Fakültelerinde yapılan çeşitli geliştirme etkinliklerinin gerçekçi ve ihtiyaca dönük olması sağlanmıştır (YÖK, 1998: 3; Eskicumalı, 2002: 17).

1998–1999 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlayan yeni sistemde; okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin lisans düzeyinde, ortaöğretim öğretmenlerinden Yabancı Dil, Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Özel Eğitim, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanlarında lisans düzeyinde; Fen, Matematik ve Sosyal alanlar öğretmenlerinin ise Tezsiz Yüksek Lisans seçeneğiyle yetiştirilmesi esası getirilmiştir. Ayrıca bir öğretmenden birkaç alanda yararlanmak amacıyla, ilköğretim okullarında görev alacak öğretmenlerin yetiştirildiği programlarda, yan alan uygulaması zorunluluğu uygulamaya konmuştur (MEB, 2001: 197–198; Eskicumalı, 2002: 17–18).

Yeni düzenlemeye göre oluşturulan lisans ve yüksek lisans düzeyindeki programlar 1998–99 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Yeni düzenlemenin başarılı bir biçimde uygulanabilmesi için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı bir dizi önlem almıştır. İlk olarak, 1994 yılı sonunda başlayan ve 1998 yılının sonunda bitirilmesi planlanan YÖK/Dünya Bankası Hizmet Öncesi Öğretmenlik Eğitimi Projesinin kaynakları ve proje çerçevesinde gerçekleştirilen çeşitli etkinlikler, yeni düzenleme ilkeleri ve amaçları doğrultusunda yönlendirilmiştir. Bu çerçevede çeşitli alanlarda program geliştirme çalışmaları yapılmış; üretilen kaynak öğretim materyalleri Eğitim Fakültelerine ilgili derslerde kullanılmak üzere gönderilmiştir. Eğitim Fakülteleri ile okullar arasındaki işbirliğini ve koordinasyonu geliştirmek üzere bir “Eğitim Fakültesi-Uygulama Okulu İşbirliği Programı” başlatılmış ve bu çerçevede Eğitim Fakülteleri ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullardan seçilen uygulama öğretmenleri ile seminer çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları halen devam etmektedir. Hizmet Öncesi Öğretmenlik Eğitimi Projesi etkinliklerine ek olarak Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği halinde 750 yurt dışı öğrenim bursunun Eğitim Fakültelerine tahsis edilmesini sağlamış ve bu çerçevede yurtdışına Eğitim Fakülteleri adına öğrenci gönderme işlemleri başlatılmıştır. Ayrıca, 19.9.1997 tarih 97.8.144 sayılı Yükseköğretim Kurulu Genel Kurulu kararıyla Eğitim Fakültelerinde uygulanan programları denetlemek, değerlendirmek ve geliştirmek amacıyla bir “Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi” kurulmuştur. Tüm bu etkinlikler, Eğitim Fakültesi programlarında yapılan yeni düzenlemenin başarılı bir biçimde uygulanması açısından büyük bir önem taşımaktadır (YÖK, 1998: 3).

Yeni düzenlemenin başarılı olması için alınması gereken önemli bir diğer önlem de öğretmen yetiştiren programlarda yer alan derslerin ve içeriklerinin yeniden belirlenmesine ilişkindir. Öğretmen yetiştiren lisans ve yüksek lisans programlarında yıllardan beri süregelen önemli sorunlar ve öğretmen yetiştirme konusundaki çağdaş gelişmeler ve yönelimlerin ortaya çıkardığı temel ihtiyaçlar, bu programların yeniden geliştirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir. Eğitim Fakültelerinde geçmişte uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının incelenmesi

ve bu konuda yapılan çeşitli araştırma sonuçlarının çözümlenmesi sonucunda (YÖK, 1998: 4–5):

- İçerik, ders sayıları ve kredileri, okullarda uygulamalar gibi çeşitli yönlerden belirli bir standardın olmadığı,
- Programlarda yer alan derslerin içeriği ve ilgili okul düzeyindeki öğretim alanının içeriği arasında tutarsızlıkların olduğu,
- Dersler arasında aşamalı ve birbirini tamamlayıcı mantıksal bir ilişkisinin kurulmadığı,
- Teorik derslere daha fazla ağırlık verildiği ve uygulamanın geniş ölçüde ihmal edildiği,
- Alan derslerinin öğretmen adaylarını ilgili konu alanının bir dalında uzmanlığa yönelttiği (bir örnek vermek gerekirse, bazı Eğitim Fakültelerinin Kimya Öğretmenliği Programında çok sayıda Organik Kimya dalına yönelik derslerin yer alması gibi) ve alanın öğretim yöntemlerine ilişkin derslerin yetersiz olduğu,
- Programlarda açılan derslerin öğretmen adaylarının ve ilgili okul düzeyinin gereksinimlerinden çok, öğretim elemanlarının yönelimleri ve tercihleri doğrultusunda şekillendiği ve bu nedenle ders sayıları ve zorunlu kredi yükünün çok arttığı,
- Öğretmenlik formasyonuna ilişkin derslerin eğitim bilimleri alanındaki bazı teorik derslerden oluşup, öğrencileri öğretmenliğin gerektirdiği uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmaktan uzak olduğu,
- Programlardaki zorunlu ders yükünün gereğinden fazla olması nedeniyle öğrencilerin bireysel ilgilerini geliştirmelerine yönelik seçmeli derslere zaman ayıramadığı ve
- Programın bütünü ile okullarda yapılan uygulama arasında tutarsızlıklar olduğu görülmüştür.

Tüm bu ve benzeri sorunlar nedeniyle geçmişte uygulanan programlardan mezun olan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yeterli bir biçimde hazırlanamadıkları saptanmıştır (YÖK, 1998: 4–5).

Yukarıda bahsedilen bu temel problemler yanında, Eğitim Fakülteleri programlarında yapılan yeni düzenleme sonucunda ortaya çıkan bazı yeni programlar ve uygulamalar da, öğretmen yetiştirme programlarının geliştirilmesine önemli bir gerekçe teşkil etmiştir. Örneğin, yeni düzenlemede yer alan İlköğretim Matematik Öğretmenliği lisans programı yeni bir program olduğu için dört yıllık bir lisans programının geliştirilmesi gerekli olmuştur. Aynı şekilde yeni düzenleme ile öngörülen ve ortaöğretim branş öğretmeni yetiştirmeyi amaçlayan tezsiz yüksek lisans programları da yeni bir uygulama olduğu için, buna yönelik üç dönemlik bir program geliştirme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Yeni düzenleme ile gündeme gelen yeni lisans ve yüksek lisans programlar yanında, geçmişte uygulanan öğretmenlik sertifikası derslerinin, öğretmen adaylarını öğretmenliğe hazırlamaktan uzak oluşu, bu kapsamda da program geliştirme çalışmalarını gerekli hale getirmiştir (YÖK, 1998: 4).

Tüm bu sorunları ve gereksinimleri dikkate alan Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden geliştirilmesi için 1997 yılı yaz aylarında bir çalışma başlatmıştır. Eğitim Fakülteleri öğretim elemanlarından oluşan komisyonlar konu alanlarına göre yoğun bir çalışma yaparak geliştirilen programların taslak yapısını ortaya çıkarmışlardır. Daha sonra bu programlar çeşitli Eğitim Fakültelerine gönderilerek görüş istenmiş ve bu görüşlere göre birtakım değişiklikler yapılarak programlara son hali verilmiştir. Bazı programlarla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılan program çalışmaları da dikkate alınmıştır. Gerek komisyon çalışmalarında gerekse fakültelerden istenen görüşlerde, programlara yön veren ve yukarıda sıralanan temel sorunlar ve gereksinimler özellikle vurgulanmış ve bu anlayış çerçevesinde programların oluşturulması istenmiştir. Tüm program geliştirme çalışmalarında ülkemizin çeşitli konu alanlarında gereksinim duyduğu öğretmen nitelikleri yanında, gerek Milli Eğitim sistemimizdeki okulların ders programları ve ders kitapları gerekse gelişmiş ülkelerin öğretmen yetiştirme programları dikkate alınmış ve yeni programların çağdaş bir yapıya sahip olmaları için çaba gösterilmiştir (YÖK, 1998: 4).

Geçmişteki “Öğretmenlik Formasyonu Programı”nı oluşturan derslerin nitelikli öğretmen yetiştirmede yetersiz kalışından yola çıkarak, öğretmenlik formasyonu dersleri yeniden geliştirilmiştir. Geçmişte kullanılan öğretmenlik formasyonu dersleri daha çok, eğitim bilimleri alanındaki teorik bilgilerden oluşmuş ve öğretmene meslekte gereksinim duyacağı uygulamaya dönük bilgi, beceri ve bakış açılarını kazandırmakta yetersiz kalmıştır. Bu nedenle yeni öğretmenlik formasyonu derslerinde, teorik bilgiler yanında gerçek okul ortamına ve öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve becerileri ön plana alınarak, bu formasyon dersleri lisans programlarına dengeli bir biçimde, aşamalı ve bütünlük ilkeleri doğrultusunda dağıtılmıştır. Bu şekilde öğretmen adaylarının bir taraftan kendi konu alanlarındaki dersleri öğrenirken diğer taraftan öğretmenlik formasyonu dersleri ile öğretmenlik mesleğine ve anlayışına hazırlanmaları amaçlanmıştır (YÖK, 1998: 4).

Bu derslerin sayısı ve kredi miktarı, geçmişteki “Öğretmenlik Formasyonu” derslerine göre önemli ölçüde artırılmış ve öğretmenlik eğitiminde oldukça önemli bir yer tutan bilgi, beceri ve uygulamalar için yeterli zaman ayrılmıştır. Bu derslerin, alan dersleri ile paralellik göstermesine ve özellikle alan derslerinde öğrenilen bilgi ve becerilerin öğrenme-öğretme sürecinde uygulanmasına yönelik olarak düzenlenmesine özen gösterilmiştir. Bu şekilde, öğretmenlik formasyonu derslerinin alan dersleriyle ilişkili ve bu dersleri destekler nitelikte olması sağlanmıştır. Gerek mesleğe giriş niteliğindeki dersler, gerekse uygulama dersleri yoluyla öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğinin temel özelliklerini, gerçeklerini, güçlüklerini, zevkli yanlarını çeşitli boyutlarıyla anlamaları ve tartışmaları öngörülmüştür. Bunun için öğretmen adaylarının okullarda yaptıkları uygulamalar mümkün olduğu ölçüde erken başlatılmış ve bu şekilde öğretmen adaylarının okul ve sınıf ortamına alışmasına ve öğretmenlik mesleğini yakından tanımalarına yardımcı olacak okul deneyimleri sağlanmaya çalışılmıştır (YÖK, 1998: 4-5).

Öğretimin planlı yürütülmesi, çeşitli düzeylerde yapılan program geliştirme etkinliklerinin sınıf içi öğretim ve değerlendirme ile ilişkilendirilmesi ilkelerinden yola çıkarak öğretimde planlama ve değerlendirmeye ilişkin bir ders programı yerleştirilmiştir. Bu şekilde, geçmişteki “Öğretmenlik Sertifikası Programında” ayrı

derslerde verilmeye çalışılan öğretim programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesine ilişkin bilgi ve becerilerin birbirleriyle ilişkili ve uygulamalı olarak, belirli bir bütünlük içinde verilmesi amaçlanmıştır. Okullarda yapılan uygulamaların öğretmenlik eğitiminin merkezini oluşturduğu anlayışından hareketle, programda yer alan formasyon derslerinin çoğuna uygulama saatleri konulmuş ve bu şekilde öğretmen adaylarının derslerde öğrendiği bilgi ve becerileri, gerçek okul ortamı ve eğitim-öğretim süreci ile ilişkilendirilmesinin ve uygulamaya aktarmasının sağlanması amaçlanmıştır (YÖK, 1998: 5).

Gelişen bilgi teknolojilerinin okulda kullanımını ve öğretimde gerekli olan çeşitli materyallerin geliştirilmesini ön plana alan dersler yoluyla öğretmen adaylarının bilgisayar, İnternet, çoklu ortam, televizyon, video, projeksiyon cihazları gibi çeşitli teknolojileri tanımaları ve öğretimde kullanmaları amaçlanmıştır. Bu şekilde geleceğin öğretmeninin, teknolojiyi tanıyan ve öğretimde etkili ve verimli bir şekilde işe koşabilen nitelikte olması öngörülmüştür. “İyi öğretmenin sınıfını etkili ve verimli bir biçimde yönetmesi ve sınıfta öğrenmeye uygun bir ortam oluşturması gerektiği” anlayışından yola çıkılarak, sınıf yönetimini ve disiplini ön plana alan bir ders, yeni formasyon programına konmuştur. Konu alanının öğretimine ayrılan saatler arttırılmış ve uygulamalı olarak öğretmen adaylarının konu alanına özgü çeşitli öğretim yöntem ve stratejilerini, öğrenme-öğretme süreçlerini, materyallerini, planlama ve değerlendirme etkinliklerini öğrenmeleri ve denemeleri amaçlanmıştır (YÖK, 1998: 5).

Öğretmen adaylarına, çeşitli konu alanı ve formasyon derslerinde öğrendikleri bilgi ve becerileri, okul ve sınıf ortamında uygulamaya aktarma ve sonuçlarını görme fırsatı tanımak amacıyla, uygulama derslerinin sayısı ve saatleri arttırılmış ve bu dersler birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Öğretmen adaylarının küçük kapsamlı uygulamalar yaparak çeşitli öğretmenlik becerilerini geliştirmeleri ve sonrada bir sınıfın bizzat sorumluluğunu alarak bizzat öğretmenlik yapmaları öngörülmüştür (YÖK, 1998: 5). Öğrenciler birinci sınıfta uygulama dersinde öncelikle sınıf ortamında, öğrencileri ve ders öğretmenini gözlemlemekte, son sınıftaki uygulama

eğitiminde ise bizzat öğretmenlik görevini üstlenerek sınıf içinde öğretim yapabilmektedir.

Gerek günümüzün değişen okul yapısı gerekse öğrencilerin farklı özellikleri, öğretmenlerin öğretmenlik becerileri yanında, rehberlik ve farklı kapasitelere sahip öğrencilerle birlikte çalışma becerilerine de sahip olmasını gerekli kılmaktadır. Özellikle ilköğretim düzeyinde öğretmenlik yapacak öğretmenlerden artık öğrencileri kendi ilgi ve becerilerine göre yönlendirmeleri ve özel eğitim gereksinimlerini ortaya çıkarmaları beklenmektedir. Bu kapsamda öğretmenlere, rehberlik ve özel eğitim alanlarına ilişkin giriş düzeyinde de olsa belirli bilgi ve becerilerin kazandırılması zorunlu hale gelmiştir. Bu nedenle yeni öğretmenlik formasyonu dersleri arasına rehberlikle ilgili bir ders yerleştirilmiştir (YÖK, 1998: 5–6).

Yeni programda yer alan ders içerikleri ayrıntılarıyla verilmiş, mümkün olduğu kadar seçmeli derslere zaman ayrılmış, ders yüklerinin dönemlere göre dengeli dağılımına dikkat edilmiş, bilgisayar dersi tüm öğretmen yetiştirme programlarında konarak öğretmen adaylarının temel bilgisayar kullanma becerilerini kazanmaları ve bilgi teknolojilerini yakından tanımaları amaçlanmıştır (YÖK, 1998: 7–8).

Sonuç olarak, lisans düzeyinde toplam 16 öğretmen yetiştirme programı geliştirilmiştir. Lisans programlarına ek olarak diğer fakültelerde alan, eğitimini tamamlayan mezunlardan öğretmen olmak isteyenler için Eğitim Fakültesi bünyesinde açılacak tezsiz yüksek lisans programı da geliştirilmiştir. Öğretmenlik formasyonu dersleri, eğitim alanındaki gelişmeler ve yönelimler öğretmenlik yapacak adayların gereksinimlerine yönelik olarak yeniden düzenlenmiştir.

d) Öğretmenlik Eğitiminde Değerlendirme

Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Kontrol Yönetmeliği'nin 6. ve 7. Maddelerine göre, Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Kontrolü Komisyonu, yükseköğretim kurumlarının

programlarının kendi iç akademik değerlendirme yöntem ve mekanizmalarının ana kurallarını tespit eder. Bu ana kurallar çerçevesinde hazırlanan akademik değerlendirme raporlarını inceler ve program bazında hazırladığı kendi değerlendirme raporunu Yükseköğretim Kurulu ve Üniversitelerarası Kurul Başkanlıklarına sunar. Kurum içi değerlendirme yöntem ve mekanizmaları Senato tarafından çıkarılacak yönerge ve bu Yönetmelik hükümlerine göre kurumca tespit edilir (YÖK, 2005d: 2).

Üniversiteler kendi özerk yapıları içinde sınav yönetmeliklerini ve öğrenci değerlendirme yöntemlerini yukarıda değinilen yönetmeliğin ilgili maddeleri doğrultusunda belirlerler. Öğrencilerin üniversite eğitimlerinde nasıl değerlendirildiklerini daha net görebilmek için her üniversite senatosunun hazırlamış olduğu öğrenci kılavuzlarına ve sınav yönetmeliklerine bakmak gerekir. Örneğin, İnönü Üniversitesi 2004–2005 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Kılavuzunun Sınav Yönetmeliğinin 12. Maddesine göre sınavlar arasınava, yıl sonu sınavı, bütünleme sınavı olmak üzere üç grupta toplanır. Arasınava yarıyıl içinde yapılan sınavlardır. Bir dersin her yarıyıldan en az bir arasınava yapılır. Arasınava tarihleri eğitim öğretimi izleyen 15 gün içinde, dersten sorumlu öğretim görevlisinin görüşü de alınarak ilgili bölümce karara bağlanır ve ilan edilir. İki yarıyıl devam eden dersler için en az iki arasınava yapılır. Ayrı ders niteliğindeki proje, ödev, laboratuvar, bitirme çalışması, atölye ve benzerlerinin yarıyıl içi değerlendirmeleri arasınava yerine geçer. Arasınava sonuçları, bir sonraki sınavdan en geç bir hafta önce ilan edilir. Arasınava'nın birbirlerine göre farklı ağırlıkta olması halinde durum ilgili öğretim elamanınca, arasınava tarihlerinin ilanı ile birlikte öğrencilere duyurulur. Arasınava not ortalaması öğrencinin arasınavalardan aldığı notlar toplamının arasınava sayısına bölünmesi ile elde edilir. Bu şekilde bulunan 0,5 ve üzeri kesirli sayılar bir üst tam sayıya tamamlanır (İnönü Üniversitesi, 2004/2005: 50).

Haklı ve geçerli nedenlerden dolayı arasınava'lara katılmayan öğrenciler için açılan mazeret sınavlarından yararlanabilmek için öğrencilerin, arasınava tarihinden sonra haklı ve geçerli mazeretlerini gösteren belge ile birlikte yedi iş günü içinde ilgili dekanlık veya müdürlüğe yazılı olarak başvurması gerekir. Bu süre geçtikten

sonra öğrenciye mazeret sınavı hakkı verilmez. Öğrenciler hastalık nedeniyle üniversite hastaneleri veya üniversite hastanelerince tasdik edilmiş devlet hastaneleri raporlarıyla sağlıkla ilgili mazeretlerini belgelerler. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7. maddesinin d fıkrasının 2. bendi uyarınca öğrenime Yükseköğretim Kurulunun kararıyla ara verilmesi, mahalli en büyük mülki amirince verilecek bir belge ile belgelenmiş doğal afetler nedeniyle öğrencinin öğrenime ara vermek zorunda kalması, birinci derecede akrabaların rahatsızlıkları ve bakacak kimsenin olmadığı belgelenmesi, ekonomik nedenlerden dolayı, öğrencinin, yükseköğretim kurumunun yönetim kurulu kararıyla ara vermiş olması, mahkumiyet ve tutukluluk halleri, öğrencinin tecil hakkını kaybetmesi ve askere alınması durumu, öğrencilere öğrenimlerine katkıda bulunacak burs üniversite dışı burs, staj, araştırma gibi imkanların doğması hali, ilgili yükseköğretim kurumu yönetim kurulunun mazeret olarak kabul edeceği ve Üniversite Yönetim Kurulunca kabul edilecek diğer haller haklı ve geçerli mazeretler olarak belirtilmiştir (İnönü Üniversitesi, 2004-2005: 55).

Sınav Yönetmeliğine göre yarıyıl sonu sınavları yarıyıl sonunda derslerin bitiminde yapılan sınavlardır. Öğrencilerin yarıyıl sonu sınavlarına katılabilmeleri için derse kayıtlı olmaları, teorik veya uygulaması da olan teorik ders ise en az yüzde yetmişine devam etmiş olmak, uygulamalı ders ise en az yüzde seksenine devam etmiş olmak gerekir. Bütünleme sınavları ise her yıl akademik takvimde belirtilen tarihler içinde önceden ilan edilen yer, gün ve saatte yapılır. Bu sınavlar, açılan her ders için birer kez yapılır ve bu sınavların mazeret sınavları yapılmaz. Ayrıca mezun durumunda olan ve diğer tüm derslerde başarılı olup tek bir derste başarısız olan öğrenciler için mazeret sınavı yapılır (İnönü Üniversitesi, 2004/2005: 51).

Öğrencilerin başarı notları sayı, harf, katsayı veya dereceyle ifade edilebilmektedir. Başarı için istenen not ortalaması üniversiteler arasında farklılık göstermektedir. Örneğin, İnönü Üniversitesinde geçer not 60, arasınnav sayısı genelde bir, etkisi %30, yıl sonu sınavının ağırlığı %70, alınması gereken minimum başarı notunun yıl sonu sınavında 60 ve üzeri olması gerekir. Başarısız öğrencilerin bütünleme hakkı vardır. Hacette Üniversitesinde arasınnav sayısı iki, etkisi %50,

yılsonu sınavının etkisi %50'dir. Yılsonu sınavında başarısız olan öğrencilere bütünleme hakkı tanınmaz. Geçme notu İnönü Üniversitesinde olduğu gibi 60'dır.

Bütün bu değerlendirme yöntemleri ve kuralları öğretmenlik eğitimi almakta olan Eğitim Fakültesi öğrencileri için de geçerlidir. Değerlendirme yöntemi dersi veren öğretim elamanı tarafından belirlenir. Dersin gereklerine göre, yazılı, sözlü, proje, dönem ödevi gibi çok farklı yöntemler kullanarak öğrenciler değerlendirilir.

Öğretmen yetiştirme alanlarındaki lisansüstü programlara kabul, değerlendirme ve verilecek diplomalara ilişkin usul ve esaslar ile bu programların asgari müşterek dersleri ve uygulamalarına ilişkin esaslar Milli Eğitim Bakanlığı ve Üniversitelerarası Kurulun görüşü alınarak, Yükseköğretim Kurulu'nca belirlenir. Yüksek lisans programına başvurabilmek için adayların bir lisans diplomasına sahip olmaları ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından merkezi olarak yapılan Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı'ndan (LES) başvurduğu programın puan türünde 45 standart puandan az olmamak koşuluyla ilgili senatoca belirlenecek LES standart puanına sahip olmaları gerekir. Yüksek lisans programlarına öğrenci kabulünde, LES puanı yanı sıra gerekirse, lisans not ortalaması ve mülakat sonucu da değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeye ilişkin hususlar ile, başvuru için adayların sağlaması gereken diğer belgeler (referans mektubu, neden yüksek lisans yapmak istediğini belirten kompozisyon, uluslararası standart sınavlar vb.) ve hangi düzeyde yabancı dil bilgisi gerektiği, ilgili senato tarafından düzenlenen yönetmelikle belirlenir. LES puanının % 50'den az olmamak koşuluyla ne kadar ağırlıkla değerlendirmeye alınacağı, ilgili senato tarafından belirlenir. İlgili üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsü, yalnız LES puanı ile de öğrenci kabul edebilir (YÖK, 2005c: 3).

Öğretmenlik sertifika programları (MEB, 2001: 198);

- Okulöncesi Öğretmenliği Sertifika Programı (29 kredi/saat),
- İlköğretim (sınıf) Öğretmenliği Sertifika Programı (33 kredi/saat),
- İngilizce Öğretmenliği Sertifika Programı (33 kredi/saat)

olarak 1997–1998 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulmuş ve 1998–1999 öğretim yılında ise, 34 Eğitim Fakültesinde sertifika programı açılmıştır. 2000 yılı mayıs ayında yapılan değerlendirmeler sonucu okulöncesi öğretmenliği sertifika programına son verilmiş, 25 kredilik ilköğretim öğretmenliği sertifika programının kapsamı daraltılarak Eğitim Fakültesinin 16 bölümü ile sınırlandırılmıştır. Öğretmen ihtiyacından dolayı 2000–2001 öğretim yılında Fen Edebiyat Fakültelerinin Edebiyat ve Matematik bölümü mezunları ile aynı alandaki son sınıf öğrencilerine yönelik olarak Matematik, Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeliği sertifika programlarının açılması sağlanmıştır (MEB, 2001: 198).

e) **Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimleri**

Genellikle, okullardaki eğitimin kalitesinin öğretmenlerin alan konularında ve öğretim yöntemlerindeki meslekî gelişimleriyle doğrudan bağlantılı olduğu kabul edilir (Klinzing vd., 1993: 27). Bu kabulden hareketle, okullardaki eğitimin kalitesini artırmak için öğretmenlerin meslekî gelişimlerini sağlamayı amaçlayan hizmet içi eğitim programları bütün eğitim sistemlerinde yer almıştır. Hizmet içi eğitim sayesinde görev başındaki öğretmenlerin zaman içinde çağın gerisinde kalan bilgileri tazelenir, zenginleştirilir, öğretmenlere yeni beceriler kazandırılmaya çalışılır (Thair vd. 2003: 204; Taymaz, 1997: 6). Böylece öğretmenlerin görevlerini daha etkili bir şekilde yürütebilmeleri için destek sağlanmış olur.

1988 yılında toplanan XII. Milli Eğitim Şûrası bütün öğretmenlerin en az üç yılda bir hizmet içi eğitimden geçirilmeleri ve bu amaçla Hizmet İçi Eğitim Enstitülerinin acilen kurulması gerektiğini önermektedir. Böylelikle değişik bölgelerde yer alabilecek bu merkez ve kurumlarda, Bakanlığın, öğretmen adaylarını alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi yönünden yeniden bir eğitime bağımlı tutması yerine, üniversitelerle işbirliği yaparak, öğretmenlerin mesleki bilgilerini yenileyici ve geliştirici amaçlara yönelik bir biçimde onlara destek hizmeti sağlayacak çalışmalara yönelmesi çok daha anlamlı ve yararlı görülmektedir. Bu bakımdan hizmet içi eğitim programları yoluyla, öğretmenlerin eğitim alanındaki temel gelişmeleri düzenli olarak izlemeleri ve kendilerini mesleklerinde yenilemeleri

önemli bir gerekliliktir. Tekışık (1993: 365)'nda belirttiği gibi “öğretmenleri sadece hizmet öncesinde yetiştirip, bu bilgilerle meslek hayatlarını sürdürmelerini beklemek, mesleğin geri kalmasına ve dolayısıyla eğitimde randımanın düşmesine sebep olur.”

Avrupa Eğitim Bakanları, 10–12 Kasım 2003 tarihleri arasında Atina’da yapılan 21. Daimî Konferansında da Avrupa eğitim sistemlerine bilgi iletişim teknolojilerinin entegrasyonunu sağlamaya yönelik kararlar aldılar. Ülke eğitim politikalarıyla paralel olarak eğitim teknolojilerinin özellikle hizmet içi eğitim yoluyla yaygınlaştırılmasına yönelik kararlar alınmıştır. Bu kararlardan bazıları eğitim politikalarını belirleyici olarak ortaya çıkmaktadır. Konferansta özellikle yeni öğretmenlerin işe alınırken bilgi ve iletişim teknolojilerindeki becerilerinin dikkate alınması ve sertifikalandırılması, öğretmenlerin çalışma planlarına bilgi ve iletişim teknolojileri temelli faaliyetleri dahil etmelerine izin verilmesi, çalışan öğretmenlerin kariyerleri süresince düzenli aralıklarla eğitim almalarının mümkün kılınması, böylece bu alandaki araştırma sonuçlarının ışığında yeni öğretim teknikleri ve uygulamaları konusundaki ilerlemelere ayak uydurmalarının sağlanması, sürekli eğitim programlarıyla, hizmetteki öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını meslekî becerileriyle birleştirmek suretiyle güncellemelerinin sağlanması vurgulanmaktadır (MEB, 2003: 2–3). Öğretmelerin yeni teknolojik gelişmelerden haberdar olmaları ve yeni teknolojileri sınıf ortamına pedagojik temeller altında taşıyabilmeleri de ancak hizmet içi eğitim yoluyla teknoloji eğitimini almalarıyla mümkün olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının 03.09.2004 tarihli ve Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı B.08.0.HED.0.25.07.00/4356 sayılı makam onayıyla doğrudan Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Hizmet İçi Eğitim Enstitüleri, Akşam Sanat Okullarının Rehberlik ve Teftişleri, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişlikleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi kapsamından çıkarılarak Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı görev alanına alınmıştır (MEB, 2004: 1). Hizmet içi eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Daire

Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermekte olan ve birçok ilde şubesi bulunan Hizmet İçi Eğitim Enstitüleri tarafından düzenlenir ve yürütülür (MEB, 2005a: 1).

Günümüzde başta bilim ve teknoloji olmak üzere her alanda hızlı bir değişme ve gelişme yaşanmaktadır. Toplumumuzun da bu değişimlere ve gelişmelere ayak uydurabilmesi nitelikli eğitime bağlıdır. Bu düşünceden hareketle Milli Eğitim Bakanlığı başta öğretmenler olmak üzere teşkilatın her kademesindeki personelinin yetiştirilmeleri, geliştirilmeleri, en verimli şekilde istihdam edilmeleri ve ileri görevlere hazırlanmaları amacıyla hizmet içi eğitim planları yapıp uygulamaktadır. Bakanlığın 600.000'den fazla personelinin, hizmet içi eğitiminden sorumlu birim olan Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı, her yıl 400'ün üzerinde etkinlik planlayıp gerçekleştirmektedir. Hizmet içi eğitim etkinliklerinden başta sisteme girecek eğitim yöneticilerinin hazırlanmasına, eğitim sisteminde uygulanan programların ifade edilmesine, teknolojiye gelişmelerin sisteme aktarılmasına, eğitim araç ve gereçlerinin tanıtılmasına öncelik verilmektedir (MEB, 2005a: 1).

Milli Eğitim Bakanlığı Hizmeti İçi Eğitim Daire Başkanlığının web sayfasında farklı konularda hizmet içi eğitim programları planlanmakta ve yayınlanmaktadır. Bu programlara katılmak isteyen adaylar, gereksinimleri doğrultusunda okul müdürlükleri yoluyla programlara katılmak için başvuruda bulunabilirler. Hizmet içi eğitim programları genelde seminerler şeklinde verilir ve katılımcı öğretmen ve yöneticiler katıldıkları süre boyunca ek ders ücreti alırlar. Hizmet içi eğitim sonunda yapılan değerlendirme neticesinde katılımcılara başarı belgesi veya seminere katılım belgesi verilir. Hizmet içi eğitim kurs ve seminerleri merkezi düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı, mahalli düzeyde ise valilikler ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından düzenlenebilmekte, başarı ve katılım belgeleri Bakanlığın düzenlediği kurslarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, mahalli düzeyde ise valilikler tarafından verilmektedir (MEB, 2005a: 2).

24.10.1994 tarihinde yayınlanan 2417 sayılı Tebliğler Dergisi'nde hizmet içi eğitimin amacı, kapsamı, dayanak, tanımları ve sorumlu kurumlar gibi detaylı bilgilere yer verilmiştir. 24.10.1994 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan hizmet içi eğitim yönetmeliğine göre, Millî Eğitim Bakanlığı'nın merkez ve taşra teşkilâtında görevli

personelin her türlü hizmet içi eğitimlerini sağlamak maksadıyla yapılacak eğitim faaliyetlerinin hedefleri, ilkeleri, plânlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve yönetimi ile ilgili esasları belirlemektir. Bu yönetmelik 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 214. maddesi, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanunun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır (MEB, 2005b: 1).

Yönetmeliğin ikinci kısmında hizmet içi eğitimin hedefleri belirlenmiştir. Buna göre, hizmet öncesi eğitimden gelen personelin kuruma uyumunu sağlamak, personele Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkelerini bir bütünlük içinde kavrama ve yorumlamada ortak görüş sağlamak ve uygulamada birlik kazandırmak, meslekî yeterlilik açısından hizmet öncesi eğitimin eksikliklerini tamamlamak, eğitim alanındaki yeniliklerin, gelişmelerin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak, personelin mesleki yeterlik ve anlayışlarını geliştirmek, istekli ve yetenekli personelin, mesleklerinin üst kademelerine geçişlerini sağlamak, farklı eğitim görenler için, yan geçişleri sağlayacak tamamlama eğitimi yapmak, Türk Millî Eğitim politikasını yorumlamada bütünlük kazandırmak, eğitime ait temel prensip ve teknikleri uygulamada birlik sağlamak, eğitim sisteminin geliştirilmesine destek olmak hizmet içi eğitimin temel hedefleri içinde yer almaktadır (MEB, 2005b: 1–2).

Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinin 7. maddesinde, Eğitim Kurulu ve Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından hizmet içi eğitim faaliyetlerinin yürütüleceği belirtilmektedir. Eğitim Kurulunun görevleri 9. maddede “Bakanlığın hizmet içi eğitime ilişkin politikalarını, hizmet içi eğitim ihtiyacını belirler ve Hizmet İçi Eğitim faaliyetlerinin sonuçlarını değerlendirir” şeklinde sıralanmıştır. Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğinin 10. maddesinde ise “Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı, Bakanlık personelinin yurt içinde veya yurt dışında hizmet içi eğitim yoluyla ve diğer usullerle yetiştirilmesiyle ilgili bütün görev ve hizmetleri yürütür” diyerek Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığının görevlerini belirlemektedir. Hizmet içi eğitim faaliyetlerinde görevlendirilecek eğitim yöneticisi ve diğer personel, Hizmet İçi Eğitim Daire Başkanlığı tarafından görevlendirilirken, mahalli hizmet içi eğitim faaliyetlerinde ise görevlendirme valiliklerce yapılır (MEB, 2005b: 2–3).

Saban (1999: 12)'nda belirttiği gibi, “hemen her meslekte olduğu gibi, öğretmenlik mesleğinde de profesyonellik hizmet-öncesi eğitim ve hizmet içi eğitim süreçlerinin bütünleşmesi ile sağlanır”. Profesyonel bir öğretmen adayı mesleğinde çeşitli evrelerden geçer ve her bir evrede de kendisinin ilgileri ve gereksinimleri farklıdır. Bu farklı ilgi ve gereksinimlerin karşılanabilmesi, farklı hizmet içi eğitim modellerinin uygulanmasını gerekli kılar.

Tekin ve Ayaş (2005: 1)'ın da belirttiği gibi, “kendini geliştirmek isteyen öğretmenlerin şahsî çabaları, meslekî gelişimi sağlamada her zaman yeterli değildir.” Öğretmenlere görevlerini devam ettirirken kendilerini geliştirme fırsatları sağlanması da ancak hizmet içi eğitimle olmaktadır. Ülkemizde öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine son yıllarda çok daha fazla önem verilmektedir. Öğretmenler için çok daha fazla seçenek sunulmakta, il çapında düzenlenen hizmet içi eğitim etkinlikleri sayesinde öğretmenler kolayca düzenlenen kurslara katılabilmektedir. Yeni öğretim programlarının tanıtılması, öğretmenlere yeni beceriler kazandırılması gibi çalışmalar hizmet içi eğitim etkinlikleri sayesinde olabilmektedir. Ülkemizin eğitim alanında yürüttüğü geliştirme çalışmalarının yeniden başarısızlığa uğramaması için hizmet içi eğitim etkinliklerine ağırlık verilmeli ve öğretmenlerin meslekî bilgi ve becerileri çağın gereklerine göre sürekli geliştirilmelidir.

BÖLÜM V

ÖZET, YARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde sırasıyla, araştırmanın bir özeti yapılmakta, ulaşılan bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Özet ve Yargılar

Bu araştırmada, Avrupa Birliği Ülkelerinden Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya, Yunanistan ile Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin “okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenliği eğitiminden sorumlu kurumları”, “öğretim model ve düzeyi”, “öğretmenlik eğitime giriş koşulları”, “müfredata ilişkin öngörüler”, “değerlendirme” ve “öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri”nin betimlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada gereksinim duyulan temel bilgiler, ilgili yerli ve yabancı alanyazın taraması yapılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler, alt problemlere yanıt olabilecek şekilde çözümlenmiştir.

Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de öğretmen yetiştirme sistemine ilişkin veriler, varolan durumuyla ele alınmıştır. Bu yönüyle, çalışma betimsel bir araştırmadır.

Araştırmada aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Avrupa Birliği Ülkelerinden;

- 1. Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere (Galler, Kuzey İrlanda), İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan’da öğretmenlik eğitimi** yükseköğretimin bir parçasıdır ve eğitim, yükseköğretim kurumlarınca verilir. Bu ülkelerde stajyerlik ve uygulama eğitimi ortak bir uygulamadır.

2. **Almanya, Belçika, Hollanda, İsveç, İtalya, Polonya, Yunanistan**'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde verilirken; **İspanya**'da okulöncesi öğretmenlerinin bu alanda yüksek lisans yapmaları, ilköğretim öğretmenlerinin ise lisans düzeyinde eğitim almaları zorunludur.
3. Ortaöğretim öğretmenliği eğitimi ise **Hollanda, İsveç ve İtalya**'da yüksek lisans düzeyinde, **Polonya**'da lisans düzeyinde verilir. **İngiltere** (Galler ve Kuzey İrlanda)'de öğretmenlik eğitimi lisans ve yüksek lisans düzeyinde verilir. Eş zamanlı lisans öğrencileri 3 yıl boyunca 24 veya 4 yıl boyunca 32 hafta eğitim alırlar. Yüksek lisans eğitiminde ilköğretim öğretmenliği için adaylar 18, ortaöğretim öğretmenliği içinse 24 hafta eğitim alırlar.
4. **Fransa**'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi süresi 3 yıl lisans ve 1–2 yıl Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinde alınan eğitimle toplam 4–5 yıldır.
5. **İsveç**'te okulöncesi öğretmenleri için 3 yıl, ilköğretim 1–3 sınıfları için 3–5 yıl, 4–9 sınıflar için 5,5 yıl, ortaöğretim öğretmenliği için 5 yıl tam gün yükseköğretim kurumlarında ilgili alanda eğitim gerekir.
6. **İtalya**'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği iki yıl ortak derslerden ve iki yıl okulöncesi veya ilköğretim öğretmenliği alanında eğitimle 4 yıllık eğitimi gerektirir.
7. **Almanya, Belçika Hollanda, İngiltere, İspanya**'da öğretmenlik eğitiminden eşzamanlı ve ardıl eğitim modellerinden her ikisi de uygulanır. **İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da ise öğretmenlik eğitiminde en fazla eş zamanlı eğitim modeli uygulanır.
8. **İsveç**'te Öğretmen yetiştiren tüm bölümlerin ilk yılında ortak ve genel bir program uygulanırken, daha sonraki yıllarda branşlaşmalar ve ayrışmalar başlar.

9. **Fransa**'da, öğretmenlik eğitiminde ardıl bir model uygulanır. Ardıl modelde öğrenciler lisans eğitimlerinden sonra öğretmenlik eğitimi derslerini Öğretmen Yetiştirme Enstitülerinden veya Eğitim Bilimleri Bölümlerinde alırlar.
10. **Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da öğretmenlik eğitimi programlarına girmek için aranan temel koşul ortaöğretim eğitimini tamamlamış olmaktır.
11. **Almanya**'da kontenjan sınırlaması olan alanlarda öğretmenlik eğitimi alabilmek için adayların ortaöğretim bitirme sınavı ve yükseköğretime giriş sınavı not ortalamaları, kurumun kendi seçim prosedürleri ve sosyal kriterlere uygunluğa bakılır, ayrıca kurum kendisi yetenek sınavı yaparak öğretmen adaylarını seçebilmektedir.
12. **Belçika, İngiltere ve Polonya**'da öğretmenlik eğitimi veren kuruluşlar adayların öğretmenlik eğitimine uygun olup olmadıklarını mülakat veya görüşme yoluyla belirlemeye çalışırlar.
13. **Fransa**'da ortaöğretim öğretmenliği için adayın ya birinci düzey öğretmenlik eğitimini veya öğretmenlik yapmak istediği alanda lisans eğitimini tamamlamış olması gerekir.
14. **İngiltere**'de öğretmenlik eğitimi programlarına giriş için adayların fiziksel ve zihinsel olarak öğretmenliğe uygun olmaları şartı vardır. Öğretmenlik mesleği dersleri veren kurumlar, adayların çocuk ve gençlerle öğretmen olarak görev yapmalarına engel olacak ve göreve atanmalarını engelleyecek bir suç geçmişlerinin olup olmadığını araştırmak zorundadır.
15. **İsveç**'te üniversiteler, alınacak toplam öğrenci sayısının %10'nunun seçim koşullarına karar verme hakkına sahiptir. Lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi programlarına seçimde göz önünde bulundurulmuş ölçütler; ortaöğretim notları, üniversite yetenek testiyle birlikte iş deneyimidir. Genelde alınan öğrencilerin üçte biri ortaöğretim notlarına göre, üçte biri üniversite yetenek testi sonucuna göre ve geri kalanı ise her ikisinin ortalamasına göre alınır.

16. **Hollanda, İsveç ve İtalya**'da ortaöğretim öğretmenliği programlarına giriş için adayların üniversite veya dengi bir yükseköğretim eğitimine sahip olmaları gerekir.
17. Öğretmenlik eğitiminde uygulanan müfredat programını **Almanya ve Belçika**'da seçilen branşla ilgili alan eğitimi, pedagoji eğitimi, mesleki eğitim, uygulama ve stajyerlik eğitimi oluşturur. **Fransa, İspanya ve Yunanistan**'da ise öğretmenlik eğitimi veren bütün yükseköğretim kurumlarının uyguladığı mesleki derslerle alan derslerinden oluşan ortak bir müfredat programı vardır.
18. **Fransa**'da okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin *Matematik ve Fransızca* derslerinin yanında en az bir *yabancı dil ve beden eğitimi* derslerini iki yıl boyunca alma zorunluluğu vardır. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenliği eğitimi müfredatı, öğretmenlerin ilköğretimdeki bütün branşlarında öğretim yapabilecekleri bilgi seviyesinde olmalarını hedeflemiştir. Öğretmenlik eğitimi programı genel, kuramsal ve pratik eğitimin bir birleşimidir.
19. **Fransa, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da öğretmenlik eğitimi müfredatının genel içeriğini Milli Eğitim Bakanlığı belirler.
20. **Hollanda ve İngiltere**'de öğretmenlik eğitimi müfredatı *öğretim yöntemleri, öğretim uygulamaları, dil eğitimi, iletişim, eğitim kuramları* gibi derslerden oluşur. Yasalarca, düzeylere göre, öğretmenlik yeterliliği standartları belirlenmiştir. Ancak, müfredata ilişkin yasal bir düzenleme yoktur. Öğretmenlik eğitimi veren yükseköğretim kurumları, yasaların belirlediği standartları gerçekleştirmek için kendi müfredatlarını belirlerler.
21. **İngiltere**'de “*Kaliteli Öğretmen Yayınları,*” öğretmenlik eğitimi veren eğitimciler için kaliteli öğretmen statüsünün standartlarını belirleyip örnekleyerek rehberlik eder. Öğretmenlik eğitimi veren kurumlar ve öğretim elamanları kendi ders içeriklerini belirleme özgürlüğüne sahiptirler. Okullar, öğretmenlik eğitimi veren kurumlarla işbirliği içinde ders içeriğini belirlenmesi ve planlanmasında yer alabilirler. Ayrıca öğretmenlik eğitimi veren kurumlar bireysel olarak adayların ihtiyaçlarını belirlemek zorundadır.

22. **İngiltere**'de kaliteli öğretmen statüsüne erişmek için, adayların; *mesleki değerler ve uygulama, bilgi ve kavrama gücü ve öğretim yaptıkları alanda yeterli bilgi ve becerilere sahip olmaları, bilgi iletişim teknolojileri, matematik ve okuma-yazma alanlarında yapılacak testleri geçmeleri* gerekir.
23. **İsveç**'te her kürsü kendi ders içeriklerinin düzenlenmesinden sorumludur. Yükseköğretim Kanunu, belli dereceleri alabilmek için, öğrencilerin gerçekleştirmek zorunda oldukları hedefleri belirler. Üniversiteler ve üniversitelere bağlı yüksekokullar bu hedefleri gerçekleştirmek için eğitimin nasıl düzenleneceğine kendileri karar verirler.
24. **İtalya**'da Eğitim Bakanlığı lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğretmenlik eğitimi için genel hedefleri, değerlendirme, öğretim faaliyetleri ve yeterli eğitim için gerekli minimum içeriği belirler.
25. **Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da öğretmenlik eğitimi alan adayların değerlendirilmeleri üniversitelerin kendi düzenleri içinde, dersi veren öğretim elamanı tarafından değişik şekillerde gerçekleştirilen sınavlarla yapılır. Dersleri ve uygulama eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlamadan adayların öğretmenlik yapması mümkün değildir. Ayrıca **İngiltere**'de öğretmenlik eğitimi alan adaylara güçlü ve zayıf oldukları yönlerin belirtildiği Mesleğe Giriş Profili Belgesi verilir.
26. **Polonya**'da öğrencilerin mezun olabilmeleri için diploma sınavına girmeleri ve mezuniyet tezi yazıp savunmaları gerekir.
27. **Fransa**'da adayların disiplini sürdürebilme, öğrenci davranışını yönlendirebilme becerisi, bir konu üzerinde bireysel bilgisini derinleştirme ve bunu uygulayarak öğretime yansıtabilme ve öğretme ölçütleri dikkate alınır. Adayların bu konularda fakülteden olumlu puan alması gerekir. Ortaöğretim öğretmenlerinin eğitimlerinin sonunda sertifika sınavlarına girmeleri ve başarılı olmaları gerekir.

28. **Almanya**'da öğretmenlik eğitimi alan adaylar dörder bölümden oluşan ve adayların; alan, eğitim bilimleri, okul yönetimi, sivil yasalar, çocuk pedagojisi, genel kültür alanlarındaki bilgilerinin ölçüldüğü 1. ve 2. Devlet Sınavlarını geçmeleri gerekir.
29. **Almanya**'da bütün öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları şarttır. **Almanya, Belçika, Fransa, Polonya ve Yunanistan**'da eğitimden sorumlu bakanlık ve hükümet, hizmet içi eğitim kurslarının içeriğini ve koşullarını oluşturmakla sorumludur.
30. **Almanya, İsveç ve Polonya**'da devlete bağlı hizmet içi eğitim merkezleri, bölgesel ve yerel düzeyde örgütlenmişlerdir.
31. **İtalya**'da ise öğretmenlerin yeterlilik gelişimlerinin yürütülmesi yerel yönetimlerin sorumluluğu altındadır. Ancak, zorunlu eğitim ve ortaöğretim üst kademe okulları için hedeflerin belirlenmesi devlet sorumluluğundadır.
32. **Hollanda**'da yasalarla belirlenen ve yönetilen belirli bir hizmet içi eğitim kurumu yoktur. Eğitim her türlü kamu ve özel sektör tarafından yapılabilir. Okullar hizmet içi eğitimi verecek kurumu, hizmet içi eğitime bütçenin ne kadarının ayrılacağını ve hizmet içi eğitimin içeriğinin belirlenmesinde söz sahibidirler.
33. **Belçika ve İngiltere**'de her okul kendi eğitim ve öğretim uygulamaları doğrultusunda hedeflerini belirleyerek eğitim kursları düzenleyebilir. Bu yüzden eğitim, eğitim kurumlarının sorumluluğunda, eğitim özgürlüğünün bir parçası olarak da karşımıza çıkar. Okullar ihtiyaç duyulan alanlarda hizmet içi eğitim kursları düzenleyebilir veya bireysel olarak öğretmenlerin hizmet içi eğitim almalarını sağlayabilirler.
34. **Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İspanya, İtalya ve Yunanistan**'da hizmet içi eğitim kurslarına katılma, öğretmenler için mesleki bir unvan ve maaş bakımından bir etkiye sahip değildir. Ama düzenli olarak hizmet

ıçı eğitime katılmış olmak okul m¼d¼rl¼đ¼ gibi y¼ksek mevkiler için yapılan başvurularda pozitif bir izlenim verir.

35. **Polonya**'da ise tamamlayıcı eğitim ve personel gelişimi eğitimi şeklinde ortaya çıkan hizmet içi eğitim zorunlu değildir, ancak ¼đretmenlerin y¼kselmeleri için kaçınılmazdır.
36. **İsveç**'te hizmet içi eğitim kurslarına katılan ¼đretmenlerin gelişimleri okul m¼d¼r¼ tarafından onaylanırsa maaşlarında artış olabilir ve bir ¼st kademede ¼đretim yapma olanağı bulabilirler.
37. **Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İngiltere, İsveç, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan**'da hizmet içi eğitimin amacı, bilimsel, mesleki, teknik uygulamaların geliştirilmesi, ¼đretim tekniklerinin, genel ve ¼zel metotların ¼đretilmesi, insan ilişkileri alanında kendilerini geliştirmeleri, alanlarıyla ilgili gelişmelerden haberdar edilmeleri ve ek nitelikler kazanmaları olarak belirlenmiştir.
38. **Belçika ve İspanya**'da hizmet içi eğitim kurs ve faaliyetlerine katılım g¼n¼ll¼l¼k temelinde dayanır ve ¼zellikle bulunduğu pozisyon için yeterli g¼r¼lmeyen elamanların geliştirilmesine y¼nelik olarak verilir. **İtalya** ve **İspanya**'da ise hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmak hem bir hak, hem de bir g¼revdir.
39. **Yunanistan**'da okulların ve ¼đretmenlerin ileri eğitim faaliyetlerine duydukları ihtiyaç ile ¼đretmenlerin hizmet s¼releri ve diğer olası gereksinimler dikkate alınarak hizmet içi eğitim alacak ¼đretmenler seçilir.
40. **Belçika**'da Eğitim Bakanlığının aldığı karar doğrultusunda, bir ¼đretmenin her ¼đretim yılında 10 g¼n hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılması zorunludur.
41. **İsveç**'te ¼đretmenlerin yılda 104 saat hizmet-içi eğitim alması gerekir. Bu eğitimin 1/3'¼, yaklaşık 5 g¼n¼ okul tarafından, geri kalan kısmının ise ¼đretmenin inisiyatifi ile ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim olarak tamamlaması gerekir.

42. **İspanya**'da toplu sözleşmelerde hizmet içi eğitim için destek ve öğretmenlerin eğitim amaçlı işten izinli ayrılımlarına da yer verilir.
43. **İtalya**'da hizmet içi eğitim, ulusal hedeflerden kaynaklanan hedefleri ve okullaşma yönergeleriyle, yerel olarak her bir belediye tarafından ve okul tarafından belirlenen hedefleri, ayrıca her bir öğretmen tarafından bireysel mesleki gelişime dayanan hedefleri karşılayacak nitelikte olmalıdır.

Türkiye'de

44. Öğretmenlik eğitimi bütünüyle Yükseköğretim Kurumunun sorumluluğundadır ve üniversitelerin fakülteleri bünyesindeki bölümler aracılığıyla verilir.
45. Öğretmenlik eğitimi alan adaylar uygulama eğitimi yaparlar ve göreve başladıkları ilk bir yılı stajyer öğretmen olarak, deneyimli bir öğretmenin danışmanlığında öğretim yaparlar.
46. Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında uygulanan programları denetleyen değerlendiren, geliştiren ve YÖK'ün öğretmen yetiştirme ile ilgili kararları oluşturmada danışma organı olarak faaliyet gösterir. Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesinin danışmanlığında YÖK'ün vermiş olduğu kararlara öğretmenlik eğitimi veren bütün yükseköğretim kurumlarının uyması gerekir.
47. Öğretmenlik eğitiminde üniversiteler, düzeye ve alana göre farklılaşan öğretmenlik meslek bilgisi ve alan bilgisi derslerinden oluşan, zorunlu ve seçmeli derslerinde olduğu ortak bir müfredat programı uygularlar.
48. Okulöncesi ve ilköğretim öğretmenlerinin eğitimi lisans düzeyinde; ortaöğretim öğretmenlerin ise Yabancı Dil, Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Özel Eğitim, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri alanlarında dört yıllık lisans düzeyinde; Fen, Matematik ve Sosyal alanlar öğretmenlerinin ise Tezsiz Yüksek Lisans seçeneğiyle yetiştirilmesi esastır.

49. İlköğretim okullarında görev alacak öğretmenlerin yetiştirildiği programlarda, yan alan uygulaması zorunluluğu vardır.
50. Eğitim Fakültesi mezunu olmayıp öğretmenlik yapmak isteyen adayların, lisans eğitimi aldıkları alana denk gelecek bir alanda öğretmenlik yapabilmeleri için “Tezsiz Yüksek Lisans” eğitimiyle, Öğretmenlik Meslek Bilgisi derslerini almaları gerekir.
51. Yükseköğretim eğitime kabul koşulları, öğretmenlik eğitime girebilmek için gerekli koşullar ile aynıdır. Üniversitelerin öğretmenlik eğitimi veren Fakültelerinin bölümlerine girecek adayların ÖSYM’nin yapmış olduğu sınava girmesi, Beden Eğitimi, Müzik, Resim gibi özel yetenek gerektiren alanlarda, adayların, ÖSS’den almış oldukları puanların yanında üniversitelerin kendi bünyelerinde yapmış oldukları özel yetenek sınavında da başarılı olmaları gerekir.
52. Üniversiteler kendi özerk yapıları içinde sınav yönetmenliklerini ve öğrenci değerlendirme yöntemlerini belirler. Değerlendirme yöntemi dersi veren öğretim elamanı tarafından belirlenir. Dersin gereklerine göre, yazılı, sözlü, proje, dönem ödevi gibi farklı yöntemler kullanarak öğrenciler değerlendirilebilir.
53. Hizmet içi eğitim, Milli Eğitim Bakanlığının Hizmet İçi Daire Başkanlığına bağlı olarak faaliyet göstermekte olan ve birçok ilde şubesi bulunan Hizmet İçi Eğitim Enstitüleri tarafından düzenlenir ve yürütülür.

Öneriler

Bu bölümde uygulamacılar ve araştırmacılar için ayrı ayrı önerilere yer verilmiştir:

Uygulamacılar İçin Öneriler

1. Öğretmenlik eğitimi veren üniversiteler, adayların, sadece bölüme giriş için gerekli puanı alıp almadığına bakmayarak; öğretmenlik eğitimine uygun olup olmadıklarını belirlemek için mülakat veya adayla görüşme yapmalıdır.
2. Öğretmen adaylarının öğretmen yetiştiren kurumlara alınmadan önce, çocuk ve gençlerle öğretmen olarak görev yapmalarına engel olacak ve göreve atanmalarını engelleyecek bir suç geçmişlerinin olup olmadığı araştırılmalıdır.
3. Öğretmen adaylarının stajyerlik dönemleri etkili bir şekilde kullanılmalı, stajyerlik eğitiminden sonra öğretmenlerin sürekli öğretmen statüsü elde edebilmeleri için öğretmenlik uygulamaları ve alan bilgisine dayalı bir sınavdan geçmeleri sağlanmalıdır.
4. Öğretmenlik eğitiminde, öğrencilerin sürekli değerlendirilmeleriyle birlikte, adayların disiplini sürdürebilme ve öğrenci davranışını yönlendirebilme becerisi, bir konu üzerinde bireysel bilgisini derinleştirme ve bunu uygulayarak öğretime yansıtabilme ve öğretme ölçütleri dikkate alınmalı. Adaylara, bu konularda bölümlerinden olumlu puan almadan, öğretmenlik sertifikası ve diploması verilmemelidir.
5. Öğretmen yetiştiren kurumlar son öğretim yılında öğrencilerine birer bitirme tezi yazdırmalıdır.
6. Yeni mezun adaylara, bu adayların güçlü oldukları yanlar ile geliştirmeleri gereken yönlerinin yazılı olduğu Mesleğe Giriş Profili Belgesi verilerek, adayların hizmet içi eğitimde veya bireysel çabalarla geliştirmeleri gereken alanlar belirtilmelidir.
7. Kaliteli Öğretmen Yeterlilikleri ve bunun standartları belirlenerek öğretmenlik eğitimi programları buna göre yeniden düzenlenmelidir.

8. Öğretmenlik mesleğine atanmada öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olma, önkoşul olarak aranmalıdır.
9. Öğretmenlere yönelik hizmeti içi eğitim, öğretmenlerin yeterliliklerini artırıcı ve özlük haklarını iyileştirici yönde düzenlenmelidir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Bu çalışmada ele alınmayan diğer Avrupa Birliği Ülkelerinde okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim öğretmeni yetiştirme sistemi araştırılabilir.
2. Avrupa Birliği Ülkelerindeki ve Türkiye'deki öğretmenlerin ekonomik ve sosyal yaşantılarının bir karşılaştırması yapılabilir.
3. Avrupa Birliği Ülkelerinde öğretmenlik eğitimi alan adaylar ile ülkelerin öğretmen ihtiyaçları arasında bir bağlantı olup olmadığı araştırılabilir.
4. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de öğretmenlerin öğretmenlik uygulamaları ve sınıf içi uygulamaları karşılaştırılabilir.
5. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de yükseköğretim kurumlarına öğretim elamanı yetiştirme sistemleri karşılaştırılabilir.
6. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de özel eğitim öğretmenlerinin nasıl yetiştirildiği araştırılabilir.
7. Eşzamanlı öğretmenlik eğitimi modeli ile ardıl öğretmenlik eğitimi modelini izleyerek, öğretmenlik mesleğine giren öğretmenlerin öğretmenlik meslek bilgisi yeterlilikleri karşılaştırılabilir.
8. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de eğitim denetimi sistemi araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya (2001). Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- _____. (2002). "Türkiye'de Çağdaş Anlamda Öğretmenlik Mesleğinin Doğuşu". Öğretmenlik Mesleğine Giriş. (Ed: Yüksel Özden). Ankara: Pegem Yayıncılık. (ss., 33-62)
- Arslan, Hasan (2004). "Eğitimin Tarihsel Temelleri". Meslek Olarak Öğretmenlik. (Ed: Cevat Celep). Ankara: Anı Yayıncılık. (ss. 102-120).
- Ataünal, Aydoğan. (2003). "Niçin ve Nasıl Bir Öğretmen". Milli Eğitim Vakfı Dergisi. Ankara: Milli Eğitim Vakfı Yayınları.
- Bainbridge, T. (1998). The Penguin Guide to the European Union. (2nd Edition), London: Penguin.
- Başaran, İ. Ethem. (1994). Türkiye Eğitim Sistemi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Buyten, Van Ludy. (2003). Ministry of the Flemish Community Education Department. http://www.ond.vlaanderen.be/publicaties/2003/GOK_Engels.pdf, (4 Nisan, 2005).
- Celep, Cevat (2004). "Meslek Olarak Öğretmenlik". Meslek Olarak Öğretmenlik. (Ed: Cevat Celep). Ankara: Anı Yayıncılık. (s., 24-49).
- Cenk, Alp Durak. (1989). "Avrupa Topluluğu Hukukuna Genel Bir Bakış ve Topluluk Hukuku ve Ulusal Hukuk İlişkisi". Adalet Dergisi, Sayı: 4, (ss.119-137).
- Demircioğlu, İsmail (2002). "Ortaöğretim Tarih Öğretmenlerinin İngiltere'de Eğitimine Genel Bir Bakış". Milli Eğitim Dergisi. (ss.153-154). <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/153-154/demircioglu.htm>, (4 Ocak, 2005).
- Doğan, İzzettin. (1979). Türk Anayasa Düzeninin Avrupa Toplulukları Hukuk Düzeniyle Bütünleşmesi Sorunu. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Duman, Tayyip. (1991). Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Eskicumali, Ahmet (2002). “Eğitim, Öğretim ve Öğretmenlik Mesleği”. Öğretmenlik Mesleğine Giriş. (Ed: Yüksel Özden). Ankara: Pegem Yayıncılık. (ss.,2-31).
- Eşme, İsa. (2001). Yüksek Öğretmen Okulları. İstanbul: Bilgi-Başarı Yayın Evi.
- Eurydice.org. (2001/2002a). The Education System in Germany (2001/2002). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=DE&language=EN>, (14 Ekim, 2004).
- _____. (2001/2002b). The Education System in Belgium – German Community (2001/2002). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=BF&language=EN>, (18 Eylül, 2004).
- _____. (2001/2002c). The Education System in France (2001/2002). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=FR&language=EN>, (23 Eylül, 2004).
- _____. (2001/2002d). The Education System in Greece (2001/2002). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=GR&language=EN>, (11 Aralık, 2004).
- _____. (2002/2003a). The Education System in the Netherlands (2002/2003). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=NL&language=EN>, (17 Şubat, 2005).
- _____. (2002/2003b). The Education System in Spain (2002/2003). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=SP&language=EN>, (17 Şubat, 2005).
- _____. (2002/2003c). The Education System in Sweden (2002/2003). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=SW&language=EN> (18 Mart, 2005).
- _____. (2002/2003d). The Education System in Italy (2002/2003). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=IT&language=EN>, (9 Nisan, 2005).
- _____. (2002/2003e). The Education System in Poland (2002/2003). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=PL&language=EN>, (9 Nisan, 2005).
- _____. (2003/2004). The Education System in the United Kingdom (England, Wales and Northern Ireland- 2003/04). <http://www.eurydice.org/Eurybase/Application/frameset.asp?country=UK&language=VO>, (23 Nisan, 2005).

- Federal Ministry of Education and Research. (2004). Higher Education Reform. <http://www.bmbf.de/en/655.php>, (12 Aralık, 2005).
- Gülcan, M. Gürkan (2005). AB ve Eğitim Süreci: AB Ülkeleri Eğitim Sistemleri ve Politikaları Yapısal Uyum Modeli. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürbüz, Hasan. (1998). Gümrük Birliği Anlaşmasının Anayasanın Başlangıç Kısımına Aykırılığı ve Egemenlik İlkesi ile Çelişmesi. Yeni Hayat Dergisi Sayı: 47. <http://www.yenihayat.org/dergi/1998/47/9.html>, (26 Ocak, 2005).
- Gürbüztürk, Oğuz, Salih Zeki Genç. (2004). “Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları”. Eğitim Fakültesi Dergisi. Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi. Cilt: 5, Sayı: 7, (ss. 47-62).
- Hakan, Ayhan. (1982). “Öğretmenlik Sertifikası Programı Öğrencilerinin Uygulama Sırasında Yaptıkları Deneme Derslerinin Değerlendirilmesi”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. Cilt: 15, Sayı: 2, (ss.239-254).
- Hatipoğlu, M. Tahir (2000). Türkiye Üniversite Tarihi. Ankara: Selvi Yayınevi.
- HERO [2005]. “UK University and College Guide From HERO”. <http://www.hero.ac.uk/uk/home/index.cfm>, (1 Şubat, 2005).
- İnönü Üniversitesi. (2004-2005). İnönü Üniversitesi 2004/2005 Eğitim-Öğretim Yılı Öğrenci Kılavuzu. Malatya: İnönü Üniversitesi Basımevi.
- Kaptan, Saim. (1993). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. Ankara: Rehber Yayınevi.
- Kavak, Yüksel. (2003). “Türk Eğitim Sisteminin Genel Görünümü”. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme. Ankara: Tekışık Yayıncılık Web Ofset Tesisleri. (ss. 15-47).
- Kazu, İ. Yaşar (2002). “Eğitim ve Tarih”. Öğretmenlik Mesleği. Elazığ: Elazığ Üniversitesi Kitabevi. (ss. 107-127).
- Kaya, Yahya Kemal (1984). İnsan Yetiştirme Düzenimiz: Politika Eğitim Kalkınma. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Klinzing, Hans Gerhard ve Tisner Ralph P. (2002). “The Development of Classroom Teaching Skills”, in: Kremer-Hayton, L., Vonk, H.C., Fessler, R (eds), Teacher Professional Development: A Multiple Perspective Approach, Swets and Zeitlinger, Amsterdam.
- Koçer, Hasan Ali (1991). Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- _____. (1987). Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu. Ankara: Uzman Yayınları.
- Konan, Necdet (2002). “Türkiye Eğitimi Sisteminin Yapısı”. Eğitim Üzerine. Ankara: Ütopya Yayınevi. (ss., 265-290).
- Learning and Teaching Scotland. (2000). The structure and balance of the curriculum. 5-14 National Guidelines. Glasgow, Scotland, United Kingdom. <http://www.eurydice.org>. (18 Kasım, 2004).
- Manisalı, Erol. (1995). Gümrük Birliğinin Siyasal ve Ekonomik Bedeli. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- MEB. (1982). Onbirinci Milli Eğitim Şûrası: Öneriler, Konuşmalar, Kararlar. Ankara: MEB.
- _____. (1995). Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü: Avrupa Konseyi Ülkelerinde Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Modelleri. Ankara: MEB Basımevi.
- _____. (1996). Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü: Avrupa Birliği Üye Ülkelerin Eğitim Sistemleri. Ankara: MEB Basımevi.
- _____. (2001). Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı: 2002 YılıBaşında Milli Eğitim. 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- _____. (2003). Avrupa Eğitim Sistemlerine Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Entegrasyonunu Sağlamaya Yönelik Kararlar. <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/AvrupaKonseyiSeminerleri/AvrupaKonseyiEgitimBakanari21Konferans.htm>, (11 Mayıs, 2005).
- _____. (2004). Milli Eğitim Bakanlığı Hizmeti İçi Eğitim Daire Başkanlığı. <http://hedb.meb.gov.tr/duyurular/teftis.htm>, (20 Mart, 2005).
- _____. [2005]. Öğretmenlik Mesleğinin Gelişimin İtici Gücü Olarak Kuvvetlendirilmesine Yönelik Deklarasyon. <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular/Deklarasyonlar/GayriResmi3Deklarasyon.htm>, (17 Nisan, 2005).
- _____. [2005a]. Neden Hizmetiçi Eğitim? <http://hedb.meb.gov.tr/>, (11 Şubat, 2005).
- _____. (2005b). Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği. <http://hedb.meb.gov.tr/>, (3 Haziran, 2005).
- Ministries of Federal Republic of Germany. [2005]. Vocational Training Law. <http://www.bmbf.de/en/544.php>, (18 Ocak 2005).

- _____. (2004). Continuing traning and lifelong learning <http://www.bmbf.de/en/1366.php>, (12 Ekim 2004).
- Ministry of Education Belgium. (2005). Teaching in Belgium. <http://www.agers.cfwb.be/>, (5 Mayıs, 2005).
- Oğuzkan, A. Ferhan. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Oktay, Ayla. (2002). Yaşamın Sihirli Yılları: Okulöncesi Dönem. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- _____. (2003). Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları: Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Öztürk, Hüseyin. (2001). Belçika ve Türkiye’de Zorunlu Eğitim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Över, F. Akingüç, Ayşim İncesulu, Ebru Gözaçan, İrfan Erdoğan. (2005). Danimarka ve İsveç Eğitim Sistemleri (Editör: İrfan Erdoğan). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Pazarcı, Hüseyin. (1998). Uluslararası Hukuk Dersleri. Cilt: II, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Saban, Ahmet (1999). Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. <http://yayim.meb.gov.tr/yayimler/145/saban.htm>, (7 Mayıs, 2005).
- Sağlam, Mustafa. (1999). Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Soysal, İsmail. (2000) Türkiye'nin Uluslararası Siyasi Bağlıları. II. Cilt. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sözer, Ersan. (1991). Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünde Etkililiği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Steinert, Brigitte. (1991). Bildung und Regionalentwicklung in Griechenland: Eine Untersuchung über die regionalstrukturellen Wirkungen der griechischen Bildungspolitik. Baden-Baden: Deutsche Institut für Internationale Padagogische Forschung.
- Taymaz, A. Haydar (1997). Hizmet İçi Eğitim Kavramlar İlkeler Yöntemler. (3. Baskı). Ankara: Takav Tapu ve Kadastro Vakfı Matbaası.
- Teacher Education [2005]. Teacher Education in England and Whales. http://www.pa-feldkirch.ac.at/entep/portugal/reports/NAT_REP_ENGLAND.DOC, (28 Mart, 2005)

- Teacher Training Agency, England: <http://www.canteach.gov.uk/index.html>. (29 Eylül, 2004).
- Tekışık, H. Hüsnü (1993). “Öğretmen Yetiştirme Koordinasyonu ve İşbirliği”. Öğretmenlerin Hizmet içi eğitimi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi. (ss., 365-374)
- Tekin, Seher & Ayas, Alipaşa. (2005). Kimya Öğretmenlerine Yönelik Bir Hizmet İçi Eğitim Kursunun Yansımaları: Akçaabat Örneği. Milli Eğitim Dergisi. 165, 2005, <http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/165/tekin.htm>, (11 Mayıs, 2005).
- Thair, Micheal, Treagust, David F. (2003). “A Brief History of a Science Teacher Professional Development Initiative in Indonesia and the Implications for Centralised Teacher Development”, International Journal of Educational Development, Sayı: 23 (2), (ss.201-213).
- Türkoğlu, Adil. (1998). Karşılaştırmalı Eğitim: Dünya Ülkelerinden Örneklerle. Adana: Baki Kitabevi.
- Türkoğlu, Pakize. (2000). Tonguç ve Enstitüleri. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ültanır, Gürcan. (2000). Karşılaştırmalı Eğitim Bilimi: Kuram ve Teknikler. Ankara: Eylül Kitabevi.
- Üstüner, Mehmet (2004). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları. Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 5, Sayı:7, (ss.63-82).
- YÖK (1981). Yükseköğretim Kanunu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi. <http://www.yok.gov.tr/mevzuat/kanun/kanun2.html>, (23 Kasım, 2004).
- _____. (1998). Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programlar. http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisas/giris.doc, (11 Ocak, 2005).
- _____. [2004]. YÖK Hakkında: YÖK’ün Yapısı. <http://www.yok.gov.tr/hakkinda/yapi.htm>, (23 Kasım, 2004).
- _____. (2005a). Eğitim Fakültesi Bulunan Üniversiteler. (http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/egitim_fak_bulunan_uni.htm), (14 Aralık, 2004).
- _____. (2005b). Öğretmen Yetiştirme Türk Milli Komitesi. http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_komitesi.htm, (12 Mayıs, 2005).

_____. (2005c). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği. <http://www.yok.gov.tr/uak/yonetmelikler/lusinav.html>, (4 Mayıs, 2005).

_____. (2005d). Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Kontrol Yönetmeliği. <http://www.yok.gov.tr/uak/yonetmelikler/kalitekontrol.html>, (8 Mayıs, 2005).